Gustaf Henrik Mellin

Historiskt-romantiska skildringar från unionstiden. En följd till Prelaten. III. Jöns Bengtsson Oxenstjerna

C. E. Fritze's K. hofbokhandel. Stockholm. 1890.

– Läs mer om verket här

Det avbildade exemplaret tillhör Göteborgs universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Göteborgs universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/MellinGH/titlar/Historisktromantiska3/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb2187145-faksimil

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Litt.
Sv.

TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

G. H. MELLINS

HISTORISKT-ROMANTISKA SKILDRINGAR FRÅN UNIONSTIDEN

FORTSATTA AF

H. KEYSER

III

JÖNS BENGTSSON OXENSTJERNA

HISTORISK-ROMANTISK SKILDRING

FRÅN UNIONSTIDEN

EN FÖLJD TILL PRELATEN

AF

H. KEYSER

STOCKHOLM
C. E. FRITZE'S K. HOFBOKHANDEL

STOCKHOLM, GERNANDTS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1890.

Historiskt-romantiska Skildringar från Unionstiden

AF G.H. MELLIN & H.KEYSER.

INNEHÅLL.

		Sid.
I.	PÅ SVARTSJÖ KUNGSGÅRD	3
II.	KONUNG KRISTIERN I VADSTENA	27
III.	SYSTER RICHISSA	49
IV.	DEN BANNLYSTA	67
V.	BRODER CLEMENS	92
VI.	FRU BRITTA PÅ HAMMERSTA	113
VII.	KYRKOINVIGNINGEN I ÖSMO	151
VIII.	ASTA	179
IX.	FOGELVIK	203
X.	JAGTSÄLLSKAPET	236
XI.	STEN STURE TROLOFVAR SIG	280
XII.	PRELATEN—MARTYREN	313
XIII.	BRÖLLOPET PÅ HJULEBERG	348
XIV.	HERR ERENGISLE OCH FRU BRITTA	383
XV.	PRELATEN—FÖRRÄDAREN	416

Inledning.

Under det Karl Knutsson uti landsflykten ännu kallar sig: Sveriges, Norges och Göthes konung, har Kristiern af Oldenburg med unionens anspråk lagt samma länders namn till sin konungatitel. Vid ett riksmöte i Stockholm våren 1457 hade nämligen de svenska herrarne emottagit Kristierns anbud att blifva Sveriges konung.

Meningarna inom landet hade dock varit ganska delade trots konung Kristierns erbjudanden till rikets bästa, deri han lofvat främst: »att efterkomma alla goda gamla sedvänjor, lagar och privilegier, att upprätthålla all kärlig förbindelse de tre rikena emellan, att lemna rikets slott och län i svenske mäns händer o. s. v.» För att lugna sinnena hade erkebiskopen gifvit menigheten en högtidlig försäkran, att han aldrig skulle erkänna en dansk konung. Omedelbart derefter hölls likväl konungaval, och sjelfva midsommardagen samma år höll unionskonungen sitt intåg i Sveriges hufvudstad.

Krönikorna förmäla huru Kristiern emottogs »med kors, fanor och sång af en stor procession, samt att de från nordens tre riken församlade dominikanerne intogo en framstående plats och gåfvo akten en religiös prägel.» Men samma krönikor tillägga: »att intrycket på menigheten var blandadt af sorg och oro.»

De båda riksföreståndarena, prelaten herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna och riddaren, herr Erik Axelsson Tott, synas dervid efter endast trenne månaders regemente, hafva trädt tillbaka. Ovisst kunde dock vara, huruvida dessa

båda herrar ämnade dermed lemna hela makten till den nye konungen. De artiklar, som Kristiern måst besvärja innan konungavalet beseglades, förrådde ganska tydligt, att makten skulle komma att ligga i de svenske stormännens händer. Om än dessa icke uttalade sin åstundan »att konung Kristiern skulle alldeles hålla sig undan från Sverige», var dock deras mening tydlig nog. Framtiden skulle nu bevisa, huruvida Kristiern å sin sida ämnade gå dessa önskningar till mötes och hur upprigtig hans afsigt var att hålla de löften han besvurit.

I.

På Svartsjö kungsgård.

1.

Lindarne omkring slottet hade grenat ut sig så vida, att de icke allenast omgåfvo sjelfva altanen, utan flätade sina qvistar in igenom gallerverket. I dessa träd hade på senare tid samlat sig en hop småfoglar, hvilka qvittrande och flaxande flögo ut och in bland grenarna, i den trygga vissheten af eget bo och hem.

Men så en dag — det var vid sjelfva midsommartiden — kom gårdsmästaren med sin gemena sax för att bortklippa lindblommorna. Hvarför han gjorde detta kunde fogelflocken icke begripa och de unga voro just betänkta på att flyga sin kos, då solen trädde fram och lyste helt frestande på trädkronornas grönskande löfverk. Derjemte kom en klok fogelmamma och förkunnade, att lindblommorna voro skadliga för den bleka frun, som satt der på altanen med sin lilla gosse. Då blef fogelflocken försonad och dröjde qvar, sjungande som förr på den gamla kungsgården.

Tidigt en julimorgon derefter kom åter den bleka frun ut på altanen. Hon tycktes lika litet akta på fogelsången som på solstrålarna, hvilka glimmade emot henne, då hon genom löfverket såg spanande först utåt sjön och derefter mot landsvägen.

Hvarken ett segel eller någon vägfarande syntes till, men hon dröjde ändå derute, lutande sig mot altanräcket,

väntande och så fördjupad i tankar, att hon spratt till då dörren helt sakta öppnades och derefter slogs upp på vid gafvel. En gammal tjenarinna kom ut efterföljd af två slottssvenner, hvilka omsorgsfullt buro ett slags stol eller vagga, hvilken de enligt kammarpigans anvisning nedsatte bredvid en derute stående karmstol.

Nu flög ett gladt uttryck öfver den bleka fruns ansigte. Hon återfick till och med sin lifsfärg och på samma gång tycktes äfven ungdom och skönhet återkomma. Hon nickade åt sina tjenare, men huru obetydlig denna rörelse än var, låg det något vänsällt, nästan kungligt deri, som rätt väl stod i harmoni med den kungliga kronan öfver Karl Knutssons namnskiffer, hvilket var utskuret i vaggans högresta karm. Denna tycktes heller icke vara ny och namnskiffret talade på sitt sätt om, huruledes konung Karls barn deruti en gång sofvit barndomens lyckliga sömn.

Emellertid gjorde gamla Karin sin underdåniga nigning, kastade en förnöjd blick på barnet, rättade litet på sammetstäcket och aflägsnade sig jemte svennerna. Ännu en gång vände hon dock tillbaka, men synbarligen endast för att tillse, att dörren var noga tilläst för undvikande af drag. Hon var icke så litet orolig att »barnet» utsattes för morgonluften, men det var ju den förnäma modrens vilja som måste efterkommas. Så tänkte tjenarinnan och derefter gick hon.

Hur godt han sof, den lille! Var det i skyddet af goda englar, eller af den kungliga krona, hvilken på sitt sätt talade om makt och välde?

Så undrade modren, och vid den sista tanken darrade hon. Det var första gången åsynen af en kunglig krona kom henne att darra, hon som aldrig fruktat för sig sjelf den tid hon stod under dess skydd. Men nu, då hon betraktade sitt barn, tänkte hon först på huru den kronan varit vansklig nog för den som burit henne: några års storhet och makt, men derefter förödmjukelse och landsflykt.

Den lille, som sof der så lugnt, utan förnimmelse om

det arf som kanhända väntade honom: skulle det verkligen en gång blifva hans pligt att mottaga den kronan?

Vid denna fråga, som modren gjorde sig sjelf, sjönk hon på knä och utbredde sina armar för att skydda det sofvande barnet.

2.

Hofslagen af en löpande häst hördes då på afstånd och snart nog stannade en ryttare på borggården.

Det var ett ilbud från hufvudstaden medförande bref till fru Kristina Bonde, herr Erik Gyllenstjernas fru.

Ändtligen ankom då det länge väntade budskapet. Fru Kristina reste sig i detsamma och mottog brefvet, lemnande dermed alla andra tankar åsido.

Det röjde sig en viss spänning i sjelfva hennes sätt, då hon ifrigt öppnade det stora konvolutet, som innehöll ett långt bref. Hon gjorde sig icke tid att ens sätta sig ned i karmstolen, utan stödde sig mot altanräcket.

Egentligen hade hon väntat Gyllenstjerna sjelf, och den långa skrifvelsen kunde icke vara endast ett förebådande af hans ankomst. Ovilkorligt föresväfvade henne tanken på någon ny underrättelse, som skulle kosta henne smärta.

Det var föröfrigt så vanligt i dessa orons och sorgens tider. Än gälde det ju hennes landsflyktiga fränder, som visserligen med all ära blifvit mottagna i Danzig; men hvarken konung Kasimir i Polen, till hvilken hennes far förlitat sig, eller hansan var ännu benägen att vidtaga några kraftiga åtgärder till hans förmån. En annan gång nådde henne talet om unionsvännernas kringsända skrifvelser med anklagelser mot konung Karl, samtidigt dermed hade danske konungen med sin flotta närmat sig hufvudstaden, der han snart inkallades. Derefter talade man om konung Kristierns högtidliga intåg sjelfva midsommardagen, så kom hans hyllning vid Mora stenar och derpå följde kröningen i Upsala domkyrka.

Dylika poster hade hvar efter annan träffat Kristina, och svag, som hon kanske ännu var, efter den genomgångna sjukdomen, kunde hon knappast utan fruktan mottaga ett bref, om än aldrig så efterlängtadt.

Men nu — huru ovanligt och till och med oväntadt — ju längre hennes öga öfverflög skriften, dess gladare blef hon, och liksom hade brefvet haft ett visst sammanhang med barnet i vaggan bredvid henne, såg hon dit alltemellanåt och smålog, såsom endast en lycklig maka och moder kan le.

Visserligen var hon angelägen om att få veta resultatet, det vill säga sjelfva ändamålet med skrifvelsen, hvilken borde innehålla underrättelse om, när barnets döpelse skulle kunna försiggå. Intet ord derom hade hon ännu sett, men ändå läste hon det första bladet om igen, liksom för att dess bättre fästa sig dervid och bevara allt i sitt minne.

Hela bladet innehöll också uttrycken af hennes mans kärlek, hans saknad och hans längtan till gamla Svartsjös lyckliga hem. Lyckligt genom Kristina, lyckligt än mera genom sonen, den älskade sonen, älskad icke allenast derför att det var *hans* son och arftagaren af hans namn; utan främst derför att sonen hade återskänkt honom Kristina! Nu visste han att han ägde hennes kärlek och denna vissheet var hans lifs bästa, eller rättare sagdt enda lycka.

Så skref herr Erik Gyllenstjerna. Kristina, Karl Knutssons stolta och kloka dotter, som aldrig låtit sig förvillas af en bedårande yta, hon tviflade dock ej mera, utan hon trodde på sanningen af de ord hon läste.

Att innehållet var egentligen så vanligt, förut äfven för henne uttaladt af den lättrörlige mannen och likväl af honom förglömdt, det visste hon, men ändå — ändå dröjde hennes öga vid skriften, såsom hade den varit sanningens språk.

Ja — i det hela visste hon, att Erik alltid hade älskat henne på *sitt* sätt d. v. s. så, som det var honom möjligt att älska; men de skrifna orden syntes henne mera tillförlitliga än förr, emedan det var för sonens skull

han nu älskade henne. För sonens skull borde och ville hon tro honom. Hon ville derjemte glömma det förflutnas villfarelser och liksom börja på nytt.

En smygande tanke ville innerst hviska: »Om hans kärlek är sann, om han längtar till Svartsjö, hvarför dröjer han så länge vid hofvet, och just det nya hofvet?» Men hon bortvisade den tanken, ty hofvets krets borde icke längre vara farlig för honom, då han älskade henne, och derpå ville hon som sagt icke mera tvifla.

Kristina hade alltför länge tviflat och väntat på det husliga lifvets lycka; men nu ville hon lefva lycklig i sin kärlek.

Liksom till besegling härpå tillade Erik en erinran om, huru det var på Svartsjö, som deras bröllop hade firats. Elfva år hade sedan förflutit, skref han, år med vexlingar af lycka och sorger, kärlek och missförstånd — men nu var det hans bön, att »hvad han felat och förbrutit, måtte för sonens skull glömmas och förlåtas, och för *hans* skull den lycka återvinnas, som han hade trott sig förlora sjelfva deras bröllopsdag.»

Öfver Kristinas vanligtvis så stolta ansigte smög härvid en rodnad, den ännu unga och lyckliga makans rodnad.

Derefter vände hon bladet och läste det följande.

Der förklarade herr Erik huru han ville skynda att förmäla sin ankomst följande dag, då han ämnade medföra gäster, hvilka brunno af längtan att förnya bekantskapen med hans älskvärda husfru. Härvid hade uppstått några hinder, i anledning af högtidligheterna efter kröningen, hvarför deras ankomst blifvit fördröjd; men festerna voro nu i det närmaste slut. Då nämligen inga närmare fränder och vänner befunno sig i närheten, hade han inbjudit några af hofvets herrar och damer, med hvilka så väl han som Kristina kunde räkna slägtskap. Dertill, för att rätt hedra sonens förestående dop, hade erkebiskopen sjelf lofvat förrätta dopet. Detta skulle, tillade herr Erik, gifva sin särskilda betydelse åt döpelseakten, då prelaten — riksföreståndaren (såsom han ännu kalla-

des) — dermed syntes taga deras son under sitt beskydd. Och vore han öfvertygad att Kristina häruti tänkte såsom han, och att, om det än kostade henne något obehag, hon offrade det gerna för sonens väl.

Brefvet föll ur fru Kristinas hand. Så kom det ändå, det meddelande som hon fruktat — skulle hon då köpa den korta stundens lycka med en så bitter förödmjukelse?

»Prelaten — riksföreståndaren!» utropade hon, »samme man som har förrådt min far, konungen, skall *han* döpa mitt barn — aldrig!»

Den häftiga rörelsen öfvervältigade henne; det susade för hennes öron och en bedöfvande känsla kom hennes tankar att nästan stå stilla. Omedelbart vände hon åter bladet i brefvet och då orden så småningom trädde fram, liksom för att påminna om hvad som nyss hade gladt henne, sade hon vemodigt: »Han säger sig älska och kan ändå så litet förstå mig.»

En hemlig aggande känsla liksom lät henne se en spegel, deri hon skymtade en dimgestalt. Det var så mycket i denna dimma, som skymde gestaltens formskönhet. Kristina lade händerna öfver sina ögon och ville gråta, ty hon hade alltför väl igenkänt spegelbilden.

»Han är dock mitt barns far», sade hon till sist. Ovisst kunde vara om hon med dessa ord ville ursäkta honom eller sig sjelf, som kunde älska den man, hvars fel hon insåg.

Men fru Kristina blef snart åter sig sjelf. Kärlek, lycka och sorger voro för henne hemliga klenoder, som främmande ögon ej skulle skåda. Hon måste nu handla, måste finna ett medel att förekomma hvad som icke borde, icke kunde ske.

Då den tillkallade slottsfogden kom ut på altanen, vaknade barnet. Ingen lade märke dertill, emedan det låg tyst, seende upp mot löfhvalfvet utan att dock förstå småfoglarnes qvitter eller hafva någon förnimmelse om hvad man talade i dess närhet. Först då fru Kristina

gaf fogden befallning att hemta kaplanen från Sånga, såg den gamle på barnet och gaf till ett utrop af förvåning.

Det var dock icke den gifna befallningen som förvånat honom, ty gubben korsade sig och såg på den lille: »Vid Gud och Sancte Erik», utropade han, »det är ju vår käre herres, kung Karls ögon!»

»Det är så», svarade fru Kristina. »Derför skall den fromme kaplanen döpa hans dotterson.»

3.

Svartsjö kungsgård,* för några år sedan ordnad af konung Karl för hans älskade drottning, bibehöll från denna tid sina blomstergårdar, sina svanor och näktergalar. Slottets inre deremot vittnade nu föga om den tiden, åtminstone de så kallade praktrummen, riddarsalen och matsalen, äfvensom ett par mindre rum, hvilka voro afsedda för herr Erik Gyllenstjerna sjelf. Så hade han anordnat det, utan att likväl förändra något i Kristinas enskilda gemak, der allt var bibehållet, intill den minsta småsak som kunde påminna om hennes frånvarande anförvandter.

Herr Erik borde dock förstå att de förändringar han gjort kostat Kristina smärta; men då hon icke yttrat ett ord derom, hade han med välbehag och ifver utfört sitt verk. Kristina ville icke beröfva honom den känsla af hemtrefnad, hvilken han tycktes vilja skapa sig, då han till den gamla kungsgården förde sina egna tillhörigheter, och derför teg hon. Men då allt var färdigt och till och

---

* Svartsjö, fordom benämdt Svartasjö, ett gammalt Folkungaättens gods, af hertiginnan Ingeborg af Öland skänkt till biskopsstolen år 1345, af konung Magnus inköpt och förvandladt till kungsgård. Karl Knutsson erhöll sedermera gården jemte Färingsö och Lagnö i förläning år 1441, och efter hans afsättning förlänades kungsgården enligt Rådets försäkran till konung Karls döttrar. *Styffes historiska geografi.*

med hennes fars kungliga sköld var utbytt emot Gyllenstjernska vapnet, genomfor henne en rysning. Icke derför att hon misströstade om att få återse den välkända vapenskölden med sina kronor och lejon, såväl å Stockholms slott som rikets öfriga kungsgårdar; men hon förstod att hennes man, för att ställa sig väl med rikets nuvarande herskare, aflägsnat allt som kunde påminna om dess rätte konung. Om nämligen det hela endast bar stämpeln af en adlig borg, skulle Gyllenstjerna kunna intaga en fristående ställning, hvilken klokheten väl kunde föreskrifva, men som i Kristinas ögon hade uttryck af svaghet. Dessutom förstod hon att gäster skulle komma att inbjudas, och sådana gäster som kunde taga anstöt, om den rätte konungens vapensköld prydde riddarsalen. Skulle hon således icke ens få vara ostörd i sitt hem, utan åläggas att mottaga personer, som hon i sitt hjerta ansåg såsom fiender!

Dock, detta var ju endast en öfvergångens tid. Frampå sommaren, så snart hennes helsa och barnets krafter medgåfve den långa resan till Fogelvik, skulle hon på den aflägsna fädernegården vara långt skild från hufvudstaden och dess tilldragelser.

Emellertid förverkligades föga hennes föreställning att Erik skulle finna sig i det tysta lifvet på Svartsjö, då han der ordnat efter sitt eget behag. Knappast voro slottssalarne prydda med alla ditförda dyrbarheter — och hvilket i det hela gick ganska fort — förrän han sökte öfvertyga Kristina om nödvändigheten att under förestående hvälfningar närvara vid riksmötet, för att bevaka såväl sina egna som gemensamma anförvandters fördelar. Han hade således begifvit sig till Stockholm, platsen för de riksvigtiga händelserna: konungavalet och dermed åtföljande tilldragelser.

Herr Erik Gyllenstjerna hade också vetat lotsa sig fram emellan bränningarne af en tronhvälfning. Skyddad af prelaten, som på honom hade sina hemliga beräkningar, hade han icke haft stora svårigheter att utstå. I prelatens tanke var han en vigtig personlighet. Konung Karls

måg kunde utöfva sitt inflytande på den landsflyktige konungens hemliga anhängare, på samma gång han genom sin frändskap med Danmarks mäktigaste slägter kunde verka till det partis fördel, hvilket syntes honom nyttigast. Om herr Erik också af aktning för sin gemåls far ännu föga deltog i allmänna värf, kunde han sålunda dock bevara sin rätt, skydda sin egendom och uppträda hvar han ville. Han var lysande och eftersökt, om icke för annat, åtminstone såsom tillhörande en högadlig ätt, hvilken ingen bättre än han kunde representera.

Så väl än herr Erik Gyllenstjerna passade i de förnäma kretsar, der han kände sig hemmastadd, så litet var han omtyckt, icke ens förstådd af den landtliga befolkningen på och omkring kungsgården, der han skulle anses såsom slottsherre, ehuru den gamle fogden fick sköta det hela. Icke allenast det anmärkte man, att fru Kristina — hon för hvilken man kunnat gå genom elden —, fick sitta ensam en stor del af försommaren, under det att hennes herre fjeskade för danske kungen, utan det rent af grämde en hvar att kung Karls måg kunde närvara vid den nye konungens kröning. Dertill kom att herr Erik, sällskapslifvets framstående ädling, var i folkets tycke »ordkarg» och de få ord, hvarmed han uttalade sina befallningar, hade den gemena utländska brytningen.

Det danska språket eller sjelfva brytningen, om danskarne talade svenska, hvilken i de högre kretsarne ansågs behaglig, kunde aldrig finna genklang i det lägre folkets sinnen. Der väckte den snarare gyckel och till och med hat, en följd af de danske fogdarnes förtryck sedan konung Eriks tid. Det var också kanske mest för språkets skull som herr Erik knappast gjort sig förstådd af menige man, än mindre tillvunnit sig dess välvilja.

Visserligen hade man på Svartsjö fått bättre tankar om slottsherrn, då han under sin gemåls sjukdom dröjt flera veckor der i oafbruten stillhet. Då dertill kom att gamla Karin ordat vidt och bredt om den »nådige herrns» ömhet för sin fru och om hans fröjd öfver den lilla sonen,

medgaf man till sist: »att danskarne kunde väl ha både hjerta och känsla som svenskarne.»

Likväl — det kunde ej hjelpas — folket förvånades ändå, att fru Kristina kunde synas så tillfreds såväl under sin herres bortvaro som under alla öfriga förhållanden. Herr Erik hade åter lemnat Svartsjö och nog visste man att fru Kristina hade kännedom om hvad som tilldrog sig i staden. Man hade ju hört ljudet af klockringningen vid den danske konungens landstigning, der han icke tagits emot med vapen och kulor, utan med musik och sång. Hvarken riddare eller borgare hade försvarat sin stad mot landets förtryckare, utan gått honom till mötes i högtidlig procession jemte munkar och prester med kors och fanor. Erkebiskopen hade, oaktadt sin försäkran att aldrig erkänna en dansk konung, dock verkställt konungavalet. Man hade också sport att:

»Somliga logo och somliga fälde tårar,
somliga voro glada och somliga gräto så svåra,
en del sade det var väl gjordt,
en del sade, hur det går, det varder väl spordt.» *

Men fru Kristina syntes hvarken sörja eller klaga. Ingen visste dock hvad hon kände och att hon ansåg allt detta såsom en pröfningens och öfvergångens tid. Hon uppehölls lika väl af den fasta öfvertygelsen om sin fars återtagande af riket, som af hoppet att återvinna sin man.

Hon visste att hennes far varit mycket älskad och äfven många af dem, som nu hyllade konung Kristiern, skulle en gång åter erkänna konung Karl. Likaså ville hon öfverse med sin mans svagheter, derför att hon ansåg sig hafva en förlorad tid att godtgöra.

Erik hade nämligen sjelf vid drottning Katarinas död förklarat: »att Kristina var främst konungadotter», och hon förstod nog att han sjelf icke utan välbehag sett henne vid sin faders hof hyllad såsom drottning. Han hade dock under flera år i eget hem måst sakna sin husfru. Oaktadt Kristina redan den tiden älskade Erik, hade

* Rimkrönikan.

dock fadrens väl stått henne närmast, och vid hans fall kände hon smärtan af söndringen med sin man. Hon hade också då sagt honom öppet: »Nu Erik, binda mig inga andra pligter än att lefva för dig och ditt hem.» Erik hade då med öfverraskning, nästan hänförelse, mottagit hennes löfte, och Kristina, der hon då stod ensam, kände sig tacksam. Derför ville hon å sin sida mycket tåla och förlåta.

Det åter sammanlänkade bandet emellan de unga makarne hade befästats genom sonen: i honom skulle de alltid hafva ett gemensamt mål i kärlek och förhoppningar. Men det var just för hans skull Kristina nu kände sig djupt sårad, då Erik räknade på hennes medgifvande att erkebiskopen skulle förrätta dopet. Hvilken välsignelse skulle prelaten kunna gifva dottersonen till den konung, som han hade förrådt! Hon ämnade icke medgifva något sådant.

Hon måste emellertid tänka sig att mottaga honom såsom gäst i sitt hus. Ehuru redan detta nästan öfversteg hennes krafter, beslöt hon dock att göra det.

En möjlighet kunde vara att prelaten uteblef — han kunde visserligen lofvat komma, af något slags försonlighetsskäl, men dock ändrat sig, hvilket icke vore honom olikt. Hon hade också svårt att förstå, hvarför han egentligen ville komma. Icke kunde det vara allenast för att tillmötesgå Gyllenstjernas önskan som den stolte prelaten gjorde sig detta omak med en extra resa midt under sina riksvigtiga förhandlingar; icke heller af något enskildt intresse för henne numera, ehuru han förr, egentligen i hennes yngre år, visat henne en särskild uppmärksamhet. Men sedan han med så obeveklig hårdhet, under en stormig årstid, kunnat sända hennes systrar i landsflykt, hade hon förlorat all tro på hans deltagande. Att tänka det endast kunde vara en viss nyfikenhet att se huru äfven hon fann sig i sitt och de sinas öden, syntes henne lumpet, snarare kunde hon tro att han ville förödmjuka sin fiendes dotter, der han nu kom såsom segraren, icke allenast i andlig, utan äfven i verldslig makt.

Hvilka de öfriga gästerna voro, det var Kristina likgiltigt. Hon visste, att det var hennes fars motståndare, och hade redan länge förutsett, att hon skulle nödgas se dem. Det var ju Eriks åsigt att dylikt närmande vore bevis på försonlighet och återställd fred emellan de söndrade partierna, hvilket skulle vara honom till nytta. Derför ville hon försöka glömma att hon var konungadotter, för att såsom riddaren Erik Gyllenstjernas fru kunna mottaga dem.

4.

Den ende på Svartsjö, som fröjdade sig åt gästernas ankomst, var Mogens, hofmästaren, ehuru det var egentligen han som hade största besväret. Det fordrades icke liten omtanke att kunna få allt ordnadt till morgondagen.

Men Mogens var van vid sin herres hastiga resor och lika hastiga återkomst och stod alltid beredd för hvarje händelse. Sjelf dansk till börden, var han hufvudmannen för riddarens enskilda betjening, hvilken naturligtvis var med hvar han bosatte sig, hvarför Mogens äfven nu hade sig ombetrodd hela husets förvaltning.

Lifvet på den tysta kungsgården hade blifvit enformigt för hofmästaren, hvilken i det hela stod ensam och föga meddelade sig med sina underlydande, åtminstone det egentliga slottsfolket, som varit der se'n gamla tiden och syntes honom lika simpelt som enfaldigt. En gång hade han på sin danskbrytande svenska sökt öfvertyga dem om fördelarna af Sveriges förbund med det mäktiga och rika Danmark. Men de å sin sida sökte göra hofmästaren begripligt, att de nog visste hvarifrån danske kungen tog sin rikedom. Det var icke så litet skatter som förts ur landet såväl under pomerinkaren Eriks tid som af barke-konungen Kristoffer, och den nye kungen skulle nog göra så med, det var man viss om. Från den stun-

den ansåg han under sin värdighet att försöka upplysa det knorrande folket; han gjorde som hans herre, riddaren, utdelade endast sina befallningar — och så förgick den ena dagen lik den andra.

Det var således i mer än ett hänseende Mogens, hofmästaren, fröjdade sig åt de förnäma gästernas ankomst. Han hade en viss aristokratisk medkänsla för de förnäma — och att det var sådana personligheter riddaren skulle medföra, derom var han fullt förvissad — och gjorde sina beräkningar huru höga anställningar de kunde hafva vid hofvet.

Omsorgen för den rika middagen bekymrade honom icke det ringaste. Slottets fiskare voro en gång för alla tillsagda att hafva flera sorters fisk i sina sumpar, och visthuset var rikligen försedt med både ox- och råddjursstekar. Den välförsedda hönsgården hade god tillgång på kycklingar, men förargligast var med trädgården, som hade mera blomsteranläggningar än kålsängar och fruktträd. Han hade dock icke gjort sin räkning derpå, dertill syntes honom det kalla nordlandet alltför torftigt i jemförelse med hans bördiga hemland, hvarför han ersatte bristen af sommarfrukt med mandeltårtor och andra bakverk.

Allt var således tillredt, när ljudet af lätt rullande hjul hördes från landsvägen. Der kommo således damer, som åkte i karm, hvilket ännu endast var brukligt inom de högre stånden, hvarför Mogens antog sitt på en gång myndiga och djupast aktningsfulla utseende. Han vinkade åt betjeningen att just i rätta ögonblicket slå upp slottsgrindarne och stannade sjelf på nedersta trappsteget för att mottaga slottsherrn och hans gäster.

Belöningen för hofmästarens möda blef också en nådig nick, som tillika innebar en fråga, hvilken Mogens jemte sin djupaste bugning besvarade med de betecknande orden: »Allt väl, nådig herre!»

Stolt och glad införde herr Erik sina gäster i den gamla kungsgården, der han visste allt vara ordnadt till deras värdiga emottagande.

Det hela, framställande en rikedomens och behagens boning, förtog hvarje erinran om att der bodde en landsflyktig konungadotter, som egentligen hade de nu maktegandes nåd att tacka för detta kungliga hem i fädernesländet.

Att någon af de främmande nu tänkte derpå, var dock föga troligt, om icke herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna, särdeles som han sjelf såsom »rikets förste» underskrifvit förläningsbrefvet. Han hade icke heller sett fru Kristina sjelf efter hennes faders fall; men hvad som vid hennes åsyn hvälfde sig inom den stolte prelaten, det kunde icke skönjas under hans kalla, men vördnadsfulla helsning.

Kristina besvarade helsningen med en djup böjning på hufvudet för kyrkans höge prelat, men utan att se på honom eller räcka honom sin hand.

Herr Erik skyndade då att framföra ett par äldre damer, hvilka just inträdde och kommo lägligt för att taga uppmärksamheten i anspråk. Det var herr Claus Rönnovs ädla fru, en danska som räknade slägtskap med Gyllenstjerna, äfvensom herr Henrik Billes fru, sjelf svenska af Bjelkeslägten, i något mera aflägsen frändskap med Kristinas moder, Birgitta Bjelke.

Kristina kände sig vid de begge gamla fruarnes möte bättre till mods och till och med så behagligt berörd af deras mindre förnäma, än hjertegoda väsen, att hon sjelf med vanlig älskvärdhet kunde helsa deras män, ehuru hon genast i dem såg de myndiga representanterna af konung Kristians rådsherrar.

De yngre damerna, ehuru ganska oförargliga, gjorde ett mindre godt intryck, men kanske derför att vid den fagra fru Agdas sida framträdde hennes herre, den för sin tid vidt bekante herr Ture Turesson Bjelke, en af konung Karls argaste motståndare, hvilken nu intagit hans säte såsom höfding på Stockholms slott.

Ovilkorligt flög Kristinas blick till Erik — det var

som en flamma, ett utrop deri — liksom hade hon velat fråga: »hvarför också denne?»

Erik, som mötte blicken, kände sig dock mindre gripen än besvärad, och ehuru Kristina strax vände sin uppmärksamhet tillbaka till fruarna, skyndade Erik att föra herr Ture Turesson till den motsatta sidan af riddarsalen. Der befann sig bland andra vapensköldar stamfadrens för Bjelkeslägten, herr Ture Kettilssons vapen placeradt just bredvid herr Eriks egen fars, den äldre Gyllenstjerna till Danstorp på Jutland. Det kunde vara händelsevis, men också med afsigt, att Kristinas stamträd var framställdt å hennes mors sida. Ett löje af belåtenhet drog sig öfver herr Ture Turessons tunna läppar, hvarför han hade artigheten uppmärksamma ett konstrikt arbetadt svärd, som hade sin plats under slägten Bjelkes vapensköld.

Vid åsynen af det gamla svärdet, som herr Ture lyftade och synade med kännaremin, ditlockades de båda unga damerna. Fru Agda stack sin lilla hand under sin bistre herres arm och deltog i hans beundran, då jungfru Edele, herr Claus Rönnovs lifliga dotter, förklarade att också hon ville se något som kunde behaga henne.

Herr Erik förde dem då till ett skåp, hvars konstrika sniderier framställde hélgonfigurer, hvilka fru Agda funno uppbyggliga; men jungfru Edele skrattade åt de fromma helgonens enfaldiga hufvuden.

Vid åsynen af ett taffelspel med rutor af elfenben och mosaik, såg fru Agda vädjande på sin man, hvilken med en viss aktning för konstverket gillade hennes smak; men jungfru Edele flög det förbi. Likaså kastade hon knappast en blick på de dyrbara kandelabrarne af ciselerad metall och ett par egyptiska urnor men stannade till sist vid åsynen af ett drakskepp, ett för sin tid utomordentligt konstverk. Det lilla skeppet, som var af silfver med sitt förgylda drakhufvud i förstäfven och relingen prydd med drakslingor, hvilade på silfverbågar.

Då kunde sjelfva jungfru Edele ej tillbakahålla sin förtjusning och förklarade herr Erik sin stora beundran,

jemte det hon afundades honom ett så ovanligt konstverk.

Det spelande lifvet i jungfru Edeles ögon träffade herr Erik, som dervid nästan blef frestad att erbjuda henne det lilla skeppet. Men han kände i detsamma den ovilkorliga verkan af ett par andra ögon, som också betraktade honom. Det var erkebiskopens, som tycktes anse att de unga damerna något för mycket togo värden i anspråk vid ett så högtidligt tillfälle, som nu förestod. Så trodde åtminstone herr Erik sjelf.

I sjelfva verket hade prelaten under sitt samtal med de andra herrarne tyckt sig märka att Gyllenstjerna, ehuru synbarligen förtjust öfver den beundran hans konstsaker framkallade, mer än en gång fört uppmärksamheten till sin sköna husfru, såsom vore alltsammans ditkommet för att behaga henne.

Så hade han också gjort, antingen blott af vana eller af klokhet, eller kanske snarare för att liksom försona en inre känsla, som sade att han förbrutit sig mot Kristina. Erik hade nog märkt, att hon vid hans hemkomst undvikit honom; men upptagen som han var, ville han icke tänka vidare derpå nu — hon skulle för öfrigt nog också tillgifva honom detta som mycket annat. Hon visste ju att han älskade henne, och sjelf trodde han derpå.

Emellertid, just medlande och passande, kom nu middagsmåltiden. Stämningen öfver det hela, som hittills varit något konstlad, blef så småningom mera naturlig och till och med liflig.

Sedan middagen var slutad och efter återkomsten i riddarsalen intog en hvar åter sina platser men en viss stelhet tycktes åter fatta sällskapet. Det var som väntade man något, och som hvilade ett hemligt tvångsband öfver det hela.

Ännu hade icke erkebiskopen närmat sig Kristina och hon kände detta som en lättnad; men hon undrade att ingen, förutom de båda gamla damerna, efterfrågat barnet, än mindre vidrört den väntade döpelseakten. Det var likväl derför de alla kommit dit. Hon kunde icke förstå Erik, då det ju var han som skulle väckt frågan,

men han tycktes helt och hållet fördjupad i ett samtal. Fann han möjligen först nu det olämpliga uti att vända sig till prelaten angående dopet — tänkte han möjligen komma ifrån saken, eller hvad var hans mening? — Kristina kunde ej undgå en inre själsspänning vid tanken på huru allt detta skulle komma att gestalta sig.

Under det dessa tankar blefvo henne allt mera plågsamma, kom till sist prelaten fram till henne. Honom hade det icke undgått att det lugn, som hvilade öfver Kristinas yttre, endast var hennes försök att dölja ett upprördt inre, och sjelfva den matthvita skiftningen på hennes kinder väckte ett oemotståndligt deltagande.

Han hade kanhända tänkt yttra någon helt vanlig, betydelselös fråga, men han dröjde då just deras blickar möttes.

Det föreföll honom nästan som var det första gången han möttes af en kraft, som han icke kunde kufva; han kände sig liksom oviss om, hvilkendera af dem som var den besegrade — han, den både andligt och verldsligt herskande prelaten, eller hon, den ur sitt rike fördrifne konungens dotter.

Men den hårde mannen vredgades icke. Kanske var det i följd deraf att de ögon, som mötte honom, huru stolta och fasta de än voro, likväl påminde om ett barn, det enda barn, som egentligen berört den barnlöses hjerta. Han mindes nämligen huru Kristina, ett sexårigt barn, i tacksamhet för sin räddning och i sin oskuld slutit armarna om hans hals. Han, den då unge presten, som hängifvit sitt lif till kyrkans tjenst, hade aldrig kunnat glömma detta ögonblick, då han i sina armar slutit en varelse, hvars lif af honom räddats och derför liksom tillhörde honom.

»Fru Kristina», sade han med en blandning af vördnad och hjertlighet, känslor som också han kunde visa, »tillåt mig uttala min fruktan att gamla Svartsjö icke är helsosamt för er.»

»Ers högvördighet», svarade hon undvikande frågan

om Svartsjö, »jag hoppas redan om några veckor kunna företaga resan till Fogelvik — mitt kära fädernehem.»

Den lilla betoningen af fädernehemmet uttryckte så mycket. Deri låg icke allenast kärleken till fadershemmet utan derjemte ett framhållande af dess motsats till kungsgården, hvilken man af gunst och nåd upplåtit åt henne. Det undgick icke prelaten att der fanns ett sår, som icke var läkt, om det ens någonsin kunde läkas, och han vidrörde det icke mera.

Erik, som sett erkebiskopen stanna vid Kristinas stol, förstod hvad ett samtal med honom skulle kosta henne, och skyndade dit.

»Nu, min älskade, vore det kanske lämpligt att införa vår lille son — det är tid att han får den presterliga välsignelsen.»

Stunden, som Kristina fruktat, var då kommen; de vexlade orden med prelaten hade visserligen upprört henne, men derjemte återgifvit henne kraft. Hon yttrade vänligt och helt enkelt: »Den presterliga välsignelsen har vårt barn redan fått, min gode Erik — men vill du låta se honom, så införes han.»

Herr Erik såg förvånad ut, såsom hade han endast förstått slutmeningen af hennes ord, och lät en tillskyndande sven gå med tillsägelsen.

5.

Det dröjde icke länge, förrän dörren från ett inre rum slogs upp, och derifrån kommo ett par slottssvenner i sina med guldband utstyrda drägter, tillhörande den Gyllenstjernska betjeningen. Efter dem kom gamla Karin, bärande barnet — hvilken annan än hon skulle väl fått bära fru Kristinas barn — och hon tog sig ståtlig ut i sin prydliga sidenmössa med dess långa nedhängande band, sin stickade sindalskjortel och klädeslifvet sammanhäftadt

med stora guldspännen. Barnet bars högtidligt med hufvudet hvilande på en broderad linnekudde och den långa blå sammetsklädningen hängande nästan ned till golfvet.

»Oh», utropade fru Agda och skyndade fram, »hvilket förtjusande barn!»

»Det lilla kräket sofver», yttrade skrattande jungfru Edele, som likaledes skyndade att taga nykomlingen i betraktande.

Äfven de öfriga damerna omringade barnet, som man förenade sig att beundra, som man kunde tro vara flera månader i stället för endast några veckor o. s. v. Endast jungfru Edele tyckte att hufvudet var fasligt litet och kunde icke såsom de gamla fruarne finna den slående likheten med herr Erik, åtminstone icke så länge barnet sof. Föröfrigt voro de alla ense om den vackra dopdrägten, som var utsökt, med sina af guldtråd insydda kronor.

Fru Agda böjde sig ned för att riktigt kunna beskåda broderiet: »Ja, verkligen, det är sannerligen kungliga kronor!» sade hon sakta till Edele.

»Det bör ni visa eder herre och gemål», hviskade Edele tillbaka och såg litet spefullt på den allvarsamme herrn, som icke tycktes vilja låta märka, att han kastat en nyfiken sidoblick på det så kungligt klädda barnet.

Herr Ture tyckte icke heller om den skämtsamma häntydningen; men hans bistra uppsyn skrämde icke jungfru Edele, som upprepade fru Agdas ord: »Sannerligen — kungliga kronor!»

»Den vackra drägten är förmodligen ett slägtarf», yttrade en af de äldre fruarna, medan den andra talade med Kristina.

»Skada att den lille icke tyckes förstå sitt kungliga arf», återtog fru Agda, lifvad af sin väninnas, jungfru Edeles, mod, och såg på sin herre.

»Klokast att han aldrig lär sig förstå slikt, menar jag», mumlade herr Ture Turesson hånligt, i det han strök sitt väldiga kindskägg.

»Tro icke det, herr höfvidsman», svarade jungfru

Edele skrattande, »den lille sjusofvaren skall nog vakna och äfven förstå mer än I tror.»

De sista anmärkningarne nådde emellertid Gyllenstjerna, som under tiden samtalat med ärkebiskopen, hvilken han fruktade äfven hört de spetsiga orden. Han kastade en snabb blick på de öfriga herrarne. Herr Ture Turesson sjelf hade mer än vanligt dragit ihop sina ögonbryn, och skymten af ett hånlöje flög öfver prelatens läppar; men de bägge danska riksråden, Henrik Bille och Claus Rönnov, syntes icke fästa ringaste uppmärksamhet vid det som tilldrog sig omkring barnet.

Under det damerna fortforo att slösa sin ömhet på den lille, som likväl icke lät sig störas deraf, började Karin ändå frukta att man skulle väcka honom, om icke rent af taga honom ifrån henne.

Till sist föreslog jungfru Edele, att man kunde ruska honom — bara litet förstås — men man måste ovilkorligt få se hans ögon. Hon skulle ju sjelf stå fadder åt honom.

Om än den fästa uppmärksamheten hade smickrat Karin, tyckte hon det åtminstone gick för långt, då man började tala som om det gält en hundvalp — de skulle minsann slippa att ruska honom, om de vore aldrig så förnäma — hvarför hon gjorde en djup, alldeles efter hofseden föreskrifven, nigning och innan någon kom sig för att hindra det, fortsatte hon sin rond.

Af vanans makt vid den skyldiga vördnaden för kyrkans höge prelat, stannade hon framför erkebiskopen, inväntande hans välsignelse.

Men jungfru Edele gaf sig icke, hon skyndade efter och sade med sin skämtsamma, lediga ton, som förtog det lilla gycklet i hennes ord: »O tag honom, ers högvördighet — hvem skulle väl kunna väcka en sofvande om icke sjelfva kyrkans primas?»

Prelatens uppsyn mulnade, om af det obetänksamma skämtet eller åsynen af barnet, hvilket han dock tycktes ämna taga, då han till detsamma utsträckte sina händer.

Men fru Kristina hejdade honom: »Vi få icke be-

svära hans högvördighet», sade hon artigt; men det undgick icke honom att hennes röst darrade af en rörelse, som hennes försvagade krafter icke förmådde beherska, samt att hennes händer nedsjönko maktlösa.

En sällspord rörelse flög öfver prelatens drag. »Var icke rädd, fru Kristina», sade han vänligt och med en hos honom ovanlig mildhet; »ni har sjelf en gång som barn hvilat trygg i mina armar — likaså skulle jag ju kunna skydda er son?»

Dermed tog han barnet och betraktade det uppmärksamt.

Det susade för Kristinas öron och svindlade för hennes syn, i det hon på samma gång fruktade och kände sig betvingad, nästan förlamad vid prelatens åsyn.

»Jag ville tro er», hviskade hon, »om min son alltid kunde förblifva ett barn, som nu.»

Prelatens rörelse förflög: »Ni menar att er son en gång skall blifva för stor för mig», yttrade han ironiskt.

»Nå, se», ropade högt jungfru Edele, »den lille är vaken! Kom fru Agda och se, han har icke sin fars, utan snarare sin mors sköna ögon, tror jag.»

»Han har sin morfars ögon», yttrade erkebiskopen kallt och lemnade barnet tillbaka till sin sköterska.

Jungfru Edele vände sig då hastigt till den bistre herr Ture Turesson och hviskade: »Gossen har verkligen ärft sin morfars ögon — likasom den kungliga drägten.»

Det hade just blifvit så tyst i salen att hvar och en hörde de hviskade orden. Fru Agda såg förskräckt på sin herre; men ingen låtsade vidare om saken, särdeles som herr Erik Gyllenstjerna sjelf skyndade att erinra erkebiskopen om hans löfte att förrätta dopet. Han tillade sin öfvertygelse om att hans fru redan låtit smycka kapellet i och för den högtidliga akten.

»Till hvilket namn skall han döpas?» frågade erkebiskopen, och innan någon annan mera behörig hann att svara, vände sig herr Ture Turesson ditåt och sade med ett hvasst, nästan ilsket löje: »Förmodligen hans morfars namn!»

»Naturligtvis», svarade herr Erik, som aldrig i sitt lif förr känt sig så brydd, som under dessa konflikter med de olika åsigterna hos hans gäster. »Visst bör han få bära Karlsnamnet -- ers högvördighet finner det ju förenligt med gamla slägtseder?»

Detta vädjande till prelaten på en gång harmade och sårade Kristina; men hon svarade lugnt: »Jag visste att det var vår gemensamma önskan, Erik, och derför lät jag vid dopet i går gifva barnet sin morfaders namn.»

»Hans dop — i går? — Jag förstår inte.» —

Herr Erik stod helt bestört; men fru Kristina svarade under det hon kände prelatens ögon liksom vilja genomtränga henne:

»Dopet skedde i går — jag hade hitkallat kaplanen från Sånga.»

»Således ett nöd-dop?» frågade erkebiskopen. Herr Erik fattade genast förhållandet, eller rättare, han ville synas fatta det, emedan en aning om Kristinas afsigt genomfor honom; men hur det än var, måste skenet räddas. »Min dyra Kristina!» utropade han, »det dröjde ju alltför länge, innan jag kunde gifva dig underrättelser — jag förstår att du blef orolig — att du i går redan innan budet hann komma —»

»Barnet var kanske sjukt?» inföll medlande en af de äldre fruarna.

»Emellertid», återtog ifrigt herr Erik, »dopet måste nu förnyas, min bästa Kristina — det är ju så, ers högvördighet?»

»Hans högvördighet må bestämma det», medgaf Kristina, »här är dopsedeln som kaplanen utfärdat.»

Erkebiskopen tog dokumentet och granskade det uppmärksamt. »Allt har sin riktighet», yttrade han kallt och återlemnade dopsedeln. »Er son, herr Erik, har all rättighet att bära sin morfars namn min hjelp förutan.»

De öfriga herrarne hade knappast hört hvad som afhandlats, än mindre gjorde de någon fråga angående den inställda akten, hvartill de dock inbjudits som vittnen. Först då erkebiskopen — något tidigare än ämnadt va-

rit — talade om uppbrott, yttrade de sitt medgifvande om lämpligheten af att hinna tillbaka till staden före nattens ingång.

»I behöfver sannerligen komma i ro, kära fränka», sade herr Henrik Billes fru, hvaruti fru Anna Rönnov instämde, i det hon derjemte uttryckte sin förnöjelse att hafva gjort bekantskap med sin frändes älskvärda husfru. Under dylika växlade artigheter, tycktes en hvar belåten att reda sig till afresan, utom likväl jungfru Edele. Hon fann det afskyvärdt att en vacker sommarafton som denna återvända till stadens qvalm, särdeles som hon icke ens hade hunnit se sig omkring på den vackra gamla kungsgården, och hon slutade att vädja till fru Agda. Den unga frun såg blid och bedjande på sin man och herr Erik Gyllenstjerna var redan färdig att föreslå en del af gästerna att dröja qvar, åtminstone till morgondagen, då han kom att se på Kristina. Hon såg trött ut och tycktes ej hafva fäst sig vid den lifliga jungfru Edeles yttrade önskan.

Utan att svara ett ord lade herr Ture Turesson sjelf gyllendukskappan öfver sin frus axlar och afklippte dermed hvarje vidare fråga om saken.

Gyllenstjerna kände sig besynnerlig till mods, döljande en viss känsla af förlägenhet under alla de artigheter, hvarmed sjelfva affärden fick åtminstone sin yttre prägel af ömsesidig belåtenhet.

Sedan gästerna rest lät han åter inkalla barnet och betraktade det med välbehag, men framstälde ingen fråga till Kristina angående det i förtid verkstälda dopet.

Under aftonmåltiden, som de unga makarne intogo i all enkelhet, hvilade en förstämning öfver dem båda, till dess Erik frågade: längtar du icke till Fogelvik, Kristina? Det här gamla Svartsjö är verkligen dystert.»

Kristina såg på honom. Det var något i hennes blick — hur mild den än var — som kom honom att undvika den; men hon svarade vemodigt, nästan drömmande: »På Fogelvik skola vi kanske känna oss vara *hemma.*»

»Ja — javisst, min alltid älskade Kristina!»

Herr Erik kysste hastigt hennes hand och det låg en hemlig afbön deri, som bröt förstämningen.

Då sällskapet hunnit utom gården, såg prelaten sig om mot slottet, som stolt höjde sig öfver lindarna.

»Skulle verkligen en konung fostras på den der gamla kungsgården?» mumlade han för sig sjelf. »Men visst är, om Karl Knutsson haft dotterns beslutsamma sinne, hade han icke behöft lemna sitt land och sin krona.»

II.

Konung Kristiern i Vadstena.

1.

»Det blir du Richissa, som skall bära det heliga baneret.»

»Moder abbedissa — jag ber eder — värdigas utvälja en annan af systrarna —»

»Hvarför? Du har burit baneret förr och det tycktes icke vara dig för tungt.»

Den unga nunnan, som under samtalet stått vid dörren till abedissans rum, gick några steg närmare och knäföll på stengolfvet: »Denna gång skulle det öfvergå mina krafter — var barmhertig, moder, och förskona mig!»

»Stå upp, barn, du vet att jag uttalar aldrig en befallning utan att hafva öfvervägt den. Det är också första gången — jag tillstår det, min dotter — första gången jag hör dig undanbedja dig något, vare sig aldrig så svårt åliggande.»

Richissa reste sig upp, blek och tyst, dock mera förödmjukad än försagd.

»Dessutom», återtog abbedissan vänligt, men bestämdt, »är det ju en utmärkelse att i processionen få bära baneret, särdeles vid detta tillfälle, då vår nådige herre, konung Kristiern första gången gästar vårt kloster. Hvem skulle också vara närmare denna ära än du, den förre konungens dotter?»

Den unga nunnan bleknade. Hon var synbarligen djupt upprörd. Sammanknäppande sina händer, såg hon åter bönfallande på abbedissan och sade nästan andlös: »Jag kan det icke, moder — jag kan det sannerligen icke!»

»Du *kan*, Richissa, jag vet att du kan då du måste — och kom ihåg att, då du går förbi konungens stol, du får sänka baneret.»

Nunnan såg bestört på klostermodren och utropade, innan hon hunnit betänka sig: »Sänka det heliga baneret som bär Guds moders bild? — Maria Sanctissima!»

Abbedissan gjorde korstecknet. »Ja, min dotter — närmandet af Guds moders bild bringar välsignelse öfver honom, som är vår jordiske konung.»

Åter tycktes ett förhastadt ord sväfva på nunnans läppar, men abbedissan höjde sin hand hindrande henne att uttala det, och sade derefter lugnt, som hade hon icke vidare blifvit berörd af Richissas ovanliga beteende: »Ni systrar, som få gå i processionen, erhålla nya drägter af bättre och finare tyg för högtidens skull — det grå vadmalet skulle se tungt ut vid ett tillfälle som detta — och nu vet du min vilja. Gå, min dotter, och bed — bönen skall styrka dig.»

Nunnan stod såsom försjunken i sig sjelf och tycktes icke hafva hört abbedissans tal; derefter såg hon ännu en gång upp i hennes ansigte. Men detta ansigte, ehuru ingalunda strängt, var så fast och bestämdt, att en rodnad flög öfver Richissas bleka kinder, då hon qväfvande en suck vände sig om och lydande den befallande åtbörden lemnade klostermodrens cell.

Abbedissan såg efter henne och stod länge tankfull. Hon var upprörd, eller snarare vredgad; men snart hade hon lagt band på en känsla, som hon ansåg ovärdig, och ej ville låta framstå ens i ensamheten. »Aldrig förr såg jag henne sålunda», sade hon lugnare, »men jag förstår henne alltför väl — Karl Knutssons dotter anser Kristiern såsom inkräktare af hans tron, i stället för tvärtom — det förmenta kungablodet bör kufvas och hon måste lyda!»

2.

Sedan Sveriges rike ånyo underkastat sig unionsregeringen, hade samtidigt dermed Vadstena återfått såväl sin general-konfessor, Magnus Unonis, som sin förra abbedissa, Ingeborg Gerhardsdotter af Slesvig*, hvilka båda under sitt förra regimente hade ifrat för unionens bestånd.

Magnus Unonis' namn är visserligen särskildt antecknadt i Vadstena-diariet, men hans inflytande på tiden och dess förhållanden är föga kändt, hvaremot abbedissan Ingeborg intar ett mera framstående rum, kanske dock mest på grund af sina högtstående slägtförbindelser. Hon var nämligen moster till konung Kristiern den förste och hade derigenom tillfälle att utöfva sitt inflytande. Konung Karl på sin tid, som ansåg detta farligt för riket, hade tillskrifvit bröderna i Vadstena att afsätta abbedissan Ingeborg jemte nämde general-konfessor. Huru än den stolta klosterfurstinnan kränktes af en dylik förödmjukelse, fogade hon sig dock efter konung Karls vilja och nedlade frivilligt sin krumstaf och derigenom sitt embete. Konfessor Magnus följde hennes exempel, »på det att», såsom det hette, »klostret icke för deras skull och genom konungens förlorade ynnest måtte något lida.»

Fru Ingeborg hade dock genom klokhet, förstånd och värdighet förvärfvat sig hela systrakonventets tillgifvenhet och brödernas beundran, så att, när de yttre, politiska förhållandena upphäft hindret för hennes styrelse, hon enhälligt återvaldes, och valet bekräftades af Linköpingsbiskopen, hvilken städse hade öfverinseende af klostrets angelägenheter. Icke heller nu var det henne svårt att bibehålla klosterfolkets förtroende och blinda lydnad, ty hon förstod att herska.

Emellertid, oaktadt en mer än kunglig makt var lagd i hennes hand, icke allenast öfver den lilla hjorden inom

* Dotter till hertig Gehrard VI af Slesvig.

klostret, utan ock öfver de till stiftelsen hörande gårdarne, dess s. k. »vasaller», hade aldrig händt att fru Ingeborg missbrukat denna makt. Aldrig hade hon gjort misstag, eller oaktadt sitt lifliga lynne låtit öfverila sig, och hon hade lika litet visat svaghet som hårdhet. Hennes straffdomar voro mildare än hennes företrädarinnors, och likväl minskades under hennes tid hvarje öfverträdelse mot klosterförbuden. På lång tid hade icke händt, att någon af vederbörande embetsmän och underlydande brustit i fullgörandet af sina åligganden, ån mindre hade inträffat någon svårare förbrytelse mot klosterreglerna. Icke ens en så kallad »syster utanför» (d. v. s. tjenande syster, som regeln tillät att gå utom den stängda porten) blef befunnen längre ifrån klostergården än hvad moder abbedissan eller syster föreståndarskans uttryckliga orlof hade medgifvit, hvarför de »hårdeliga straff efter thy moder abbedissan täckes» under fru Ingeborgs tid allt hitintills icke hade ifrågakommit*.

Huru fullkomligt fru Ingeborg sökte att sköta sitt ansvarsfulla kall, fanns det dock en person, men också endast en, som aldrig kunnat tillvinna sig hennes moderliga ynnest, nämligen *syster Richissa.*

Antagligt var att detta stod i sammanhang med minnet från abbedissans afsättning, en förödmjukelse som hon aldrig kunde glömma; men att detta återföll på Richissa, kung Karls oskyldiga dotter, blef en skuggsida i fru Ingeborgs historia.

Syster Richissa hade likväl stort anseende i klostret och var högt älskad af alla. Men man *talade* icke derom och lät än mindre förstå att man lade märke till klostermodrens hårdhet mot henne, hvilken var så mycket mera märkbar, som hon lät hvar och en annan vederfaras rättvisa. Endast en af de yngre nunnorna, syster Agnes, vågade bedja om utbyte med Richissa, då det gälde nattvakten hos de döda

* Klostrets abbedissa hade enligt af konungen medgifven frihet, rättighet att: »på det intet olydigt folk må finnas i klostrets bröd, till bestraffning begagna *kista, jernkedjor* och *borgrätt.*» Hvar *borgrätt* fanns, der fanns grymhet.

Se: *Vadstena förr och nu.*

eller vården om smittosamma sjuklingar, hvartill Richissas fasta och tåliga sinne oftast syntes abbedissan lämpligast. Men Agnes var också begåfvad med mer än vanligt mod och hade dertill, såsom hon sjelf försäkrade, en genom landtlifvet i hennes barndom vunnen jernhelsa. Det mest förvånande var dock måhända att Agnes mer än en gång lyckats minska bördan af Richissas arbete; men kanske just hennes mod, jemte det glada ungdomsfriska sinnet hade hos abbedissan tillvunnit sig äfven den lott af kärlek, som skulle hafva tillfallit Richissa, och som Agnes drog till sig just för att kunna tilldela deraf åt den lottlösa nunnan.

En innerligt vänskapsband hade sålunda förenat de tvenne klostersystrarna — de hade också tagit doket på samma gång — och för denna vänskap lade abbedissan intet hinder. De hade till och med någon gång tillåtelse att få egna den fria halftimman till samspråk med hvarandra. Sedan arbetet var slutadt kl. 6, hade nämligen allt klosterfolket en halftimmes ledighet till dess aftonklockan kallade till refectorium (matsalen). Den fria halftimmen tillbragtes vintertid uti mottagningssalen, der man samlades omkring spiseln och någon qvinlig pilgrim kunde hafva åtskilligt att berätta från sina vallfartsorter. Understundom kunde äfven fru Ingeborg sjelf föreläsa fromma helgonlegender. Sommaraftnarne fingo systrarna samlas i trädgården, och till och med företaga lekar, då abbedissan sjelf, älskvärd och snillrik, förstod att gifva lif och omvexling åt det i öfrigt enahanda klosterlifvet.

Agnes och Richissa voro likväl lyckligast då de fingo använda fristunden efter eget behag och uppsöka den lilla löfsalen i klosterträdgården. Der kunde de få tala om sin barndomstid och äfven någon gång om andra, en senare tids minnen och drömmar. Richissa hade lärt sig känna Agnes barndomshem — det var som hade hon sett Sundby gård med »farmor», »Rosenhvit» och »Rosenröd» intill »Torkel — hofmästaren» — och månget upptåg med »faster Regitza» kunde man skratta åt. Alltemellanåt kunde också ett romantiskt minne sväfva fram, gestaltande sig till den

ridderlige Bo, eller den vidtbereste Clemens. Men då hviskade man helt sakta, ty dessa minnen voro farliga och de unga nunnorna bytte hastigt samtalsämne. Emellertid då gamle Torkel en gång hvarje år kom med blommor från farmodrens graf, kunde man ej undgå — om det också kostade flere dagars penitens — att höra honom förtälja: »hur ärligt herr Bo höll sitt riddareord: 'att aldrig mer sätta sin fot på Sundby gård, då jungfru Gunborg ej delade fädernehemmet med honom.'» Och då de begge smålogo dervid, tänkte Torkel i sitt tysta sinne, att syster Richissa hade ersatt den lilla hänsofna Stina i Gunborgs hjerta. Gunborg sjelf var ju nu: syster Agnes!

Richissa å sin sida hade bevarat ett barndomsminne, deri allt hvad skönt och älskadt var antog bilden af hennes moder, drottningen, och som med hennes död lät hela den glada barndomsverlden försvinna i ett moln. Detta lyckliga minne efterträddes af ett annat, ett dystert, det enda störande under hela hennes klosterlif. Denna händelse antog bilden af en tafla, som med oförgätliga drag inpräglat sig i hennes minne. Hon såg sin moders dödsgemak, der hon sjelf, helt liten än, satt på en pall vid sängfoten. Helt tydligt såg hon sin far, konungen, som höll modrens hand i sina; ofvanför stod syster Kristina och uppbar hufvudkudden, under det Magdalena ordnade modrens hårfläta. Det var tyst, nästan dödstyst i rummet. Då inträdde en hög herre i violet sammetskåpa — hon förstod att det var prelaten som man väntat — han bar ett långt ljus, dödsljuset i handen. Hennes moder såg upp och började tala. Hon bad prelaten skydda hennes barn och bevara kronan åt hennes gemål. Prelaten lade sin hand jemte konungens i hennes och gaf sitt löfte. Dervid blef det frid öfver hennes döende moders ansigte. Sedan hade flera år förgått, hon hade vuxit upp och blifvit nunna. Då kom en dag den märkliga underrättelsen om en tronhvälfning. Konung Karl hade blifvit förrådd af herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna, *prelaten!* Det brutna löftet gick såsom ett svärd genom Richissas sinne; hon ville bedja Guds moder förlåta förrädaren, men orden på hennes läppar öfver-

gingo till en bön att han aldrig måtte komma i hennes väg.

Om Agnes märkte att Richissa fördjupade sig i dessa tankar, skyndade hon att tala om det främmande land der fru Kristina sagt att deras landsflyktige fader blifvit mottagen med kärlek och vördnad. Man försökte då att tänka sig hur det kunde se ut på slottet Lauenburg, der konung Karl, omgifven af sina trogna svenskar, höll ett lysande hof, der »efter tidens skick och lynne man sysselsatte sig med skön konst och vitterlek». Icke riktigt förstodo de unga nunnorna huru sådana saker utöfvades, men det var ändå roligt att tänka derpå, till dess man kom ihåg att dylika funderingar voro förbjudna i kloster.

Men en gång, kanhända, skulle de få se den yttre, den stora vida verlden. Fru Ingeborg hade lofvat dem att framdeles få åtfölja den beskickning som Vadstena alltemellanåt sände till andra länders kloster för att ordna reglerna. Och då — här flögo tankarna ut i underbara drömmar — kanske skulle de få skåda de sköna land, om hvilka Clemens talat, och visst skulle *han* ledsaga dem.

Så drömde de unga och hvad gjorde det då om ringmuren reste sig högt omkring klostergården, den kunde ju aldrig utestänga deras vidtflygande tankar. Vänta, det kunde man nog, då man visste hvad en gång komma skulle, och på fru Ingeborgs löfte kunde man lita.

Så hade tiden gått fram till den dag, då underrättelse kom att konung Kristiern ämnade besöka Vadstena, och i följd deraf ett ilbud afgick till Upsala för att inbjuda erkebiskopen. Richissa hade blifvit utsedd att vid Te Deum bära standaret.

Vi återgå till fru Ingeborg och hennes öfriga anordningar för den kungliga gästen. Redan i fyra år, alltsedan konung Kristierns tronbestigning i Sverige, hade Vadstena-abbedissan väntat sin höge frände, då det hörde till seden att kungliga personer besökte rikets förnämsta kloster. När derför underrättelsen härom anlände, må man icke förtänka abbedissan, om stora tillrustningar vidtogos för att på allt sätt vara den höge gästen till behag.

Sjelfva klostrets refectorium fick en mer lysande prägel än vanligt, och om Vadstena kloster någonsin gjort skäl för den yppighet man redan talade om, var det vid detta tillfälle. Man skulle kunnat tro det dukade bordet vara ordnadt uti en kungsgård, snarare än uti en klostersal. Fru Ingeborg visste mycket väl att konungen var föga fallen för det andliga, hvarför, sedan han blifvit tillbörligt ärad med ett högtidligt Te Deum i kapellet, han icke borde besväras af klostrets allvarsamma och enkla bordsseder. En beqväm karmstol, klädd med broderadt skinn, utvisade högsätet, likasom en silfverpokal med rik förgyllning var ställd invid den för konungen ämnade silfvertallriken med dertill hörande gaffel och sked af stort konstvärde. För öfrigt var bordet rikt smyckadt; jemte de friska blomster trädgården haft att bjuda på, syntes der de klenodier, hvarmed förnäma och rika personer återgäldat klostrets visade gästfrihet, såsom dryckeskäril af silfver och ljusstakar af kristall med färgade vaxljus, hvilka man dagen till ära skulle antända, ehuru Septembersolen stod högt på middagshimmeln.

Under det anordningarna sålunda pågingo, försjönk fru Ingeborg i åtskilliga funderingar. Hon undrade huruvida konung Kristierns besök endast föranleddes af skyldig aktning för sjelfva klosterstiftelsen, eller om det gälde henne sjelf såsom dennas öfverhufvud. Möjligen kunde det också angå något hemligt ärende af vigt för riket, ty mer än en gång hade vigtiga riksärenden föregått i Vadstena. Men vare sig det ena eller andra skälet varit bestämmande, kände sig abbedissan lika glad som smickrad, särdeles som hon nästan hade börjat frukta, att ej Kristiern skulle uppmärksamma det af så väl andlige som verldslige stormän högt aktade Birgittiner-klostret i Vadstena.

För att gifva åt det kungliga besöket dess större uppseende, hade abbedissan skrifvit till Upsala och inbjudit erkebiskopen under ödmjuk anhållan, att herr Jöns Bengtsson ville sjelf förrätta det heliga Te Deum.

Prelaten hade också anländt en timme före konungen, hvarför han jemte abbedissan med hennes uppvaktande nun-

nor inväntade honom i mottagningsrummet, den så kallade pelarsalen, under det general-konfessorn med alla bröderna begåfvo sig i procession med kors och fanor för att långt utom klosterporten mottaga den höga gästen.

Huruvida konung Kristiern sjelf vid sitt inträde i klostret blef så synnerligen belåten vid åsynen af erkebiskopen, kunde vara ovisst. Ett rykte hade lupit landet omkring angående konungens yttranden om »den myndige hersklystne prelaten», men icke ens abbedissans skarpsynta ögon kunde skönja annat än det bästa förhållande mellan dem, och det föreföll till och med som om Kristiern just ville lägga i dagen den största bevågenhet likaväl mot erkebiskopen som mot henne sjelf och klostrets öfriga innevånare.

Man var dock icke mera i den tid, då nordens mäktiga drottning, den stora Margareta, förklarade såsom en ära för sig att få kallas »verldslig syster» till det heliga samfundet och såsom uttryck af undergifvenhet knäböjande kysste så väl de andliga systrarna som bröderna på handen. Sedan dess hade ett sekel gått fram, och det var nu snarare den verldslige konungen som förklarade sig beskydda den heliga Birgittas stiftelse. Men såväl abbedissan som allt klosterfolket kände sig förnöjda, emedan man visste att Kristiern 1:ste såsom unionskonung hade större anseende än någon före honom. Han var nämligen icke allenast i frändskap med flera andra länders konungar och stod med dem i närmare beröring och skriftvexling, han var äfven i gunst vid sjelfva hofvet i Rom, der påfven gifvit honom löftet »att aldrig tillsätta några kyrkliga embeten i Norden, utan att han blifvit hörd». Att Kristiern sjelf kände denna sin makt och myndighet kunde väl märkas, huru gladt och obesväradt hans skick än var.

Det var dock ej lång tid till utbyte af tal och tankar, emedan konungen ämnade dröja i Vadstena endast några timmar, såsom i förbiväg på hans återresa till Danmark, hvarför erkebiskopen begaf sig till kapellet, derifrån klockorna snart kallade till Te Deum!

3.

Kyrkan var emellertid redan fyld af folk så långt det upplåtna utrymmet medgaf. Större plats än vanligt hade nämligen lemnats åt stadsfolket och tillströmmande landtbor, hvaribland äfven infunnit sig flera förnäma herrar och fruar, hvilka anvisades platser så nära som möjligt intill koret, der särskilda stolar voro ställda för konungen och hans hofherrar. En stor del hade visserligen redan vid ankomsten till staden mött konungen, men då trängseln på de smala vägarne, som kallades gator, var stor, hade man ej fått se mycket af det hela. Nu i kyrkan deremot skulle bättre tillfälle gifvas, och alla väntade med stor otålighet.

Ibland såväl de högre klasserna som menigheten voro tankarna mycket delade angående unionskonungen, och hans åsyn gjorde på de församlade olika intryck. Då han gick fram utåt gången med sitt lysande följe af såväl svenske som danske rådsherrar och hofmän, syntes konung Kristierns gestalt högre än någon af hans omgifning, hvarför han lätt kunde skådas*. Många funno sig berörda af det konungsliga i hela hans uppträdande, medan andra undrade om icke det konungsliga värdet egentligen bestod i hans perlstickade drägt. Visserligen hade nyligen påbudits en dryg beskattning öfver hela landet, som väckt ovilja; men då det sades gälla en strid mot ryssarne, tyckte mången sig villig att offra en skärf, och man kom öfverens att bida tiden för att bättre lära känna den främmande konungen. Främmande var han dock, åtminstone för den lägre befolkningen, och det gjorde nu på en hvar ett godt intryck att närmast konungen se den nya Linköpingsbiskopen, der denne, klädd i sin violetta casula och med biskopskorset endast till en del gömdt i bältet, tycktes nästan täfla med Kristiern sjelf i reslighet, höghet och fri-

* Konung Kristiern 1:ste hade enligt flera historieskrifvare en reslig växt, samt en i allmänhet skön och ansenlig kroppsbyggnad.

modighet. Biskop Kettil hade förstått att tillvinna sig folkets kärlek och de sågo i honom en svensk man, gamle Krister Vasas sonson.

Sålunda flögo mängdens tankar allt under det orgeln spelade och en osynlig kör från läktaren sjöng en hymn till den heliga jungfruns ära.

Konungen hade emellertid intagit sin plats i koret jemte sitt följe. Redan förut stod dock erkebiskopen i full ornat framför högaltaret, och då han, omgifven af klostrets prester, vände sig mot den inträdande konungen, var det liksom ville han låta förstå, att här på det andliga området det dock var han, prelaten, som var herskaren.

Det kunde förefalla som om någonting dylikt föresväfvat konung Kristiern, då han inför erkebiskopen böjde sitt hufvud; men helsningen gälde icke prelaten, utan korset som denne höll i sin hand, och inför hvilket kyrkans rättrogne son äfven sänkte sitt knä mot bönstolen.

Hela församlingen följde exemplet, då i det samma hördes den manande klockan, som ljöd klar och betydelsefull, under den andlösa tystnaden.

Efter ett par minuter vidtog åter orgelmusiken ledsagande en kör, hvilken var klockren och vacker; man undrade om det var ynglingar eller jungfrur som sjöngo.

Konungen reste sig från bönpallen och intog sin stol men såg tillbaka emot läktaren, der likväl som vanligt i katolska kyrkor sångarne voro osynliga. Hans blick flög då öfver menigheten, hvilken äfven återtagit sina sittplatser, somliga fördjupade i sina messböcker, under det andra och egentligen de flesta voro upptagna att beskåda konungen och hans hofherrar, särdeles de danske i sina lysande röda drägter.

Kristiern sjelf var alltför van att vara föremål för dylik uppmärksamhet, att den skulle besvära eller ens hindra honom att sjelf å sin sida öfverskåda de närvarande. Ibland folket eller den mer och mindre förnäma församlingen hade dock ingen lyckats qvarhålla hans blick, som irrade tankspridt öfver det hela, till dess ifrån nedre korsgången en procession syntes komma.

Det var klosterbröderna bärande standar, klenodier och reliker bestående af guld- och silfverkalkar »gjorda med smalt» (emaljerade), ett vårfrubeläte af alabaster, hufvuden af två bland de elfvatusen jungfrur inneslutna i trähufvuden med kronor, ett kar af kristall med ädla stenar, i hvilket förvarades en del af törnekronan. Till sist kom general-konfessorn, bärande på ett hyende glasskrinet med helgonets (Sancta Birgittas) hufvudskål. Tåget afslutades med de herremän, hvilka infunnit sig i Vadstena för att helsa konungen, hvilket bäst lämpade sig genom deltagandet i den till hans ära företagna processionen, då konungen ej på vanligt sätt tagit in i kungsgården. Man visste också att han mottagit middagsbjudningen i klostret, hvarefter resan skulle fortsättas samma afton.

Konungen nickade huldrikt till de förbitågande, utan att just fästa sig vid någon särskild. Men derefter kom en ny procession, som med ens väckte hela hans uppmärksamhet.

Det var en grupp unga flickor tillhörande ansedda familjer, alla klädda i hvitt och beslöjade, dock icke med tätare tyg än att hela deras hufvuden kunde skönjas genom det lätta floret. De buro alla hyenden med blomsterkransar i skiftande färger. Efter dem kom en afdelning nunnor omgifvande baneret med den heliga jungfruns bild broderad i guld på hvitt siden.

Den främre delen af nunnornas svarta slöjor var nedslagen och betäckte deras ansigten, men äfven detta tyg var lättare och mera genomskinligt än vanligt, så att derigenom skymtade fram sjelfva konturerna af deras med hvita dok omgifna anletsdrag. De nya högtidsdrägterna, ehuru af samma färg och form som klosterregeln föreskref, voro af mjukare tyg än vanligt och bättre passande deras ungdom, som föröfrigt röjde sig i hållning och sjelfva sättet att gå, huru långsamt de än skredo fram åt gången, hvarjemte det betydelsefulla röda korset på deras mantlar gaf något på en gång rörande och högtidligt åt hela deras framträdande.

Nunnan som bar baneret var något högre än de öfriga,

och huru smärt och vek hennes gestalt än föreföll, tycktes hon icke svigta för sin börda, särdeles som hennes följeslagarinnor höllo de breda band, hvilka voro fästade omkring baneret för att hålla jemnvigt och derigenom lätta dess tyngd.

Icke allenast konungens, utan alla öfrigas ögon följde processionen, och ingen fäste sig derför vid att abbedissan nästan reste sig i stolen för att med sin moderliga omsorg dess bättre kunna följa tåget, synnerligen då det just närmade sig koret, der konungen satt.

Först der tycktes också baneret vilja svigta, åtminstone rörde det sig, hvarvid en viss oro genomflög abbedissan, hon visste ej sjelf om af fruktan eller en hastig känsla af ånger. Det föreföll henne nästan som om den förödmjukelse hon ämnat nunnan, som bar den heliga bilden, snarare skulle träffa madonnan sjelf —.

Men baneret sänktes icke, snarare höjdes så, att de hvita banden måste följa och fru Ingeborg, som fattat sitt radband, glömde att fälla en kula. Bönen som sväfvat på hennes läppar undanträngdes af en uppflammande vrede öfver den stolta konungadottren, som hade vågat trotsa hennes befallning att sänka baneret.

Emellertid hade, som sagdt, konungen sorglöst låtit sitt öga följa munkarnes tåg, i hvilket endast kyrkans präktiga guld- och silfverkäril syntes honom äga något värde, och det föll honom icke in att egna någon tanke på den högre betydelse, som dermed var menad. De hvitklädda tärnorna med sina blomstersmyckade hyenden hade väl också bort ytterligare förhärliga det till hans ära hållna Te Deum, men deras åsyn kom kanske snarare hans tankar att flyga långt ifrån det heliga rum der han befann sig. Det var också först åsynen af nunnorna, som icke allenast förde honom tillbaka der han var, utan kom honom att gripas af en ovanlig känsla. Det föreföll honom åtminstone som hade aldrig förr åsynen af himladrottningen så djupt rört honom.

Men också denna känsla undanträngdes af en annan. Nunnan som bar baneret hade stannat ett ögonblick fram-

för honom. Han kunde visserligen icke rätt skåda hennes ansigte, men genom slöjan skymtade en blick, som på ett så hemlighetsfullt sätt berörde honom, att då nunnan i detsamma fortsatte sin väg, hans öga ovilkorligt följde henne. Der uttryckte sig så mycken höghet i hennes väsen, att han tyckte sig vilja utbyta det grå vadmalet i hennes mantel mot hermelin och den simpla träknappen mot ädelstenar.

En hastig tanke genomfor då konung Kristiern, hvarför han med en fråga vände sig till en svensk rådsherre, som satt bredvid honom; men innan denne ens hann fatta meningen, hade nunnorna med baneret gått omkring en pelare och försvunnit i sidogången.

Musiken vexlade nu med den latinska messan från altaret, som helt upptog menigheten. Konungen egnade föga uppmärksamhet deråt, under det han sökande såg sig omkring efter den försvunna nunnan.

Till sist varseblef han koret, der hvita dok och svarta slöjor skymtade fram genom gallerverket. Der voro ju nunnorna obeslöjade och det kunde vara möjligt återfinna den han sökte. Föreställningen härom upptog honom så oinskränkt, att han midt under den klingande hymnen började meddela sig med den nyssnämnde rådsherrn. Denne vände då också sin blick mot nunnornas kor, hvarefter han hviskande besvarade konungens förfrågan. »Verkligen», utbrast Kristiern, glömmande hvar han befann sig, då rådsherrns bestörta åsyn påminde honom om tillfällets helgd, men han lät dock icke vidare störa sig, än att han hviskande tillade: »Det måste då vara *hon* med det fagra blomstrande ansigtet?» »Icke *hon*, ers nåd», upplyste den andre, »den fagra klosterjungfrun är endast en adelsdotter.» »Nå», afbröt Kristiern med ett löje, »hvad är då egentligen den andra annat?» »Eders nåd — hennes fader var dock —» »Sch!» afbröt konungen, »vi veta väl hvad herr Karl trodde sig vara — men *hvar* är då hans dotter?» »Just bredvid den fagra nunnan —» Det hviskande samtalet afbröts, då med ens musiken tystnade. Men konung Kristiern, som nu såg att han funnit den han sökte, lät obehindradt

sitt öga dröja vid den höga smärta gestalten, som nu jemte de öfriga reste sig upp.

Konungens hviskande samtal under den högtidliga hymnen hade emellertid icke undgått folkets uppmärksamhet och väckt stort ogillande hos många, under det de föga betänkte huru de sjelfva låtit sig frestas att under den andaktsfulla stunden betrakta konungen och undra öfver hans förehafvanden.

Detta ogillande rörde dock föga konungen, om han ens lade märke dertill, ty under det erkebiskopen fortsatte den heliga lekamens invigning, betraktade Kristiern oaflåtligt den unga nunnan, icke mera henne med det blomstrande ansigtet, utan den, hvars kungliga börd han tyckte sig förstå men icke ville erkänna.

Messan hade sålunda fortskridit och erkebiskopen nedlagt det invigda brödet i monstransen, vid hvars åsyn sjelfva konungen och jemte honom hvar och en knäföll, böjande sig djupt ned öfver bönstolen.

Likväl var det en person, som icke knäböjde, det var den unga nunnan, som ensam stod upprätt utan att ens böja sitt hufvud.

Gallerbänken der hon befann sig var helt nära koret, hvarför prelatens skarpa öga genast varseblef den ensamt stående nunnan. Förundrad öfver det ovanliga och oerhörda i ett dylikt beteende, tog han ett steg närmare altarringen, såg frågande på henne och höjde den heliga monstransen.

Men nunnan rörde sig icke; hon såg alltjemt på honom tillbaka. Hon föreföll hvarken förvirrad eller på något sätt sinnesfrånvarande, utan lugn, allvarlig och fast.

Då gick en darrning genom prelatens händer, och den var så ögonskenlig att sjelfva monstransen svigtade i hans hand. Det var en djup sinnesrörelse, dels derför att han aldrig förr mötts af en dylik vanvördnad, och dels emedan det var något i sjelfva nunnans åsyn som kom hans eget hjerta att skälfva till, nästan som hade han känt beröringen af en älskad döende hand i sin, påminnande honom om ett brutet löfte, löftet till den döende drottning

Katarina. — Men på samma gång framställde nunnans åsyn minnet af hennes fader, den man som prelaten hatade, som alltid varit hans ovän och alltid skulle förblifva hans fiende. —

Liksom ville han låta den unga nunna, som påminde om alla dessa förhållanden, få umgälla det, höjde prelaten för tredje gången det kyrkliga sakramentet, som hade han dermed velat slunga bannstrålen öfver den vanvördiga — men hon stod ännu lika upprätt, utan att ens röra sig.

Då vände erkebiskopen sig om till altaret, och när orgeln i brusande tongångar kallade menigheten att stå upp, hade konung Kristiern rest sig för att med sina herrar lemna kapellet. I förbiväg kastade han en blick till nunnornas kör; men det var redan öfvergifvet.

4.

I systraklostrets rymliga matsal hade strax efter kyrkfesten konungen och hans följeslagare med välbehag sett det dukade bordet, der anrättningarne redan voro framsatta, bjudande på en lika lockande som välbehöflig spis efter den långa ridten till Vadstena.

Liksom abbedissans träbägare, fyld med vatten, gjorde ett afbrott mot de öfriga dryckeskärlen med utlandets yppersta vin, så skilde sig hennes klosterdrägt ifrån de verldsliga herrarnes lysande kläder af stripig sammet. De båda biskoparnes ordensrockar utgjorde dock en förmedlande sammanlänkning. Abbedissan var emellertid den enda qvinliga personen vid bordet, emedan de båda nunnor, som hörde till hennes uppvaktning, stodo bakom hennes stol. Fru Ingeborg sjelf var glad och talade med liflighet och sakkunskap i sina omdömen, så mycket mer förvånande, som hon under sin femtioåriga vistelse i klostret aldrig kastat en blick ut i den yttre verlden eller med sin fot berört marken utom klostrets port. Hon talade dock om tilldragelser från denna verld med en kännedom, icke såsom

hade hon endast inhemtat den genom beröringen med vidtberesta personer, utan såsom hade hon sett allt lika verkligt som de ting hon skådat vid elfva års ålder, tidpunkten då hon inträdde i Vadstena. Man kunde icke heller skönja huruvida hennes hår hade grånat, emedan detta helt och hållet doldes under doket, men de höghvälfda ögonbrynen hade bibehållit sin bruna färg, likasom de fina matthvita ansigtsdragen hade en nästan ungdomlig skiftning, då ofta hennes ögon liksom blixtrade till.

Konung Kristiern, som låtit sig väl smaka af det äkta Odelsberger-vinet, hvaraf han redan tömt ett par pokaler, var upprymd och älskvärd, berömde icke allenast vinet och klenodierne på bordet, utan talade äfven med intresse om de präktiga käril, som begagnats vid messan i kyrkan, och hvilkas åsyn slagit honom med förvåning och beundran.

Abbedissan -- furstinnan — ty sålunda föreföll hon, erinrade med ett fint leende sin gäst derom, att Vadstena icke var någon så obetydlig afsidesort som han måhända tänkt sig; tvärtom var det moderklostret för alla Europas Birgittiner-stiftelser*. Det roade henne att upprepa dessa sina underlydande, främst det ryktbara *Sion* vid Canterbury, *Marienvold* vid Lybeck, *Paradiset* i Firenze; hvarefter hon med ett litet leende tillade, huruledes den helige fadren Bonifacius medgifvit: »att alla de, som sjelfva eller genom andra vallfärdade till Vadstena och der biktade, skulle erhålla samma förlåtelse som de, hvilka besökte Roma ett jubelår.»

Då smålog äfven konung Kristiern och förklarade: »att han ville taga denna underrättelse till minnes och, när hans samvete det bjöd, infinna sig såsom en vallfärdande syndare för att vinna aflat.»

Erkebiskopen rynkade ögonbrynen, och, ehuru han icke yttrade något, var abbedissans uppfattning alltför liflig, att hon icke skulle förstå huru han missgillade konungens skämtsamma ton, särdeles då dervid ett par af hans hofherrar utbytte en gycklande blick med hvarandra. Men

* Vadstena kloster var det mäktigaste i norden.

fru Ingeborg var i denna stund uteslutande värdinna, och ville gerna urskulda sin höge frände, hvarför hon skyndade att gifva samtalet en annan vändning: »I måste också se våra öfriga dyrbara reliker, min frände — jag hoppas att I har tagit eder åtminstone så mycken tid, att vi få visa dem?»

»Naturligtvis, allra käraste fränka», utropade Kristiern med hela kraften af sin frimodiga stämma, »visst skall ni visa oss skatterna — vi hafva minsann hört talas om rikedomen i eder fromma asyl — det är också derför vi äro hitkomna.»

Nu blixtrade det till i abbedissans ögon, på samma gång en lätt rodnad flög öfver hennes ansigte. Kanske föresväfvade henne det rykte, som äfven hunnit till Vadstena angående konung Kristierns begär efter pengar, hvilket föranledt vedernamnet »Tom taska», men hon lät dock icke förmärka någon fruktan, utan svarade artigt: »Det blir oss en stor förnöjelse, frände, om I finnen eder hugnad vid åsynen af våra heliga reliker — för oss, klosterfolk, framställa de förintelsen af all verldens storhet och rikedom.»

Konungen nickade småskrattande utan att bekymra sig om, huruvida det kunde ligga någon särskild mening i klosterfruns ord, eller ens låtsa märka prelatens mulna uppsyn. Rådsherrarne voro fördjupade i ett sakta fördt samtal sinsemellan, medan de öfriga hofherrarne, hvilka syntes sysselsatta med sin präktiga villebrådsstek, utbytte med hvarandra en och annan hemlighetsfull blick. Biskop Kettil Vase, syskonbarn till herr Jöns, ehnru yngre än han, het och häftig när han blef retad, men glad och skämtsam, då intet ärende af vigt upptog honom, lät sig icke vidare störas af det som föreföll omkring honom, hvilket också syntes honom af föga betydelse. Visserligen genomskådade också han det hemliga ändamålet med konungens besök i Vadstena, liksom han visste att erkebiskopen alltid sjelf infann sig der det gälde att skydda kyrka och kloster; men herr Kettil lugnade sig i det han betänkte att, vare sig konungen ville upptaga en skatt

eller erhålla penningar såsom lån, det rika Vadstena kunde bära förlusten, om verkligen en sådan kom i fråga.

Konungen hade emellertid kommit i bästa lynne.

»Kära fru Ingeborg», yttrade han förtroligt, »det har försports att I icke är den enda furstliga personen i detta högt aktade konvent.»

»Hvad menar min frände?» frågade abbedissan utan att se upp från sin talrik, der ett par små honungskakor utgjorde hela hennes måltid.»

»Man har sagt oss, att här skulle vara en ung nunna af furstlig eller rättare sagdt kunglig börd — är det verkligen så?»

»Om så skulle vara», svarade abbedissan, »trodde jag detta minst skulle intressera unionens konung.»

»Säg icke det, fränka! Vårt sinne är mera lättrörligt än I tror — klosterhistorier hafva ofta något hemlighetsfullt och rörande med sig — jag mins mycket väl från min barndom hur det grep mig, när min mor talade om att hennes syster redan som barn hade satts in i kloster. Min mor, grefvinnan af Dalmenhorst, lät sig dock tröstas af den stora utmärkelsen, att klostervigningen hade skett under beskydd af den stora Margareta glorvördigast i åminnelse. Men jag, för min del, tyckte det var sorgligt, och tänker med fasa på huru I sedan dess har tillbragt hela ert lif här, kära fru Ingeborg.»

Abbedissan såg nu upp och smålog ånyo: »Jag har icke beklagat mig och heller icke haft skäl dertill, min frände!»

Konung Kristiern såg på henne med tilltagande förvåning: »I sanning, tyckes I icke hafva rätt, moder abbedissa! Då vi se rätt på eder, kunde vi tro, att vi sjelfva tagit miste på tiden, eller också att klosterlifvet är bättre än vi trott. Vid Sancte Knut, I ser ganska förnöjd ut, fru Ingeborg — och det oaktadt den enkla kosten. Tillåt dock en fråga: för ni alltid lika enkel kost som i dag?»

»Det är fastedag — och detta får icke ens en konungs närvaro förhindra.»

»Nå, då är I lycklig att icke frestas af denna förträffliga rådjursstek — tillåt att vi beundra eder, fromma fränka! — Men för att återkomma till den hemlighetsfulla unga nunna, som befinner sig här; det är ju eget nog, enligt hvad man har sagt mig, att hon just vid samma ålder som ni sjelf blifvit klostervigd — det är ju således en viss likställighet emellan eder?»

»Likställighet?» upprepade abbedissan utan att yttra något vidare. Det syntes att hon ej tyckte om jemförelsen. Konungen märkte det och tillade artigt:

»Hon har mycket att lära af er, min fränka, för att blifva förnöjd som I — den unga nunnan ser verkligen icke lycklig ut.»

»Eders nåd har sett henne?»

Erkebiskopen, som tyst åhört samtalet, kunde icke längre beherska sig då det rörde nunnan, som i kyrkan hade väckt hans förbittring; och utan fruktan att afbryta konungens ord, föll han in med en fråga: »Tillåter I, fru abbedissa, att jag gör en anmärkning öfver systrarnas kor i kapellet?»

»Vår svenska kyrkas öfverhufvud har all rätt dertill», svarade hon artigt, ehuru det ej undgick prelaten, att hon icke tyckte om att en anmärkning kunde komma i fråga. Konungen rynkade sina väldiga ögonbryn och såg förvånad på den förmätne prelaten.

Men denne lät ändå icke afskräcka sig, böjde endast något sitt hufvud, lika tyst besvarande konungens tysta men tydliga fråga, hvarefter han åter vände sig till abbedissan. Herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna hade dock, då han så ville både röst och ord i sin makt, och huru stränga de senare än kunde vara, uttryckte hela hans sätt all den aktning han ville egna fru Ingeborgs ålder och höga ställning: »Det synes mig, vördade fru syster, icke vara förenligt med fromma systrars såväl rättigheter som pligter att behöfva visa sig med ohöljdt ansigte inför verldsliga främlingar — en nunna bär slöjan såsom en symbol af frigörelsen från allt hvad verlden tillhör — hon har ovil-

korlig rätt att begagna den för att vara ostörd och skyddad för alla de yttre tingen.»

»Min högvördige broder vill förena Karmeliternas seder med våra», yttrade abbedissan med ett litet leende. »Vi medlemmar af den heliga Salvators- och Birgittinerorden känna oss trygga och skyddade af vår symbol, såsom vi kalla den invigda slöjan, äfven om den icke höljer vårt ansigte vid ett tillfälle som detta, då en så dyrbar gäst besöker vårt kloster.»

Prelaten bugade sig medgifvande men tillade: »Det var icke heller min afsigt att hänvisa till en fest som i dag, då konungen hedrar klostret med sitt besök. Men hvad nunnornas kor angår, är det samma förhållande hvarje helgedag som den utomstående menigheten har tillträde till klostrets kapell, der det genomskinliga gallret icke lär kunna skydda de stackars fromma för mängdens nyfikna blickar.»

»Gallret är detsamma som tillförene, högvördige herre», sade abbedissan med någon häftighet, hvilken hon dock genast sökte bekämpa. Hon tillade med en anstrykning af höghet: »jag tror mig kunna säga, att mina systrar tänka som jag. Aldrig har jag känt mig störd af den utomstående menighetens lumpna nyfikenhet.»

»Om jag befarade att fromma men enfaldiga systrar kunna bedåras», genmälte hastigt prelaten, »så inrymde jag icke ibland dem deras abbedissa, den högt stående klosterfurstinnan.»

»Nå, det låter höra sig», utropade konungen skrattande, »det var ju väl att herr Jöns under sin myndiga biskopskåpa kan hafva en hartass till hands för att sopa bort spåren efter dylika anmärkningar, som vi antaga vara ganska obefogade. Vi hoppas också att I, kära moder abbedissa, förlåter honom — och härmed tänker jag att vår måltid är slutad?»

Abbedissan gjorde en medgifvande böjning på hufvudet och reste sig från bordet strax efter konungen.

»Min frände må tillgifva att jag behöfver någon ro för att samla mina tankar. Viljen I måhända besöka vår

trädgård? I, verldens herrar, tycka om ljus och frihet, jag vet det alltförväl. Efter en timmes tid vill jag möta Eder i kapellet, då jag skall känna mig lycklig om edra ögon kunna förnöjas vid åsynen af våra heliga reliker.»

Utan att afbida svar gjorde hon en helsning för konungen, erkebiskopen och de öfriga herrarne, hvarefter hon aflägsnade sig, följd af de båda tysta nunnorna.

III.

Syster Richissa.

1.

Den tidiga septemberskymningen hade redan inträdt och dermed var det åter tyst och stilla i klostergården. Konungen med sitt lysande följe hade dragit derifrån, medan erkebiskopen jemte sina följeslagare dröjde qvar. Han hade begifvit sig till brödrahuset för att, som det troddes, taga del uti några klostret tillhörande anordningar. Abbedissan var den enda, som kände rätta orsaken till hans dröjsmål.

Fru Ingeborg var åter ensam i sitt rum, der hon som vanligt i tankarna genomgick den flydda dagens händelser.

Hon var upprörd, så djupt gripen att hon icke ens hade ro att sätta sig ned i karmstolen, utan stod upprätt, endast med handen hvilande på bordet, såsom var detta stöd den enda hvila hon ville taga sig, under det de tankar, som nu hvirflade inom henne, voro helt olika dem som upptagit henne vid tillredelserna för konungens väntade besök.

Hon hade visserligen haft tillfredsställelsen att mottaga sin kunglige frände och han hade icke allenast visat henne all den vördnad, hon haft rättighet att fordra, utan äfven röjt det lifligaste intresse för sjelfva klosterstiftelsen,

om hvars utmärkta ordning han ville underrätta hofvet i Rom. Men ändå var fru Ingeborg icke så belåten, som hon tänkt sig, utan snarare plågad af en aningsfull oro såsom en följd af det kungliga besöket. Hon hade nämligen måst göra ganska betänkliga eftergifter.

Sedan man förevisat relikerna, hade konungen begärt att få se öfriga klenodier samt gjort sig noga underrättad om klostrets skatter och tillhörigheter. Till sist sade han sig hafva kunskap om, att i klostrets kassakista ännu förvarades den ansenliga summa penningar konung Erik skänkt för bildandet af ett prestkollegium till afsjungandet af messor för drottning Filippas själaro. General-konfessorn skyndade förklara, att man just ämnat hänvända sig till konung Kristiern med förfrågan, om han skulle vilja tillförsäkra klostret de ytterligare inkomster som erfordrades för sådant ändamål. Konungen hade också genast förklarat sig villig dertill och lofvat att efter fyra år upprätta ifrågavarande kollegium samt sjelf begåfva det med stadigvarande inkomster, dock med förbehåll att de härtill nu förvarade medlen till honom öfverlemnades. Man hade således måst finna sig häruti, hvarför, som ock krönikan förmäler, »med bifall af abbedissan, generalkonfessorn och alla systrarna och bröderne konungen lät till sig öfverlemna dessa penningar».

Det var nu denna sak som främst uppväckt fru Ingeborgs oro, ty — hon kunde icke neka det — den personliga bekantskapen med Kristiern I:ste hade långt ifrån, såsom hon hade hoppats, vederlagt det gängse löpande ryktet om hans opålitlighet och penninglystnad, hvarför hon bäfvade för det ansvar hon påtagit sig genom skattens utlemnande. Det berodde nu på huruvida Kristiern skulle fullborda löftet, ty härom kände hon sig icke säker.

Det hade heller icke undgått henne huru begge prelaterna med mörk uppsyn åhört förslaget, och det föreföll henne som om erkebiskopen till och med varit i begrepp att hindra det men efter några växlade ord med biskop Kettil, låtit saken bero. Hon förstod att detta medgifvande var Kettils verk, emedan han, som

stod i särskild tacksamhetsskuld till konung Kristiern, allt hitintills stått på dennes sida*.

Denna sak, ehuru af så stor betydelse, undanträngdes likväl snart af en annan, och då abbedissans tankar öfvergingo dertill, betogs hon af både förvåning och oro, emedan också häraf klostret och dess anseende hotades. Det var den blott för henne uppenbarade anledningen till erkebiskopens qvarvaro.

Prelaten hade nämligen genast efter konungens afresa meddelat abbedissan, att en af nunnorna svårligen förbrutit sig under dagens Te Deum, dermed att hon icke, enligt kyrkans ovilkorliga bud, böjt hufvud och knä för monstransen, som innehöll den heliga lekamen. Han fordrade sträng undersökning om orsaken härtill, och såsom den skyldiga nämnde han: syster *Richissa.*

»Richissa,» upprepade fru Ingeborg, »den stolta, men plikttrogna, den tålmodiga och lydiga nunnan, det är förunderligt!»

Då kom hon med ens ihåg händelsen med baneret. »Hvarifrån kommer denna förändring hos den hittills oförvitliga? Skulle måhända den hittils kufvade högmodsanden hos för detta konungadottern fattat henne så, att hon vågat visa den svenska kyrkans öfverhufvud, att olydnad *kan* finnas inom mitt kloster, då — ve öfver henne!»

En liflig rodnad flög öfver fru Ingeborgs ansigte, och handen, som fattade ringklockan, skälfde i kapp med den flygande stålkulan, som skallade gäll och hård.

Innan hon enligt sin vana kunnat besinna och lugna sig, stod en tjenande syster derinne, bestört öfver den ovanliga ringningen och ännu mer vid åsynen af klostermodrens upprörda utseende då hon gaf befallningen:

»Kalla hit syster Richissa!»

---

* Konung Kristiern föreslog år 1458 till Linköpings biskopsstol »magister Kettil Karlsson Wase, ehuru denne ännu icke hunnit den ålder som kyrkolagen föreskrifvit.»

Hildebrands Sv. historia.

Vid samma tid sutto de unga nunnorna Agnes och Richissa tillsammans i den senares cell. Ännu hade icke Ave-Maria klockan ringt, bjudande tystnad, hvarför den återstående tiden kunde få användas till samtal.

Huru mycket än hade tilldragit sig denna dag, tycktes de trogna vännerna icke hafva ett ord att delgifva hvarandra, så tysta voro de. Men Agnes höll Richissas båda händer slutna i sina, liksom för att värma dem, under det hon såg frågande upp i hennes bleka tankfulla ansigte. Hon visste väl att Richissa förstod henne, men då vännen icke besvarade den ty stafrågan, ville hon än mindre uttala den.

De outtalade tankarna sysselsatte emellertid dem begge så djupt, att allt öfrigt hade för dem ingen betydelse. Slutligen fattades Agnes af en ny tanke, hvarvid hon utbrast: »Ack, om Clemens vore hemma!»

Då smög en svag rodnad öfver Richissas ansigte: »Clemens står icke väl hos herr Jöns», hviskade hon.

»Moder abbedissan skattar högt hans mening, så att han skulle säkerligen kunna hjelpa oss — vore han blott här!»

Richissa skakade på hufvudet: »Ingen kan ändra förbrytelsen — jag vet min dom.»

I samma stund hördes ringklockan från abbedissans cell, och dess ovanliga klang kom Agnes att rodna; men Richissa blef ännu mera blek.

De hunno endast utbyta en blick och en handtryckning, förrän Richissa kallades till abbedissan.

Agnes grep ännu fastare om hennes hand för att hålla henne qvar och liksom skydda henne för en fara; men då smålog Richissa, drog sakta sin hand ifrån hennes, gaf henne en sista kärleksfull blick nästan som till afsked och följde lugnt den tjenande systern.

När dörren låstes efter den bortgående, kunde Agnes ej återhålla ett utrop af smärta blandad med vrede. Ovilkorligt öppnade hon dörren och ville skynda efter, men besinnade i detsamma huru föga hon i denna stund skulle kunna gagna sin vän, sjelf vanmäktig som hon var genom

den stränga klosterlagen, och hon kunde endast få se huru Richissa försvann i den skumma korridoren.

»Hon skall icke försvara sig», mumlade Agnes, »och hvilken dom skall han väl afkunna öfver henne, han — den hårda prelaten!»

2.

Ifrån det ögonblick abbedissan utfärdat kallelsen på Richissa, stod hon sjelf stilla, nästan såsom förstenad och ännu med handen hvilande på ringklockan, som tycktes isa sjelfva hennes hand. Först då de kommandes steg hördes stanna utanför hennes dörr, for hon med handen öfver sina upprörda drag. Hon betänkte, att den som hon skulle ransaka och, om hon befans brottslig, äfven döma, var dottren till hennes lifs enda fiende, nämligen den ende i verlden, som hade vågat förödmjuka henne sjelf, den högborna klosterfurstinnan. Men denna föreställning borde icke, skulle icke få läggas med i vågskålen, då det gälde en dom. Dock Richissa, den oböjliga konungadottern, var likaledes den första, som under fru Ingeborgs regemente visat olydnad, och detta dessvärre genom en förbrytelse mot den heliga kyrkans föreskrifter; men icke heller detta borde tillåta abbedissan att öfverila sig. Så tänkte hon.

Då Richissa stod innanför dörren, stilla med korsade armar och nedsänkt hufvud, såsom regeln böd, då dröjde abbedissan en stund att tilltala henne för att vara säker på lugnet af sin egen röst.

»Richissa», sade hon långsamt, »är du sjelf medveten om den förbrytelse du begått emot vår heliga kyrkas bud?»

»Jag är medveten derom, vördade moder.»

Abbedissan gick fram emot henne och lade kraftigt sin hand på hennes axel! »På knä — bekänn af hvad orsak du förbrutit dig!»

Richissa knäföll och sänkte ödmjukt sitt hufvud: »Jag kan icke säga hvarför», hviskade hon.

»Se upp, Richissa — du måste se på mig och svara som sig bör. Du vet att ingenting bör förtigas för din klostermoder — du vet att du *måste* tala.» Gifvande vika för en obetvingelig vrede tog abbedissan hårdt om den unga nunnans hufvud för att upplyfta det, men ryggade tillbaka, då stora tårar lyste i Richissas ögon.

»Hvad är det, barn? Jag har känt dig sedan din barndomstid, men aldrig förr sett dig gråta — säg mig nu orsaken till dina tårar.»

»Moder», sade Richissa, » jag gråter derför, att mitt svar skulle vara en anklagelse, som jag icke bör uttala — skona mig, jag kan icke säga mera».

Drifven af deltagande eller klokhet, bemödade sig fru Ingeborg nu att säga helt vänligt: »Om jag i denna stund icke befaller, utan ber dig Richissa att anförtro din sorg och din förbrytelse, icke till klostrets abbedissa, utan till en moderlig vän, så är det för att kunna hjelpa dig, för att möjligen kunna vända förbrytelsen så, att den kan förlåtas».

»Jag kan icke, vördade moder — jag får icke tala derom, emedan det står i sammanhang med mina dyraste jordiska minnen.»

»Vet du icke att allt jordiskt måste vara begrafvet, mins du icke att din klostered bjuder att lemna allt, äfven minnet af något som verlden tillhör.»

»Skona — skona mig, moder!» Richissas röst var ångestfull, nästan bruten.

»Jag förstår — stackars barn, detta måste hafva sammanhang med din faders fall — om det kan återgifva dig friden, så tala derom — hvad har du att säga?»

»Intet — intet!»

Nu vaknade abbedissans vrede ånyo. »Godhet passar icke för dig, stolta nunna, min välvilja synes förspild på dig som arlaregnet på hälleberget — du vet att jag har medel att lösa din tunga, att tvinga dig till bekännelse —»

»Jag vet det», hviskade Richissa, och jag ber derför att blifva dömd ohörd».

»Här dömes ingen utan sjelfbekännelse», utropade fru Ingeborg och klockan skallade åter i hennes af vrede skälfvande hand.

Till Richissas cell, der Agnes med stigande ångest afbidade hennes återkomst, trängde äfven nu ringklockans skarpa ljud.

Agnes flög upp, men i följd af vanan att vid denna tid ingen utan kallelse fick träda ut i korridoren, stannade hon lyssnande vid dörren. Der kunde höras huru flera personer gingo förbi och då ljudet af deras steg tystnade, kunde hon ej låta bli att öppna dörren för att se efter dem.

I den skumma korridoren syntes endast skuggorna af några klostersystrar, som stannat längst bort i vinkeln af gången, der en dörr lästes upp, hvars rasslande ljud lät förstå att det var en jerndörr. Den slöts åter till om de inträdande och dess dofva dån kom Agnes att rysa.

Der fanns icke en i hela klostret som ej hade kunskap om de hemlighetsfulla redskap, som gömdes derinnanför, och således väl förstod betydelsen, då denna dörr låstes upp, hvilket likväl icke skett på de sistförflutna åren.

Allt var nu tyst, och utan betänkande ilade Agnes fram till den olycksdigra dörren, der hon knäföll och lade sitt hufvud intill en springa vid sidan, hvarigenom en ljusstrimma tycktes kunna böra förråda hvad som tilldrog sig derinne.

En god stund förgick dock under det hon var oviss om något verkligen rörde sig i rummet, eller om det endast var ljudet af hennes eget hjerta, som slog så hårdt, att hon nästan kände sig bedöfvad.

Ändtligen hördes en röst. Ehuru den lät dof genom den slutna dörren, tycktes den lugn och bestämd och hon igenkände abbedissans stämma: »Hvarför, Richissa har du icke böjt knä inför den invigda monstransen?»

»Den var icke invigd», svarade Richissas skälfvande röst.

»Såg du icke att den heliga lekamen var inlagd i monstransen, som frambars af erkebiskopen sjelf?»

»Jag såg det.»

»Hur kan du då förneka invigningen?»

Richissas röst hördes väl ånyo, men i så afbrutna ord, att de icke kunde urskiljas.

»Drag till jernkedjan hårdare», yttrade abbedissan strängt. »Och du, trotsiga, upprepa tydligare, om du vågar förneka den högvördige fadrens presterliga värdighet?»

Richissa hördes svara, men hennes stämma klingade underlig, nästan hård som en metallklocka: »Erkebiskopen kunde icke inviga den.»

»Hvarför? — skynda dig att svara, Richissa!»

»Herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna är *menedare!*»

Ett förfärans utrop hördes från de öfriga derinne, men strax derpå frågade abbedissan ånyo: »Vågar du verkligen anklaga den svenska kyrkans öfverhufvud? Betänk dig, Richissa!»

Ett djupt smärtans skri var nu enda svaret.

»Det är nog», sade abbedissan hastigt, »vi behöfva ej veta mera — den olyckliga har erkänt sitt trots och sin förbrytelse.»

Det blef tyst derinne. Efter en kort stund rasslade låset och Agnes hann knappast draga sig undan i skyddet af den uppslagna dörren, förrän abbedissan trädde ut, efterföljd af flere nunnor bärande Richissa, som vanmäktig hvilade i deras armar.

3.

I brödrahuset hade man ingen vetskap om de tilldragelser, som i systrarnas bostad störde nattens ro. När derför den vakthafvande munken Botulfus skönjde ett par ljusstrimmor derifrån, ehuru det redan var midnatt, skyndade han att derom underrätta generalkonfessorn. Glad att finna ett tillfälle få spörja fader Unonis angående den till konungen öfverlemnade skatten, emedan flere af

bröderna ej riktigt förstått skälet härtill, bifogade den kloke Botulfus en liten häntydan på: »om det ej månne var just denna sak som störde klostermodrens ro?»

Konfessor Unonis, som vanligen gerna mottog alla hans meddelanden, äfven om de kommo i fråga nattetid, afspisade honom denna gång med tillsägelsen: »att icke blanda sig i saker som ej rörde honom; hade moder abbedissan ansett sig böra utlemna skatten, så var detta hennes ensak.»

Botulfus hade velat tillägga, att det äfven glimmade ljus ifrån den högvördige erkebiskopens rum, men han vågade ej yttra något vidare, då fader Unonis icke var i det lynnet att vilja höra hvad som hände och skedde omkring honom.

Konfessorn sof dock icke sjelf den natten. Han, som under Te Deum stått vid erkebiskopens sida, hade med stor bestörtning sett uppträdet med den unga nunnan, och hvad han derefter trott sig skönja i prelatens uppsyn bådade intet godt. Skulle det kunna vara hans afsigt att angifva henne, den inom klostret så högt aktade och älskade Richissa? Men fader Unonis tröstade sig med föreställningen, att om en angifvelse skulle ifrågakomma, abbedissan för att skydda sitt kloster naturligtvis ville söka förtaga dess verkningar. »Såvida icke —» här fattades han af en ny tankegång, »såvida icke den danska fru Ingeborg i djupet af sitt hjerta har en hemlig afvoghet mot konung Karls dotter och nu möjligen låter den bryta ut.» Fader Unonis erfarna öga såg djupare än konventets öfrige bröder, och det var icke utan oro han hörde stegen som trampades i rummet ofvanför honom, i hvilket rum erkebiskopen bodde. Men han aktade sig att låtsa derom för den nyfikne broder Botulfus, på hvars spaningar han föröfrigt satte ganska stort värde. Att den mäktige prelaten närde hemliga planer, det förstod han, men hvilka och hvad ämnade han väl utföra?

Hur generalkonfessorn än grubblade, hade han icke förstått hvilka känslor gripit den annars så föga känslige mannen.

Ensamheten och den nattliga tystnaden hade icke lugnat, utan snarare framkallat de hemliga demoner, som rufvade i djupet af hans inre. Det var ett uppror så öfvermäktigt, att han fåfängt knöt sin smidiga, senfasta hand, för att besvärja det — var det icke som om något i hans inre skrattade åt hans egen förödmjukade stolthet?

Hans säkerhet, hans andliga öfverlägsenhet, sjelfva den presterliga eden, hade blifvit angripen af denna känsla, emedan den var så öfvervåldigande, att hans vanliga kraft var förintad. Det var en känsla som han i det hela föraktade, som han ansett omöjlig att träffa honom, liksom andra vanliga menniskor, utan makt att ögonblickligen kunna kufva henne. Sjelfva tanken derpå var bedöfvande.

Huru väl kände han icke det ståndspligter, till hvilket han invigt sig; hur hade han icke i ungdomsåren haft tillräcklig styrka att för detta mål offra sitt hjertas varmaste böjelse. Han hade under hela sitt lif gått fri för hvarje otillbörlig lusta, som han derför med förakt kunnat fördöma hos andra. Och nu vid sina — låt se — sina fem och fyratio år hade en stormil gått genom hans inre — kunde den verkligen våga röra vid hans hjerta, våga låta honom känna hvad jordisk kärlek var?

Var han sjelf blifven svag under sitt lifs middagsålder, eller hur kunde han, upptagen af hela sin ärelystnads stora planer, ens bry sig om något så barnsligt som att tro sig älska en qvinna? — Hur annorlunda var icke hans ungdomskärlek. Den glada, väna Katarina hade icke stört hans kallelse för ett annat, högre mål. Han hade kunnat bevara minnet af henne såsom »sitt lifs förborgade blomma», hvarvid hans tankar någon gång kunnat få hvila i behaglig ro. Att han mot den man, som band Katarinas öde vid sitt, känt svartsjuka, kom sig deraf, att han annars måhända lyckats förmå henne att taga slöjan för att framdeles bära en abbedissas krumstaf, liksom han sjelf bar den erkebiskopliga kräklan, och de båda fått verka i gemensamhet för kyrkan. Hans känsla för henne var således ren. Så ville han åtminstone tro.

Men nu — den, som väckt hans slumrande kärlek

var ju sjelf redan en vigd nunna, hvarför skulle den känsla, hon ingifvit, synas honom såsom en förnedring?

Fastän Richissa hade denna nästan öfvermenskliga skönhet, som väcker beundran och ingifver tillbedjan — hur kunde han så betagas af en lidelse, som var oförenlig med hans presterliga ed?

Den stolta nunnan hade upprest sig emot honom, med sin på en gång jordiska och andliga öfverlägsenhet velat kufva honom och derigenom uppväckt demonerna i hans eget stolta sinne.

Richissa, Karl Knutssons och Katarinas dotter, med drag påminnande om dem båda, förenade i sig det prelaten mest älskat och hatat. Hon var icke allenast det skönaste jordiska hans ögon skådat, utan derjämte det öfverlägset himmelska, genom sjelfva sin renhet så förintande allt det som i verlden synts honom högt och stort, att han tyckte sig sjelf krympa samman, som borde han sjunka på knä och för henne nedlägga sin makt och sitt välde.

Men prelaten ville det icke, han ville i stället se henne böja sig för honom.

Kunde han tänka sig en verldslig kärlekens lycka, vore det att äga henne; men äga, för att kufva henne, för att se hennes ögon blicka upp till honom i beundran och kärlek.

För en sådan stund af lycka skulle han kunna offra —

Men bort det — tanken måste qväfvas, innan den blef formad till ord.

Emellertid — hon fick ej stå qvar på sin öfverlägsna höjd, icke stå öfver honom. Han kunde aldrig få äga henne; men hon måste dock kastas ned och förödmjukas, åtminstone erkänna hans presterliga makt, först då skulle han kunna återfinna sig sjelf och — måhända glömma henne.

Richissa var redan anklagad inför abbedissan och prelaten ångrade det ej. Nunnans förbrytelse mot den heliga kyrkans bud måste straffas, och slikt ett brott fordrade bannlysning.

Hans hjerta fick icke röja någon svaghet, ty endast hans styrka kunde kufva hennes.

Prelaten stannade vid bönstolen, men han knäböjde icke. Sväfvade måhända Richissas bild för honom och fann han sin hämnd lumpen, ehuru han icke ville erkänna det ens i bönen. Eller kände hån sig så stark, att han icke behöfde genom bönen hemta styrka?

»Bönen», mumlade han, »dit hänvisar man andra, under det man sjelf —»

Prelaten afslutade icke meningen, i det han vände om och återtog sin vandring.

4.

Det var långt lidet på natten och hela klostret syntes ändtligen försänkt i ro efter de tilldragelser, som nu omförmälts.

Sjelfva Richissa hvilade i ro på sin säng, medan Agnes fått tillåtelse att vaka hos henne.

Redan mot midnatt hade den sanslösa nunnan återkommit till medvetande, men hennes hufvud hvilade mot kudden med ett så tydligt uttryck af trötthet, att Agnes med yttersta försigtighet fuktade linneduken som var lagd öfver hennes händer och på samma gång lindrade och gömde blodstrimmorna, hvilka vittnade om den smärtsamma tortyr man låtit henne undergå.

Richissa hade slutligen ånyo somnat in, och Agnes iakttog huru hennes ansigte under sömnen så småningom återfick detta egendomliga drag af undergifvenhet jemte naturlig öfverlägsenhet, som alltid utmärkte henne, det enda arf konungadottren medförde från sina en gång så lysande anförvandter. Måhända hade det just varit dessa medfödda slägtdrag, påminnande om hennes fader, som ständigt erinrat abbedissan Ingeborg om den förödmjukelse man låtit henne sjelf undergå, och som motverkade den känsla

af sympati, som hon i djupet af sitt hjerta kände för den unga nunnan.

Alltefter som Richissas sömn blef lugnare och djupare, förändrade sig uttrycket i hennes ansigte; smärtan och förödmjukelsen upplöste sig så småningom och öfvergingo till ett fridfullt, nästan barnsligt leende, hvilket gaf åt hennes drag ett obeskrifligt behag.

Kanske återsåg Richissa uti drömmens verld allt hvad som förnekats henne i det verkliga lifvet — åtminstone tänkte Agnes så, under det hon med ångest undrade hvad morgondagen skulle bära i sitt sköt.

Emellertid förflöt timma efter timma, under det Richissa sof sin lyckliga sömn och Agnes till sist, förgätande sin oro, också hon öfverlemnade sig åt vakande drömmar, der tankarna än flögo tillbaka i det förflutna, än framåt, genomträngande framtidens förlåt. Der hägrade nämligen en kommande dag, då klosterporten skulle öppnas för henne och Richissa, såvida fru Ingeborg höll sitt löfte, att låta dem följa kallelsen från andra länders Birgittinerkloster, då Vadstena sände systrar för att ordna dessas regler.

Liksom fordom på Sundby gård de begge systrarna Gunborg och Stina i barndomstid bygde planer om ströftåg till andra länder, så hade ju i senare år, Agnes och Richissa inom den slutna klostercellen ofta lefvat i framtidens drömmar. Den blifvande följeslagaren skulle dock icke som förr blifva: »Torkel hofmästaren,» utan »broder Clemens» —

Clemens? Hvarför rodnade Agnes der hon så i nattens tysta timmar för sig sjelf uttalade den vidtberömde munkens namn — hade väl en jordisk känsla berört nunnans sinne?

Ja — i djupet af sitt hjerta närde Agnes en jordisk känsla, dock icke för Clemens sjelf, utan för hans broder, den ridderlige Bo Nilsson Natt och Dag. Hon hade visserligen under biktens insegel anförtrott sin hemlighet till skriftefadren, som strängt förmanat och ålagt henne penitens för att bekämpa hennes jordiska lusta; men detta rörde föga den modiga Agnes, hon som i barndomstid hade

vågat förbise sjelfva faster Regitzas råd. Endast *en* fruktan beherskade henne: »Om *Clemens* kände hennes jordiska kärlek, hvad skulle han, den högtstående, allt jordiskt försakande Clemens tänka derom?» Så undrade Agnes och derför rodnade hon.

Nu som alltid, då hon kom till denna ömtåliga punkt, afbröt hon sjelf sina tankar. Hon måste ju framkalla andra minnen för att jaga undan dessa farliga föreställningar, som hälst velat flyga ut i verlden, sökande den unga riddaren, hvilken — hon visste det nu — ja, hon visste att Bo hade älskat henne!

För det upproriska unga hjertat hjelpte intet »Ave»; hur flitigt hon än hade fält kulorna i sitt radband, himladrottningen syntes henne fjerran, utan deltagande för hennes jordiska kärlek! Än mindre hjelpte henne den ålagda penitensen af »fasta» och »vaka», i nattens ensliga timmar, såväl när hon vakade som i sömnens drömmar flögo tankarna långt bort till ett annat, sydligare land, der hon visste att riddaren sökt ett nytt fädernesland.

Det enda och bästa medlet var då att tänka på barndomstiden. Der var ju så mycket lockande, öfverensstämmande med hennes friska glada sinne, att dessa minnen kunde rycka henne med sig; det var som om hon åter hette Gunborg, som om hon åter kunde röra sig ibland alla dessa vänliga gestalter, hvilka hon fick och kunde älska, alltifrån »farmodren» och »lilla Stina» till »fader Johannes» i kapellgården och »Torkel, trotjenaren». Visserligen hade man också der sin »stötesten», ty Sundby gård hade »faster Regitza;» men hvad gjorde detta i barndomstiden, då allt annat var soligt och gladt, och man dertill hade »farmor»! Om man ibland törnade emot den der »stenen», så kunde sjelfva farmor småskratta, och då blef allt vänligt och ljust som den gamla sjelf.

Men sedan farmor var borta, då — ja då fick man på allvar gå ur vägen. Tänk hur lycklig man kunnat vara om — om man ännu varit qvar på det kära Sundby! Här ville Agnes åter flyga in på en farlig afväg, men hon fortsatte raskt: »Ja, visst hade man varit qvar på

Sundby, om icke faders-testamentet annorlunda förordnat, och derför får man ändå finna sig.»

Men testamentet var i det hela faster Regitzas verk, det visste Agnes numera, och hon visste mycket, mycket annat mera — om hon vetat detta förr, hade allt varit annorlunda nu — och derför tryckte henne det afgifna klosterlöftet.

Underligt nog hade Gunborg efter systerns död lärt sig förstå, att hon sjelf älskade Bo — det var nästan som lilla Stina hade testamenterat henne »sin riddare». När dertill Torkel kom vid sistförflutna midsommar och förtäljde, hur ärligt den unge herrn höll sitt riddareord, »att då jungfru Gunborg ej delade fädernegården med honom, aldrig mer sätta sin fot på Sundby gård», då klappade hennes hjerta af på en gång fröjd och smärta. Men när Torkel så tillade, »att det nu var säkert huru jungfru Regitza allt framgent skulle förgäfves sitta och vänta sin brorson, emedan hon fått bref med underrättelse om att herr Bo ingått i den tyska riddarorden, då jublade den unga nunnan och hon tänkte, »jag måste ut — ut till det landet der också *han* strider för korset.»

I detsamma hördes Marie-klockan ringa, kallande till ottesång och på samma gång väckande den förfärade Agnes ur hennes vidt flygande tankar. Hon kände derjemte en djup förebråelse att hafva kunnat glömma Richissa; men också hon vaknade i detsamma.

»Agnes», hviskade hon, »vet du hvad? — Jag var i trädgården på Viborg — fader och jag gingo omkring och sökte de våra. Der kom mor — och Tord — han var sig så lik, den kära lilla gossen — han slog armarne om min hals och sade, att jag hade mors vackra ros på min kind och derför snart skulle få komma till dem. Jag var så lycklig! — Men — sedan hade jag en annan dröm — en förfärlig dröm — kom närmare Agnes, jag tyckte mig vara i — tortyrkammaren!»

Richissa, som rest sig upp, föll åter tillbaka på bädden och så tungt att halmen krasade i kudden under hennes hufvud. Hon försökte att frigöra sina händer, men

Agnes höll sina qvar öfver dem, för att hålla fast den skyddande linneduken. »Hur kommer det sig, att du är här, Agnes?» Richissa reste sig ånyo: »har jag varit sjuk, eller är kanhända alltsammans en dröm? — Såg jag icke heller *honom*, den förfärlige som svor falskt inför min döende moder, han som förrådde min fader och sände mina systrar i landsflykt? — Du förstår att jag kunde ju icke knäböja inför en förrädare, men om jag sade detta, skulle man bannlysa mig.» Åter sjönk hon tillbaka skälfvande af fasa.

Cellens dörr öppnades nu och syster Martha, föreståndersken, inträdde åtföljd af ett par tjenande systrar.

Den stränga Martha gick fram till sängen och yttrade lugnt, såsom om intet ovanligt förelåg: »att syster Richissa skulle genast infinna sig i kapellet, inför hans högvördighet.»

»Omöjligt, syster Martha!» utropade Agnes, »ni ser att Richissa är sjuk — hon kan icke ens röra sig.»

»Så få vi bära henne dit», svarade Martha och vinkade åt sina följeslagerskor, hvilka medförde en botgöraredrägt.

»Rör henne icke», återtog Agnes utom sig, »ni får icke komma vid henne!»

Richissa såg frågande, liksom frånvarande, från den ena till den andra, under det Agnes, som kastat sig på knä, utbredde sina armar skyddande öfver henne.

»Skona Richissa, haf förbarmande — kära syster Martha!»

Men syster Martha tycktes icke hafva något medlidande; lugn som förut, svarade hon bestämdt, såsom hade hon varit klostermodren sjelf: »Det kan icke ändras — vi måste efterkomma den högvördiges befallning.»

En af de andra nunnorna hviskade vänligt: »Om syster Richissa gör motstånd, förvärras hennes förbrytelse — låt oss derför taga henne med oss.»

Dermed frigjordes Richissa från Agnes' skyddande armar, hvarvid förbindningen om hennes händer föll af.

Richissa stirrade då på sina blödande händer, likväl utan att yttra någon förundran eller klagan; men öfver hennes bleka kinder flög en mörk rodnad.

»Gråt icke, min Agnes», sade hon, »jag ser nu hur man har förmått mig att tala!» Derefter lät hon under tystnad ikläda sig den svarta botgörarekåpan; men Agnes tog linneduken ifrån Martha, som, utan att säga något, lät henne ånyo ordna förbindningen.

5.

Ottesången hade slutat, men allt klosterfolket dröjde qvar i kapellet, emedan de visste att der skulle komma att vidare försiggå något — *hvad* visste man dock egentligen icke.

Man väntade således, undrade och såg frågande på hvarandra, till dess den stora kyrkklockan började ringa.

Klockan lät dof och sorglig, liksom hade den ringt vid en själamessa, kallande till bön för en död.

Några ljus, som under ottesången brunnit på altaret, släcktes och endast en glaslampa upplyste koret, der nu erkebiskopen trädde fram, åtföljd af klostrets prester. De nedföllo på nedersta trappsteget och började alla halfhögt läsa litanian.

Ingen af det församlade klosterfolket kunde höra orden, som de dock kände till; det hela liknade en mumlande kor, under det ringningen öfvergick till långa entonigt klämtande slag, hvilka icke allenast dånade under kapellets hvalf, utan äfven genljödo derutanför i den ödesdigra höstmorgonen.

Då lästes kapelldörren upp och syster Martha införde botgörerskan, som tillsades att knäfalla på stengolfvet strax innanför dörren.

Sex år hade förflutit sedan den elfvaåriga konungadottren i hvita bröllopskläder knäböjde på denna plats, för

att skyddad från verldens stormar invigas till himlens brud. Kanske tänkte den sjuttonåriga nunnan derpå nu, der hon i sin svarta kåpa kände huru stormvinden dock hade inträngt i den forna asylen, ty såsom en stormil hade han kommit, den fruktansvärde mannen, prelaten, förrädaren!

Och nu trädde han fram till henne, bemyndigad med kyrkans makt.

Richissa ville resa sig upp, men hon kunde icke, ty hon var kufvad, förödmjukad till kropp och själ.

Med nedböjdt hufvud hörde hon bannlysningen öfver sig förkunnas, allt under det att klockorna åter ringde och ljus tändes och släcktes.

Till sist frambars ett högt brinnande ljus, som erkebiskopen tog och kastade ned på stengolfvet framför Richissa, hvarvid den slocknade men rykande veken uppsände ett moln, liksom för att deri inhölja henne.

Med dof stämma sade erkebiskopen: »Såsom det ljuset slocknar, som vi här utkastat, så slockne för henne glädje och hugnad och allt det goda hon må af Gud och Guds heliga moder hafva!»

De omgifvande presterna utropade:

»Anathema!»

»Anathema!» upprepade allt klosterfolket, rysande betäckande sina ansigten.

Derefter blef det tyst i klosterkyrkan, så tyst att man endast hörde stegen af prelaten, som med sina prester återvände till koret, under det den bannlysta Richissa fördes ut ur kapellet.

IV.

Den bannlysta.

1.

Ehuru beroende af moder abbedissan, hade äfven syster föreståndersken en framstående befattning inom klostret. Det åläg nämligen henne att vaka öfver ordningen och tillse att ingen öfverträdde klosterförbuden, hvarför den allsmäktiga klostermodrens domslut i första hand berodde på de anföranden, hon hade att lemna.

De begge sålunda styrande personligheterna syntes till det yttre vara ense, ehuru de voro hvarandra högst olika, såväl till egenskaper som sätt att utöfva dem. Om än fru Ingeborg genom en mer än vanlig andlig öfverlägsenhet förstod att utöfva sitt välde, så hade syster Martha, begåfvad med en ovanlig klokhet, för att icke säga slughet, vetat äfven att på sitt sätt kunna herska. Att den förra gjorde det, förstod en hvar, men hvad den senare beträffade, hade ej många rätt klart för sig om det verkligen var så. Liksom fru Ingeborg genom klosterfolkets val blef abbedissa, hade också syster Martha blifvit nästan enhälligt vald till föreståndersken.

Redan då hertig Gerhards af Slesvig dotter, fröken Ingeborg, inträdde i Vadstena kloster, väckte hon i anledning af sin höga börd en viss uppmärksamhet. Martha Hartlefsdotter, utgången från en rik borgerlig slägt, som gifvit flera gårdar till klostret, hade äfven vunit nsitt

anseende. Inom klosterliga samhällen fick i det hela inga af den verldsliga bördens förmåner gälla; icke allenast ett stort antal systrar voro af borgerlig eller simpel frälsemannabörd, utan till och med mer än en borgardotter hade redan varit abbedissa i denna, ur den svenska högadelns sköte utgångna stiftelsen.

Emellertid, ehuru fru Ingeborg erkände Marthas stora värde, måste hon dock liksom öfvertyga sig om hennes förtjenster för att rätt skatta dem och ej stöta sig på det något simpla i hennes väsen. Detta undgick ingalunda Martha, som å sin sida kände en hemlig afvoghet mot den förnäma »klosterfurstinnan», särdeles som hon sjelf kunde bland sina förfäder hänvisa till så väl Sveriges som Danmarks förnämligaste slägter och ingalunda ville känna sig förringad. Hon hade sin stolthet i morfadern, herr Thure till Kråkerum (Bjelke), och mormodern, en dotter af herr Abraham Brodersson (Tjurhufvud). Vid tanken på sin mor, som efter sin faders död hade ingått gifte med en rik men borgerlig man och derför blef öfversedd, om ej rent af förskjuten af sina stolta anförvandter, greps Martha af en upprorisk känsla. Hon skulle velat visa, att hennes far varit så god som trots någon förnäm herreman, och sjelfva föreställningen att någon kunde anse henne genom fadern hafva ärft simplare blod i sina ådror gjorde henne ursinnig. Men, som sagdt, Martha var klok, och hon visade icke hvad hon kände. Klosterlifvet hade icke mildrat den hemliga striden i hennes inre, tvärtom trodde hon sig här kanske få tillfredsställa sin lust att visa det hennes fars dotter skulle en dag blifva lika högt stående som modrens förnämsta anförvandter. Ännu en gång kunde ju hända, att abbedissan Ingeborg nedlade sin krumstaf, och då vore föreståndersken Martha den närmaste, såvida konventet förenade sig i valet.

Ja — derpå berodde det. Men Martha hade en fast och orubblig vilja; utan att framstå eller på minsta sätt göra väsen af sig, gick hon lugnt och säkert till sitt mål.

Martha hade egentligen en svaghet: hon tyckte om

när något ovanligt tilldrog sig och ville gerna gifva vigt åt mer eller mindre betydelsefulla händelser, då hon alltid var till hands med råd och upplysningar. Derför, då fru Ingeborg kände sig lycklig i medvetandet att under hennes regemente ej förekommit öfverträdelser mot klosterförbuden, måste hon inom sig erkänna, att förtjensten deraf främst tillkom syster Marthas stora vaksamhet öfver ordningen. Likaså insåg en stor del af klosterfolket, huru de stodo i tacksamhetsskuld till henne. Det hade ju händt, att då någon af bröderne kom till systerhuset, en och annan af de mera obetänksamma systrarne stannat i korridoren för att tala med den andlige brodern, utan att det just rörde andliga värf. Äfven hade ju händt, att under qvällens skymning »syster» och »broder» sammanträffat i trädgården. Martha hade väl alltid sett det och hållit sina stränga förmaningar för dem, men hon hade dock låtit undfalla sig: »att det vore större synd bevara ett kärlekens minne från verlden, än att hålla en broder kär», och oftast slutade hon med löftet att ingenting nämna för fru Ingeborg, »som ju aldrig kunde fatta jordiska händelser och lidelser», såsom hon yttrade sig. Hände nu likväl, att saken kom fram till abbedissan, visste Martha att framställa den i sådant ljus, att klostermodren kände sig fullkomligt lugnad och medgaf lindring i straffet. Å ömse sidor hyste man sålunda erkänsla för hvarandra. Det var då ej heller fritt, att icke en och annan tänkte: »under Marthas regemente skulle klosterlifvet ej vara så tungt som under den högt vördade fru Ingeborgs stränga styrelse.»

Inom klostret var det egentligen blott två personer, som Martha absolut icke tyckte om, nämligen de båda unga nunnorna Agnes och Richissa. Hvad den senare beträffade, så var det icke allenast det att hennes far, konung Karl, genom sitt första gifte i Bjelkeslägten, hörde till de nyssnämnda »stolta anförvandterna», utan derjemte något förnämt uti Richissas hela väsende, som hon icke fördrog. Alltnog, det skulle varit Martha en riktig förnöjelse att finnna någon öfverträdelse begången af den oförvitliga

varelsen. Agnes var visserligen icke en dylik »fullkomlighetens himlabrud», men det var dock äfven hos henne något oåtkomligt, något okufligt, som förargade Martha, och hon *skulle* en gång finna fel hos dessa båda — hon gaf sig icke förr.

Men om det fanns dessa två personer i klostret, som Martha ej kunde lida derför att de ej böjde sig inför henne, så fanns det deremot en, för hvilken hon skulle kunnat göra allt och det derför, att hon kände, att han beherskade henne: denne person var broder Clemens.

För Clemens med det milda Johannes-hufvudet hade Martha kunnat offra och lida hvad som hälst, om hon dermed vunnit ens hans välvilja. Men huru många än stodo under inflytande af hennes hemliga beskydd och huru mångas tysta tacksamhet hon än kunde räkna på, Clemens fäste dock intet afseende vid henne, trots hennes framstående plats som föreståndarinna. För honom betydde hon mindre än intet, det visste hon.

Ibland föresväfvade henne en tanke, som kunde sätta alla inre fibrer i rörelse: Clemens, den öfver alla verldsliga beräkningar och lidelser högt stående munken, kunde möjligen vara smittad af jordisk kärlek — ibland föreföll det henne så — dock icke för henne, ehuru hon nog sjelf visste, att hon, trots sina fem och trettio år, tog sig ganska ungdomlig ut i det klädliga doket med dertill hörande slöja.

Hvem hade då kunnat beröra hans hjerta, ty att detta var känsligt för yttre intryck, ehuru den tjugonioåriga mannen visste att beherska det under sin presterliga kåpa, det hade Martha sett, om också ingen annan tänkte derpå. Fanns personen inom Vadstena, kunde det icke vara någon annan än en af de båda förutnämnda unga nunnorna. Med dem båda ingick Clemens ofta i lärorika samtal och begge tycktes uppfatta och förstå honom, hvarför det ofta händt, att dessa begge fingo åtfölja fru Ingeborg till kapellet, när Clemens predikade.

Detta bidrog icke heller så litet att befästa Marthas ovilja mot dem.

Nu gälde det att veta, hvilkendera af dem, som vågat träda i hennes väg.

Än tycktes henne den sjuttonåriga Richissa med sin kungliga hållning och likväl det barnsliga, nästan helgonlika utseendet vara den, som främst borde väcka den andlige mannens beundran. Men så — när hon såg den i sin fullmogna skönhet tjugosexåriga Agnes, som troget följde klosterreglerna utan att låta sig nedtryckas af dem, liksom hon under klosterlifvets enformighet vetat bevara sitt ungdomsfriska sinne, då tänkte Martha: månne Clemens kan undgå att tjusas af *henne?*

Dock ville Martha med tålamod bida tiden till dess den dag randades, att Clemens skulle erkänna hennes värde.

Clemens vistades likväl ofta på resor, och för närvarande var han såsom ombud för en kyrkans angelägenhet sänd till Rom. Detta var ett förtroendeuppdrag af hans högvördighet erkebiskopen, hvilket icke väckte förvåning hos de öfriga Vadstenabröderne, som alla satte högt värde på den redan vidtbereste och erfarne broder Clemens.

Icke heller Martha förvånades, ehuru hon visste mycket väl, att erkebiskop Jöns var långt ifrån belåten med Clemens, hvilken i sina tal och predikningar låtit framträda frisinnade åsigter och till och med vågat angripa kyrkans läror. Han hade också derför blifvit inkallad inför erkebiskopen. Denna händelse var naturligtvis bekant för brödrakonventet i Vadstena, men då Clemens omedelbart derefter utsändes i sjelfve den högvördiges ärende, måste man ju tro att han ärligt försvarat sig till den höge förmannens belåtenhet. Endast Martha hade sin egen tanke om saken; hon hade förstått, att den sluge prelaten ansåg klokast aflägsna en för kyrkan farlig reformator. Att genom uppdrag, som icke hade vidare gemenskap med kyrkan och dess lärosatser, upptaga den orolige munkens sinne, vore åtminstone ett försök, innan andra medel vidtoges att hålla honom inom vederbörliga gränser. Martha darrade för följderna af den skarpsin-

nige munkens djerfva uppträdande; men på samma gång kunde hon ej underlåta att egna den modige Clemens sin lifligaste beundran.

Ofta kände hon en brinnande önskan att snart återse honom, men hon drefs dock ej af längtan efter den andlige, den omtyckte predikanten, som sjelfva fru Ingeborg skattade så högt, utan det var snarare hennes jordiska hjerta, som tärdes af åtrå efter föremålet för hennes beundran, för att icke säga kärlek.

Nu hade emellertid märkliga händelser tilldragit sig, hvilka, på samma gång de tillfredsstälde hennes hemliga önskningar och mest äregiriga förväntningar, ingifvit henne en oro, som hon, den starka och härdade, knappast kunde bära inom sig. Ju närmare hon nalkades sitt drömda mål att blifva abbedissa, dess djupare kände hon en viss oro att det skulle undgå henne. På samma gång hon önskade att Clemens vore hemma, för att vara vittne till den makt, hon redan hade i sin hand och den ännu större, som kanske väntade henne, kände hon en obestämd fruktan att han, den kraftfulle mannen, skulle tillintetgöra hennes hemliga planer. Men ändå längtade hon.

Den främsta af dessa märkliga tilldragelser var den, att hon öfvervunnit Richissa. Efter den förr så oförvitliga nunnans förbrytelse mot kyrkan, var hennes öde lagdt i Marthas hand, så till vida att »syster föreståndersken» hade ensam vakten öfver den bannlysta, som, skild från all beröring med någon mensklig varelse, i en afsides cell tillbringade sin botgöringstid. Kunde det bevisas, att någon försökt ett meddelande med henne, skulle straffet träffa icke allenast den vågsamma, som försökt närma sig den af kyrkan förskjutna, utan äfven denna sjelf, som då vore hemfallen till inspärrning i det underjordiska fängelset. Der gälde således att kunna bevaka den hittills oåtkomliga Agnes, som med sitt okufliga mod nog skulle våga försöket att närma sig Richissa, ty att ett dylikt försök skulle göras, derom hyste Martha inga tvifvel.

Den andra märkliga tilldragelsen var abbedissans sjukdom.

Nästan omedelbart efter konung Kristierns besök i Vadstena, hade fru Ingeborg insjuknat, hvilket man trodde härleda sig dels af öfveransträngning, dels af förkylning under anordningarna för det storartade tillfället. Agnes hade blifvit utsedd att förestå vården öfver abbedissan, hon var känd för att hafva en särskild förmåga att sköta sjuka och derjemte visste systrarna, att hon städse varit i stor gunst hos fru Ingeborg. Martha trodde sig dock märka huru till en början det kostade på Agnes att åtaga sig uppdraget, der kunde ju uppstått en hemlig ovilja mot abbedissan efter den smärtsamma tortyr, denna låtit Richissa undergå; men Martha ansåg det inom sig ganska lämpligt att tillfälle yppat sig för att kufva den stolta unga nunnan. Agnes visade dock icke hvad hon möjligen kände, hon vårdade klostermodren med så stor omsorg, att hon aldrig tillät någon utbyta henne. Då började Martha uppgifva sina misstankar att finna henne på den förbjudna vägen till Richissas cell; men i stället började hon fundera, om icke Agnes under sitt ihärdiga vakande dolde någon annan afsigt till den bannlysta systerns förmån. Det var icke otänkbart, att hon kunde passa på ett redigt ögonblick hos den sjuka för att begära nåd för Richissa, emedan den äfven på sjuksängen allsmäktiga abbedissan kunde förmå erkebiskopen att afkorta den ådömda botgöringstiden. Derför, på samma gång Martha underrättade prelaten om klostermodrens sjukdom, underlät hon icke att yttra sina farhågor i afseende å botgörerskan.

Emellertid fortsatte Agnes att vaka hos den sjuka, som tydligt röjde att hon icke ville se någon annan vårdarinna än henne. Visserligen hände, att hon under vild feberyrsel uttalade Richissas namn, men dervid vågade ingen fästa uppmärksamhet. Ännu hade icke heller det rediga ögonblick kommit, som Martha befarat för meddelande från Agnes, tvärtom syntes fru Ingeborgs feberyrsel tilltaga i högre grad.

Den läkekunnige broder Mathias skakade betänkligt på hufvudet; det fanns knappast mera något läkemedel i

hans förråd, hvilket han icke fåfängt anlitat, och lika fåfänga voro messor och förböner i kapellet.

2.

Det var tyst i abbedissans rum, emedan den sjuka ändtligen hade fallit i en lätt, ehuru orolig slummer. Oktoberskymningen hade inträdt, skenet från taklampan belyste sjukvakterskan, som satt vid sängfoten.

Allt efter som feberyrseln arbetade inom den sjukas hjerna, så gingo tankarna alltmer tunga och oroliga inom den unga nunnan, som vakade hos henne, och mycket hade Agnes haft att bekämpa under utöfvandet af den pligt, man ålagt henne att fylla.

Fru Ingeborg var nämligen icke mera för henne den högt stående klostermodren, som städse med klokhet och hjerta utöfvat sitt kall; just för det att Agnes ansett henne så öfverlägsen, grämde det henne att se den svaghet, hvarmed hon böjde sig för prelaten, då hon kunde tvinga hans offer till bekännelse för att dermed prisgifvas för hans hårda dom. Agnes kunde ej heller undgå att i de första graderna af feberfantasiernas plågor se en vedergällningsrätt för den grymma behandling, man låtit Richissa undergå.

Men då feberyrseln allt tydligare röjde ånger öfver någon handling, som ständigt föresväfvade abbedissan, utan att hon kunde reda sina begrepp, förstod Agnes, att så snart sansen återkom, hon visserligen skulle använda hela sin makt att förmildra domen öfver Richissa. Alltmer gripen af deltagande och derigenom försonad, bemödade sig Agnes nu endast att lindra och reda den sjukas irrande tankegångar.

Tvenne veckor hade sålunda tunga och långsamma gått fram; men Agnes, som nästan aldrig lemnade sjukrummet, kände icke sin egen trötthet under den själsspänning, hvarmed hon stundligen afbidade en vändning till

förbättring. Det var derför med nyvaknadt hopp hon tyckte sig ändtligen se den oroliga slummern öfvergå till lugnare sömn.

Men denna blef icke långvarig; med ens spratt den sjuka till, slog upp sina ögon och vände dem sökande omkring, till dess blicken stannade på Agnes. Det var ett uttryck af igenkännande och medvetenhet om det närvarande.

»Du är der, min Agnes», sade hon, »jag trodde du var hos *henne.*»

»Jag skall gå till henne, när ni så vill, vördade moder», skyndade Agnes att svara.

»Ja, visst — hon har svultit — kanske till döds.»

»Icke ännu — ni kan ännu rädda henne, moder!»

»Kan jag? — hvad kan jag mera, jag som —»

Abbedissan skakades af en rysning, hvarvid hennes ögon omtöcknades och den korta redigheten tycktes åter försvinna. Med klappande hjerta sjönk Agnes på knä och tog hennes feberheta hand — det gälde att begagna ögonblicket, att återföra den sjukas medvetande och låta henne förstå vigten af hvarje flyende stund, som kunde förvärra Richissas öde, och detta måste ske medan de voro ensamma, ty snart kunde någon komma, någon, som kunde hindra detta vigtiga, hvarom Agnes ville bedja.

Kanske var det Richissas goda engel, som upphemtade bönen och med sin lätta vinge gaf svalka åt abbedissans feberglödande ögon, ty hon kunde åter se på Agnes.

»Du gömmer min besudlade hand», sade hon, »ack, kunde du också borttaga blodfläcken — du vet — det afskyvärda blodet efter —»

»Älskade moder, här fins ingen blodfläck — jag försäkrar er.»

»Jaså — du ser den icke? Men jag tycker så, och då vill jag gråta, gråta — men jag har inga tårar.»

»Jag vill gifva eder mina tårar, liksom mina böner —»

»Jag vet det», afbröt abbedissan häftigt, »men du

kan icke borttaga fläcken från mitt lifs historia! — Du skall veta det — en hel lefnads rättvisa vandel — ingen ond gerning vidlådde mitt sinne förrän — förrän *då!* — Hela min lifsgerning förfelad — denna orättfärdiga tortyr öfver henne! — Åh, hvilket qval! — —»

»Ack, moder, ni kan godtgöra allt, ty ni kan rädda henne nu.»

»Försent — försent! Det gjorda kan aldrig godtgöras.»

»Men *hon* har förlåtit —»

»Jag vet det! — *Hon* var alltid större än jag — till börden, till själen, till sinnet, och derför har jag afundats henne — endast henne. — Det är den svarta punkten i mitt lif — jag försäkrar dig, min Agnes — men just derför hur uselt det var att låta tillfället utöfva min hämnd. — Vet du, barn», här höll hon upp, i det hennes ögon vidgades, så att pupillerna tycktes kunna falla ur sina gropar, »tortyren har öppnat skärseldens portar — jag är rädd för skärselden — rädda mig, Agnes — Ah!» —

Med ett djupt andetag, en suck, som snarare liknade ett skri, föll hon tillbaka, och ögonen slöto sig.

Agnes såg förtviflad mot dörren; hur skulle hon kunna kalla någon hjelp, ty hon kunde ju icke lemna henne — kanske var det redan slut.

I detsamma öppnades likväl dörren och broder Mathias inträdde jemte Martha. Den läkekunnige skyndade fram till sängen, men, huru tyst han än rörde sig, spratt abbedissan till, höjde sina ögonlock och såg på honom. Blicken hade icke ett bestämdt uttryck, det låg något på en gång frånvarande, sökande och ångestfullt deri. Derefter började hon att famla med högra handen och tycktes vilja tala, men hon var oförmögen att röra sina torra, feberheta läppar. Mathias skyndade att fukta dem med en fjäder, doppad i vattenbägaren, som Agnes räckte honom.

Martha hade stannat, till hälften skymd af sänggardinen, men abbedissans blick tycktes söka henne.

»Nyckeln», sade hon och försökte lyfta handen till sin hufvudkudde, »nyckeln — tag hit —,» mera förmådde hon icke.

Munken såg frågande på Agnes, som strax förstod den sjukas mening och förde sakta sin hand under hufvudkudden samt framtog en nyckel med vidhängande plån. Då sträckte sig hastigt Martha fram och hviskade till Agnes: »Ni stör henne — det är bättre hon icke får se den!»

Oaktadt Marthas röst lät både vänlig och deltagande, sköt liksom en blixt ur den sjukas ögon, och hon upprepade befallande: »Tag hit den — jag vill ha den der nyckeln!» Derefter svek henne krafterna, och hufvudet tycktes sjunka djupt ned i kudden, under det de feberglödande ögonen vände sig långsamt från Martha till Agnes, antagande dervid ett bedjande uttryck.

Agnes trodde sig förstå henne och lade sakta nyckeln bredvid hennes händer, hvilka dervid skälfde till. Dock grep hon nyckeln och såg på den länge, oafvändt. »Blodig!» utropade hon, »jag visste det!» Rysande släppte hon nyckeln och tillslöt sina ögon.

»Detta var oförsigtigt», yttrade Martha, med sin tysta, lugna röst och tog nyckeln, som hon gömde. »Ni skulle icke ha visat henne den, syster Agnes.»

»Agnes», upprepade plötsligt abbedissan och gjorde ett försök att resa sig, »stackars Agnes!»

»I har rätt, moder abbedissa», inföll Martha, »syster Agnes behöfver verkligen hvila sig — jag vill vaka hos eder i natt.»

»Behöfs icke», sade abbedissan med en styrka, som påminde om hennes helsas dagar. »Gå du och hvila, min Agnes — Richissa blir hos mig — jag väntar henne!»

»I behöfver sjelf hvila, vördade fru moder», yttrade broder Mathias och lade sakta sin hand öfver hennes.

»Ja, om jag kan», svarade abbedissan, »men låt Agnes gå — Martha kan vara hos mig till dess Richissa kommer!»

Härmed syntes hon lugnare, ögonen slöto sig, och hon tycktes somna in.

Den läkekunnige, som iakttog skiftningen af hennes anletsdrag, hörde med tillfredsställelse att hon andades lättare och tycktes njuta ett visst lugn, hvarför han vände sin uppmärksamhet till Agnes. Om det möjligen var lampan, som kastade sin blekgula belysning öfver henne, eller om den unga nunnan verkligen hade mistat sin friska färg; nog af att Mathias, som just hade känt sig lugnad vid åsynen af den sjuka, skakade bestört på hufvudet, då han betraktade den förr så blomstrande nunnan, som äfven hon försjunkit i ett slags domning.

Han tog ett steg närmare och hviskade sakta: »Det här går icke an, syster Agnes; ni får icke alldeles glömma er sjelf, er egen helsa står på spel.»

Agnes for upp ur sin dvala men nedsjönk åter maktlös; hon yttrade intet, endast skakade på hufvudet.

Då kom Martha och tog hennes hand för att resa henne upp, samt gjorde ett tecken, att hon ville intaga hennes plats. Munken vinkade åt Agnes att gå, och sedan han gifvit Martha sina föreskrifter, lemnade äfven han sjukrummet.

Martha satte sig då ned och såg länge på den sofvande abbedissan för att öfvertyga sig, huru djupt hon var insomnad, men tankarna följde derjemte Agnes, undrande hur den unga nunnan skulle begagna den frihet, man hade lemnat henne.

3.

I systerhusets ena flygel var ett gafvelrum utan beröring med de öfriga cellerna och hvartill ingången ledde från en smal stentrappa utifrån. Dörren var tillstängd medelst en jernbom, som var försedd med lås, till hvilket abbedissan sjelf förvarade nyckeln.

Möbleringen derinne var egentligen densamma som i

nunnornas celler, med trästolen och bordet, hvarpå låg såväl messbok som bönbok och dödskallen; ofvanför på kalkväggen satt det stora jernkrucifixet. Men halmbädden var här betäckt med ett skinn i stället för vadmalstäcke och hufvudkudden hade icke något lärftsöfverdrag. Den öppna springan i muren lät dagen, men också höstkylan tränga in, dock sträckte sig värmeledningen äfven dit ned,* hvarför största skilnaden emellan denna och klostrets öfriga celler var den, att innevånarinnan i detta rum var icke allenast afskild från den yttre verlden, utan äfven från all beröring med klosterfolket, med ett ord: hon var fånge och dertill bannlyst.

Under flera år hade fängelserummet stått öde, åtminstone hade ingen under abbedissan Ingeborgs tid bebott detsamma, och man hade till och med börjat anse den tillbommade cellen såsom hörande till ett fordom, ett qvarstående minne från klostrets förnämsta men också strängaste period.

Sedan Ave-Maria-klockan hade klämtat och dermed alla ljus blifvit släckta, vittnande om qvällens ingång, lyste ännu ljus från den smala fönstergluggen.

»Den oförsigtiga, som låter lampan brinna», mumlade Agnes, under det hon ilade öfver gräsmattan utan att känna hur det daggvåta gräset kylde genom hennes skor, ty hon såg alltjemt uppåt till den vägledande ljusstrimman. När likväl också denna slocknade, såg Agnes sig tillbaka, nu först tänkande på den fara, för hvilken hon utsatte icke allenast sig sjelf utan äfven Richissa. Faran var af dubbel beskaffenhet, ty hon hade icke blott trotsat förbudet att vid denna timme utan orlof begifva sig ned i trädgården, utan derjemte vågat, hvad ännu värre var, att närma sig den bannlysta. Äfven för denna kunde det medföra faran, att denna cell, der hon var ålagd att tillbringa sin botgöringstid, kunde utbytas mot ett ännu mera otillgängligt fängelse, der ingen mer än vaktarinnan skulle kunna meddela sig med henne.

* Klostercellerna hade en smal springa i muren, som ersatte fönstret. I muren var en värmeledning anbragt.

(Hildebrands Sv. Historia.)

I sin öfverspänning tänkte nu icke Agnes härpå; det hade föröfrigt lyckats henne en gång förut, då Martha varit upptagen af några vigtiga göromål under abbedissans sjukdom. Martha hade icke heller synts hafva en aning om denna hemliga vandring, och nu hade hon åtagit sig att sjelf vaka hos den sjuka klostermodern, hvarför Agnes kunde vara trygg — någon annan än Martha fruktade hon heller icke.

Hon skulle också snart hinna öppna luckan, der den vanliga kosten — rågbrödet och vattenkrukan — brukade stickas in, och Agnes hade lyckats sammanspara några hvetebröd, en skifva oxkött, honungskakor och frukter till den fångna systerns vederqvickelse.

En tung, nästan svart sky drog fram öfver nymånen och den nyss så vackra höstqvällen blef med ens försänkt i mörker, kanske just för att dölja den unga nunnans oförsigtiga men kärleksfulla vandring.

Ehuru mörkt det med ens blifvit, hittade hon vägen och uppnådde snart den smala stentrappa, som ledde in i muren. Hennes hjerta slog af ångest vid tanken på huru den ensamma derinne nu befann sig.

Nära tre veckor hade hon redan tillbringat der, och under den sista hade icke Agnes funnit tillfälle att komma dit.

Då hörde hon en röst tala derinne i hvalfvet, och huru dof den tycktes, igenkände hon Richissas. Snart kunde hon tydligt urskilja orden:

»Jag prisar dig, himmelske fader, att du behagar tänka på mig, ovärdiga. Dig, all hugsvalelses Gud, prisar jag, att du stundom vederqvicker och tröstar mig. Jag prisar och ärar dig enfödde son och hugsvalaren i all evighet. När du, helige vän, besöker mitt hjerta, så blir der inne fullt af jubel. Du är min berömmelse, min själs glädje, mitt hopp och min tillflykt i bekymrens dag.»

Agnes hade sjunkit på knä mot stentrappan och med sammanknäpta händer lyssnade hon andlös — Richissa hade icke läst kyrkans föreskrifna böner utan evangelisten Tomas a Kempis förbjudna sånger.

Det hade visserligen varit en tid, då man i klostret haft tillåtelse att läsa Tomas' a Kempis skrifter; broder Clemens hade fört dem med sig ifrån Tyskland och fru Ingeborg sjelf funnit dem uppbyggliga. Då likväl detta kom till erkebiskopens kunskap, hade han på grund deraf att Tomas ansågs utesluta helgonläran, förbjudit läsandet och spridandet af hans skrifter. Jemte förbudet blef också straff ålagdt vid öfverträdelse af detsamma.

Men Agnes jublade i sitt hjerta, ty ännu var således Richissa modig. Hon hade icke låtit sig förfäras eller kufvas af den straffdom, som man afkunnat öfver henne.

Ehuru stolt häröfver och sjelf oförskräckt, oroades dock Agnes af fruktan för Richissa, i händelse någon mera än hon skulle få höra henne, i det hon derjemte förvånades, huru den förr så pligttrogna nu kunde våga att högt upprepa de förbjudna böner, som hon bevarat i sitt minne. Huru hade icke åsynen af »prelaten-förrädaren», såsom kung Karls dotter kallade honom, upprört Richissa, då hon kunnat förgäta sin klostered, hvilken bjöd lydnad och förgätenhet af allt det verlden tillhörde — arma Richissa, den hittills så regelrätta och med sitt klosterlif förnöjda nunnan!

Dessa tankar genomstormade Agnes under det hon såg sig spanande omkring. Men hon kunde ingenting se, icke heller hördes det minsta ljud i den tysta klostergården, och sjelfva mörkret ingaf henne nytt mod.

Sakta, men hastigt öppnade hon luckan och frågade: »Kan du höra mig, Richissa?»

»Är du der, min Agnes?» hördes rösten ifrån hvalfvet, »jag har väntat dig så länge!»

»Jag måste vaka hos vår sjuka klostermoder; men nu är Martha der. Fryser du inte? Kan den magra kosten tillfredsställa din hunger? Önskar du något?» Agnes talade fort och ifrigt.

»Jag behöfver ingenting, jag är endast trött — mycket trött.»

»Här är något kött och frukter, det enda jag lyckats spara åt dig.»

Richissa skyndade att räcka sin hand ut genom luckan för att mottaga gåfvorna. Då tog Agnes handen och strök den smekande: »Äro dina sår läkta? Lider du ingen plåga?»

»Jag är lycklig nu», afbröt Richissa och höll Agnes hand så fast, som skulle hon aldrig kunna släppa den ifrån sig.

»Kan jag ingenting göra för dig, Richissa?»

»Vill du påminna mig, hvad Tomas a Kempis säger om kärleken, jag tror, att jag har glömt det.»

I detsamma tycktes något rassla till i luften just ofvanför stentrappan, der Agnes stod; ovilkorligt ryckte hon till.

»Var icke rädd, min Agnes — det är endast väderilen, som susar genom eken, och grenarne raspa emot taklisten; jag hör det allt emellanåt — det är afbrott i min ensamhet.»

Agnes sökte öfvervinna sin hemliga fruktan, ty hur skulle hon kunna undgå att uppfylla Richissas önskan.

Hon knäföll åter och läste ur minnet: »Dyrbar är kärleken lik en rik skatt. Han lättar all tyngd och jemnar all ojemnhet. Han drager bördan utan besvär och gör det bättre och behagligt. Ingenting är ljufvare, intet starkare, intet högre, djupare, fullkomligare och bättre i himmelen och på jorden än kärleken.»

Hon tystnade; allt omkring henne var äfven tyst, endast en liten vindfläkt rörde de dallrande löfven af ett par aspar i närheten. Ännu höll Richissa fast hennes händer.

»Tack», sade hon nu med en röst mild och klangfull, sådan Agnes mindes den från den tid, då ännu inga sorger hade träffat de unga nunnorna uti deras fristad.

»Tack för den kärlek, du återfört till mitt hjerta», tillade Richissa. »Jag vill glömma den grymme mannen och bedja för uppfyllelsen af min moders bön.»

I detsamma skingrade sig molnen och nymånen lyste fram. Då varseblef Agnes en skugga, som rörde sig,

ehuru ljudlöst och småningom antog formen af en menniskovarelse.

»Kan det vara Richissas skugga, som min inbillning har framkallat?» undrade Agnes och gick närmare.

Då kom en ny, skarpare väderil, som undanträngde alla moln, och dervid skingrades mörkret.

Agnes återfördes också dermed till verkligheten, då skuggbilden visade sig vara Martha, den vaksamma föreståndersken.

»Syster Agnes är vågsam», yttrade hon strängt, ehuru med sitt vanliga lugn, »jag förmodar, ni känner följden så väl för er sjelf, som för den bannlysta?»

Det brusade inom Agnes, det var en blandning af ångest, smärta och vrede, och den sistnämnda känslan tog ovilkorligen öfverhand. Den hittills knappast förnimbara afvoghet, som dolt sig inom Martha, syntes nu för Agnes träda fram, då hon vågade häntyda på ett förvärrande af den hårda dom, som träffat Richissa. Det genomflög henne en tanke att försöka ett vädjande till Marthas hjerta, men hon kände, att detta skulle vara förgäfves, särdeles som i Marthas hela uppsyn låg en säkerhet, liksom ville hon icke allenast låta märka det välde, hon redan innehade, utan såsom vore sjelfva klostermodrens makt lagd i hennes hand. Vid denna föreställning kände sig Agnes så retad, att hon glömde hvad lydnad och försigtighet bjöd — för att icke, upprörd som hon var, qväfvas, måste hon säga ut hvad hon tänkte. Med hela den säkerhet, som fordom tillhörde Gunborg Rålamb, sade hon:

»Syster Martha — ni är icke ännu abbedissa!»

»Nej — icke ännu», svarade Martha lugnt, ehuru det glimmade till i hennes ögon, »här talar klosterlagen utan en abbedissas dom — det borde ni veta.»

Tysta återvände de till systerhuset.

4.

Richissa hade emellertid icke hört de vexlade orden emellan Agnes och Martha, emedan den förra haft besinning nog att tillsluta luckan till hennes cell. Endast väderilen genomträngde den öfre gluggen, genombäfvande och kylande Richissas lemmar, men hon kände det icke, intagen som hon var af så många nya tankar, att hon glömde hur hon åter var ensam — hon hade ju hört Agnes tala och hållit hennes hand i sin, inbillningen fulländade det öfriga. Hon tyckte, att Agnes satt bredvid henne, och de hade så mycket att språka om, de voro alldeles ostörda; hon hörde till och med hur Agnes skrattade åt hennes glupskhet att förtära köttet — det var ju verkligen kött? — Och hvetebrödet — hon kunde sjelf ej låta bli att högt förklara hur godt det var, likaså frukterna, de sköna, friska astrakanerna, som visst voro genomskinliga — på länge, mycket länge hade ingenting smakat henne så väl. Agnes var också belåten, det såg hon men kunde icke begripa, hvarför hon icke kunde dela ett enda äpple med henne — men då med ens blef Agnes sorgsen och liksom försvann i mörkret.

Nu märkte Richissa, att det verkligen var mörkt omkring henne, och att hon var ensam — mörkret och ensamheten voro nästan mer kännbara än förut.

Den ovanliga föda, hon erhållit, hade likväl stärkt krafterna, och hon började tänka efter hvad som händt, och hvarför hon var här.

Med ens såg hon honom, den fruktansvärde — prelaten! Det föreföll henne, såsom hade han ännu fortsatt förföljelsen mot sin landsflyktige konung, den konung, som han lofvat beskydda. Det var icke nog, att han beröfvat tvenne af konungadöttrarna deras fädernesland, äfven *henne*, som han sjelf klostervigt, hade han nu ryckt ur klostrets fristad.

Richissa sprang upp vid tanken på sin kunglige fa-

ders vrede, då man vågat bannlysa hans dotter; men — hvad var det? — en ny tanke, som likt en spegel framstälde hennes egen bild, kom Richissa att förödmjukad sänka sitt hufvud.

Var väl hon liksom hennes systrar, de landsflyktiga prinsessorna, oskyldig? Nej! Hon var icke ens mera konungadotter, emedan hon utgått från verlden och lemnat alla dess förhållanden, hon var en vigd nunna, lydande endast under klosterlagen, och huru hade hon sjelf fylt sitt löfte, sin dyra klostered att jorda alla verldens minnen?

Hur hade hon icke känt sig kränkt af förräderiet emot hennes jordiske fader och gråtit öfver sina anförvandters öde? Hur hade hon icke föraktat den man, som brutit löftet till hennes döende moder! Hade hon rättighet dertill? Var icke den höge prelaten en herrans smorde, som sjelf bar i sin hand makten att lösa och binda, straffa eller frikalla från hvarje förbrytelse? Näst den helige fadren hade Svea rikes primas en makt större än konungars, emedan det var kyrkans. Och likväl hade hon, en qvinna, en under klosterlagen lydande nunna, visat trots emot denne kyrkans mäktige man och genom sitt trots anklagat honom såsom menedare.

Så tänkte Richissa, och hennes eget brutna löfte om lydnad lät anklagelsen återfalla på henne sjelf. Måhända hade redan förut förnimmelsen härom borttagit hvarenda skymt af bitterhet mot abbedissan för den hårda behandling, hvarigenom hon förmåddes att erkänna sin förbrytelse. Men honom, prelaten, kunde hon icke förlåta, emedan hon ej kunde taga bort de i hennes själ liksom inbrända orden: menedare.

Nej — hon kände det äfven nu — om han än af nåd ville efterskänka tiden för det ådömda straffet, skulle hon icke kunna mottaga den. — Hon måste ju bära straffdomen, men hon kunde icke af den mannen mottaga en nåd, särdeles som han sjelf förbrutit sig.

Vid denna slutsats af sin tankegång blef Richissa starkare till mods och hade full besinning af det närvarande. Hon tände lampan för att läsa — den enda sys-

selsättning, som här var tillåten — men snart märkte hon, att tankarna icke följde för att kunna tyda den prentade skriften, hvarför hon sköt messboken ifrån sig och började åter tänka.

Hur länge hon varit i sin afskilda bostad, visste hon egentligen icke, men att fyra veckor vore den ådömda tiden, det hade hon reda på. Sexton gånger hade hon räknat solens uppgång, det vill säga då en stråle hade lyst in genom den smala gluggen i muren, och några gånger hade hon sett det dagas, fastän utan sol, men dessa kulna dagar hade hon ej kommit sig för att räkna. Hon hade då tänkt dess mera, till dess de hvirflande tankarne upplöst sig i en domning, förintande kropp och själ.

Under hela tiden hade aldrig dörren öppnats till hennes cell, än mindre hade hon sett någon mensklig varelse. Den enkla kosten, bestående af groft, ehuru välsmakande bröd, som jemte en kruka vatten dagligen bars till henne, sattes in genom luckan, hvilken öppnades utifrån och åter tillslöts, utan att hon sett något mera af personen än en hand, som hon igenkände vara Marthas. En gång hade en annan hand synts i luckan för att ditlägga några hvetebröd och frukter; hon förstod, att det var Agnes, som oaktadt det stränga förbudet likväl kommit för att genom ett meddelande trösta henne. Men Agnes hade då icke talat, utan skyndat derifrån, hvarför Richissa förstått, att, huru modig Agnes än var, hon måste iakttaga största försigtighet, och då hon derefter icke återkom, började Richissa frukta, att någonting hade händt. Ehuru hon visste det skulle vara fåfängt att tilltala Martha, kunde hon till sist ej afhålla sig derifrån, och, utan att särskildt nämna Agnes, frågade hon efter »systrarna». Martha svarade vänligt, ehuru föga upplysande det hon önskade veta, endast förklarande, att syster Richissa borde veta att det icke var henne tillåtet meddela sig med någon; endast genom *tystnad*, *fasta* och *bön* kunde hon renas från sin synd!»

Derefter hade tiden blifvit lång, mycket lång, då den

enda påminnelse om samband med den yttre verlden varit brödet och vattenkrukan, som bytts om, och det enda ljud, hon hörde, var då höststormen tog uti ekens grenar, så att de raspade mot taklisten, eller då en tjutande väderil tog fatt i hänglåset vid bommen utanför, hvilket dervid lät höra sina dofva slag mot jerndörren. Hon blef dock aldrig skrämd deraf; tvärtom var det något, som afbröt den ständiga, ibland outhärdliga tystnaden, det var ett slags sällskap, vid hvars taktmässiga ljud hon mer än en natt hade somnat in.

Första dagarne af sin fångenskap hade hon ifrigt sysselsatt sig med de böcker, som funnos derinne, men snart nog hade hon genomläst dem, och det var endast läpparne, som mekaniskt upprepade den ena bönen efter den andra, när tankarna icke förmådde följa med de ord, hon läste. Då fann hon, att hvarken bön- eller messbok tillfredsställde hennes på en gång sökande och trötta sinne. Först nu betogs hon af ångest, som närmade sig till förtviflan.

Då med ens såg hon Clemens — kanske det var en dröm, men hon tyckte det var verklighet, så lefvande stod han framför henne, och gaf henne Tomas' a Kempis skrifter. Hur lycklig hon var! Nu kunde hon läsa högt — sjelf visste hon icke, att det var ur minnet, hon läste och gladde sig att höra en röst, som hon icke ens förstod att det var hennes egen.

Sålunda hade Richissa, öfverlemnad åt allenast egna tankegångar, lefvat sig in i en verld, der hennes inbillning framkallade gestalter, med hvilka hon tyckte sig tala, och i sådana stunder flög tiden så fort, att hon mången gång glömde både hunger och törst, till dess ett nytt bröd och en ny vattenkruka påminde henne hvar hon var.

Också nu i aftonens tysta timmar efter den älskade systernunnans besök sväfvade tankarna omkring henne och deras gemensamme vän, Clemens. Så svärmade hon ut till det drömda land, Clemens' underbara land, dit fru Ingeborg lofvat dem få resa nästa gång Vadstena utsände sin beskickning till systerklostren i söder — ja, Agnes och

Clemens — Agnes borde icke mera stängas inom klostermuren, hon borde liksom Clemens få verka ute i verlden — hon, som var så begåfvad och dertill så frisk och kraftfull, skulle dela Clemens' verksamhet för upplysning i denna af trångsinta dogmer förmörkade tid.

Nu liksom förr afbröts Richissas underbara dröm genom den krampaktiga smärta i hennes inre, hvilken tog sitt utbrott i en plågsam hosta. Men icke heller nu tänkte hon på någon grund dertill, annat än att hon frös — hon hade ju glömt att stänga luckan till öfre fönstergluggen, och aftonluften var nog fuktig och kall.

En känsla af trötthet nästan förlamade henne. Likväl reste hon sig upp och försökte att genom rörelse återfå lifsvärmen. Den trånga cellen gaf icke stort utrymme, och sjelfva kretsgången gjorde henne yr, hvarför hon snart utmattad nedsjönk på bönpallen; hennes ögonlock voro så tunga, att hon försjönk i dvala.

Ännu försökte hon dock upprepa de kärlekens ord, Agnes hade föreläst henne, men sjelfva läpparna domnade af, och bönens sista tanke gaf sin frid åt det bleka, ännu barnsliga ansigtet.

Under den dvallika sömnen hörde Richissa något röra sig utanföre, men det störde henne icke, ekens susande krona var ju hennes vän. Derefter rasslade det mot jernbommen, men hon hade ju lärt sig älska sjelfva stormvinden, som slängde det tunga hänglåset.

Icke ens bullret, då dörren sköts upp, väckte henne, förrän den kalla luften strömmade in och återgaf henne så mycken sans, att hon fastare sammanknäppte sina händer och åter började sin afbrutna bön.

Den inträdande var naturligtvis Martha, och hvad ärende hon än hade i sinnet, stannade hon tvekande vid åsynen af den bedjande, unga nunnan. Martha var tydligen öfverraskad af sin egen känsla och saknade mod att utföra sitt värf, tycktes till och med ämna gå derifrån, innan hon ens blifvit bemärkt, då, olyckligt nog, en tanke, sammanlänkande Richissa med Clemens, rann henne i sinnet. »Han måste ju älska henne», mumlade

hon, »jag förstår det nu — det är Richissa, han älskar!»

Dermed befriad från hvarje skymt af deltagande, gick hon med fasta steg fram till den bedjande och lade sin hand på hennes axel.

Richissa spratt till, såg upp på henne och sade: »Hvarför väckte ni mig? Jag var så lycklig.»

»Jag har brådtom», svarade hon hastigare, än hon brukade, liksom fruktade hon att åter låta sin känsla af medlidande taga öfverhand. »Ni måste strax följa mig, syster Richissa — jag tar lampan med, så att ni icke behöfver blifva rädd.»

»Hvart skall jag följa?» frågade hon bestört vid den stränga tillsägelsen och de hemlighetsfulla orden.

»Jag säger ju, att ni icke behöfver vara rädd — vill ni taga något med er härifrån, så får ni det gerna.»

»Hvad skulle jag taga med mig?»

»Än frukterna då? De äro förbjudna, det vet ni, och en syndig hand har burit hit dem; men det blir *er* sak att svara för, det rör mig icke, jag vill endast sörja för att ingen vidare utsätter sig för dylikt trots mot den högvördiges dom.»

Richissa förstod icke meningen, men då hon såg Martha taga ett par äpplen och honungskakor ifrån gluggen och räcka henne dem, hvarefter hon tog vattenkrukan och lampan och begaf sig mot dörren, genomfor Richissa en ovilkorlig föreställning om frihet. »Är botgöringen slut?» utropade hon, »jag har kanske glömt att räkna tiden.»

Martha hade redan fattat i jerndörren, då Richissa likväl höll hennes hand tillbaka och frågade darrande: »Man har kanske benådat mig — var barmhertig och säg mig, om det är moder abbedissan eller — herr Jöns Bengtson Oxenstjerna?»

Martha släppte dörren och såg förvånad på den unga nunnan, som allt fastare höll tillbaka hennes arm: »Säg

mig det, syster Martha — jag ber er för Kristi, min frälsares skull!»

»Maria sanctissima!» svarade hon högtidligt och slog kors för sig. »Ni glömmer vår heliga Fru och helgonen, syster Richissa, så — tag er i akt, ni samlar skuld på skuld — akta er!» Dermed låste Martha dörren i dubbla slag och höjde lampan för att belysa väggen midt emot. Då varseblef Richissa en dörr i muren, som hon förut ej haft kännedom om. Den lästes upp, och det fladdrande lampskenet belyste en smal trappa, hvilken bar nedåt.

»Det är sannt», återtog Martha, »vi kunna taga skinnet till sängen med, det är nog kallare dernere, och ni tål ingen köld — ni hostar ju ibland?»

Richissa, som länge varit öfverlemnad åt drömmar och syner, som hennes inbillning framkallat, började tro, att hela detta uppträde var allenast något dylikt, under det hon i sin förvirring mekaniskt följde den befallande föreståndersken, som manade henne att skynda sig, hvarefter begge stego trappan utför.

»Var icke rädd», upprepade Martha något vänligare än förut, »ni behöfver icke vara länge härnere, endast till varning för de oförsigtiga, som kunna göra er och sig sjelfva olyckliga — man får icke ostraffad trotsa den högvördiges dom och klosterlagens förbud.»

Dernere var ett helt litet rum, snarlikt cellen derofvanför, med sin säng, trästolen och ett bord, på hvilket likaledes befann sig dödskallen jemte en uppslagen bok, men luften var dof och källarlik.

»På sängen der hvilar ni bra», sade Martha, alltjemt talande fort, »men i stället för krucifixet deruppe har ni här den heliga jungfruns bild — glöm villfarelserna och bed Guds heliga moder — endast hon kan styrka de fromma och botfärdiga, endast hon kan lösa ifrån den heliga kyrkans bann.» Under det hon yttrade dessa förmaningar hade hon nedsatt vattenkrukan och lampan på bordet, utbredt fårskinnet öfver halmen i sängen, nickade

derefter åt den allt mera förvirrade Richissa och gick till dörren.

Snart hördes tunga men hastiga steg gå trappan uppför, och den bannlysta befann sig ännu mera afskild från den yttre verlden, hvilken tycktes henne tillsluta sin port på samma gång som dörren lästes till ofvan hennes hufvud.

V.

Broder Clemens.

1.

Då Agnes efter en tung och orolig sömn vaknade följande dag, blef hon mycket förvånad att befinna sig uti sin egen cell. Hon hade nämligen trott sig endast hafva slumrat in och i drömmen besökt Richissa; men nu stod med ens allt klart för henne och hon endast förvånades att det redan var dag. Emellertid var hon fullt klädd och hade således öfverväldigad af trötthet kastat sig på bädden och somnat ifrån all sin oro. Ja — nu mindes hon det — skulle väl Martha vågat sätta sitt hot i verkställighet och förflyttat Richissa till ett annat mera oåtkomligt fängelse?

Hon måste skynda till abbedissan, ty att fru Ingeborg ångrade och ville godtgöra de lidanden, hon samkat öfver Richissa, var tydligt; hennes feberyrsel hade ju ändtligen börjat gifva sig och så snart hon återvann full redighet, skulle hon äfven återtaga sitt välde — således, fort till henne, det var nu främsta målet!

Agnes kände allt detta så lifligt, att hon kunde ej hindra sig att högt utbrista:

»Ah, Martha, jag skall öfvervinna dig!»

Men dörren gick ej upp, hur hon än vred klinkan hit och dit; regeln utanför var således tillskjuten och hon var instängd.

Var då också hon måhända en fånge?

Det kunde likväl vara en tillfällighet, ty icke kunde man våga att med afsigt hindra henne från vården hos den sjuka klostermodren, som för öfrigt sjelf skulle låta kalla henne.

Kanske var det rätt och slätt ett förordnande af broder Mathias, som hade ansett hennes egen helsa vara i fara efter det ansträngande vakandet; men nu var hon uthvilad och så snart någon skulle höras derute i korridoren, behöfde hon endast bulta på sin dörr.

I detsamma började också kapellklockan ringa till vespern och Agnes' otålighet fann sig redan tillfredsställd, då hon skyndade att knacka inifrån på dörren. Mycket riktigt kommo systrarna ut från sina celler, men gingo förbi, den ena efter den andra, hur hon än slog allt hårdare och till sist tog i klinkan för att låta dörren skjuta ut mot regeln, hänvisande att den hindrade henne komma ut. Ingen tycktes höra henne eller, rättare sagdt, Agnes tyckte sig höra hur man just skyndade förbi, till dess ändtligen en af systrarna stannade och halfhviskade så pass högt, att hon kunde höra det: »stör icke klosterfriden — Helgonen och vår Fru beskydde eder, syster Agnes!» Derefter hördes lätta, nästan skygga steg aflägsna sig och allt blef åter tyst. Föreståndersken hade naturligtvis förbjudit hvarje närmande och Agnes var således en fånge!

Denna tanke slog henne med förfäran; hade Martha vågat stänga henne ifrån den sjuka abbedissan, så hade hon säkerligen utöfvat klosterlagens stränga bud mot Richissa —.

Liksom till svar på denna föreställning varseblef hon på bordet en stor uppslagen bok, som hon alltför väl igenkände såväl till format som innehåll. Utan att se på titelbladet visste hon att der stod: *Regula Sancti Salvatoris.* Ett för tillfället ditsatt märke utvisade 12:te kapitlet, der några rader voro understrukna, så att hon ej kunde undgå att läsa dem: »Hvilken syster som dag eller natt varder befunnen utom klosterhuset utan moder abbedissans eller syster föreståndersken vetskap och uttryckliga orlof, hon skall hårdeliga straffas efter thy moder abbedissan täckes.»

Ehuru klosterreglerna voro Agnes nogsamt bekanta, stirrade hon bestört på den prentade skriften. Då hon gått att besöka Richissa visste hon alltför väl att detta var henne förbjudet och likväl, vid åsynen af de skrifna orden, var det som om hon nu först fattade sin förbrytelse och dess följder. Dertill kom hon ihåg, huru hon föreläst Richissa de af erkebiskopen förbudna skrifterna.

Men hon fruktade icke för sin egen del och tänkte icke ens på den möjliga straffdom, som kunde träffa äfven henne, utan endast hur hon skulle kunna bistå Richissa. Blefve fru Ingeborg åter frisk, hade hon intet att befara; men om hon ginge bort och Martha blef hennes efterträderska, då — arma Richissa!

Trött att längre betrakta de olycksdigra orden, sköt hon boken åt sidan, då den just stötte emot en stor vattenskål jemte en dervid liggande rågbrödskaka, hvilken vittnade om den redan föreskrifna fastan.

Sjelfva fastan rörde Agnes föga, tvärtom var det med en viss tillfredsställelse hon tog det grofva brödet, i det hon betänkte huru denna kost under flere veckor utgjort Richissas föda. Ehuru olikt hvad som vanligt bestods i det rika klostret, hade det friska källvattnet en välgörande inverkan på hennes upprörda sinne och hon började att lugnare öfvertänka möjligen mötande förhållanden.

Då kom hon ihåg att man sedan någon tid i klostret väntat Clemens' återkomst från tyska orterna. Ja — om Clemens kom, skulle allt ställas tillrätta. Han skulle icke allenast, om så behöfdes, inverka på abbedissan till Richissas förmån, utan sjelfva Martha, som i hans närvaro var annorlunda till sinnes, skulle, om hon än hade makten i sin hand, icke utöfva klosterlagens hela stränghet. Grunden till denna Marthas undergifvenhet, som alltid förefallit Richissa helt naturlig, var för den mera klarsynta Agnes af en helt annan betydelse; på samma gång hon genomskådat den lidelsefulla kärlek, som beherskade Martha, kände hon faran af den svartsjuka, som förr eller senare skulle träffa den föga misstänksamma Richissa. Men äfven denna känsla hade hon sett Martha fördölja i Clemens' närvaro och derför stod hela hennes förhoppning till hans ankomst.

Dock ännu kunde han dröja länge, åtminstone alltför länge för den fångna botgörerskan, för hvilken ingen annan kunde verka.

Vid denna slutsats blef Agnes ånyo utom sig. Hon måste öfvervinna Martha, skulle det än ske genom hot eller bön — för Richissa skulle hon underkasta sig äfven detta — men huru träffa Martha; skulle hon möjligen sjelf komma till henne? Ack, hon var ju instängd och hon måste vänta —.

Agnes hade redan varit flera år i klostret och dag för dag följt de föreskrifna reglerna samt mången gång fått kufva sitt upproriska sinne; men nu kunde hon det icke — det var så förfärligt att vänta —.

Till sist, vid tanken på hvad Richissa nu möjligen utstod, ville hon gråta, gråta öfver henne och sin egen maktlöshet att befria henne.

Om hon ändå kunnat få utbyta Richissa, hur gerna hon skulle gjort det!

Derefter kom ett lugnare ögonblick och hon tänkte sig möjligheten att man ingenting företagit med Richissa. Martha var måhända i det hela mera herrsklysten än elak: kanske hade hon endast utspanat dem för att visa huru hon hade begges deras öden i sin hand. Att hon nämligen kunnat anmäla dem till straff för öfverträdelse och just derför beskyddade dem — sådant hade händt mer än en gång i klostret, men detta syntes Agnes så lumpet att hon föraktade Martha mera derför, än om hon satte sin hotelse i verkställighet och utöfvade den makt hon fordrade att få erkänd.

Hon skulle likväl icke finna Agnes förödmjukad eller fruktande; men huruledes klokheten fordrade att hon borde förhålla sig, hade hon icke rätt funnit, förrän systrarna hördes återkomma från kapellet. Agnes kunde ej förmå sig att ånyo göra sig påmint, då det naturligtvis skulle vara gagnlöst, förrän syster föreståndersken gifvit sin tillåtelse.

Sedan det en stund varit tyst i korridoren, hördes med ens Marthas välkända steg närma sig hennes dörr.

Ehuru Agnes nästan väntat henne, hade hon icke hun-

nit fatta något beslut, och ville heller icke visa hur upprörd hon var, hvarför hon nedsatte sig på trästolen vid bordet, med ryggen mot dörren som snart låstes upp. Hon vände sig icke ens om, då hon hörde Martha komma fram till henne; först då hon kände hennes hand på sin axel och hörde henne med inställsam vänlighet fråga: »om syster Agnes nu var uthvilad», kunde hon ej undgå att förvånad se upp.

Martha var icke mer den myndiga föreståndersk a, som redan en tid hade skött abbedissans åligganden, än mindre hade hon det hånande uttryck, hvarmed hon föregående afton påmint om klosterförbuden; det var något så stilla, nästan kufvadt i hennes hela väsen, att Agnes ögonblickligen genomfors af en föreställning att abbedissans lif var utom all fara och i följd deraf Martha skulle komma att träda tillbaka.

»Moder abbedissan är således bättre?» frågade hon hastigt; men Martha skakade betänksamt på hufvudet:

»Nej, syster Agnes, vår högt vördade klostermoder är ännu farligt sjuk — hennes yrsel är vildare än någonsin.»

En ny tanke genomflög Agnes: »Broder Clemens är hemkommen.»

Martha nästan ryckte till. »Hur vet ni det Agnes? Hvem har väl kunnat förmäla er hans ankomst?»

»Ingen har sagt mig det — jag förstår helt enkelt att han är här.»

Ett löje sväfvade på Marthas läppar och hon tycktes vilja säga något, men besinnade sig hastigt och sökte nu snarare undvika blicken från den unga nunnans ögon.

Agnes steg då upp, afbrytande hvarje vidare samtal om den återkomne Clemens, och yttrade helt enkelt att hon borde genast gå till den sjuka fru Ingeborg. Martha gjorde icke heller den minsta invändning, utan svarade hon lika enkelt: »Ja visst — hon tyckes sakna er.»

Kommen ut i korridoren, varseblef Agnes tvenne munkar, i hvilka hon genast igenkände den läkekunnige Mathias och den återkomne Clemens; men begge voro så för-

djupade i sitt samtal att de icke varseblefvo de båda nunnorna, åtminstone egnade de dem ingen uppmärksamhet.

Just som hon kom dem helt nära, såg Agnes hastigt på Martha och frågade:

»Hur är det med Richissa — ni har väl icke flyttat henne till det nedre — det iskalla fängelset?»

Martha genomskådade alltförväl hennes afsigt med frågan, då med ens begge munkarne sågo på henne; men hon gick lugnt förbi dem och svarade, ehuru med något osäkrare röst än vanligt: »Var lugn för Richissa — jag glömmer icke den arma bannlysta!»

Då Martha öppnade dörren till abbedissans rum, gaf hon Agnes tecken att gå fram för att byta plats med den syster som vaktade derinne. Sjelf stannade hon som vanligt vid sidan, skymd af sängomhänget vid hufvudgärden, för att obemärkt af den sjuka kunna aflägsna sig, när hon öfvervarit första återseendet af den återkomna Agnes, emedan hon gerna ville veta, om det verkligen var något särskildt som klostermodren önskade meddela henne.

Emellertid syntes den sjuka, som fått en allt mer tilltagande känslighet i hörsel och syn, göra ett bemödande att vända på hufvudet och varseblef då Martha.

»Hvarför kommer icke Clemens hit?» frågade hon med uttryck af fullkomlig redighet, ehuru med en feberaktig skärpa, »man har sagt mig att han är hemkommen — jag har kallat honom.»

Martha, som förvånades öfver den återvunna klarheten i abbedissans ord, kastade en vredgad blick på systern, som beredde sig att, lydande hennes vink, lemna rummet. Men abbedissan utropade: »Skicka inte bort henne — jag har något att säga —.»

»Vördade fru moder», yttrade Martha saktmodigt och gick fram till sängen, »om I värdigas vilja se broder Clemens, så skall jag strax hemta honom hit.»

»Visst vill jag se honom», utbrast abbedissan ret-

ligt, »men icke behöfver ni gå efter honom — skicka syster Ursula.»

Martha var icke belåten men måste lyda och dröjde qvar, då Ursula gick att hemta Clemens. Visserligen ville Martha dröja för att erfara om abbedissan var medveten om Agnes' besök hos Richissa; men hon skulle äfven velat tala med Clemens före hans inträde hos abbedissan. Hon hade också velat begagna tillfället att återflytta Richissa till den öfre cellen, ty för ingen del ville hon att Clemens skulle erfara det grymma utöfvande af klosterlagen, som det stått i hennes makt att förhindra, då ingen mer än hon kände det öfverträdda förbudet att meddela sig med den bannlysta, särdeles som hon misstänkte att fru Ingeborg sjelf gifvit Agnes sin tillåtelse. Djupt ångrade också nu den annars så kloka föreståndersken att icke hafva skyndat till Richissa, innan hon ens gick till Agnes; men det kunde ju icke falla henne in att den sjuka skulle så snart erfara Clemens' ankomst; icke heller brukade hon anmodas att dröja i sjukrummet, och det måste således vara någon särskild mening, som låg till grund för denna befallning.

Agnes hade emellertid knäfallit vid sängen och fru Ingeborg syntes djupt gripen af hennes åsyn, i det hon bemödade sig att lyfta den ena handen för att lägga på hennes hufvud, hvilken rörelse innebar en välsignelse på samma gång som hennes ögon uttryckte en ifrig fråga; men ingendera yttrade ett ord.

Då inträdde Clemens, ledsagad af den läkekunnige Mathias, hvilken efter en forskande blick på den sjuka gaf Clemens en vink att träda fram till sängen. Agnes såg icke upp, reste sig icke ens, endast drog sig längre ned till sängfoten, men Martha betraktade dem med fast, genomträngande blick. Abbedissan mottog korstecknet och tycktes derefter bemöda sig att finna ord för hvad hon ville säga, eller kanske snarare kämpande efter andan för att kunna tala; men alla voro tysta och väntade.

»Clemens», yttrade hon långsamt, »har ni mod att utföra ett uppdrag om — äfven om det skulle kosta er misshag af — af eder högste förman?»

»Allt hvad som står i min makt vill jag fullgöra enligt eder vilja, högt vördade moder!» svarade han utan betänkande.

»Jag visste det — tack min broder!» Ånyo höll hon upp, sökande efter orden, och under tiden passade Martha tillfället att hviska till honom: »Här skall fordras mer än hvad som står i eder makt.»

Ovisst kunde vara om abbedissan hade hört dessa ord; men om så var, fäste hon ingen uppmärksamhet vid dem. »Ni vet nog redan allt», återtog hon, »allt angående den bannlysta? Hon måste frigöras — så är min önskan.»

»Jag är redo och skall i denna timme begifva mig i väg till erkebiskopen, frambärande vår klostermoders vilja.»

»Det blir försent!» utropade hon och gjorde ett försök att resa sig. »Jag kan icke vänta — min tid är kort och jag vill se henne innan — Agnes, Agnes, bed — ännu en timmes lif — ah!» Hon sjönk tillbaka och tycktes förlora sansen.

Den läkekunnige fuktade hennes tinningar med vinblandadt vatten och försökte förmå henne att inandas en stark elixir, hvarefter han vände sig till Clemens: »Den hon önskar se måste hitföras — du ser det!»

Då kunde Martha icke beherska sig, hon fattade tag i Clemens arm och utbrast: »Betänk dock — er ordens-ed förbjuder att trotsa den högvördiges dom —!»

»Syster Martha», afbröt Mathias, »ni borde inse att här gäller lif eller död.»

Clemens var djupt gripen. »Tror du», frågade han, »att dermed hennes lif kan räddas? *Hennes* ord kan lösa domen, om hon återfår sansen att uttala det.»

»Men det skall vara för sent», inföll Martha, »hennes sista stund synes ju vara nära och man bör främst kalla hit konfessorn.»

Kraftigare än elixiren inverkade måhända de vexlade orden på den skenbart sanslösa, emedan hon åter såg upp: »Nej», mumlade hon, »kalla icke honom ännu —.»

Hon tycktes vilja säga mera, men läpparne nekade

sin tjenst. Då lyckades ändtligen Mathias att med Agnes' tillhjelp förmå henne att mottaga en dryck; dock kanske mindre lydande dem än sin egen befallande vilja, drack hon begärligt till dess bägaren var tömd. Derefter såg hon sig genast omkring, såsom hon ville öfvertyga sig hvilka voro närvarande.

»Tag hit min krumstaf!» sade hon med en styrka som genombäfvade sjelfva Martha, som mekaniskt lydde befallningen.

I samma stund hon kom med krumstafven undergick abbedissan en märkbar förändring. Det var som om själen ännu en gång ville visa sitt herravälde öfver kroppen, för att återgifva den sin förlorade styrka och spänstighet. Sålunda syntes fru Ingeborg utan möda resa upp sitt hufvud och utsträcka handen för att fatta sin staf, sinnebilden af hennes makt och välde. Öfver det utmerglade ansigtet flög ett skimmer och de feberglödande ögonen sköto blixtar, på en gång befallande och förtärande.

»Är jag ännu detta klosters abbedissa?» frågade hon och såg på en hvar, som stod framför henne, till dess blicken stannade på Martha, hvilken nästan knäföll i det hon svarade: »Ja, I är så, vördade moder!»

De båda munkare sänkte djupt sina hufvuden och korslade sina armar till tecken af underdånighet. Agnes var såsom fjettrad af en förtrollning, der hon knäböjande betraktade den som det tycktes till lifvet återvunna klostermodren.

»Då har jag makten ännu», återtog hon, »jag har makt att döma, men också att frigöra. I ären vittnen att jag upphäfver domen öfver den bannlysta Richissa — ni, broder Clemens, må gå och lösa förbannelsen och föra henne hit i välsignelse.»

»Hvilket ansvar än må träffa mig, vill jag utföra eder vilja, högtvördade moder abbedissa!» svarade Clemens, men hejdades ännu en gång af Martha.

»Moder», sade hon bönfallande, »värdigas dock tillåta att den ur kyrkan förskjutna må först införas i kapellet för att mottaga absolution.»

»Jag har inte tid!» afbröt abbedissan med skälfvande röst.

»Betänk», vidblef den ihärdiga Martha, »en bannlyst är såsom besmittad — hon får icke sålunda nalkas vårt klosters högtstående abbedissa.»

»Jag fruktar ingen besmittelse», utbröt fru Ingeborg, »föröfrigt — medan *hon* föres hit, må man ringa i kapellets stora klocka — alla samlas till bön — alla kapellets ljus tändas — alla ljus för — Richissa!»

Krumstafven började vackla i hennes hand, men hon höll den qvar till dess Martha och Clemens aflägsnat sig; då fick Agnes mottaga den fallande stafven och Mathias lade sakta hennes hufvud mot kudden — den mäktiga abbedissan var nu endast ett viljelöst barn.

2.

Martha stannade på första steget af stentrappan, som ledde till Richissas cell. »Broder Clemens», yttrade hon med en viss inställsamhet, »ni kan dröja här, jag skall föra hit syster Richissa.»

Munken kastade en forskande blick på henne. Sedan långt tillbaka hade han — och kanske endast han — genomskådat den sluga föreståndersken; han visste alltför väl att när hon framkastade en mening, hur naturlig och enkel den än kunde förefalla, något hemligt mål dolde sig derunder. Hennes ifver att förekomma den bannlystas inställelse för abbedissan syntes honom icke kunnat vara föranledd af den anledning hon framstält.

»Jag lyder mitt uppdrag, syster Martha», svarade han, »och jag vill uppsöka henne på den plats dit erkebiskopens dom förvisat henne.»

Martha kände att hon skiftade färg och vände sig åt sidan. »Det är ju en formsak och skall minsann icke mildra ert ansvar inför hans nåde! Betänk att det stackars

barnet har måst vara ensamt under flera veckors tid — ni förstår — man får icke skrämma henne.»

»Jag är dock ingen främling», yttrade Clemens med ett halft leende, »hvarför skulle hon rädas för min åsyn?»

Martha blef, mot sin vana, otålig. »Det der förstår ni inte, Clemens — till exempel om hon sofver?»

»Så måste vi väcka henne. Hvarför uppehåller ni oss med onyttigt tal? Låt oss skynda!»

Martha tog några raska steg uppför trappan under det hon likväl tänkte att hon skulle velat gifva år af sitt lif, om hon dermed kunnat förekomma Clemens inträde i fängelset, för hvilket hon kände en alltmera tilltagande oro — hur hade hon väl kunnat låta *något* hindra sig ifrån att besöka fången på morgonen, Richissa hade varit dernere redan nära två dygn. —

Om det nu kunde vara en följd af hennes hemliga ångest eller hennes afsigt att uppehålla tiden, var ovisst, men låset gick icke upp. Clemens skyndade att hjelpa henne och såg då, att hennes hand darrade under det hon vred nyckeln fram och tillbaka. Detta var så olikt den vanligen starka qvinnan, att det fäste hans uppmärksamhet, och nu såg han att hon var mycket blek.

»Ni är visst sjelf sjuk?» frågade han likväl mera som i förbigående, hvarvid en rodnad eller snarare en mörk skugga flög öfver hennes ansigte.

Clemens hann också att öppna låset och fälla ned jernbommen innan Martha besinnat sig. Hon ville göra ännu ett försök. »Stanna härutanföre, broder Clemens — jag ber er derom», sade hon med sin vanliga ihärdighet, likväl med en bevekande ton och fäste på honom en bönfallande blick som på ett underligt, nästan obehagligt sätt berörde honom. Sjelf sköt hon derefter upp dörren och steg in, skyndande att draga den igen efter sig.

Men denna gång hade hon träffat en vilja, som var lika bestämd som hennes egen. Munken med de milda anletsdragen lät sig af ingenting rubbas, när det gälde hvad han ansåg för uppfyllandet af en pligt. Här föresväfvade honom derjemte en aning och tilltagande oro för hvad som

kunde möta honom derinne. Han hade nämligen kännedom om det underjordiska fängelserummet och kunde ej utan fruktan tänka, att Richissa varit i Marthas vård. Marthas bön skulle således icke förmå honom att efterkomma hennes vilja; men den hade dock på visst sätt hejdat honom. Den blick hon nyss fästat på honom hade tydligare än förr förrådt en känsla, som kom honom att känna afsky för henne och rysa för hvad som i följd deraf kunnat träffa Richissa — han hade deri läst ett hotfullt och oändligt djup af på en gång bedjande och befallande bön om kärlek.

Denna kärlek ingaf honom afsky, icke allenast derför att han icke besvarade den, utan han kände sig sjelf förnedrad genom att hafva ingifvit en känsla, som vanhedrade den drägt hon bar som nunna.

Dock — föreställningen härom, belyste likt en blixt hans eget inre. Huru slog icke hans eget hjerta under munkkåpan, berörd af en känsla, som stred emot drägten han också bar, symbolen af hans klosterlöfte! Visserligen hade han hundra gånger sagt sig sjelf att denna känsla var ren, ren som henne, den helgonlika, hvilken han egnat hela denna kärlek. Men ändå — han kände det nu — det var icke allenast deltagande och oro för Richissas öde, som kom hans hjerta att slå, utan det var derjemte längtan, en brinnande längtan att återse henne!

Den unge munken hade omedvetet stannat bestört öfver de känslor, som så hastigt genomstormat honom; men det var dock ej länge. Den klara insigten i dem var ett ögonblicks verk och i det nästa sökte redan hans fasta vilja att beherska dem — åtminstone skulle de icke hindra honom från den närvarande stundens vigt. Stormen, som kufvats, röjdes endast af det krampaktiga tag, hvarmed han fattade i det vid sidan hängande radbandet. Derefter slog han upp dörren och trädde in.

Men ingen var derinne. Han trodde sig först vara utsatt för en villa eller rof för en dröm och for med handen öfver sin brännheta panna.

Då klarnade åter hans medvetande; den förut dunkla

aningen var således besannad och han störtade till den motsatta dörren, som i halfdunklet derinne syntes stå på glänt, och när denna slogs upp mötte honom ett svagt sken nedifrån.

Han förstod genast, att det varit Marthas afsigt att skynda förut och hinna föra Richissa ditupp — men hvarför voro de då icke redan här?

Dernere var allt tyst; dock såg han Martha stå lutad öfver en mörk skepnad, som låg på stengolfvet. Lampan belyste ett hufvud, hvarifrån kapuschongen fallit tillbaka, och doket var knappast hvitare än de liflösa anletsdragen. Kanske var det också mera hans hjerta än hans ögon, som igenkände Richissa.

»Hjertlösa qvinna!» utbrast han och kastade Martha åt sidan, i det han sjelf knäföll bredvid den återfunna.

Men det var icke munken, som knäföll för att läsa sin vigilia öfver den liflösa nunnan, utan det var mannen, som kom för att strida med döden om den qvinna, som han älskade med en kärlek, hvilken kunnat förmå honom att glömma sin ordens ed.

»Richissa», hviskade han, »kan du förnimma min närvaro? Har din ande icke redan öfverstigit gränsen till skuggornas land, så gif mig ett tecken — om du kan — om du *vill* vända åter? — Frukta icke hunger och köld, du skall blifva fri, Richissa — frigjord icke allenast från detta fängelse — klostrets port skall öppnas för dig. Man har kallat oss och vi gå till ett annat land. Du måste lefva, du måste höra mig, Richissa!»

Clemens hade helt och hållet glömt Martha, som stod förvånad, bestört, förintad, under det hon darrande uppslukade hvartenda ord, som genomskar hennes hjerta. Med glödande ögon såg hon honom omsluta Richissas händer för att känna om hennes pulsar rörde sig, luta ned sitt hufvud intill hennes bröst för att lyssna efter ett andedrag och derefter sluta hennes hufvud i sina armar för att meddela henne sin egen lifsvärme.

»Hvad menar han?» mumlade Martha för sig sjelf. »Kan det vara i fråga en kallelse till andra länders klo-

ster, eller ämnar han fly med henne till ett kärlekens land?»

Hon hade dock knappast tänkt ut sin egen marterande tanke, förrän den upplöste sig i en annan, i hatets och hämndens. Det föll henne ju icke ett ögonblick in att, huru dödsblek Richissa än var, hon icke skulle återvakna till lifvet, och att den tillämnade färden, hvarom de måhända begge hade drömt, måste omintetgöras. Härmed återfick Martha sin kraft, ehuru hon visste att dölja den, och hon antog en uppsyn af deltagande, då Clemens i detsamma, efter att ånyo hafva lyssnat vid Richissas hjerta, utbröt i dof smärta: »Intet ljud — således död — död!»

»Förtvifla icke om hennes lif», sade Martha vänligt, »jag förde med mig en flaska godt och lifgifvande vin — vi måste förmå henne att dricka det.»

Clemens som vid dessa ord ryckte till liksom träffad af ett skadedjur vid Marthas åsyn, kunde icke tygla utbrottet af sin vrede. »Är det så ni sköter ert kall som föreståndersk a?» utropade han. »Behandlar man sålunda en fånge, och dertill en oskyldig, som hon!»

Martha svarade icke ett ord, men hon böjde sig ned och förde vinet intill Richissas sammanslutna läppar, hvilka icke röjde ringaste förnimmelse af att något berörde dem.

»Ni kunde förr hafva gifvit ert lifgifvande vin åt den arma», yttrade Clemens med dämpad vrede. »Nu är det försent.»

»Hon är icke död», försäkrade Martha, kanske mest för att lugna sig sjelf, emedan hon kände sig gripen af hans ord. »Hvad menar ni?» frågade hon, »tror ni att jag har vanvårdat henne? Der ligger ännu ett halft hvetebröd — hon har åtminstone icke svultit.»

Ovilkorligt följde Clemens hänvisningen på brödet och drog dervid en suck af lättnad, såsom hade åsynen deraf gifvit någon lindring i hans qvalfulla sorg. Äfven Martha sjelf kände sig lugnare och sade nästan bönfallande: »Det är dock icke jag, som dömt henne — anklaga prelaten och klosterlagen.»

»Ingendera har dömt henne till en qvalfull död», sva-

rade Clemens dystert och tillade, i det han åter såg på Martha: »Det hade tillkommit den, som hade vården om henne, att tillse hvad hennes krafter tålde. Hvarför fördes hon hit ned?»

Martha svarade icke. Det rasade inom henne. Jemte de förra stridiga känslorna tillkom en häftig förskräckelse, att hon lemnat den unga nunnan alltför länge utan tillsyn i det fuktiga fängelset och derigenom måhända verkligen bidragit till hennes död. Fåfängt hade hon fuktat sitt handkläde i vinet och bestrukit hennes tinningar och inre sidorna af hennes händer, icke ett spår af lifstecken visade sig.

Men Richissa *kunde* icke vara död — hon *måste* lefva! Nu ville Martha det lika ifrigt som Clemens sjelf, och oaktadt den själsspänning, hvari hon var, förnekade sig icke hennes praktiska sinne. Hon tog hastigt den tomma vinflaskan och höll framför Richissas mun.

»Det är fåfängt», utbröt Clemens otåligt, »det är bättre föra henne härifrån så fort som möjligt.»

»Om ni icke vore så häftig i er sorg», sade Martha med en viss bitterhet, »så skulle ni se, att dock en dimma visar sig på glaset — hon är således endast sanslös, eller möjligen skendöd.»

Martha hade härvid väntat sig ett utrop från Clemens, ett utbrott af hans glädje öfver det förmodade lifstecknet. Men hon hörde ingenting och tog derför i sin ifver lampan för att belysa Richissa och på samma gång Clemens.

I det fladdrande skenet syntes han blek, nästan lika blek som den sanslösa, hvars hufvud han ännu knäböjande höll i sina armar och betraktade i andlös spänning. Hvad sorgen icke kunnat åstadkomma, det hade förhoppningen framkallat — tvenne stora tårar föllo ifrån hans ögon ned på Richissas kind, hvarvid det dödskalla ansigtet antog en svag färgskiftning, en ljusning och nästan ett leende.

Då kunde ej Clemens lägga band på sin hänförelse: »O, Richissa — du lefver, min Richissa!»

Han tryckte hennes hufvud till sitt bröst, till sina läppar.

Men samma tårar, som återgifvit Richissa sin lifskraft, hade tillintetgjort Marthas sista förhoppning. Hennes smärta utgöt sig i ett besinningslöst skri och derefter, under det hon tyckte sig sjelf förqväfvas, mumlade hon doft: »Hur högt han älskar henne!»

Hennes ord, som undgingo Clemens, hade dock återfört henne sjelf till besinning.

Måhända af fruktan att han skulle få se hennes upprörda anletsdrag, eller för att sjelf undgå synen af den unga nunnan i Clemens' armar, skakade hon lampan så häftigt att oljan flög upp och släckte ljuslågan, hvarvid hela fängelset försänktes i mörker.

»Öppna dörren ditupp!» befalde Clemens, hvarvid hans röst, som lät sträng och hård, genomisade Martha. Hon lydde mekaniskt och ilade trappan uppför, men kommen till öfre cellen genomfor henne en vild tanke: om hon slog dörren till, skulle synen dernere för alltid begrafvas för hennes blick.

Redan hvilade Marthas hand på dörren — det skulle blifva henne en vällust att stänga den — hon hade aldrig förr känt en underligare glädje, hämndens segrande känsla. —

Då började kapellets klockor ringa. Blixtlikt slog henne ändamålet med ringningen, hvilken skulle sammankalla konventet till bön för Richissas frälsning.

Martha tyckte att hon ville skratta åt deras fåfänga bön och lika fåfänga väntan.

Men i detsamma lade sig hennes öfverspänning och den kloka qvinnan blef åter sig sjelf. Hon insåg klart följden af sitt tillämnade dåd och att man främst skulle söka de försvunna der man visste att hon ansvarade för dem. »Hur enfaldigt!» utropade hon ovilkorligt, »så skulle en fåne rasa i sin svartsjuka, men för mig finnas andra medel till hämnd.»

Raskt slog hon dermed upp dörren, hvilken hon hållit tillbaka med sin hand, och öppnade derefter den yttre som förde till klostergården. Der stannade hon vid trappan inväntande Clemens, som snart blef synlig, bärande den

sanslösa nunnan, hvars armar nedhängde maktlösa, under det likväl hennes hufvud hvilade mot Clemens skuldra, såsom hade hon varit insomnad.

»Clemens», yttrade Martha, beherskande sin upprörda stämma, under det hon följde honom öfver klostergården, »jag vet väl, att I prester anse en jordisk kärleksförbindelse vara tillåten inför Gud och vår heliga Fru, ehuru den måste vara hemlig inför verlden — men kom ihåg att Richissa är en vigd nunna, drag icke henne med er i fördömelsen.»

En vredesblixt sköt fram ur munkens ögon; men han såg icke på Martha, än mindre bevärdigade han henne ett svar. Då tillade hon kallt och lugnt: »Jag skall icke förråda eder — åtminstone icke ännu!»

Då röjde sig att den sanslösa under sin vanmakt hade förnimmelse af hvad som tilldrog sig omkring henne, ty vid de hotfulla orden gick en darrning genom hennes lemmar; hon syntes bemöda sig att bryta förlamningen och slog instinktmessigt sina armar omkring Clemens, liksom för att skydda honom undan en fara.

Då syntes munken sjelf svigta med sin börda, hur lätt den än var, och Martha, som såg det, skyndade att stödja honom. Men Clemens drog sig hastigt undan hennes hjelp och med återvunnen styrka uppbar han Richissa som, ehuru ännu synbart sinnesfrånvarande, allt fastare slöt sina armar omkring honom.

Klockringningen fortfor, ehuru klosterfolket redan infunnit sig i kapellet. Endast den uppmärksamma Martha kunde höra att någon utifrån kommande ringde på portklockan, som klingade hastigt och gällt emellan de långsamt dånande slagen från klocktornet. Hon genomflögs af en olycksbådande aning om hvem den kommande kunde vara, och då Clemens med sin börda inträdde i systrahuset, stannade hon på trappan och såg sig oroligt om nedåt porten, der också redan några nykomne gäster blefvo synliga. Portvaktaren kom i detsamma halfspringande, att för syster föreståndersken anmäla: »Vikarius, den högvördige magister Helmik.»

»För honom till mottagningssalen», svarade hon hastigt och skyndade bestört efter Clemens, som redan hunnit till abbedissans dörr. Der hejdade hon honom. »För Guds och alla Helgons skull gå icke in der, — vi måste först till kapellet — Sancta Maria beskydde oss!»

Munken såg på henne förvånad.

»Vikarius, erkebiskopens utskickade, är kommen — gör icke er sjelf och oss olyckliga — tänk åtminstone på Richissa!»

»*Hon* står under sin klostermoders beskydd och behöfver sjelf vård för att återvinna sansen.»

»Det kan ske i kapellet — tänk på er sjelf, Clemens, ni är icke allenast munk utan prest och skall göra räkenskap inför eder förman.»

Åter började den sanslösa att skälfva; med ett våldsamt försök reste hon sitt hufvud, sköt Clemens ifrån sig och gled ned ur hans armar: »Skynda härifrån», hviskade hon ångestfullt, »låt mig ensam gå in —»

»Jag har lofvat abbedissan att föra er till henne», svarade han lugnt. »Det tillhör er, syster Martha, att taga emot den främmande.»

»Kom då snart», inföll en tjenande syster, som orolig stod utanför dörren, »vår döende moder har väntat så länge.» Hon öppnade sakta dörren och nästan sköt in Clemens, som ledde den bleka, vacklande Richissa.

Martha stod ett ögonblick rådvill, gerna hade hon velat följa dem in, men redan syntes Vikarius, åtföljd af ett par andra prester, komma vid ingången, hvarför hon måste gå honom till möte.

Vikarius stod stilla, med mörk uppsyn besvarande Marthas ödmjuka helsning. »Hvad vill detta säga?» sporde han strängt, »man har sagt mig att klostrets abbedissa är döende — hvilka personer förde ni in till henne?»

»Vördade broder», svarade Martha med fattning och i känslan af sin egen värdighet, »vår klostermoder har redan länge varit sjuk och vi äro fördjupade i sorg deröfver — så mycket mera tacksamma äro vi att få mot-

taga vänner, som deltaga i vår bedröfvelse. Värdigas stiga in, högtärade.»

Hon öppnade sjelf dörren till salen, dit hon inbjudit de främmande.

Vikarius, som här företrädde erkebiskopens person, kände fullt sin myndighet men blef dock något afväpnad genom Marthas lugna hållning. Han satte sig ned och vidtog först derefter sitt började förhör. »Hvem var botgörerskan som följde munken in till den döende — icke var väl hon den *bannlysta?*»

»Vår klostermoder har upphäft bannlysningen eller, rättare sagdt, förkortat tiden af den dom, som syntes henne alltför sträng — åtminstone öfverstigande den unga systerns krafter.»

»Sträng dom?» upprepade Vikarius otåligt. »Nunnan hade svårligen förbrutit sig såväl emot den heliga kyrkans bruk, som genom anklagelsen emot vår högtstående primas — hvem har väl rättighet att ändra en dom, som han har fält?»

»Vadstena klosters abbedissa kan göra det, när det gäller hennes underlydande: hon har då makt att lösa och binda — under hennes välde stå alla, som tillhöra vår heliga Salvators orden.»

»Men fru Ingeborg ligger ju i feberyrsel — hon har under sådana förhållanden ingen gällande makt.»

»Moder abbedissa hade återfått sans och redighet, innan hon gaf sin befallning, vördige broder.»

»Ansvaret blir dock edert, syster Martha, betänk de pligter ni har att fylla såsom varande abbedissans ställföreträderska.»

I Marthas blick syntes en underlig glimt, som likt ett stjernfall försvann, då hon hastigt sänkte sina ögon, det var i medvetandet af huru nära hon stod sina önskningars mål. Men hon ville icke visa hvad hon kände, utan svarade saktmodigt, likväl med ett lugn och en säkerhet som ingen skulle kunna rubba: »Jag fruktar icke ansvaret, högvördige herre, jag känner så väl mina pligter som den makt jag har att svara för.»

Marthas ord och sätt att uttala dem förnekade icke sin verkan på Vikarius, men han var icke tillfredsställd, emedan han behöfde någon att ställa till svars för hvad som händt. Han fann sig dock icke för tillfället befogad göra vidare anmärkningar och tillade endast: »den bannlysta har naturligtvis blifvit renad enligt regeln och upptagen i kyrkan, innan hon trädde härin?»

Martha, som trodde sig hafva förekommit vidare spörsmål, måste dock finna sig häri, men svarade undvikande: »Allt klosterfolket hålla ännu bön för den befriade systern — sjelf var hon anbefald att infinna sig hos klostermodren».

»Ah», utropade Vikarius, »jag såg ju en munk föra in botgörerskan — var hon då icke renad? Hvem var den dristige, som vågade föra synderskan, besmittad som hon var, inför abbedissan?»

Nu genomflög Martha att stunden för hennes hämnd var kommen; ett enda ord af henne och hon vore säker att den från Richissa afledda bannstrålen skulle träffa Clemens. Men vare sig att hennes kärlek var starkare än hennes hat, hennes hjerta svagare än hon sjelf trott, eller att klokheten bjöd henne dröja — hon svarade efter något betänkande: »Vredgas icke, stränge broder — fru Ingeborg har lidit stora qval och hon behöfde trösten att få återse den försonade, innan —»

»Kan jag få träda inför den döende abbedissan?» frågade hastigt Vikarius.

»Jag vill se till om det är möjligt», svarade Martha nöjd att få aflägsna sig och möjligen hinna varna Clemens för den fara, som hotade honom. »Invänta mig här, högvördige, jag skall skyndsamt bringa eder ett svar.»

Vikarius nickade sitt medgifvande och Martha, som såg honom vända sig till sina följeslagare, skyndade med klappande hjerta att rädda Clemens, som dock en gång skulle lära sig inse att han var skyldig henne tacksamhet. Om nämligen han nu kunde undgå sammanträffande med den ondskefulla Helmik, skulle hon såsom snart blifvande Vadstena mäktiga abbedissa kunna skydda honom.

Utanför abbedissans rum stod alltjemt den vaktande

nunnan, som visserligen icke vågade neka inträde för syster föreståndersken, men gråtande skakade på hufvudet och bad henne gå mycket sakta, samt öppnade långsamt dörren.

Martha stannade likväl på tröskeln.

Derinne såg hon abbedissan sitta upprätt i sängen med den knäböjande Richissas hufvud mellan sina händer. Feberglöden var försvunnen från hennes kinder, ty hon hade fått gråta sin ångers efterlängtade tårar.

Vid denna syn förstod Martha att klostermodrens lif var räddadt, och i förnimmelsen af förloradt välde vaknade åter allt det onda inom henne.

Då föll hennes blick på Richissa, som vände sitt sköna ansigte mot Clemens, hvilken stod tyst och andlös betraktande den unga nunnan. —

Martha vände sig derifrån. Då stod just Vikarius i hennes väg, hvarvid en vild tanke fattade henne. »Pater Helmik», sade hon hastigt, »ni ville veta hvem som hade befriat den bannlysta — se denne är det!»

»Jag kunde tro det», svarade han, »det skulle endast kunna vara den dristige Clemens!»

Då ryste Martha, men för sent, hon hade ju redan angifvit honom!

VI.

Fru Britta på Hammersta.

1.

På en halfö vid kusten af Södertörn låg Hammersta gård, omgifven af sin slingrande å, sina gran- och ekskogar, och från det närliggande fruberget en vidsträckt utsigt öfver Östersjöns vikar. Sägner från den gamla tiden hafva icke ännu hunnit dö bort, ehuru fyra århundraden gått sin rund sedan de timade händelserna.

Så säges det nämligen ännu i dag, att man uti Hammersta-ån funnit de falska sigiller, hvarmed fru Brittas skrifvare beseglat hennes förmenta arfsanspråk efter aflägsna slägtingar. Äfvenledes visas grottan i fru-berget, der hon under krigstid gömde sina skatter, och dit hon sjelf tog sin tillflykt jemte sitt husfolk och sitt fjäderfä. Då fienden — så berättas det — genomsökte hela gården utan att finna de omtalade skatterna, och derefter passerade bergsklyftan just i arla morgonstund, gol hanen, förrådande gömstället, hvarför fru Britta sjelf blef gripen och fördes med så våldsam hast ur hålan, att huden från hennes axlar fastnade på klippväggen, der den synes ännu i dag, petrificerad, på sitt sätt förtäljande historien om den giriga Hammersta-frun. Huruvida skatten dock blef funnen, förmäler icke sägnen.

Fru Britta Tott, riddaren Erengisle Nilssons Natt och Dag husfru, hade verkligen vid medlet af fjortonhundratalet bosatt sig på Hammersta. Sedan hon kom dit blef det lif och rörelse, som aldrig förr, på den gamla sätesgården. Surret från spinnrockar och slamret från väfstolar blandade sig så väl med höstvinden, då denna hvem omkring husknuten, som med vårfoglarnas qvitter och vallhornens klang, då kreaturen fördes till skogs. Om sommarsolen stod högt på himlen och lyste in genom de på vid gafvel uppslagna fönstren, eller om snöyra piskade hornrutorna, var lifvet i arbetsstugan lika friskt och muntert, ty man fick derjemte både prata och sjunga. Hammersta-frun tyckte om lif och rörelse, men arbeta skulle man, och der var icke tal om att rasta förr än friklockan slog.

Man var också aldrig säker om att icke »hon sjelf» ett tu tre stod midt ibland dem — himlen vete hvarifrån hon kom — ett så nyckfullt sätt hade hon att komma och gå.

En del sade, att hon gick genom lykta dörrar, hvilket kunde vara naturligt nog för den, som likt henne var skyld för trolldom; men andra såsom »åldmor», en trotjenarinna sedan gamle herr Nils Erengislessons tid, försäkrade att det rätt och slätt kom sig deraf, att på gården var en sådan ordning att man smorde dörrarna med olja, så att de ljudlöst gingo upp, allideles som af sig sjelfva. Hur det nu var, det der talet om trolldom tycktes dock hafva den största sannolikheten för sig, ty ovilkorligt ryckte en hvar till, om blott fru Brittas hufvud helt naturligt tittade in genom den öppna fönstergluggen.

Vid sådana tillfällen kunde också den »nådiga frun» vara rätt ondskefull, om någon syntes henne på latsidan, men om rockhjulen surrade och skottspolen flög i väfven, då nickade hon och sade vänligt på sin danska brytning: »Sjung på, barn, jag 'synes godt' om edra visor.» Och så kunde hända, att hon sjelf helt lustigt föll in i drillarne och skrattade som andra qvinnor, då

»Per Svinaherde tog af sig sin gamla grå hatt,
Och på hans hufvud en fager guldkrona satt.»

För öfrigt var naturligtvis Hammersta-frun mycket omtalad i trakten. Den ena tyckte »si» och den andra »så» angående hennes förflutna lif. Man sade, att hon i yngre år varit den förnämligaste tärnan vid riksmarsken Karl Knutsson Bondes lysande bröllopsfest, oaktadt en hvar visste, att marskens egen brud varit den fagraste adelsjungfru i hela Sveriges rike. Sedan hade fru Britta — så sades det — också lyst som en stjerna vid konung Kristoffers hof, till dess hon satt sig i ro på Örebro-hus, med sin herre, den redan då till åren komne riddaren Erengisle Nilsson Natt och Dag.

Ifrån denna tid hade hennes historia tagit en annan riktning, emedan det var der hon hade börjat samla sina skatter och spinna ränker till landets förderf, med ett ord: hvem hade icke hört talet om slottsfrun på Örebro, som velat förråda både kung och land?

Men om några tyckte, att fru Britta dermed hade förtjent sin dom: »å båle brännas», så tyckte en del, »att då många andra gått fria, såsom flere stormän med sjelfva erkebiskopen i spetsen, då borde också slottsfrun skonas», och att så hade skett, lände den landsflyktige konung Karl till evig heder.

Emellertid voro dock alla ense derom, att då lagen en gång fält sin dom, var fru Britta stämplad såsom förräderska, och de förnämligare på granngårdarne ämnade icke heller söka umgänge med henne. Folket, som i allmänhet i sitt innersta höllo af konung Karl — honom som hon velat förråda — kände sig i början frestade att kasta en sten efter förräderskan, när hon kom på vägen, sjelf körande sin ystra häst.

Men hon gjorde aldrig försök att närma sig sina grannar, och hennes utflykter gälde endast församlingens kapell, hvilket hon började bygga om till en prydlig kyrka. Då tyckte folket till sist det vara skam att visa hätskhet mot den, som tydligt nog ville försona sitt brott genom ett heligt värf. Då man så dertill försporde, att hon tillbragt flera år såsom botgörerska i ett kloster, blef man i allmänhet allt mildare stämd; men detta hindrade

icke att hela trakten fortfarande sysselsatte sig med allt hvad som rörde henne.

Det började snart nog väcka uppmärksamhet, att herr Erengisle sjelf aldrig kom till Hammersta — det var ju egentligen *hans* fädernegård — men det hade aldrig sports, att han ens väntades dit. Många funno hans uteblifvande helt naturligt, man visste ju, att hon, sin herre ovetande, hade velat uppgifva slottet till danske konungen, och några hade äfven hört, att riddaren skulle hafva yttrat, att han derefter aldrig ville se sin husfru. Somliga funno detta vara hämdgirighet af den gamle envise herrn, andra åter tyckte att han handlade rätt. I det hela kunde herr Erengisles uteblifvande härröra deraf, att han numera såsom höfvidsman på Stegeborg var upptagen på sin post under de oroliga tiderna.

Så förflöt det ena året efter det andra, under det att fru Britta förblef samma gåtfulla personlighet, om hvilken man talade i hela omnejden utan att ens hafva sett henne på närmare håll. Då man nämligen någon gång mötte hennes karm på vägen, satte hon hästen i flygande fart. »Hättan» på hennes hufvud var för öfrigt så väl omsvept med en tät slöja, att ingen kunde se ansigtet, hvarför man började sätta tro till ryktet, att hon var gammal och skrynklig och derför ej ville visa sig för andra utom gårdsfolket, som också tyckte hon var både solbränd och ful som annat »gement» folk.

Under det grannarna emellertid förskansat sig, fastän de i all hemlighet väntat på hennes besök, började till sist undras huru den en gång så snillrika och ärelystna slottsfrun på Örebro, som på sin tid spann trådar för att binda ett helt konungadöme, nu kunde nöja sig med de simpla lintrådar, som spunnos i arbetsstugan på Hammersta. Men så trodde också många att hela hennes nuvarande arbetsifver kom sig deraf, att hon ej hade någon ro i sitt sinne.

Ännu en sak gaf anledning till åtskilligt prat och många funderingar. Fru Britta hade nämligen ett fosterbarn, som behandlades på ett ganska besynnerligt sätt.

Somliga sade, att hon älskade barnet, andra att hon hatade det; en del åter att det roade den underliga frun att göra sina försök med hennes uppfostran, om det ens kunde sägas att hon fick någon sådan.

Flickan, som kallades *Asta*, var redan vid pass åtta år gammal, då hon jemte fostermodren anlände till orten. Hon sades vara fru Brittas syskonbarn, och Inga — kammartärnan — berättade vidlyftigt om jungfru Astas förnäma fader, herr Åke Axelsson på Hjuleberg, som hade förlorat äfven sin andra fru, då liten Asta blef moderlös. Fru Brittas hjerta blef så gripet deraf, att hon tog barnet med sig, naturligtvis med herr Åkes tacksamma medgifvande. Så sade Inga, men folket hade, oaktadt den naturliga förklaringen, sina egna tankar angående flickans härkomst, och »man trodde hvad man trodde» om den saken.

Till den under byggnad varande kyrkan fick heller ingen tillträde, förutom arbetarena, hvilka murade och hamrade derinne lika så ifrigt som rockhjulen surrade hemma på gården. Arbetsfolket i kyrkan måste också hafva varit edsvuret, ty ingenting fick man veta, ehuru nyfikenheten växte alltefter som pilastrarne utanför kyrkan reste sig, uppbärande det nya takhvalfvet. Sålunda hade snart det sjette året gått sin rund och man borde nu kunna motse kyrkans invigning.

2.

»Åhå, sjelfva Inga-lill kommer ner på stallgården i arla morgonstund — hvad står på?»

»Hvad som står på? Det må väl jag fråga, då den latmånsen Göran inte sofver det röda af sol'n — hvart skall det bära af, om jag törs fråga?»

»Det vet Inga så väl som jag, när det hör till nådiga fruns ärender.»

»Nådiga fruns ärender? Jo, de må just vara bevarade hos en, som pratar bredvid munnen som junker Göran! Det skulle väl annars vara hemligt kan jag förstå, då nådiga frun sjelf lemnade honom reskosten — liksom jag inte kunde vara betrodd om den saken.»

»Hvad den saken anbelanger, lär det väl inte röra jungfru Inga mer än en sten, om jag fått resa af med tom matpåse.»

»Se så, gräla inte nu, Göran», sade Inga blidare, »tag den här vinflaskan och de här småkakorna — de äro verkligen af nådiga fruns bästa —»

»Skulle det der kanske vara från dig sjelf Inga-lill?»

»Visst så — men så tala då inte vidare om, att jag vill du skall svälta på din långa färd — ty det skall väl bära af långväga, kan jag förstå?»

Göran såg förlägen ut, men Inga såg kärligt och småskrattande på honom. Han hade redan stigit till häst, men höll in tygeln och såg tillbaka på henne.

»Skulle — när allt kommer omkring, Inga — du ändå hålla litet smått af mig?»

Frågan, ehuru långsamt uttalad, kom ändå något hastigt, och var äfven vågad för att vara från stallsvennen till den fina kammartärnan. Hon teg, men såg icke förnärmad ut, snarare, mot vanan, litet förlägen. Åtminstone tyckte Göran så, och det svälde till i hans hjerta.

»Vet du», sade nu Inga raskt, »vet du Göran, att det faller mig så underligt före med denna din långa färd och det hemlighetsfulla brefvet — du kan föröfrigt gerna säga mig till hvem det är och hvart du skall hän.»

»Kära», afbröt Göran orolig, »jag får inte till någon menniska säga namnet, som nådiga frun präntat på brefvet — hon har sjelf också påsatt signetet.»

»Ja — jag vet att Olaus skrifvare icke har gjort det — jag gissar för öfrigt till hvem brefvet är.»

»Gissa gerna, men fråga inte — det är så svårt, det vet du nog, att neka dig någonting, när du är så der

i ditt goda lynne, Inga. Men det får ingen menniska veta ett ord om den här saken, förstår du, man har nog ändå att prata om nådiga frun och hennes konster.»

»Jo det skulle du behöfva säga mig», afbröt Inga och slog en knyck på nacken, »liksom det vore jag som sprang med dumheter —»

»Kära, kära Inga, det vet väl alla menniskor hur du står på nådiga fruns bästa.»

»Nåh — jag skall säga dig, Göran, att fast du vill vara hemlighetsfull, så förstår jag alltsammans, och det var bara du, din dummerjöns, som inte begrep, att jag ville veta om du sjelf skulle löpa någon fara vid denna färd. Jag kan inte hjelpa, att jag just nu tänker på den resan, då stackars Gummi for af för sista gången med nådiga fruns bref.»

»Hå, det var minsann andra bref han for med», utbrast Göran, retad af påminnelsen om hans en gång farliga medtäflare, »det var också under brinnande krig och — den der förrädaren Gummi låg dig alltid om hjertat. — Seså, släpp betslet nu och låt mig fara åstad.»

Men Inga släppte icke betslet. Hon såg att Göran hade ännu något mera på sinnet, som han ej velat uttala, och derför flög en glimt ur hennes fagerblå ögon, hvilka alltid haft sitt bedårande inflytande på honom. Hon lyckades också nu dermed.

»Kära Inga-lill — jag kan icke låta bli säga dig, att om mitt ärende lyckas, så —»

»Nå — så? —»

»Så vill nådiga frun hålla bröllop för begge sina gamla tjenare.»

»*Gamla* tjenare — håhå — hvilka månne de skulle vara?»

»Kära — jag mente förstås de, som varit längst i nådiga fruns tjenst. Det skulle väl vara jag och du, Inga.»

Inga rodnade; men om det var af förargelse eller glädje, var icke så visst. Göran tyckte sig dock just nu hafva rönt så tydligt kärleksbevis af den vanligtvis så knapp-

händiga tärnan, att han vågade tro det senare. Derför tillade han småskrattande: »Ja — det vore väl icke heller för tidigt; skriften säger att Jakob tjenade för Rachel i sju år, och jag har väl tjenat dubbelt opp den tiden för dig.»

Inga skrattade nu också; men såg i detsamma upp till stora huset, der fru Britta sjelf stod i sitt öppna fönster.

»Vill du således lofva att bli riktigt glad när jag kommer igen?» frågade Göran, som i denna vigtiga stund såg allenast den i hans ögon alltid lika fagra tärnan.

»Så tig då, din dumsnut», afbröt Inga, »och skynda dig åstad!» Dermed vände hon sig om och Göran fick icke ens en afskedsblick.

Men som han i detsamma vidrörde bältet och kände just den lilla särskilda »reskosten», som han förvarat, tröstade han sig, gaf hästen en hastig släng af ridpiskan och flög som en pil af från gården.

När Inga kom i skyddet af förstuguqvisten, stannade hon och hemtade andan. Aldrig förr hade fru Brittas ansigte synts henne så ondskefullt, eller rättare sagdt hotande. Var det möjligen derför, att hon kunnat märka, hur Inga velat utspana det hemliga ärendet, eller hade hon, upptagen af egna tankar, icke bemärkt dem. Kunde icke i så fall hennes hotande åsyn anses såsom ett elakt varsel?

Denna hemliga fråga, som tärnan gjorde sig, kom hennes hjerta att slå med pinsam fart. »Bröllopet», fortfor hon, »det mer än en gång förr utlofvade bröllopet, det går nog åter upp i rök — ack, der far han likväl åstad i sin glada ifver att ärendet skall lyckas.»

Inga kunde ej låta bli att se tillbaka mot landsvägen och öfvergå till den tysta betraktelsen inom sig: att Göran såg ut som en riktig herre med sin prydliga hirschfängare vid sidan.

Fru Britta hade mycket väl från sitt tornrum sett de båda samtalande på stallgården, ehuru det var för långt bort att hon skulle kunnat höra deras vexlade ord. Hon blef också högeligen förtörnad öfver att kammarpigan utan orlof begifvit sig dit ned, naturligtvis för att utspana Görans hemliga uppdrag, hvilket matmodren denna gång, mot vanan, icke meddelat sin förtrogna.

Men som fru Britta i dag var upptagen af många vexlande tankar, hvilka nästan tycktes flyga med den bortridande svennen, brydde hon sig icke om, huruvida Inga kom tillbaka och kanske just nu smög sig in genom porten. För öfrigt var fru Britta sjelf icke så litet vidskeplig och ville gerna se ett godt förebud deri, att den pålitlige svennen syntes mer hurtig och glad än någonsin, der han ilade bort utåt vägen, och hon blef lugnare vid tanken, att hon nu ändtligen hunnit det eftersträfvade målet att kunna afsända detta budskap.

Hon kände också, att det bud hon afskickat skulle hafva till följd en ny vexling i hennes lif, och att denna följd måste medföra antingen lugn eller oro, förödmjukelse eller seger.

Denna föreställning grep henne så djupt, att hon mot vanan öfverlemnade sig åt vidare betraktelser. Det var annars icke fru Brittas sed att ensam vaka, då hela huset tycktes sofva. Efter Görans afresa syntes icke en katt, än mindre någon menniska i rörelse på gården; men i dag var hon nöjd att åse, huru allt var tyst och stilla omkring henne, ehuru solen redan för en god timma sedan hade gått upp. Att det var söndag skulle annars icke hindrat henne att väcka husfolket; men, som sagdt, gårdsfrun var nöjd att ingen fans der, som kunde spana på henne.

Budskapet, som hon afsändt, var på visst sätt en förödmjukelse, emedan det innehöll icke en formenlig inbjudning till herr Erengisle, utan snarare en bön att han ville komma för att se kyrkan som hon bygt upp. Derför borde ingen få veta derom i händelse han uteblef.

Men visst skulle han komma — hundrade gånger hade hon upprepat dessa ord för sig sjelf.

Hon hade ju offrat gods och guld för att uppbygga kyrkan på hans fädernegård; nu stod den färdig att invigas, väntande allenast på Erengisle sjelf — och visst — visst skulle han komma!

En sprittande segerkänsla genomflög hvarje åder, kanske mindre i medvetandet att försoningsverket för hvad hon brutit var fullbordadt, än i tanken huru vid Erengisles återkomst hennes lif åter skulle blifva hvad det fordom varit. I djupa drag inandades hon den friska morgonluften, under det hennes blick öfverfor landskapet med ett intresse som om hon aldrig förr beskådat detsamma.

Ifrån det gamla trätornet, hvilket reste sig högt öfver loftet, kunde hon öfverskåda vikarne af Östersjön med dess utskjutande skogbeklädda halföar och de djupa bergklyftorna, hvilka framstodo här och der liksom vilda oaser i det annars så leende landskapet. Ån, som från sjön Muskarn flöt ut i Hammersta-viken, slingrade sig likt en glittrande kedja mellan ängar, björkhagar och stenmoras, än glidande öfver de senare, än försvinnande under pilträden, hvilka der och hvar stodo utmed åbrädden. Der ån flöt fram, glimmade vattnet i solljuset.

Der åvattnet var bredast, just nedanför gården, framseglade några svanor stolt och öfverlägset förbi den mindre aristokratiska gåsflocken och de snattrande ankorna, som på sitt sätt gåfvo tillkänna glädjen öfver de små ungarnes kullerbyttor i vattnet.

Fru Britta skrattade till. Hon förvånades sjelf öfver sin barnslighet, ty var hon då verkligen sjelf också glad? Ja — det skulle bli lustigt nog att än en gång få gräla med sin gamle herre, liksom förr på Örebro-hus.

I detsamma rörde sig något i pilkronan dernere, det var något brokigt, nästan liknande en lysande fogel — men det kunde också vara Asta, den lustiga flickan, som brukade vara öfverallt och ingenstädes. Ja — fru Britta var viss derom — det var nog Asta som hördes sjunga.

»Uggla-mor satt uti skogen och sang,
Så hade hon gjort uti år så mang.
Falleri, fallera, fallerallalej, falleralladelej!

Hon satt liksom fogel på liljeqvist,
Och väntade kärestan hem, förvisst.

Så satt hon och sang uti årena tri;
Men midsommar kom och den gick förbi.

Så satt hon och sang uti årena fem;
Men midsommar förde ej dit hennes vän.

Och vänta ej längre, kär moder min,
Ty aldrig, aldrig kommer riddaren din!
Falleri, fallera, fallerallalej, falleralladelej.»

Den sista drillen hade knappast förklingat, förrän fru Britta ropade eller rättare skrek: »Tig du, olycksfogel — det skall annars vara din sista sång på Hammersta gård!»

Ett gulrödt flickhufvud tittade då fram ur pilkronan:

»Och har jag förtörnat dig, moder min,
Så må jag väl dränka 'lill dotter din'.
Falleri, fallera, fallerallalej, falleralladelej!»

Drillarne upprepades af ekot, än här, än der, helt sorgligt och gripande. Pilkronan krasade, något brokigt rörde sig, föll ned från pilträdet och försvann uti ån. Det lilla rödhåriga flickhufvudet syntes åter, der det stack upp ibland den flaxande fjäderflocken och följde den ett ögonblick — men så försvann hufvudet helt och hållet.

»Asta — galna barn!» ropade fru Britta och störtade utför trapporna med sådan hast, att flera af husfolket förfärade sprungo ut från sina loft.

Men innan hon ens hann öppna porten, syntes flickans hufvud ånyo öfver vattnet, ett par små hvita armar slingrade sig omkring en nedhängande gren, och Asta svingade sig upp i trädet.

Då fru Britta kom ned till ån, såg hon endast svanorna, som slogo med sina vingar, gäss och ankor, som kacklade förskräckta och de små gåsungarna, hvilka obekymrade som nyss dykte upp och ned i det dallrande åvattnet.

3.

Asta, såsom hon sjelf kallade sig — egentligen hette hon Agneta — var verkligen syskonbarn med fru Britta Tott, ehuru den stora skilnaden i ålder och fastmera det sätt, hvarmed den stolta frun bemötte henne, snarare framstälde förhållandet emellan barn och fostermor.

Huru Asta kommit och ännu var under fru Brittas vård, har sin enkla men särskilda historia. Fadren, den gamle riddaren Åke Axelsson till Hjuleberg,* hade nämligen med sin första fru flera barn, af hvilka sönerna, redan vid fadrens andra giftermål, äfven de gjort sina giften och bosatt sig på egna gårdar, medan döttrarna, de för sin skönhet omtalade systrarna Iliana och Ingeborg, vistades hos andra anförvandter.

Den lilla Asta, enda barnet till herr Åkes andra fru, var föga begåfvad till det yttre och, som det föreföll, äfven till det inre, hvarför jemförelsen med de rikt utrustade halfsystrarna blef så mycket mera märkbar. Kanske kom härtill att hennes moder aldrig lyckades tillvinna sig fränders och vänners välvilja, hvarför såväl mor som dotter ansågos såsom ett par främlingar, hvilka trängt sig in i slägten. Den nya husfrun var visserligen af hög börd men hade medfört föga eller ingen hemgift. Till följe af sin ungdom ansågs hon vara endast ett oförståndigt barn, hvaremot de gamla vännerna alltför väl mindes den förra fruns utomordentliga förstånd att sköta hus och hem, hvilket man äfven ansåg för sin pligt att noga framhålla för hennes efterträderska. Dertill bifogades vanligen en liten erinran om vigten af den plats hon hade att fylla.

* Hjulebergs sätesgård, öster om Falkenberg, beboddes vid medlet af 15:de seklet af den såsom höfvidsman på Varberg nämnde riddaren Åke Axelsson Tott, svärfader åt sedermera riksföreståndaren Sten Sture. *Styffes sv. geografi.*

Herr Åke sjelf lät dock föga inverka på sig af detta, som han kallade »qvinnoprat», och kunde icke ens begripa att hans unga hustru lade slikt på sinnet. Han lät henne också reda sig sjelf så godt hon kunde, då pligten ofta bortkallade honom i konungens tjenst.

Vid jultiden hade herr Åke för sed att inbjuda barn och barnbarn jemte öfriga fränder och vänner till helgens firande. Dessa frikostiga gästabud på Hjuleberg, sedan gammalt slägtens förnöjelse, blefvo de värsta stötestenarne för Asta och hennes moder, emedan det var då som den unga husfruns skicklighet undergick sina prof, hvarjemte barnets öra fyldes af de undersköna systrarnas lof. Asta kunde derför icke ens känna barnets förnöjelse vid åsynen af de grant prydda hästarne, som sprängde in på gården, emedan hon visste att dessa ditförde gäster, som visserligen smekte och kysste henne, men derjemte kallade henne: »lilla fulingen». Asta tyckte nog att hon icke brydde sig om detta, men derefter fick likväl ingen smeka henne, förutom hennes moder — henne älskade hon men hatade alla de andra.

Ibland dem, som Asta kallade »de andra», voro också hennes systrar inbegripna, och kanske gälde barnets hat, eller egentligen fruktan, just dem. Fåfänga voro derför alla försök af Iliana och Ingeborg att närma sig eller omhulda henne; lik en skygg fogel, som tror sig fångas, flög Asta ifrån dem för att gömma sig, och der gälde att kunna finna henne, än i bergsskrefvan vid hafsstranden, än i den högsta torngluggen.

Då hon sedermera vid sju års ålder förlorade sin mor, greps flickan så djupt att hon för en tid icke ville tala, än mindre svara på någons tilltal.

Emellertid hade Iliana blifvit gift med sin länge trolofvade Tord Bonde och efter den olycksdigra tilldragelsen på Karlsborg, som gjorde henne till enka, dröjde Iliana i närheten af sitt fordom lyckliga hem, till dess döden återförenade henne med den oförgätlige hjelteriddaren. Ingeborg deremot skyndade genast vid stjufmoderns död hem till Hjuleberg att förestå sin fars hus och taga hand om

den lilla halfsystern. Men hela hennes kärleksfulla sätt förmådde ingenting på det i sin sorg förstummade barnet, som mera än någonsin liknade en fogel, färdig att vid minsta närmande lyfta vingarne till flygt.

Då kom bland andra fränder äfven fru Britta Tott på besök till Hjuleberg. Hon hade lemnat Kalmar kloster och ville, såsom hon sade, några år ännu lefva afskild från verlden, för att helt och hållet egna sig åt uppbyggandet af den gamla kyrka, som tillhörde herr Erengisles fädernegård. Innan hon begaf sig uppåt landet, ville hon taga afsked af närvarande fränder och vänner. — Tottarnes anborna, vidtfrejdade slägt* hade ju alltid hållit samman och, såsom fru Britta sade, upprepande den gamla sägnen inom slägten: »det var deras fröjd och gamman höra hur det hvarjom och enom gick». Så sade hon, likväl döljande den hemliga afsigten med sitt besök.

Det kunde nämligen der borta på landsbygden, der gamla Hammersta var beläget, blifva långsamt nog. Herr Erengisle var sysselsatt på Stegeborg, och grannarne — det kände hon på förhand — skulle ingifva henne ringa förnöjelse. Med ett ord: hon sökte en passande person att taga med sig och borde ju först söka någon inom sin egen slägt.

Men Hjuleberg, ett af stamgodsen, var icke detsamma som förr. Vid fru Brittas ankomst voro visserligen flera gäster församlade der men af en föga glad anledning. Begrafningen af herr Åkes fru hade nyss försiggått, och de fyra sönerna från förra giftet voro just församlade att rådslå om utbekommande af sitt hos fadren qvarstående mödernearf, hvilket befanns icke så lätt, alldeles vid nu skedd bouppteckning emedan herr Åke Axelssons tillgångar tycktes knappast medgifva tillfredsställandet af sönernas fordringar, hvarför stämningen inom huset var allt utom glad. Herr Åke sjelf tog dock saken ganska lätt, i det han förklarade sig villig att öfverlåta Hjule-

* Tottska slägtens stamfader Tord lefde på 1160-talet.

berg till sönernas disposition och sjelf draga till Varberg, der han föröfrigt hade sitt säte såsom höfvidsman. Så till vida var den vigtigaste punkten afgjord, men det återstod en annan, hvarvid herr Åkes alltbestyrande söner bemödade sig att vinna sin kloka fränka fru Britta till bundsförvandt. Man ville nämligen förmå Ingeborg mottaga herr Hans Sigurdssons frieri. Den norska ädlingen var en ridderlig herre med gods och gårdar, och man kunde ej fatta hvarför deras syster ens betänkte sig och, såsom hon yttrat, ansåg sin främsta pligt vara att uppfostra den öfvergifna lilla halfsystern. Visserligen fruktade man att snarare något hemligt tycke vore orsaken till hennes motvilja för det lysande tillbudet, likväl borde man aflägsna »olycksbarnet», såsom man kallade den obehöriga varelsen, som, också hon, skulle »taga arf», huru fånig hon än föreföll dem.

Fru Britta lofvade att tänka på saken. Hennes första tanke hade varit att taga Ingeborg sjelf med sig, emedan hon kände en viss stolthet öfver den skönhet, som präglade familjens slägtdrag, hvilka framstodo i hennes älskvärda personlighet. Men då fru Britta på qvällen kom in i sitt sofrum och fann på nattduksbordet den lilla spegel som Inga, kammartärnan, alltid förde med åt sin fru, blef hon ganska besynnerlig till mods. Vare sig orsaken dertill var jemförelsen med hennes unga fränka eller möjligen Ingas glömska att afdamma glaset, alltnog spegeln kastades tillbaka på bordet och der blef ingen vidare tanke på Ingeborg.

Följande dag föll hennes blick på Asta. Hon hade förut icke brytt sig om henne just för de unga herrarnas tydliga afsigt att intressera henne för »olycksbarnet», ty fru Britta hade ingen lust att gå denna deras önskan tillmötes och åtaga sig ett besvärligt påhäng: herr Åke sjelf skulle minsann föga tänka på att lemna något till flickans underhåll.

Så tänkte fru Britta, då, som sagdt, hennes blick just föll på den lilla flickan. Der var ett uttryck i Astas ögon, som fäste hennes uppmärksamhet, något på en gång kallt

och lidelsefullt, ett slägtdrag med henne sjelf, som just derför kom henne att blicka djupare in och bättre än andra förstå hvad som gömde sig på djupet af barnets inre. Hon blef också den första som lockade ett ord från Astas läppar, der syntes till och med ett leende, och detta följdes af ett skratt så friskt och lustigt, att fru Britta kände sig road och raskt beslöt att taga det egendomliga barnet med sig till Hammersta.

Herr Åke sjelf, som föga befattade sig med den fula obegripliga lilla dottren, gaf gerna sitt samtycke. De fyra halfbröderna funno förslaget utmärkt och Ingeborg kände med smärta sin oförmåga att hålla den lilla systern qvar, då denna jublade att få flyga till ett annat hem, der hon väntade — *hvad* visste hon dock ej.

Fadren lade emellertid en frikostig penningsumma i fru Brittas hand till flickans utstyrsel, och han klappade den lilla på hufvudet, gifvande henne dermed sin faderliga välsignelse; men de kloka sönerna undgick ej hans suck af lättnad vid afskedet från det oförstådda barnet.

Ingeborg knöt en silkessnodd omkring Astas hals och visade henne den dervid fästade amuletten, hvaruti låg ett sammanviket pergamentsblad, hvarpå hon skrifvit ett ord, hvilket Asta skulle läsa då hon lärt sig läsekonsten. Asta, glad åt den vackra gåfvan, men ändå mera fröjdande sig åt resan, lofvade att snart lära sig läsa för att sjelf tyda ordet som stod inuti amuletten. Hon drog sig icke heller undan utan snarare besvarade Ingeborgs systerliga afskedskyss. Sålunda lemnade Asta fadershemmet och fördes till nya förhållanden.

Sedan dess hade sju år förflutit.

Den första tiden hade Asta känt sig öfverlycklig, emedan lifvet på Hammersta var helt olika det på Hjuleberg. I det stränga föräldrahemmet skulle hon gå och röra sig på ett sedesamt sätt — detta låg icke i hennes natur — och i barnkammaren skulle leksakerna stå prydligt uppställda, hvarför hon knappast vågade röra dem; deremot hos fru Britta fick hon rusta hur hon ville. I sin lekvrå hade hon grankottar och rönnqvistar, utan att

någon vågade kalla det för skräp; om vintern bygde hon snöslott på gården och under sommaren klängde hon i träd och hoppade öfver gärdesgårdar, utan att någon hindrade henne. Det förstås att man kallade henne »vildungen» samt att folket förvånades, och kammarpigan Inga var ganska förtörnad när Asta kom hem med sönderrispad klädning; men hvad gjorde det när fru Britta sjelf skrattade åt hennes missöden. Några af grannarna, som hörde saken beskrifvas, åntogo att fru Britta ville göra ett experiment i barnuppfostran, men folket tyckte snart det ena kunde just vara likt det andra, som man sporde om den besynnerliga gårdsfrun. »Åldmor», som varit på gården alltsedan gamle herr Nils' tid (fader till riddaren Erengisle) och som vanligen brukade utreda hvad andra icke förstodo, skakade på hufvudet och yttrade endast: »att slikt hade icke förr tilldragit sig bland herrskaperna på Hammersta».

Att emellertid Asta fick gå klädd i hemmaväfda kläder, grå och simpla som gårdens barn, rörde henne sjelf föga; men Inga grämde sig att barnet i följd deraf icke fick något anseende, hon som visste att herr Åke dock hade lemnat en dryg penningsumma så väl till fina kläder som till hennes uppfostran. Hon beslöt att rådgöra med »åldmor» hur man skulle förmå »nådiga frun» antaga en person, som kunde lära flickan skick och seder, såsom det anstod en adelsjungfru. Men då förklarade »åldmor» rent ut: »att hennes tid var förbi; med den nya gårdsfrun hade nya seder kommit — man kunde endast bida herr Erengisle sjelf och hans utlåtande i saken.»

Sålunda förgingo de två första åren, hvarunder »vildungens» ofog tilltogo på ett fruktansvärdt sätt. Än hade hon släppt en gris in i trädgården, der denne bökat upp alla de nysatta plantorna, än hade hon öppnat ängsgrinden, så att kreaturen rusade in och förstörde det nyslagna höet. En annan gång hade hon släppt lös den stora bandhunden, som icke förstod sköta sin frihet bättre än att han slog omkull och nästan skrämde till döds ett par af godsets barn, som kommit in på gården. Men den

»nådiga frun» sjelf tog ej vidare i saken än att hon förklarade, att tiggarungar icke hade sin plats på herrskapsgården. Asta sjelf förstod likväl då att hon gjort illa, och tröstade barnen dermed, att de fingo följa henne till skogsbacken och »köra häst». Så bar det af öfver stockar och stenar och barnen kommo hem blodiga och sönderrifna, hvarför man derefter bar en riktig fruktan för »vildkatten», såsom man nu kallade henne. Asta tröstade sig dock och lekte ensam. När så gårdsmästaren på våren gallrade träden, samlade hon alla torra qvistar för att göra sin egen Valborgsmesso-eld, men då härvid sjelfva gårdshuset hotades af lågorna, blef fru Britta vred och sade att hon ville skicka henne tillbaka till sin fader.

Då tänkte »åldmor» i sitt tysta sinne, det var den klokaste tanke »nådiga frun» haft, sedan hon kom till Hammersta gård; men Asta blef förtviflad. Hon tog sin tillflykt till bandhunden, hennes egentligen ende vän. Gamle Ruffo bara såg på henne med kloka, sorgsna ögon och viftade på sin stora svans; derefter gick hon till Inga — det var väl bara en tjenarinna, det förstod Asta, men hon hade ändå märkt, att Inga mer än en gång manat godt för henne. Hvad skulle dock Inga göra, annat än råda barnet att sjelf bedja sin fostermor att få stanna. Det vågade Asta visst icke och erfor kanske först nu en viss förnimmelse att hon också här var ensam. Då tog hon sin tillflykt till pilkronan öfver bäcken och der satt hon länge och grät öfvergifvet och hejdlöst. Fru Britta hörde hennes gråt, men det rörde föga hennes hjerta. Till sist började Asta att sjunga — hennes sång hade något underligt med sig, tyckte folket, den liknade också snarare en fogels qvitter än en menniskas röst — hon lockade äfven dermed en hop småfoglar till pilträdet och der blef en vexelsång. Asta hade lärt sig att med talltrasten midt under drillens höjd sänka den till en låg vemodsfull ton. Derefter vexlade hon om, öfverröstande foglarne med de muntra visor hon hört folket sjunga. Då fann hon åter behag hos fru Britta, som lät beveka sig, och barnet blef fortfarande qvar på Hammersta.

Emellertid hade »åldmor» en dag mött fru Britta ute på gården, och då den »nådiga frun» var helt vänlig, företog sig den gamla att »slå fram» om, huru skolmästaren var en lärd man och skulle helt visst kunna lära den unga jungfrun »alla bokliga konster». Rådet togs i akt. Skolmästaren skickades efter och fick i uppdrag att undervisa jungfru Asta. Inga tyckte för sin del att det varit mera passande efterskicka en af presterna från Ösmo och vågade äfven framkasta saken för sin fru; men fru Britta tyckte icke om prester, hvarför det fick blifva som hon befalt. Asta sjelf fann skolmästaren afskyvärd, men måste finna sig uti att sitta stilla och låtsa höra på, under det likväl hennes tankar fritt löpte bort, långt bort — hon visste knappast hvart.

Huruvida undervisningen gick framåt brydde sig fru Britta föga om, och endast den kloka kammartärnan, som såg sin fru åter börja syssla med sina hemliga värf, förstod att det var derför hon vanvårdade barnet.

Vid samma tid inträffade en händelse, som blef en vigtig epok i Astas lif. Der kom nämligen en dag ett sällskap tattare, som uppslog sitt läger helt nära Hammersta. De medförde en packe varor, som buros upp till gården, och fru Britta gjorde åtskilliga uppköp. På qvällen fick folket gå till lägret och se på dansen, der en flicka i brokiga kläder dansade ensam, under det hon slog på en liten bricka besatt med bjellror, hvilken hon kallade tamburin.

Asta var hänryckt och bad tatterskan lära henne dansa. Men det ville icke den lilla tatterskan, derför att Asta hade en så gemen grå klädning, att hon tyckte man borde just kalla henne »Askungen». När så folket skrattade häråt, kände sig Asta för första gången förnärmad och rusade till sin fostermor. »O, Britta, om jag hade en klädning liksom den lilla tatterskans, hvad jag skulle vara lycklig!»

Fru Britta var den dagen i sitt bästa lynne och lofvade barnet det hon begärde. Det föll sig dertill så bra att bland de inköpta sakerna befann sig ett rödt tyg, och

för öfrigt hade tattarfolket att sälja guld- och silfverglitter samt flera slag af tamburiner, hvarför Asta fick en fullständig kostym, som Inga tillsades att ordna. Deref-ter dansade Asta ofta till fostermoderns förnöjelse.

Så gick en lycklig tid; men snart nog ledsnade fru Britta såväl vid barnet som hennes dans, förklarande att hon icke hade tid till dylika barnsligheter, och Asta för-vistes till Ingas vård.

Asta gret, men Inga var belåten och fick nu åtaga sig flickan. Det hade länge nog förargat Inga att höra husfolket — och för öfrigt hela trakten deromkring — tala om Hammersta-frun, som lät sin fosterdotter »spela tattare». Barnet kallades också numera »tattarungen», och det hjelpte till ingenting att Inga förklarade, »huru sådant folk hade svart hår och brunt skinn, och det just var den unga adelsjungfruns ljusa ansigtsfärg och rödgula hår, som vittnade om hennes förnäma börd». Huru tap-pert Inga sålunda försvarade sin skyddsling, kunde hon icke hindra folket att »göra spe», då man såg Asta smyga förbi husknuten, för att springa till hundkojan och slå armarna om stora Ruffo, talande till honom såsom vore han en menniska, eller då hon klättrade upp i pilkronan för att sjunga sina underliga visor.

Inga grubblade hit och dit hur hon skulle kunna förvandla den så kallade tattarungen till en förnäm jungfru — det var hennes dröm — men sjelf var hon föga för-faren i förnäma arbeten, såsom sömnad i silfver och guld. Hon ville dock försöka, då hon just bland sakerna på vinden hittade en sybåge; men fru Britta ville icke köpa några dyrbara tillbehör, och Asta förvisades till arbets-stugan, »der hon kunde ha göra nog». För öfrigt hade fru Britta sjelf icke tid att vidare tänka på slikt.

Med djup bedröfvelse hade också den trogna kam-martärnan sett hur hennes fru åter började stänga sig inne i lönkammaren, för att hålla rådslag med Olans, skrifvare, hvarefter Göran skickades i hemliga ärenden såväl till Stockholm som Upsala. Vid hvarje resa före-sväfvade henne minnet af budskapen från Örebro, som

togo ett så olyckligt slut, och hon afbidade med klappande hjerta Görans återkomst. Ifrån lönkammaren hade hennes spanande öra snappat upp huru »frun» och »skrifvaren» talade riksvigtiga saker, såsom att konung Kristiern, understödd af erkebiskopen, hade börjat rättegång med konung Karl i Danzig o. s. v. Inga ville icke, att någon skulle veta huru hennes fru hade sin hand med i spelet, smidande ränker emot konung Karl, särdeles då denne hade många hemliga vänner i trakten. Det visste hon och lät derför talet utgå, att budskapen gälde herr Erengisle. Ändtligen hade likväl resorna upphört och Göran fick vara hemma i ro.

Några år förgingo, hvarefter det ånyo inträffade en händelse, som inverkade på Astas utveckling. Hon var då redan på sitt femtonde år.

Herr Åke ämnade ingå sitt tredje giftermål och sände budskap till fru Britta, bedjande henne underrätta Asta härom, äfvensom att infinna sig med hans dotter till bröllopet. Fru Britta sjelf, som just hunnit nära fullbordandet af sin kyrkobyggnad, hade hvarken tid eller lust för den långa resan, och Asta ville icke ens höra talas om Hjuleberg, fadren hade nämligen från sönerna återlöst egendomen. Det hjelpte till ingenting, huru än herr Åkes blifvande husfru sjelf skref till fru Britta och bad henne försäkra den unga stjufdottern om ett kärleksfullt bemötande i fadershemmet, men Asta ville än mindre höra talas om någon, som skulle vara i hennes moders ställe på Hjuleberg. Hon mindes nog sin moder, fast hon aldrig talade om henne.

En sak var det dock, som fäste Astas uppmärksamhet. Der var nämligen ett bref till henne sjelf från syster Ingeborg jemte en bröllopsklädning, som hon sjelf sytt för den lilla halfsystern.

Asta kände sig visserligen skygg som förr vid åsynen af brefvet, men kunde ej undgå att kasta en blick på den präktiga klädningen, som också alldeles förbländade henne. Hon kunde ej låta bli att med handen röra vid guldbroderiet och helt sakta taga i guldspetsarne.

Fru Britta tyckte visst icke om detta. Hon lät bära klädningen upp på klädkammaren, och man talade icke mera om den eller hela bröllopsfärden. Ingeborgs bref fick dock Asta behålla för sig sjelf, och det tog hon med sig ut till pilträdet, för att sjelf läsa om det — det var ändå roligt att ha ett bref skrifvet enkom till henne sjelf! — De skrifna bokstäfverna kunde hon förstå hvar för sig, men att lägga ihop meningarne var alldeles omöjligt. Först blef hon harmsen och sedan ledsen — att sitta der med sitt bref i handen och ej förstå annat än hvad hon mindes sedan fru Britta läst det för henne!

En rodnad smög sig öfver Astas ansigte, först så småningom och sedan så starkt att hon ovilkorligt gömde det i sina händer. Hon blygdes — nu förstod hon det — och räknade efter den tid som gått. Fem år hade hon fått undervisning af skolmästaren, det visste hon, och kunde ändå ej läsa sitt bref.

Nu föresväfvade henne också, att hon kunde visst rakt ingenting — men det var icke skolmästarens fel, ty han var ändå beskedlig och hade visst haft mycket tålamod, utan det var hon sjelf som var — ja, *hvad* var hon egentligen? Det visste hon icke.

Hon började gråta och kände sig ensam, eller rättare förstod hon nu, att hon var det, och det var en underlig känsla af öfvergifvenhet.

Der nere i ån, just under pilkronan, plaskade ankor och gäss — hur hade hon icke ofta skrattat åt ankungarna, som kilade omkring, dykande upp och ned i vattnet, och sedan, liksom de varit trötta, smögo sig under vingarne på de stora. Men nu kunde hon icke skratta deråt, hon ville snarare gråta, bara gråta, och tyckte det vore mycket bättre att vara en ankunge, som ingenting annat förstod än att roa sig, och som icke heller var ensam som hon.

Asta hade icke tänkt derpå förr, åtminstone icke klart och redigt som nu. Men sedan hon riktigt gråtit uttyckte hon det var bara dumt att tänka så, ty i det hela

hvad brydde hon sig om någon menniska, då ingen brydde sig om henne?

Ingen? Men fru Britta då?

Asta skakade på hufvudet åt sina egna frågor. Hon hade en gång hört Inga säga: »Nådiga frun bryr sig icke om barnet.» De orden hade Asta aldrig glömt, fastän hon egentligen icke förstått dem. Det var visst i vredesmod Inga sagt det, men hvad menade hon egentligen?

Jo, nu visste Asta det. Sådana ord som stått i brefvet — ack om hon bara sjelf kunde läsa dem! — sådana ord hade fru Britta aldrig talat till henne. Dock var hon ju ofta mycket god, och så förtjusande derjemte och kunde skratta, såväl när Asta dansade som när hon sjöng — men Britta kunde också skratta på samma sätt, när gamle Ruffo gjorde sina klumpiga hopp utanför hundkojan; icke brydde sig Britta vidare om Ruffo för det. Derpå tänkte hon nu.

Många, många gånger hade Asta känt en så brinnande lust att slå armarna om fru Brittas hals och få säga huru mycket, mycket hon höll af henne; men hon hade aldrig vågat det, ty om Britta i en sådan stund kanske skrattat åt henne, skulle det gjort Asta ondt, det kände hon. Vid en sådan föreställning var det till och med som om något reste sig inom henne, som ville hon knyta handen och rent ut säga, att hon visst icke ville vara hos Britta.

Men också det var bara dumheter, ty fru Britta var ju ändå den enda i hela verlden, som brydde sig om henne.

Den enda? Hade hon icke i sin hand brefvet från syster Ingeborg, deri det stod så vackra ord till henne — så förtretligt att hon icke sjelf kunde läsa dem — kanske skulle hon annars ändå kunna glömma sin fruktan för den vackra systern?

Under det Asta grubblade härpå, förvånades hon att Ingeborg icke hade glömt henne, fastän det var så många år sedan hon sett henne. Hon mindes nog, att det förr hade kommit flera bref, men att hon icke brytt sig om

att höra på, då Britta talat om underrättelser från Hjuleberg. Hon skulle nog icke heller brytt sig derom nu, om icke den vackra klädningen varit med, den som Ingeborg sjelf sytt åt henne.

Och nu slog henne minnet af amuletten, som Ingeborg gifvit henne vid afresan från fadershemmet. Tänk att hon kunnat glömma den!

Hon bar nog amuletten på sig, men hade aldrig tänkt på sitt löfte att lära sig förstå ordet som stod skrifvet på det pergamentsblad, som förvarades deruti.

Asta skyndade sig att knyta upp sitt klädningslif och framtog amuletten. Det var icke så lätt att öppna den, men det gick till sist, och derinuti låg mycket riktigt det lilla bladet — men hon förstod ju icke det skrifna ordet!

Hvem skulle hon fråga? Men hon borde icke fråga någon, ty nu mindes hon att hon lofvat sjelf lära sig läsa ordet och då skulle hon förstå det.

Asta hoppade ned ur trädet. För henne behöfdes ej många minuter för att flyga upp på sin lilla kammare efter boken, d. v. s. en bok med både tryckta och skrifna bokstäfver, efter hvilka hon längesedan bort lära sig både läsa och skrifva. Icke heller dröjde det länge förrän hon hade jemfört bokstäfverna, lagt ihop dem och fått ett ord, som hon upprepade om och om igen, till dess hon tydligt och högt uttalade: »*systerkärlek*».

I sin glada ifver och med klappande hjerta upprepade hon högt det funna ordet, utan att dock just tänka på eller förstå dess betydelse.

Följande dag sprang Asta redan halfvägs för att möta skolmästaren, som med förvåning såg henne inom kort tid inhemta de kunskaper, hvaruti han under åratal förgäfves sökt undervisa henne.

Emellertid, så ofta Inga gick upp på klädkammaren för att ordna eller hemta några saker åt sin fru, följde Asta med. Under det Inga var sysselsatt, gick Asta till hörnet der den broderade klädningen hängde, omslagen med sin hvita linneduk. Hon öppnade på duken för att

betrakta sin skatt, och för hvarje gång hennes hand vidrörde det mjuka silkestyget, smög sig en allt varmare känsla genom hennes hjerta. Det var som om de utsydda guldblommorna minskade afståndet emellan den fagra Ingeborg och den fula Asta. Slutligen kunde hon med en känsla af lycka upprepa det hemlighetsfulla ordet *systerkärlek*, ty hon hade nu lärt sig att förstå det.

4.

Det ensamma barnet hade sålunda börjat inse hvad som fattades henne, under det hon på samma gång erfor en vaknande lust att få meddela sig till någon. Men till hvem? Fru Britta var mera än någonsin upptagen, såväl af sina anordningar hemma som med kyrkans inredning. Icke heller ville Asta tala härom med Inga, hon var nog snäll, men ändå bara en tjenarinna. Gamle Ruffo skulle icke begripa de vigtiga saker hon nu hade att tala om, och om han än skulle förstå en viss plan, som började mogna inom henne, så skulle han bara tjuta och beklaga sig — det blef minsann nog med det, om hon en gång satte sin plan i verkställighet. Fåfängt hviftade också Ruffo med sin stora pelsrika svans, hon kunde icke säga honom något, och lika fåfängt vinkade den kära pilkronan och för öfrigt alla de kräk i ån, som kacklande och snattrande sågo på henne: med ett ord, det var som om alla förstodo att hon bar något inom sig, som hon ej ville meddela dem. Ja, de enfaldiga djuren begrepo henne bättre än någon menniska, åtminstone på Hammersta. Till den insigten hade Asta nu kommit.

Det syntes således som om Hammersta hade förlorat sitt egentliga behag sedan hon sjelf fått öppna ögon, och hon började känna en viss nyfiken undran, huru det nu kunde vara på Hjuleberg — kanske helt annorlunda än

hon i sin enfaldiga barndomstid hade funnit det, ty huru hade hon icke misstagit sig om Ingeborg!

Ingeborg — ja, det var henne hon ville se, hon tyckte det var så mycket, hon velat säga henne.

Hvarför skulle hon icke kunna resa till Hjuleberg? Man hade ju för länge sedan bjudit henne komma dit. Ingeborg hade nog tid att höra på henne; ja, hon skulle nog bry sig om Asta — det hade hon för öfrigt nog alltid gjort, fast Asta sjelf i sin fånighet icke begripit henne.

Men hur skulle hon kunna säga sin plan till fru Britta, och skulle dessutom Britta ens ha tid att höra på henne just nu, då der kommit en ny konstfärdig målare från hufvudstaden. En gång hade Asta bedt att få följa med Britta till kyrkan och se, hvad den nye målaren gjorde der, men hon hade icke ens fått ett svar, så brådt hade fru Britta haft att komma åstad.

Men så en morgon helt tidigt — man var redan i slutet af maj — försökte Asta att passa Britta, just när hon före sin kyrkofärd »rykte omkring», som folket sade, för att tillse såväl inredningen af det nya stallet som gårdsmästarens planteringar.

»Britta», sade hon med klappande hjerta, »kära Britta — jag ville så gerna få tala med dig.»

»Tala gerna, barn», svarade hon, »men du vet, att jag har icke tid för barnsligheter.»

»Det är också en allvarsam sak — jag ville det så gerna —»

»Inga preludier — fort till saken.»

»Jag har en plan — jag har tänkt på den så länge.»

»Sså — jag trodde, att du icke ens tänkte något, du barn — och så har du en plan dertill? Kanske att få en liten ridhäst — du har talt om det förr.»

»Ja, det ville jag nog, snälla Britta — ack, om du gaf mig en ridhäst, det skulle just komma till pass för min plan.»

»Du skulle naturligtvis rida till skogs och komma

hem utan både sadel och remtyg — åhnej, det få vi dröja med till dess du kan sköta dig bättre än nu.»

Asta qväfde en suck; det der lät icke lofvande för hennes tilltänkta långa färd. »Jag skulle nog rida ordentligt, om du bara trodde, att jag kunde färdas ensam — vägen skulle jag nog taga reda på — men det är bra långt, förstås.»

»Hvart skulle det då bära hän, kära barn?»

»Till Hjuleberg.»

»Hjuleberg? Du är för stor nu, Asta, att leka dylika barnsligheter, liksom förr när du med käpphäst reste verlden omkring.»

Asta blef blossande röd; hur skulle hon göra sig förstådd? Litet trotsigt utropade hon:

»Det är visst ingen lek — jag vill verkligen resa till Hjuleberg.»

»Och hvad skulle du göra der?»

»Man har ju bjudit mig —»

»Ja, det var sant, till bröllop.» Fru Britta skrattade. »Du tror, att bröllop står i flera månader, du fjolliga barn!»

»Gör det inte?» frågade Asta förvånad, men fann sig och tillade: »Jag bryr mig icke om bröllopet — jag vill bara tala med syster Ingeborg.»

Nu förlorade fru Britta tålamodet.

»Hvad är det der för dumt prat — släpp min arm, Asta, du ser ju, att du hindrar mig,»

Men Asta släppte icke fru Brittas arm, tvärtom höll hon den än bättre fast med sina små, men starka händer. Hon hade icke förgäfves beredt sig på en strid, och nu måste hon tala.

Fru Britta såg på henne förvånad; just i denna energiska vilja låg något, som hon kände igen hos sig sjelf, och derför tyckte hon ej illa om det. Aldrig förr hade heller Asta talat så bra, och det gick liksom af sig sjelft att säga ut hvad hon tänkt och ändå mera. Hon förklarade hur hon tyckte sig vara ensam, huru hon var bara en onyttig varelse, hur hon längtade att få se Inge-

borg och säga henne hur hon visste, att hon varit otacksam. Hon kunde hvarken sofva eller företaga sig något förrän hon gjort detta — och Ingeborg skulle lära henne allt, hvad hon nu icke kunde — ack, hon kunde ju rakt ingenting!

Fru Britta, som satt sig ned på en sten i förbivägen, hörde fortfarande på, så förvånad var hon, och det föll henne icke ens in att afbryta Astas uttalade meningar, hvilka förvånade henne genom den klokhet de röjde, ty klokt var nog det hon sade.

Asta hade icke en skymt af förebråelse i sina uttryck, men förebråelsen låg så naturlig i det hela, att Britta kände sig svarslös inför den fråga, som plötsligt stod för henne, frågan huruvida hon hade fylt det ansvar, hon dock åtagit sig för det moderlösa barnet.

»Ja», fortfor emellertid Asta, »här på Hammersta skulle för resten ingen bry sig om, att jag reste min väg — bara de enfaldiga djuren — men ingen menniska — ingen!»

Den känsla af ensamhet, som så lidelsefullt röjde sig på djupet af den unga flickans sinne, anslog en sträng af samklang i Brittas eget inre — hur hade hon icke sjelf i sin ungdom känt sig ensam, hur hade hon icke saknat den ledning och den undervisning, hvarefter hon törstade, till dess hon, likt sin ytliga moder, fann sig i sitt öde och lärde sig försmå, till och med förakta det ädla, för att gripa det förgängliga, som beröfvat henne lifvets lycka och lemnat hennes hjerta tomt.

Allt detta genomflög Britta, under det hon betraktade Asta, likväl med en främmande blick, emedan tankarna öfvergått till henne sjelf och den flydda ungdomstiden, som så hastigt skymtat fram.

Emellertid stod Asta tyst och väntande, utan att förstå huru Britta glömt henne och hennes fråga. Först efter en god stund upprepade hon helt bönfallande: »Ack, om jag fick den lilla hästen, som du en gång lofvade mig, hvad jag skulle vara lycklig!»

»Hästen?» upprepade fru Britta, farande upp ur sin dröm. »Hästen?»

»Ja — för att komma till Hjuleberg».

Fru Britta stridde emellan löje och vrede: »Hvad i all verlden skall du göra på Hjuleberg — hvarför vill du inte vara qvar här — kan du säga det?»

»Det har jag redan sagt», svarade Asta med ett utbrott af sitt gamla trots; men kände i detsamma att hon bar sig dumt åt och utbrast med halfqväfd smärta: »Här göra alla bara spe af mig.»

Åter kände fru Britta en viss förebråelse inom sig, ty hon hade verkligen egnat barnet föga omsorg. Men Asta var ju också bara barn ännu, och det der skulle hon snart rätta och godtgöra, bara hon finge tid, nu hade hon ju allt det förestående att tänka på.

Sålunda flögo tankarne inom fru Brittas hufvud, och hon beslöt lika hastigt att taga saken så lätt som möjligt för att borttaga Astas griller.

»Hvad gör det dig, hur enfaldigt folk pratar», sade hon, i det hon reste sig, »du tycker, att du har tråkigt här, Asta, och det är hela saken. Men jag skall tala om för dig, att här skall bli stor midsommarsfest — min nya kyrka skall då invigas och mycket folk kommer då hit.»

Asta blef visserligen ganska intresserad af dessa nyheter, men kände dock derjemte sin gamla fruktan för främmande menniskor.

»Mycket folk», upprepade hon, »hvad bry sig de främmande om mig, om icke för att gyckla och kalla mig det afskyvärda: »Askungen.»

»Åhå», utbrast fru Britta skrattande och såg sig om: du är rädd att uppträda i dina gamla hvardagskläder; men förstår du icke, barn, att du till den högtiden får nya. En klädning till S:t Hans afton, då gästerna komma, och en ännu finare till stassen i kyrkan,»

»Ack», inföll Asta ifrigt, »jag har ju redan sjelf en sådan fin klädning.»

»Det är sant, du skall få profva den, så få vi se.»

En hemlig glädje genomfor Asta men kunde dock ej helt undanträngа tanken på hennes stora resplan. Då tog fru Britta med begge händerna om hennes hufvud och såg på henne:

»Du skall få följa mig till kyrkan i dag, Asta, barnet mitt, och du skall der få se mera, än du kunnat drömma om.»

Besegrad af Brittas vänlighet och än mer af blicken från hennes underbara ögon, glömde Asta åtminstone för stunden sin egen stora resplan och utropade: »får jag verkligen följa dig till kyrkan!»

Asta blef också fullkomligt tillfredsställd af det nya och ovanliga i fru Brittas färd. Hon hade heller aldrig sett någon annan kyrka än kapellet på Hjuleberg, och redan då hästen stannade på kyrkovallen utanför Ösmo, började hennes hjerta att klappa af undran och längtan: en sammanbindande känsla af allt det forna jemte en viss nyfikenhet att få se det nya, det hemlighetsfulla, som folket sagt skulle finnas derinne i kyrkan. Visserligen kunde hon icke riktigt se det yttre af kyrkomuren, emedan den skymdes af murarställningar; men det brydde hon sig ej heller om, hon ville hellre se hvad som fanns derinne. När derför fru Britta stannade utanför, talande vid några arbetare, passade Asta på att krypa under ställningen och kom just framför en öppen port, så att hon kunde se derin, och — såg hon icke just der längst framme i koret ett altarskåp med sina pelare och deröfver den heliga jungfruns bild? Hur många gånger hade hon icke med sin moder knäböjt för den heliga bilden!

Ja — det var alldeles som i kapellet på Hjuleberg.

Hon skyndade fram till koret och knäföll på altartrappan. Hon kom så väl i håg sin bön — hon läste den för öfrigt morgon och qväll, fast hon aldrig tänkte derpå — den bönen hade hennes moder lärt henne. Allt

efter som hon nu läste den om och om igen, började hon förstå den och tyckte att madonnan smålog emot henne. Hon greps af en känsla af lycka, som hon icke känt på länge, länge; hon tyckte till och med att hennes moder knäböjde bredvid henne.

Då hördes fru Brittas röst ropa henne: »Jo, du är just en hygglig person att föra med sig då man har brådt — jag har sökt dig, barn!»

Asta vaknade ur sin dröm och skyndade litet häpen att lyda kallelsen. Men innan hon ens hunnit dit, hvarifrån ropet kom, var redan fru Britta fördjupad i samtal med en främmande herre. »Ah», tänkte Asta strax återkommen till verkligheten, »det är nog den store målaren.»

Ja — mycket riktigt — den främmande yttrade just: »Endast ett par gånger till, nådiga fru, och er bild skall vara färdig.»

Asta följde riktningen af hans hand och såg till sin ytterliga förvåning, fru Britta sjelf i sin svarta högtidsklädning, ligga på knä uppe i hvalfvet. Hon öfverlemnade sig så åt betraktandet af denna syn, att hon nästan hoppade till, då en hand lades på hennes axel och fru Britta åter stod alldeles bredvid henne, skrattande som hon ofta brukade: »Galna barn — din hjerna blir alldeles förbryllad här; kom nu, så fara vi hem.»

Asta yttrade ingenting; allt hade gått så hastigt och man skulle redan fara hem! Det var mycket hon velat fråga om, men hon vågade icke, utan bara följde, och kom först ifrån sina många funderingar, då hon åter satt vid fru Brittas sida i den lätta karmen, som snabbt rullade på vägen. Då betogs hon åter af riktig förtjusning — hon hade icke åkt i karm på många år — och dertill var det så roligt att se hur hästen klippte med öronen för hvar gång fru Britta snärtade till honom med piskan.

»Britta!» utropade hon då, »jag får ju den lilla hästen, som du lofvade mig?»

»Ja — om du kan lära dig rida som folk. Göran skulle få följa dig — om han bara vore hemma.»

»Det behöfs heller inte», försäkrade Asta, »du skall få se, Britta, att jag kan nog sköta mig sjelf.»

Fru Britta svarade icke härpå. Följande dag, då Asta höll sig framme för att möjligen få fara med till kyrkan, leddes fram en liten häst — en riktig liten bondhäst, tyckte Inga — men Asta fick den och var öfverlycklig.

»Jag har icke tid med dig», yttrade fru Britta, »du får rida hvart du vill, Asta.»

Asta brydde sig icke heller så mycket om kyrkan nu, då hon fått hästen. Hon ville rida till skogen och öfva sig, för — ja, för den långa färden till Hjuleberg, hvilken tanke åter dykte upp i hennes sinne.

5.

Under de öfriga förberedelserna till festen på Hammersta i och för kyrkoinvigningen i Ösmo, hade fru Britta låtit Inga hemta ned ifrån klädkammaren åtskilliga stycken tyg af mer och mindre dyrbart slag, och hade äfven mäster Jonas blifvit tillkallad.

Mäster Jonas var nämligen en skicklig skräddare från hufvudstaden, som nyligen kommit till orten och redan fått sig anförtrodda åtskilliga beställningar från omkringliggande herregårdar.

Fru Britta bestämde sig för tvenne drägter, en af guldbrokad och en af svart flöjel (sammet), för att sedermera kunna taga den som bäst behagade henne.

Äfven för Asta bestämdes en klädning af dyrbart tyg, men i så mörk färg att Asta blef alldeles förtviflad; hon hade så gerna velat ha ett tyg i rödt och hvitt, som låg bredvid, men det ansåg fru Britta icke passande. Inga skickades ånyo upp till klädkammaren för att taga ned jungfru Astas broderade silkesklädning.

Med klappande hjerta såg Asta sin skatt befrias

från linneduken, och under det Inga påsatte henne klädningen, genomforo henne många nya tankar.

Hur gerna hade hon icke velat springa till ån, för att i det spegelklara vattnet kunna få se sig sjelf med den praktfulla drägten. Men derpå var ej vidare att tänka, åtminstone så länge fru Britta granskade henne. Dock, så mycket visste hon nu, att efter denna dag skulle ingen våga att kalla henne med det afskyvärda namnet Askungen. Hon riktigt darrade af fröjd då just Inga, som ibland hade sitt sätt att vara frispråkig med sin nådiga fru, förklarade att klädningen riktigt anstod en ung adelsjungfru.

Asta ryste af glädje. Hon en ung adelsjungfru? Verkligen?

Hon skulle velat ropa det högt men vågade icke, emedan det kunde misshaga fru Britta, som då helt visst skulle taga skatten ifrån henne. Det var redan nog med Ingas oförsigtiga ord, ty fru Britta ropade med detsamma: »Inte så illa, minsann! Men det passar slätt icke ihop med de långa barnsliga lockarne, som flyga för alla vindar — antingen få *de* stryka, eller får klädningen skäras af.»

»Oh», inföll Asta, »långt hellre lockarne då, men inte klädningen!»

»Asta pratar som ett riktigt barn», utropade den frispråkiga fast välmenande Inga, »lockarne få då allraminst röras, och att de skola bli väl rustade, det blir jag man för.»

»Det ligger ibland ett visst förstånd i hvad du säger, Inga», yttrade fru Britta, »lockarne få vara, om du kan få dem i styr. Du har också rätt i att klädningen är bra lång för henne, det kunde se ut som man ville inbilla folk att hon är en vuxen person.»

»Men, nådiga fru, tänk då på att jungfru Asta snart är femton år.»

»Femton år? Ja visst, men spenslig och liten som en tolfåring — det är ju riktigt löjligt att se henne så der utstyrd.»

Tårarne ville brista fram i Astas ögon, men hon höll

dem tillbaka. Inga såg det och med en förtrogens hela rättighet yttrade hon mycket bestämdt: »Det kan icke vara nådiga fruns mening att det ser löjligt ut — jag tycker att klädningen passar utomordentligt.»

»Må vara, när den blir ändrad, blir den nog bra — mäster Jonas får skära af så mycket som en tvärhand.»

Asta hoppade till; hur skulle hon skydda sin skatt? Lyckligtvis höll Inga i sig, utan att det retade hennes fru. »Åh, så synd det vore — ja, det vore då riktig skada att klippa af den. Nu syns det för öfrigt hur jungfru Asta har vuxit till sig — hon ser ju präktig ut, riktigt för söt i den klädningen!»

Då ropade också Asta med: »kära Britta, kära lilla mor — —»

»Lilla mor», upprepade fru Britta skrattande, »det vore väl jag som skulle kalla dig så i den kostymen, så lillgammal ser du ut. Nej, Asta, du har ännu icke vuxit ur barnskorna.»

Asta såg misslynt ned på sina guldskor, dessa som hon nyss varit så stolt öfver. »Barnskor», upprepade hon, »jaså — det är bara barnskor.»

Fru Britta fortfor att skratta och Inga blef riktigt förargad inom sig men vågade ej säga ut, hur det var synd att retas med den barnsliga varelsen. Hon förstod för öfrigt hvaraf detta kom sig; hennes fru ville nog icke ha en ung och fager tärna vid sin sida och derför måste Asta ännu förblifva det lustiga barnet, likasom den tid hon utförde sina tattarkonster.

Fru Britta sade också i detsamma: »dessutom, barn, skulle du aldrig kunna dansa i den långa drägten — ifall sådant skulle komma i fråga.»

»Jo visst, Britta — om du vill det, så var säker att jag kan nog dansa som förr.»

Dermed började Asta att dansa. Men det var likväl icke som förr.

Besvärad måhända af den nya drägten eller medvetandet om en nu inträdd förändring i hennes lif, rörde hon sig stilla, nästan blygt och värdigt, endast bibehål-

lande af det forna, dess egendomliga, tjusande behag. Det var som för hvarje steg hon tog hennes sinne utvecklades, under det hennes ögon sågo drömmande in uti ett nytt lif.

Hon glömde likväl icke mera sig sjelf som förr i den yrande tattardansen; hon stannade utan påminnelse och såg småleende på Britta, såsom ville hon fråga: »är du nöjd?»

Inga var färdig att slå ihop händerna af förtjusning; men fru Britta svarade hastigt och med en röst som icke tålde någon invändning: »Det är bra, Asta, jag ser att du kan dansa, fastän du gjorde det bättre förr — jag tyckte mera om den dansen — mäster Jonas skall få skära af klädningen, så blir den mera barnslig.» Dermed vände hon sig om och gick utan att lägga märke till, huru Asta stod bestört, ur stånd att fatta sig. Men då Inga hade tagit af henne den praktfulla drägten och åter iklädt henne den grå, stampade Asta i golfvet så häftigt, att den lilla guldskon brast itu — hon var åter det vilda barnet, tattarungen.

Ändtligen spridde sig ryktet om huru det på Hammersta gård gjordes så ovanliga tillrustningar, att det omöjligen kunde gälla endast den vanliga festen på S:t Hans' afton. Der icke allenast brygdes, slagtades och bakades, utan de gamla gästrummen under loftet hade undergått en stor upprustning. Den stora hörnsalen, som varit stängd alltsedan herr Nils' (riddaren Erengisles faders) tid, hade blifvit upplåten, dess rikt utskurna bord och bänkar frigjordes från dam, vapen och dryckeskäril fejades så blanka, att sjelfva solen tycktes i dem återspegla sin glans, Fru Brittas egna rum, hittills så enkla, pryddes af icke så litet skatter från bönkammaren, och till sist hade öfver porten graverats det Tottska vapnet i bredd med det der förut varande, Natt och Dags.

Olaus skrifvare hade också utfärdat många inbjudningsbref, hvilka blifvit afsända med ridande bud såväl

till Stockholm som Upsala. Naturligtvis skulle hans högvördighet erkebiskopen sjelf infinna sig för kyrkans invigning, och för öfrigt gissade man på åtskilliga förnäma gäster, då konung Kristiern just nu »höll hof» i hufvudstaden och fru Britta hade så väl danska som svenska anförvandter der församlade.

Derefter kom ordningen till grannarne. Skulle hon rätt och slätt förbigå dem?

Det var icke fritt, att å ena sidan ett dylikt förbigående väckte harm, men å andra sidan kunde icke bjudningar till dem utfärdas utan föregående personligt besök af henne. Dock af den besynnerliga Hammersta-frun kunde man befara slikt, och hon hade ej heller ännu hörts af.

Man beslöt således i förhand att förskansa sig med att icke mottaga en dylik inbjudning, och derom voro alla grannarne ense.

Men handling blir icke alltid en följd af beslut, åtminstone uppstod på några håll icke så liten villrådighet, när inbjudningen kom.

Riddaren Arendt Bengtsson Ulf på Nyanæs * hade på sin tid varit af konung Karl insatt till höfding på Stockholms slott, men då slottet uppgafs till den nya regeringen hade han fått i ersättning Wala härad och en del af Ösmo socken i lifstidsförläning. Han kunde således höra till såväl det nya som gamla partiet. Dock ville han hålla fast vid öfverenskommelsen och gifva bestämdt afslag på inbjudningen. Men herr Arendt hade en ung fru, som i all hemlighet gladt sig att få vara med om den länge väntade festligheten och synnerligen att få se sjelfva Hammersta gård. Nu hade den unga frun också ett annat argument till hands, »att det just borde tillkomma herr Arendt, såsom den förnämste i församlingen, att gifva sina oförsonliga grannar ett bättre föredöme», och hon lyckades så till vida, att svaret, något sväfvande, blef hvarken ja eller nej, och man hade fria händer till

* Nu Nynäs.

ytterligare betänkande. Under tiden iordningsatte hon en passande drägt, säker om, att när denna var färdig, hennes gamle herre skulle inse skadan att icke få begagna den — sådana tillfällen bjödos minsann icke så ofta derborta på landsbygden.

Likaså på Faldanæs * blef icke mindre bryderi, hur man lämpligen skulle kunna afvika från den gjorda öfverenskommelsen. Herr Sten Eriksson Bjelkes fru var visserligen icke mera ung och brydde sig visst icke om festen för sin del, men der voro två giftasvuxna döttrar, fagra och väl belefvade, och det kunde för dem vara ett tillfälle att få se — eller låta sig ses — då flera framstående personligheter kunde antagas komma dit. Med ett ord, man måste väl för barnens skull göra något, då man vid närmare eftertanke ändå kunde anses böra visa uppmärksamhet mot fru Britta, som egnat både nit och uppoffringar för kyrkan.

Riddaren Otto Ulfsson Björnram på Ærstavik ** ansåg dock »att en gång sagdt *var* sagdt»; han hade ännu aldrig vikit en hårsmån från ett fattadt beslut. Han hade nämligen icke allenast suttit i konung Karls råd, utan äfven varit hans uppriktige anhängare och skulle för intet pris i verlden ens velat se »förräderskan». Lyckligtvis hade herr Otto icke heller någon i familjen, som ville göra ett försök att rubba hans beslut.

Likaså den myndiga fru Katarina Erengisledotter Natt och Dag på Häringe skulle icke låta sig rubba, »om fru Britta sjelf på sina knän bedt henne komma». Gamla fru Katarina var anförvandt till riddaren Erengisle, och så länge hennes frände sjelf icke syntes till på gården, visste hon, att hans fru hade förtjent det onda tal som gått om henne. Svaret blef ganska vänligt men bestämdt afböjande.

Den ende, som icke ingått i grannarnes öfverenskommelse, var herr Krister Bengtsson Oxenstjerna (erkebisko-

* Nu Fållnäs.
** Nu Erstavik.

pens broder), hvilken för någon tid tagit sin bostad på Arsta.* Han gaf derför obetingadt löfte att infinna sig jemte sin son, riddaren Arvid Kristersson.

Öfriga mindre framstående personligheter från gårdar inom Ösmo samt Öster- och Vesterhanninge socknar hade icke ingått i ofvannämda öfverenskommelse, hvarför icke heller något kunde hindra dem att infinna sig.

* Nu Årsta.

VII.

Kyrkoinvigningen i Ösmo.

1.

Midsommardagen randades, men det var ännu tyst och stilla i gårdshuset på Hammersta, emedan de långväga gästerna hade anländt redan föregående dag och efter en besvärlig resa nu togo sin morgonhvila.

Aftonen förut hade också gårdsfolket, oaktadt ett tätt fallande småregn, i fröjd och gamman firat sin vanliga midsommarfest med majstång och dans. Att det sjelfva högtidsdagen skulle blifva stort gästabud hindrade icke folkfesten, emedan allt var så ordnadt på förhand, att man kunde hålla i till midnatt nu så väl som alla föregående år, dock med den skilnad att dansen skedde i det ännu tomma höskjulet på stallgården, på det att gräsplanen omkring majstången ej skulle trampas ned utan framstå i all sin frodiga grönska. Sjelf hade icke fru Britta denna gång hedrat festen med något besök, utan öfverlemnat det hela åt sin »hofmästare», det vill säga Olaus »skrifvare», hvilken i sin person förenade begge dessa ganska maktpåliggande befattningar.

Några af de förnäma gästerna hade för en stund tagit den sedvanliga dansen i betraktande, men dock i tid begifvit sig till gästrummen, hvarför, som sagdt, hela gården strax efter midnatt tycktes försänkt i hvila allt intill morgongryningen.

Men fru Britta sjelf sof icke, hon hade icke ens sökt hvilan utan tillbringat natten vid sitt tornfönster.

Det var dock ingen vacker midsommarnatt som lockade henne, tvärtom hade det ihållande duggregnet insvept hela gården i sitt töcken, men de inre skiftande tankarna hade helt och hållet förjagat sömnen. Fönstret var visserligen uppslaget, men ett utskjutande bräde skyddade henne för regnet och hon kände sig först störd, när gårdshunden lät höra sitt ljudliga skall. Då spratt fru Britta till: kanske förebådade han ankomsten af den väntade.

Minuter förgingo och hon lyssnade ännu förgäfves; intet ljud af hofslag, intet förutom det tilltagande regnet.

Sjelfva Ruffo tycktes inse, att han bedragit sig, emedan hans gläfsande öfvergick till ett klagande tjut, som doft genomskar den dimmiga luften.

Fru Britta, som var vidskeplig, började anse bandhundens tjut såsom ett olycksbådande förebud, hvilket med ens framstälde minnet af en dylik natt, den olycksdigra natten på Örebrohus.

Många år hade förflutit sedan dess, men det föreföll henne dock liksom funnes en sammanlänkning mellan den och den närvarande natten.

Vid det förra tillfället hade hon, för att undgå följderna af sitt förräderi, velat undfly Erengisle, nu deremot gick hela hennes förväntan upp i tanken på hans ankomst.

De förflutna åren, som lågo emellan den förra och den närvarande natten, hade varit en botgöringstid till försoning. Så tänkte hon. Den gryende dagen skulle tillintetgöra dimman, skulle låta den olycksbådande hunden förstå att han misstagit sig, skulle med ett ord blifva början till ett nytt lif, ty visst skulle Erengisle komma. —

Åh — hon mindes ju huru kär hon hade varit honom, då hennes herre hade varit hennes slaf. Men så skulle det icke blifva numera, hon skulle nu blifva hvad han fordom trott henne vara, innan han blef bedragen — ja, han skulle komma och han skulle blifva nöjd.

Fru Britta var stark och hon var verksam. Hvarför nöta bort tiden under sin väntan, då hon kunde hafva

åtskilligt att ombestyra? Vid denna tanke slog hon igen sitt fönster, utan att vilja medgifva, huru dermed skulle förtagas ljudet af det alltjemt fallande regnet och Ruffos ihållande tjut. Derefter tände hon lampan, hemtade ett skrin ifrån sin lönkammare och utbredde några smycken för att välja ett passande för morgondagen.

Kammartärnan Inga hade visserligen gått till sängs, men ingen blund kom i hennes ögon den natten.

För att undgå kamraternas misstankar att hon saknade Göran, hade hon deltagit i dansen, ehuru med föga lust. Oupphörligt genomflögo henne de oroligaste föreställningar angående hans uteblifvande, och kanske kände först nu den stålsatta tärnan, hur hennes hjerta ville smälta till vax vid tanken på alla de farligheter Göran kunde vara utsatt för. Ju närmare tiden lidit till den vigtiga dagen, ju mera hade hennes oro tilltagit; men hon ville dock hoppas i det längsta, och nu till sist tänkte hon i hvart ögonblick att han kunde komma. Hon var säker om, att innan morgonen hade randats, skulle han vara der. Föröfrigt hade hon i all hemlighet försökt sig i spådomskonsten och funnit att han verkligen »låg nära till hus». Riddaren sjelf var hon icke säker om, han syntes mera aflägset, och ehuru hon knappast kunde tänka sig huru fru Britta skulle taga saken, om herr Erengisle uteblef, så klappade ändå hennes hjerta af glädje vid visheten att Göran »var på väg».

När så Ruffo började gläfsa, sprang hon upp till fönstret; men derute var ju en så ovanlig dimma, att hon knappast kunde se stallgården, mycket mindre om någon menniska rörde sig dernere. Då blef hon riktigt förargad på det plaskande regnet, som förtog hvart ljud, som annars kunnat säga henne när han kom, och dertill alldeles skulle genomblöta den stackars Göran. Icke heller blef hon upplifvad af gamle Ruffos evinnerliga tjutande — aldrig i sitt lif skulle hon förgäta den midsommarnatten! Till sist,

i nattens mörker, då ingen såg det, kunde hon dock få gråta. Ja, gråta, det skulle väl bli slutet på alltsammans — det hade anat henne redan när Göran for åstad, ty hur skulle det väl bli, om han kom hem utan riddaren och kanske utan bref — hvad skulle den nådiga frun säga då? Bröllopet, det fick man väl vänta på i sju år till, tilldess man blef gammal och grå.

Så grubblade Inga, under det hon i mörkret började kläda på sig för att ändå vara i ordning när Göran kom.

Ännu en fans der på Hammersta gård, som föga sof den regndigra midsommarnatten: det var Asta.

Men hon störtes icke af regnet, icke heller af Ruffos tjut, ty hon hade så mycket roligt att tänka på. Det hade föregående afton varit en ovanlig tilldragelse, och detta i förening med allt, hvad hon väntade för morgondagen, sammansmälte med hennes länge gömda och drömda skatt: den nya klädningen.

Hon hade varit med och bundit majstången, hon hade dansat ringdans efter Spel-Anders' muntra giga; men det der hade hon gjort förr. Det nya och ovanliga var att en af gästerna, en ridderlig herre — hans namn hade hon rent förglömt — hade dansat med henne och kallat henne »Cendrillon». Hon kände nog till sagan om Cendrillon, i det hela samma historia som »Askungen», men det utländska namnet lät mycket bättre. Nu undrade hon hvad riddaren skulle kalla henne, när hon bar den broderade silkesdrägten.

På morgonen till kyrkfärden — ack hvad hon längtade att riddaren skulle få se den nybygda kyrkan! — då skulle hon naturligtvis ha atlasklädningen, som Mäster Jonas hade sytt, den var nog också präktig, fastän fasligt mörk, och till den hade hon också fått ett »pränneband» af mörka perlor — hon skulle hellre haft ett guldband, men det tyckte icke heller Inga passade till hennes rödgula hår, och man fick väl vara nöjd som det var. Tänk

om riddaren icke skulle finna hennes lurfviga hår så afskyvärdt ändå! Inga hade lofvat ordna hennes lockar, ty så vackra flätor, som syster Ingeborg hade, det kunde hon aldrig, aldrig få — men hon ville icke numera afundas henne.

Så långt hade Asta hunnit i sina funderingar, då med ens ett sken genombröt dimman derute och glimmade in genom fönstret. Asta förstod att det var morgonrodnaden, som ofta om sommaren väckte henne ur den djupaste sömn. Nu skimrade den just också på sidentyget i hennes fina guldbroderade klädning, som Inga redan qvällen förut hängt in på väggen i hennes lilla kammare; hon måste försöka den!

I blinken var Asta ur sängen, och försäkrande sig om att icke alltsammans var bara en dröm, slog hon upp fönstret, då en stråle af morgonsolen helt och hållet skingrade dimman och riktigt bländade hennes ögon.

Nu skulle det gå i fart att kläda sig, och der var icke tid att vänta på Inga för att reda hennes hår. Hon fick släta det sjelf så godt sig göra lät och knäppte pännebandet — naturligtvis ej det mörka — omkring hufvudet för att hålla de yfviga lockarne i styr. Visserligen var det god tid att ikläda sin stass, och der stodo guldskorna alldeles som om de väntade på henne — så bra Inga hade lagat dem och så förträffligt de passade! Till sist klädningen — så söt den var, om hon bara haft syster Ingeborg der och fått tacka henne!

Ja — nu var hon färdig och hvad skulle hon så vidare göra? Hur gerna hon velat veta, hur det tog sig ut, alltsammans, men der var ingen som kunde säga henne det.

Helt försigtigt, för att akta de små guldskorna, som hon knappast vågade stiga på, gick hon till fönstret — hur solen nu sken öfver pilarna, öfver gräsmarken och det blanka åvattnet! Der kom också en väderil, så stark att majstången svigtade, men vattnet i ån rörde sig icke, åtminstone kunde hon deruppe icke märka annat än att det flöt sakta fram, klart som sjelfva spegeln i lönkam-

maren, hvilken hon en gång hade sett genom dörrspringan, då fru Britta var derinne.

Nu fick Asta en hastig ingifvelse: hon kunde ju spegla sig i ån!

Det var för öfrigt mycket tidigt och der syntes ingen menniska till — husfolket som började stöka i köksbyggningen brydde hon sig ej om — ingen skulle heller höra om hon smög sig sakta utför trapporna.

Allt syntes gynna hennes företag, ty porten var redan upplåst, bara tillskjuten, och så bar det af till ån.

Lyckligtvis hade blåsten jemte morgonsolen temligen upptorkat sanden, ty nu tänkte Asta minst på sina skor, hvilka föga skulle hafva stått emot vätan, om hon icke instinktmässigt hoppat lätt öfver en och annan rännil, som nattregnet hade bildat i sandgången. Emellertid gick det bra, och temligen oskadd kom hon ned till åbrädden; men der greps hon af sin vanliga lust att klänga upp i pilkronan. Deruppe skulle hon också bättre kunna se hela sin fina drägt återspeglad i vattnet.

Lätt och försigtigt steg hon uppför den böjda pilstammen, tog som vanligt fatt i qvistarne och svängde sig behändigt ut på den yttersta grenen, hvarifrån hon kunde böja sig ut öfver vattnet.

Hur förtjusande det var! Asta glömde sig sjelf och hela ändamålet med sin luftiga färd. Det var icke heller Askungen i sin gemena grå klädning, som hon sett der förr uti det speglande vattnet, utan der syntes en sagans elfva som nickade åt henne, och så snart Asta kände pilgrenen svigta under sig, skrattade elfvan åt henne. Det var så lustigt att Asta måste sjelf skratta.

En ny susande väderil förtog emellertid ljudet af ett utrop från boningshuset, der en ruta slogs upp och ett hufvud tittade ut. Asta hvarken hörde eller såg det, annars skulle hon visst hafva känt igen den främmande herrn, som aftonen förut hade kallat henne Cendrillon.

Men, som sagdt, hon hörde icke huru han helt bevekande tillropade henne att akta sig vid sin oförsigtiga färd.

Dock blef hennes fröjd rätt snart störd af en annan

röst, som hördes helt nära och som hon allt för väl kände igen.

»Galnare upptåg har man väl aldrig sett — det var just en lämplig spatsergång med den drägten!»

Det var fru Britta sjelf, som kom utför gången till ån.

Asta återkom genast till verkligheten och blef både harmsen och förlägen, men ändå mera rädd — tänk om hon skulle gå miste om de väntade högtidligheterna för sin dumma obetänksamhets skull?

En lätt sak var det nog för Asta att stiga utför trädstammen, det hade hon gjort hundra gånger förr, och att det krasade i pilqvisten då hon till sist hoppade ned, var nu icke tid att tänka på, om hon bara visste hur hon skulle få Britta god igen!

I detsamma hördes en aflägsen klockringning.

»De nya kyrkklockorna!» ropade Asta, »Britta, hör du? — o, så vackert!»

Men fru Britta hörde icke på ringningen, emedan hon var upptagen med att från pilqvisten taga ned guldspetsarne, hvilka der hängde i draperier.

»Så gick det med din högtidsdrägt, barn», sade hon halft skrattande, »nu får du minsann stanna hemma och laga den för att kunna vara med vid middagsmåltiden.» Dermed vände hon om och gick tillbaka uppåt gården, lemnande Asta nästan tillintetgjord i sin bedröfvelse.

Men Astas sorg öfvergick snart till harm. Hon hade dock haft löfte att få se kyrkinvigningen och långt hellre skulle hon försaka måltiden.

Hon knöt sin hand och stampade med foten just i en vattengrop, då hon till sin förskräckelse kom ihåg sin fina guldsko — den var nog förstörd, ty det kändes så vått om foten.

Men det var väl värre att hon kunde icke ens se till sjelfva guldskon. Hade hon kunnat tappa den, och hvar?

Lyckligtvis syntes ingen menniska till, och hon kunde få leta i ro, utan att någon gycklade åt henne.

Hon letade på gångstigen, i gräset, under pilträdet, men förgäfves. Tänk om den fallit ned i ån?

Hon tänkte med oro på sina svarta klumpiga skor, tillverkade af skoflickaren på Hammersta. Ja, det blef nog ej annan råd än springa upp på sin kammare och sitta der hela dagen.

Då hördes ett skrän från ankorna, der de slogo med sina vingar i vattnet och snattrade som aldrig förr. Hvaraf kunde det komma sig? Jo, der stod en herre vid åbrädden och sträckte sin långa käpp ut midt ibland ankflocken, som naturligtvis icke tyckte om att bli retad. Asta tyckte icke heller om det, och ropade att man skulle låta bli den saken, då den främmande just såg sig om och hon igenkände sin riddare sedan gårdagen. »Se, lilla Cendrillon!» sade han och nickade helt förtroligt åt henne.

Asta stod ett ögonblick alldeles rådlös; hon blygdes för sitt utrop och kom dertill ihåg sin drägt och sin förlorade sko — hvar skulle hon taga vägen? Utan vidare betänkande flög hon till pilträdet, hoppade upp på stammen och gömde sig emellan grenarna.

Hon vågade icke röra sig, än mindre se sig om, men då efter en stund allt var tyst blef hon trygg och började öfvertänka, hur hon obemärkt skulle komma derifrån, ty nu skulle nog snart gästerna vakna. Derför måste hon nu skynda sig och skulle just stiga ned, då den främmande herrn med sin långa käpp kom till trädet. Han stannade alldeles nedanför och på käppen som han bar satt just hennes förlorade guldsko, hvilken han tog derifrån och räckte henne. I ett nu glömde Asta hela sin fruktan, och i utbrottet af sin glädje böjde hon sig ned och tog, icke allenast skon, utan sjelfva handen, som räckte den, och kysste båda.

Den främmande, ehuru icke ung, eller ens bibehållande en skymt af ungdomens lätt väckta hänförelse, blef dock öfverraskad, så att de genomskinliga ådrorna på hans höga, nästan kala panna svälde till.

I ögonblicket kastade han käppen ifrån sig och räckte både sina händer för att lyfta den barnsliga flickan ned

från trädet. Utan betänkande — hon visste sjelf icke hur det kom sig — lade hon skrattande begge sina händer i hans och hoppade ned.

Då hennes hufvud skymtade förbi hans, kysste han hennes hår; men Asta märkte det icke, och så snart hon kände marken under sina fötter, skyndade hon derifrån med sin återvunna skatt.

Riddaren stod qvar, förvånad öfver sig sjelf och den lifliga känsla, som åter kom hans hjerta att slå.

2.

Redan klockan sex på helgdagsmorgonen leddes ridhästarne fram på gården för att, jemte fru Brittas nyrustade karm, föra gästerna till kyrkan.

Stor brådska rådde i matsalen, der flere af gästerna ännu icke slutat sin frukost, sent komna som de voro, emedan trötthetеn efter en ganska besvärlig resa hållit en och annan alltför länge vid sängen. Det var derför icke tid att taga sig mycket till bästa af de lockande anrättningarna.

Värdinnan sjelf stod först på trappan. Hon brukade visserligen alltid vara i ordning när det gälde, men i dag röjde sig dertill hos henne en viss oro, uttrycket af en inre själsspänning. Om det var denna som möjligen färgat hennes kinder med en liflig rodnad, eller hvaraf det kom sig, kunde vara ovisst; men det säkra var att åtminstone ingen af gårdsfolket kände igen sin matmoders solbrända anlete, hvilket nu lyste af ungdom och fägring.

Fru Britta brydde sig icke om karmen, hvilken hon öfverlemnade till gästernas förfogande, och vinkade fram sin ridhäst. Det var en gul springare som hon uppfödt på Hammersta och som var mycket liflig. Folket trodde, att hon valt den för att vara olik andra; endast den hem-

väntade riddaren skulle hafva förstått, att den påminde om hennes gamla favorithäst.

Bland gästerna som nu skyndade till, den ene efter den andre, syntes särskildt en förnäm herre, som red fram till fru Brittas sida. Hvad som hos honom drog uppsamheten till sig, var icke allenast artigheten mot värdinnan i förening med särskildt intresse för hennes personlighet, utan der röjde sig tillika uti hans skick och later en inneboende förnimmelse af att vara den förämsta personen. Erkebiskopen hade med sina andliga följeslagare begifvit sig af förut.

Fru Britta vinkade till sig en stallsven för att efterfråga om Göran icke ännu hörts af. Vid det nekande svaret fick springaren erfara hennes otålighet genom ett så ovanligt slag af ridpiskan, att det skulle satt honom i gång, om icke den beherskande tygeln hållit honom qvar. Långsamt, nästan dröjande, såg hon sig omkring på de öfriga gästerna, hvilka så snart de stigit till häst, ordnade sig två och två i hvart led. Till sist kastade hon en blick mot skogen, der vägen krökte fram förbi gården.

Der syntes många vägfarande, dock mest till fots, och alla högtidsklädda, synbarligen på väg till Ösmo kyrka; men ingen af dem fäste hennes uppmärksamhet.

Under tiden hade riddaren låtit sin blick granska de öfriga gästerna och derefter hastigt flyga öfver husets fönster, då han högst upp såg en fladdrande gardin omsluta Astas lilla förgråtna ansigte.

Han vände sig hastigt till fru Britta för att göra en fråga, då hon med en liten nickning lät förstå att det var tid begifva sig af, hvarefter hon satte sin häst i gång, följd af det vimlande sällskapet.

Ridten var dock ej hastigare än att man kunde föra ett samtal.

»Det gläder mig att ni kom, käre herr Erik Gyllenstjerna», yttrade hon med den förtroliga ton, som den tilltalade så väl kände igen. »Jag skulle aldrig förlåtit om ni uteblifvit, då ni nu befann er så pass nära som i Stockholm.»

»Jag har alltför länge väntat på er inbjudning, fru Britta, för att låta något afhålla mig att efterkomma den.»

»Såå — ni har väntat? Det var då orsaken, hvarför ni icke kommit förr?»

»Jag visste dessutom icke, om man vågade närma sig en asyl, der ni sysslade med ett fromt företag?»

Fru Britta skrattade till, så som hon brukade, då hon icke ville uttala hvad hon tänkte. Detta mindes alltför väl herr Erik, men det föreföll honom likväl osäkert, om hon nu ens hört hans svar, emedan hela hennes skick röjde en oro och sinnesrörelse, som den forna verldsdamen förgäfves sökte dölja. Likväl såg hon åter på honom och upptog frågan.

»Säg snarare ett annat skäl, hvarför ni icke vågat komma.»

»Det fins intet annat — på min ridderliga ära!»

Fru Britta skrattade åter: »Sätt icke er riddarära på spel — jag skall för öfrigt säga er skälet.»

»Ni? Och det skulle vara?»

»Er vackra och stränga fru på Fogelvik har icke tillåtit er.»

Nu var det herr Erik, som skrattade, men det var en viss vårdslöshet i hans löje.

»Det angår föga henne, hvarest jag reser eller hvad jag företager mig.»

»Och detta gör er ondt — jag undrar icke på, att ni vill vara försigtig. Ni skall också försona er med Kristina och lefva huslighetens lyckliga lif.»

Herr Erik såg helt förvånad ut. »Det är icke brutet emellan mig och Kristina — tvärtom.»

»Så mycket bättre! Hvad vet jag för öfrigt härom, jag som lefvat långt borta från verlden och dess tilldragelser. — Men för mig sjelf skall det blifva annorlunda härefter. — I skall få se, att på Hammersta kommer det att föras ett helt patriarkaliskt lif när —»

»Hvad när?»

»Det får ni se. — Hvad syns er i det hela om den gamla gården?»

»Kan det gifvas mer än ett svar på den frågan? Det är ju ni sjelf, som styr och ordnar der.»

»Ni är er lik, herr Erik! Det der talesättet, som jag känner igen, är ändå behagligt, och det får man minsann icke höra i hvardagslag på bondlandet. — Men stor sak i det, om allt annat är byggligt.»

Fru Britta såg sig om, smålog behagligt och yttrade till de efterföljande gästerna: »Vi behöfva alls icke skynda. Der framför oss synes vår högvördige prelat, som naturligtvis bör hinna fram före oss — för öfrigt börjar invigningen icke före kl. 7.»

Lifliga utrop mötte henne, att man helt och hållet öfverlemnade resans hastighet till hennes godtfinnande o. s. v. Fru Britta syntes upphemta dessa svar, ehuru hon egentligen föga hört hvad man yttrat. Hennes blick hade redan sväfvat långt före dem bortåt skogen, men hennes skarpa öga kunde ej ännu varseblifva andra vägfarande än ett par troppar af kyrkovandrare.

Qväfvande en suck vände hon sig åter till sin granne. »Upprigtigt sagdt», återtog hon med ett visst frånvarande uttryck, »är det ett länge saknadt nöje att få tala med en vän, såsom jag ju får anse er, herr Erik Gyllenstjerna?»

Herr Erik bugade sig endast; men i denna bugning låg uttrycket af hans medgifvande och tacksamma svar.

»Säg mig nu först upprigtigt, om det icke synes er, att jag har blifvit rätt gammal?»

Riddaren studsade, i första ögonblicket ur stånd att fatta, hvad som härmed var hennes syfte, men svarade dock utan vidare betänkande: »Då jag i går återsåg er, fru Britta, tänkte jag, att det måtte vara landtlifvet, som så kunnat förläna er en evig ungdom.»

»Jag vill tro er — det vill säga, jag vill tro, att också andra må finna det så, särdeles *en person*, som icke har sett mig — låt se — icke sedan tio fulla år.»

En aning, hvem denne person kunde vara, genomflög Gyllenstjerna, men verldsmannen glömde sig icke. Han yttrade intet, såg icke ens på fru Britta eller gjorde

någon min, som kunde låta förstå mera, än hvad hon fann för godt att meddela.

Hon syntes också sjelf vilja afbryta sin egen tankegång, i det hon talade ifrigt.

»Hvad angår er sjelf, då jag i går återså er, tyckte jag, att ni blifvit mycket förändrad.»

»I hvad fall egentligen?»

»Skall jag verkligen säga er, hvad jag då tänkte?»

»Hvad ni tänker har ännu samma intresse för mig.»

»Nå det gläder mig! I det stora hela ha nog annars verldens ting förlorat sitt behag för er.»

»Måhända har ni rätt deri.»

»Ni står på middagshöjden af ert lif och känner luften der redan vara qvalmig — frukten af edra segrar har redan gått till öfvermognad — med ett ord: ni ser trött ut. — Detta är för tidigt, käre herr Erik! Jag är fullt öfvertygad om, att Kristina är fortfarande lika ungdomlig, alldeles oberörd af tiden och dess vexlingar? Är det icke så?»

»Hvarför talar ni om Kristina — alltid Kristina!» utbrast riddaren otåligt.

Fru Britta såg på honom. »Jag skall säga er det. Den enda qvinna i verlden, som har väckt min afundsjuka, är hon!»

»Hon? Det förvånar mig.»

»Kristina har städse stått framom mig. Jag var ännu ung till kropp och själ, men satt likväl redan som en gammal gift fru på Örebro-hus och hade tråkigt, då Kristina gjorde sitt insteg i verldslifvet såsom den lysande herr Erik Gyllenstjernas fru. Sedan, utan att vara gift med en konung, blef hon likväl i sin faders hof hyllad som drottning.»

»Men ni sjelf, fru Britta, har icke ni städse varit drottning i behagens verld?»

»Bah! Jag var mycket ärelysten den tiden. Då jag icke sjelf blifvit drottning, ville jag störta ett konungadöme för att resa ett annat, som mera behagade mig. Jag hade måst förneka min ungdomskärlek, och derför

blef jag hård och kall, ja, rent af stygg ibland. Jag sökte min ersättning uti att herska. Det har varit en så underfull oro i mitt sinne och derför har jag velat styra verlden, men förbisett hvad som var mig nära, som jag knappast behöft utsträcka min hand för att äga; det vill säga: *lifvets lycka.* Det är nu den, jag väntar på. — Men det der förstår icke ni, herr Erik Gyllenstjerna, ehuru också ni på visst sätt kastat lyckan ifrån er.»

Fru Britta satte hastigt sin häst i språng, och de öfriga följde exemplet, ehuru vägen gick uppför, och först efter en stunds hastig ridt saktades åter farten. Fru Britta höll sin tygel fast för att hindra den ystra springaren, som klippte med öronen, i sin ifver att flyga fram till några ryttare, som färdades framför dem. Då likväl dessa åter befunnos vara de andliga herrarne, insåg en hvar i sällskapet det behöriga uti att icke störa dem. Det var dessutom en så behaglig tur genom skogen, der björklöfven hade sin friska doft efter regnet; det var, särdeles för stadsborna, en uppfriskande färd på den vackra midsommarmorgonen.

Till och med Gyllenstjerna började känna sig särdeles väl till mods, hvarför han nästan blef störd, då fru Britta återtog det afbrutna samtalet.

»Olikheten emellan oss är att ni gift er af kärlek. Ni har älskat och älskar således ännu Kristina.»

»Ah, fru Britta.»

»Neka det icke. Under alla omständigheter, under alla yttre och inre vexlingar, trots alla ert hjertas utflykter, så har ni dock högst af allt älskat er hustru — och det är detta, som jag kanske mest har afundats Kristina!»

Herr Erik började känna sig helt förunderligt berörd, på en gång harmsen och dock intresserad, nästan förvånad. Tankar och känslor, som han icke ens sjelf — åtminstone icke på länge — gjort sig reda för, uttalades för honom med en säkerhet, inför hvilken han kände sig svarslös.

»Kanske vet ni detta icke sjelf», fortsatte hon, »men

det *är* så, och ni älskar henne, oaktadt hon har så litet att gifva er tillbaka. Kristina älskar er nog på sitt sätt, men hennes hjerta är kallt — jag vågar säga det — kanske derifrån kommer sig mitt stora intresse för er.»

Gyllenstjerna blef alltmera förvånad, ty hvad menade hon egentligen med sitt ingripande i hans eget lif? Om hon verkligen hade afundats Kristina den kärlek, hon talade om, kunde då detta härleda sig deraf, att hon sjelf älskade honom?

Nej, den tiden var alltför långt aflägsen, då han dårats af föreställningen att hafva vunnit Britta Totts kärlek, men funnit att hon endast gjort honom till sin slaf.

Var måhända hennes meddelande nu endast ett täckelse öfver andra hemliga planer, i det hon jemte prelaten verkade för rättegången mot den landsflyktige konung Karl, och tänkte hon kanske att Gyllenstjerna, hans svärson, skulle se detta med ovilja, då han sjelf derigenom aflägsnades från tronen? Eller hade hon verkligen lemnat alla ärelystna planer å sido och ville sätta sig i ro för att återförenas med sin man, den förorättade Erengisle till Hammersta? — Britta Tott var och förblef för Erik Gyllenstjerna en sfinx, som höll honom qvar i osynliga nät just genom det egendomliga förtroende, hon alltid visade honom.

Under det riddaren grubblade härpå, hade fru Britta sjelf försjunkit i tankar, till dess hon åter vände sig åt hans sida och såg på honom. Det var något inåtseende i hennes blick, något på en gång blidt men likväl glödande och viljefast, som kunde hon gripa hvad hon tänkte på.

»Jag ville gerna se mina vänner lyckliga i dag», yttrade hon, »derför att jag sjelf lefver i en säker förväntan på min lycka. Det förefaller mig, såsom lefde jag i dag ett dubbellif, och det beror på omständigheterna hur det utfaller. Antingen blir jag mycket god eller mycket elak — säg mig hvilketdera ni tror?»

Herr Erik fick nu klart för sig, att det verkligen var något eller någon, som hon väntade och hoppades på,

och att det var dervid hon sammanfattat alla sina tankar. Han förstod derjemte, att hon fäste någon vidskeplig vigt af det svar, han skulle lemna, hvarför det föreföll honom bäst gifva samtalet en annan vändning, och han sade leende: »Jag både tror och hoppas, att ni blir god, fru Britta.»

»Hvarför hoppas ni?»

»I så fall skall ni förlåta den lilla Cendrillon, som måste svårligen hafva förbrutit sig, eftersom hon satt gråtande hemma på er gård, der det för öfrigt var idel solsken och glädje.»

»Cendrillon?» utropade fru Britta, störd i sin tankegång. »Ah, ni menar Asta — hennes tårar flyga som vinden och lika lätt glömmer hon dem. — Ni intresserar er för det lustiga barnet?»

»Jag såg henne i går och dansade med henne — man sade, att hon var eder anförvandt?»

»Och derför uppmärksammade ni henne; det var just likt den ridderlige Erik Gyllenstjerna! Asta, stackars barn, är annars icke van att tala vid sådana herrar som ni.»

»Hvem är hon då egentligen, om ni tillåter mig att fråga?»

»Min farbrors dotter och derjemte mitt fosterbarn; men jag har nog lika litet lycka som fostermor som uti andra företag.»

Det var som om fru Britta kommit ur sin förra öfverspända stämning, och ett par rynkor bildade sig emellan hennes ögonbryn.

»Jag tror icke herr Åke blir mig stor tack skyldig», tillade hon och såg sig om. Hennes blick gälde icke heller nu de gäster, som följt henne från Hammersta; hon ville endast förvissa sig om icke någon nyanländ person slutit sig till dem.

3.

Emellertid satt Asta qvar i sitt fönster och såg efter det bortresta sällskapet.

Så till vida hade fru Britta bedömt henne rätt, att hennes tårar liknade en vexlande vind, ty knappast hade hon sett skymten af gästerna försvinna vid vägkrökningen, förrän den bittra sorgen öfvergick till grämelse. Djupt grämde det henne nämligen att icke få se invigningsfesten, som en så lång tid upptagit alla hennes tankar och föreställningar; till sist knöt hon begge sina händer och började hamra på fönsterposten, såsom hade hon dermed velat utgjuta hela sin förtret.

Men så kom hon att tänka på den främmande riddaren, som i sista stunden sett upp till hennes fönster, liksom han velat säga »stackars lilla Cendrillon!», och dermed fick hon en ingifvelse. Hvarför skulle icke hon som flickan i sagan kunna rida efter de bortresta? Hon hade ju sin egen lilla häst, och här var nu ingen hemma, som kunde hindra henne.

Redan stod Asta vid dörren för att gifva sig åstad, då hon kom att tänka på, att man kunde skratta åt henne. Hvad skulle riddaren säga, om han fick se henne komma efter på detta sätt, annat hade varit, om hon följt i stassen med de andra, det hade kunnat passa för en adelsjungfru — hade icke Inga sagt, att hon såg ut som en adelsjungfru i den fina drägten — men den hade hon ju rifvit sönder, och det var slutet på hela herrligheten — hvilket elände!

Här skulle hon hälst sitta hela dagen; om än Britta sjelf kom och bad henne dansa, skulle hon inte göra det, visst inte! Hur kunde Britta ha hjerta att låta henne sitta qvar här, då alla andra hade roligt?

Tänk — riddaren i sagan hade känt igen Cendrillon, fastän hon var klädd som en riktig askunge, och han hade lemnat sin stå för att söka upp henne. Men så

gjorde icke menniskorna i verkligheten — ånej, hon skulle nog få sitta här ensam hela dagen, utan att någon ens frågade efter henne.

Så gick Asta till sitt fönster igen, lade armarne på karmen och tittade utåt vägen, fastän hon visst icke väntade någon.

Då — långt borta mellan trädstammarna i skogen kom något föremål liksom flygande. Det såg nästan ut som en ryttare, och det var verkligen en ryttare, det såg hon snart.

Astas hjerta flög i kapp med hästens hofvar, och hon var icke säker om hon befann sig i sagoverlden eller i verkligheten. Under det hennes ögon, utan att blinka, följde den ilande hästens rörelser, tog hon i fönsterkarmen med begge sina händer för att känna om hon höll i något verkligt.

I detsamma stannade ryttaren vid gårdsgrinden, böjde sig ned för att kasta upp haken och red så fram till gårdstrappan.

Asta hörde hästen frusta — frustande hästar hörde alltid till sagorna — men hon sträckte sig så långt ut, som hon kunde genom den lilla fönstergluggen och kom dervid helt och hållet till sans och verklighet. Det var alls ingen riddare, utan den länge väntade stallsvennen Göran.

On än Astas underfulla förväntan blifvit sviken, så slog hennes hjerta icke mindre lifligt under det hon rusade utför trapporna. Men så kom hon ihåg Inga under vägen och tittade in i hennes rum.

Hur i all verlden kunde Inga sitta der och sy? »Låt bli den der trasan och kom — Göran är ju här nu!» I sin ifver såg icke Asta, att det var sjelfva hennes guldspetsar, som hon ryckte ur Ingas händer, då hon drog henne med sig.

»Hvem har kommit! Hvem i Guds och alla helgons namn?» Blek och skälfvande följde den annars så käcka kammartärnan och var inom några ögonblick ute på trap-

pan, der Göran höll nedanför, redan omgifven af flere gårdens tjenare, som störtade dit från alla håll.

»Underrätta den nådiga frun om min ankomst», ropade Göran helt högt, för att göra sig hörd ibland alla välkomnande och förvånande utrop.

»Kommer Göran ensam?» frågade Asta, som likväl var den första att återvinna fattningen.

»Ja, visst kommer jag ensam. Men jag har bref, ett stort bref», svarade stallsvennen, som redan släppt hästens tyglar och började knäppa upp både jacka och väst, hvarinom han gömde ett stort försegladt konvolut.

»Göran är kommen — se Göran — Göran!» ropades ånyo från flera håll.

»Hvar har du varit så länge, käraste? Hur är det fatt med dig?» frågade Inga, glömmande att många ögon nu kunde få se hela hennes kärlighet. Dock hade knappast någon tid dertill — åsynen af ryttaren och hans häst upptog allas sinnen, den förra tycktes blott tänka på sitt bref och, den senare lät trött och löddrig sitt hufvud hänga ned.

Den ena klappade hästen, under det en annan sprang efter bröd åt honom. En sven kom med en väldig ölkanna och räckte Göran, i detsamma han hoppade ned af hästen.

»Sak samma med mig», svarade han ändtligen och såg på Inga, förnöjd öfver all den välkomst, som bringades honom. »Säg nu bara genast till nådig frun!»

»Kära hjertandes — nådig frun har rest med hela det främmande herrskapet till kyrkan — till den stora invigningen.»

»Se så — då får jag genast rida efter.»

»Men far då inte fastande!» ropade sjelfva köksmästaren, som kommit ut.

»Du skall åtminstone smaka midsommarölet!» ropade svennen med dryckeskannan.

Göran tog sig en duktig klunk, lemnade derefter kannan ifrån sig och fattade tag i sadeln för att åter stiga upp i den.

Asta fick tag i hans arm, sträckte sig så högt hon kunde och hviskade: »säg mig, om icke herr Erengisle kommer sjelf?»

Han svarade endast med en skakning på hufvudet; men hon höll fast i armen och frågade ånyo: »han är väl inte död?»

»Åhnej — riddaren är både stark och lifslefvande», svarade nu Göran skrattande.

»Tag hit brefvet», sade Asta mycket bestämdt, »jag far till kyrkan genast och tar det med mig.»

»Ja — någon annan får rida åstad.»

»Åtminstone en annan häst!» ropade man om hvarandra.

»Åh — tycker någon slikt — jag har lofvat lemna brefvet i nådiga fruns egna händer, och det genast ändå.»

»Inga», sade Asta sakta till henne, »säg du till Göran att lemna mig brefvet — hon blir bara ledsen på Göran, och då blir ingenting af med — du vet?»

Men Göran var lika fast som Asta var envis, och han stoppade det vigtiga brefvet på sig igen.

»Säg bara, innan du far af, kära Göran, hvar har du varit så länge?»

»Ja, hvar har du varit?» upprepades i korus.

»Det är inte litet att förtälja om den saken», svarade Göran otålig, »jag träffade ut för gemena 'garpare', som togo både mat och pengar af mig — för att slippa ifrån dem måste jag lemna allt, hvad jag hade med mig.»

»Men brefvet har du qvar!» utropade Asta.

»Ja, brefvet fick de inte reda på.» Och dermed skyndade han sig åter på väg.

En hvar gick till sina bestyr, men Inga dröjde qvar på trappan och såg tyst efter den bortridande. Då kände hon en liten hand i sin. »Var inte ledsen du», sade Asta, »jag skall bedja den främmande riddaren tala godt för Göran. Men hjelp mig nu, så rider jag efter till kyrkan.»

»Nådiga frun kan bli ond på jungfru Asta.»

»Det bryr jag mig inte om numera derför — du vet inte du, Inga — här finnes den, som nu kan försvara mig.»

4.

Utanför Ösmo kyrka vimlade vallen af folk, såväl allmoge från närliggande kyrksocknar som ridande herrskap från traktens herregårdar.

Ännu var icke den stora porten uppslagen, men allt efter som herrskaperna anlände inträdde de genom sidodörrarna, under det de öfriga dröjde derutanför, inväntande sammanringningen, emedan det ej passade sig för »gemene man» att träda in i helgedomen, förrän klockan hade kallat.

Så hade man också mycket att beskåda vid kyrkans yttre, hvilket nu framstod i all sin ståt, sedan platsen blifvit frigjord från murarställningar och andra redskap.

Det ursprungliga platta trätaket hade blifvit utbytt mot tegelhvalf, höjande sig öfver de gamla gråstensmurarna. Den nybygda portalen med sina rundbågar väckte mycken förundran, såväl som den massiva ekdörren med sitt stora nyckelhål. Det närbelägna klocktornet, bygdt på korsverk, lät genom sina uppslagna luckor skönja de två stora nya klockorna, hvars blänkande malm svarade emot deras klang, det hade man redan förnummit, då de hade skallat vida omkring i nejden såväl vid först- som anngångsringningen på morgonen. Nu skulle man få höra dem båda på nära håll vid sammanringningen, bara hans nåde erkebiskopen anlände, men ännu syntes han icke till på vägen. Dock visste man, att hans högvärdighet dagen förut anländt till Hammersta gård.

Man ville också gerna afbida sjelfva Hammerstafruns ankomst, öfvertygad som man var, att hon nu ändtligen skulle låta se sig. Pojkarna, som klättrat upp på stegen till klocktornet, voro tillsagda att se efter när Hammer-

stakarmen blef synlig. Folket längst ner på kyrkvallen trängdes hvad de kunde för att komma uppkörsvägen närmare, då till sist en af pojkarna på stegen ropade sitt »hurra för Hammersta-frun!»

Några flere ville falla in med sitt ljudeliga välkomstrop men vågade icke, emedan skolmästaren syntes komma och förmanande höjde sin påk. Ehuru man fortfarande trängdes, var det dock tyst och stilla under det karmen tågade fram genom folkmassan, och den åkande frun steg ned, understödd af en tjenarinna, som äfven följde henne in i kyrkan.

Det gick ett sorl af förvåning genom mängden, ty icke hade man tänkt sig henne så gammal och ärevördig; men så voro der några, som upplyste, att det icke heller var fru Britta, som de väntat, utan den stränga fru Katarina från Häringe.

Man hade emellertid icke sett erkebiskopen, som anländt och utanför sakristidörren mötts af församlingens dekanus (kyrkoherde) samt öfriga prester, då i det samma de nya klockorna börjat sin högtidliga sammanringning.

Folket glömde hela sin förväntan på Hammerstafrun och redde sig till att med en högtidlig stämning inträda genom den uppslagna stora kyrkoporten.

Klockornas dån förtog äfven ljudet af hästhofvar, hvarför då ett sällskap kom hastigt ridande uppför kyrkovallen, ingen fäste sig dervid. Men då de nykomna stigit af och inträdde i kyrkan, väckte det en viss uppmärksamhet att dessa företräddes af kyrkovaktaren, som banade väg genom mängden ända fram till det löfsirade koret, der platser tycktes redan förut beredda för dem. Ett fruntimmer i svart sammetsklädning skilde sig från de öfriga och inträdde i bänken bredvid fru Katarina.

Alla, som stodo i närheten, glömde hela sin kyrkoandakt för att se på henne, man visste icke rätt hvarför. Fru Katarina tycktes icke heller känna henne; åtminstone besvarade hon icke den nykomnas höfviska helsning.

Emellertid hade alla altarljusen blifvit tända, och ifrån sakristian framträdde erkebiskopen i sin skrud, om-

gifven af öfriga prester och korgossarne med sina rökelsekar. Messan började.

Menigheten tycktes gripen af orgelmusiken — man hade icke förr hört orgel spelas i Ösmo kyrka — dertill kom den latinska messan med sina vexelsånger; processionen med korset och den heliga jungfruns banér, stänkelse af vigvatten, rökelsen och presternas högtidliga kör, allt beledsagadt af ringningen från den stora klockan, liksom genombäfvande kyrkans hvalf.

Sedan sjelfva invigningen försiggått, tager erkebiskopen med sina prester plats i de för dem afsedda bänkarne vid sidan af koret och korgossarna ställa sig i rad utmed altartrappan. Dekanus uppstiger i predikstolen och börjar tala om den till Guds och helgonens ära uppbygda helgedomen.

Då börjar menigheten se sig omkring alltefter de hänvisande orden. Man ser på pilastrarna, som framför de gamla murarna äro anbragta för att uppbära takhvalfvet, altarskåpet med den heliga jungfrun och Kristusbarnet, sidotaflorna framställande vandringen till Golgatha, lampan med sin röda låga i koret, de båda messingskronorna i taket, väggarnes och takhvalfvens märkliga målningar, hvilkas ämnen hemtats ur den bibliska historien, ur den romerska kyrkans legender och till och med ur folksägner.

Der framställdes nämligen: »den heliga Görans strid med draken» och »den yttersta domen» samt Kristus såsom domare och de heligas skara. Der syntes äfven »lyckans hjul» och bland andra fantastiska mennisko- och djurfigurer syntes djefvulen, hjelpande en qvinna att tjärna smör på helgedagen. Äfven såg man en fru i svart högtidsdrägt, knäböjande för treenigheten och framställande bilden af henne, som utfört det fromma verket med kyrkans ombyggnad.*

* Följande sekel ansågos målningarna, hvilka varit ämnade till folkets uppbyggelse, snarare draga uppmärksamheten från gudstjensten, och man lät derför öfverdraga dem med kalk. Först efter senare tiders restaureringsarbete äro de åter synliga.

Det var vid denna syn som en hvar, som kunde det, åter började se på bänken i koret. Der syntes den sammetsklädda frun i bönstolen, alldeles liknande den knäböjande i takhvalfvet: detta var således fru Britta sjelf.

Man kunde ej låta bli att se på henne och ju längre man såg på henne, började man tro den fromma, bedjande frun vara ett offer för denna verldens onda tal. Många, som visste med sig sjelfva, att de mer än en gång hade velat kasta en sten efter »förräderskans» vagn, började betvifla både lag och rätt, som kunnat fälla en så hård dom öfver henne. Somliga gingo så långt i sina funderingar, att de i sitt tysta sinne undrade, om inte hennes herre var en ondsint man, som aldrig tycktes förlåta henne; det hade väl ingen varit närmare än han att komma för att se det vackra och heliga verk, hon utfört!

Under det några bland folket blefvo så gripna af fru Brittas åsyn, att de helt och hållet glömde sjelfva gudstjensten och dess ändamål, kunde icke heller de förnämligare af hennes grannar undgå att känna sig mera stämda till hennes fördel. Endast fru Katarina lät sig icke intagas, der hon satt styf och rak utan att kasta en enda blick åt sidan.

5.

Först då predikanten slutade, upphörde menighetens tankeutflygter. Musiken vidtog ånyo och den presterliga skaran, som nu trädde inför altaret, drog hela uppmärksamheten till sig.

Man trodde sig höra englaröster sjunga den herrliga hymnen till jungfru Marias ära: »Ave maris stella», och när till sist hans nåde erkebiskopen steg ned utför altartrappan, höjande sina händer till välsignelse öfver sjelfva helgedomen och folket, då sjönk menigheten på knä mot sjelfva stengolfvet i tacksägelse och bön, som förenade alla, hög och låg, rik och fattig.

Äfven fru Britta låg på knä med radbandet i sina händer, och endast fru Katarina, som satt bredvid, såg att ingen kula fälldes, hvarför det tycktes såsom vore hon snarare försjunken i en dröm än i bön. Äfven röjdes i hennes blick en så djup oro och brinnande förväntan, att fru Katarina förvånades till den grad, att hon sjelf mot sin vana glömde sin egen andakt.

Fru Britta märkte likväl icke huru uppmärksammad hon var af sin granne. Så fördjupad var hon i sig sjelf och hade så lefvat sig in i föreställningen om att det, hon ville och önskade, skulle ske, att ännu vid invigningens början tviflade hon icke på Erengisles ankomst. Först då högtidligheten led till slut, började hennes förväntan öfvergå till fruktan att något hinder kunnat uppstå, och denna fruktan blef slutligen pinsam, nästan outhärdlig.

Men då — just vid erkebiskopens sista ord — varseblef hon längst ned i kyrkan den så länge väntade stallsvennen, hvilken sträckte sig fram öfver den knäböjande församlingen och såg ifrigt emot henne.

Britta ville nästan skrika till men kunde dock beherska sig och lät endast sin blick flyga spanande efter Erengisle — ty naturligtvis var också han der.

I detsamma slogs den stora porten upp, naturligtvis — så tänkte hon — för den inträdande riddaren.

Hon märkte icke, att orgeln började spela, icke att menigheten reste sig upp, vändande sig mot utgången. Hon väntade endast att ibland vimlet få se den kommande.

Då framskymtade med ens Astas lilla ansigte, också det syntes ifrigt med sina ögon sökande henne, och Britta nickade mot barnet så gladt, såsom ville hon dermed uttrycka hela sin vänlighet och glädje öfver en redan vunnen seger.

Ett ögonblick tänkte Britta på att sjelf gå riddaren tillmötes, men det syntes henne bättre och mera värdigt att i koret afbida hans ankomst — bara mängden hunnit troppa af.

Under tiden hade herrskaperna med några ord sakta

meddelat sig med hvarandra, och man kom öfverens om att hvar och en helsa på fru Britta, när de gingo förbi hennes stol.

Hon märkte det också sjelf och besvarade artigt den tysta, aktningsfulla helsningen, ehuru hon dröjde i sin bänk till dess äfven fru Katarina reste sig med en sirlig böjning på sitt ärevördiga hufvud.

Fru Britta reste sig då också, helsade vördsamt på fru Katarina och följde henne till vapenhuset, der alla öfriga grannar inväntade dem. I det hela kände de flesta fru Britta sedan förra tider och hon kände igen dem, ehuru ett par tiotal af år förflutit sedan dess.

Man prisade hennes fullbordade verk, ett storverk, som skulle komma hennes namn att fortlefva under århundraden. Sjelfva fru Katarina lade sitt ord till, i det hon yttrade, att hennes frände Erengisle borde se det.

Om det var någon hemlig afsigt, hvarmed den gamla frun ville göra fru Britta förlägen, så lyckades den icke, tvärtom svarade hon: »Var öfvertygad, vördade fränka, att min herre skall komma för att se verket — kanske är han redan här.»

Nu kom erkebiskopen, som aflagt sin kyrkliga skrud men icke dess mindre drog uppmärksamheten till sig, och fru Britta hade endast att bedja grannarna välkomna till middagen på Hammersta, hvarefter dessa lemnade kyrkan, följda af de öfriga gästerna.

I vapenhuset hade emellertid folket packat sig å ömse sidor för att se på herrskaperna och isynnerhet fru Britta, som dröjde och otålig vinkade Göran till sig.

Man skyndade att lemna honom rum, då han trängde sig fram.

»Hvad vill detta säga?» utropade hon, »är riddaren icke här? Kommer han icke sjelf?»

Göran svarade endast genom öfverlemnandet af riddarens bref, som fru Britta hastigt tog till sig med en blick på utanskriften. Åsynen af den välkända handstilen tycktes lugna henne.

»Ack», tänkte Asta, som stod helt nära inklämd

bland mängden, »om hon bara lät bli att läsa brefvet här!» Denna tysta önskan syntes också efterkommas, då fru Britta redan hade öppnat sin lilla sidoväska för att lägga brefvet deri. Men hon kunde ej motstå lusten att genast taga reda på innehållet, och hvad brydde hon sig för öfrigt om den nyfikna mängden, som åter trängde sig närmare.

Med säker hand, ehuru det skälfde inom henne, bröt hon signetet — det var endast ett konvolut, omslutande ett annat bref, som också det var försegladt. Hon såg förvånad derpå, men vid åsynen af dess utanskrift flög en rodnad lik en mörk sky öfver hennes ansigte. Ovilkorligt kastade hon en blick tillbaka på det sönderrifna konvolutet, hvilket tycktes säga henne, att allt hvad hon hade väntat, önskat och hoppats blifvit tillintetgjordt.

Hon glömde då de främmande ögon, de hundrade ögon, som med stegrad förundran betraktade henne, och i utbrottet af sin harm kastade hon hela brefvet ifrån sig utan att ens tänka på, i hvilka händer det kunde falla.

Hon sköt hopen åt sidan och varseblef åter Göran. Vid hans åsyn studsade hon och stannade ett ögonblick. »Kom aldrig mer för mina ögon!» utropade hon vresigt, trängde sig fram och skyndade ut ur kyrkan.

Den obesinnade befallningen återförde henne till sans. Hon kände hur det sprängde vid tinningarna, hon kände, att det var något, som pressades samman inom henne; men hon visste ej, om det var sorg eller vrede eller bådadera.

Kommen ut i friska luften återvann dock fru Britta sin sjelfbeherskning, och gästerna derute förstodo föga den storm, som gått genom hennes inre. Hennes färg var endast högre än förut, det kunde vara en följd af värmen derinne. Då hon räckte Gyllenstjerna sin hand, kände likväl han, att den darrade, men detta hindrade henne icke att med ungdomlig smidighet svänga sig upp i sadeln.

Sedan herrskaperna rest, dröjde folket qvar på kyrkovallen, ty der var mycket att tala om: icke allenast högtiden utan der hade händt någonting efteråt i vapen-

huset. Men hur man än frågade, berättade och undrade, fick man ej reda på mera, än att det gälde ett bref, som Hammerstafrun mottagit och kastat ifrån sig. Det hade många sett, men från hvilken brefvet var och hvart det det tagit vägen, var ingen klok på.

Jo — någon kom till sist att tänka på, hur man sett tattarflickan från Hammersta, som kommit i ett flygande långt efter de andra till kyrkan. — Det var nog hon, som nappat till sig brefvet — men hon var försvunnen igen, huru visste ingen.

VIII.

Asta.

1.

Middagen på Hammersta öfverträffade grannarnes förväntan. Man hade visserligen hört omtalas vidtomfattande tillrustningar, men derjemte var också fru Brittas sparsamhet noga känd.

I den rymliga festsalen var liksom i »gamle herr Nils' tid», ett bord i hästskoform uppdukadt med rikliga anrättningar på väldiga silfverfat, jemte en mängd silfverkannor, en del fylda med tyskt öl och andra med kostbara, utländska viner. De äldsta grannherrarna igenkände sedan gamla tiden några flaskor af kristall med stora silfverbeslag samt flera förgylda glas, hvarmed herr Nils mer än en gång druckit dem till. Likaledes en jättestor silfverpokal framstod som en gammal bekant, skiljande sig från det nya, till hvilket främst hörde ciselerade runda silfverskedar, samt gafflar af elfenben, vittnande om den nuvarande egarinnans förfinade smak. Sjelfva duken med sitt inväfda vapen, Tottarnes sköldmärke, talade om arbetsfliten på Hammersta, på samma gång den framstälde värdinnans adeliga börd.

Alltsammans lofordades högt, under det en och annan i sitt sinne tänkte på de ord fru Katarina hade yttrat i kyrkan: att herr Erengisle sjelf borde se det. Kyrkans ombyggnad hade, enligt lagens dom, skett till hans förso-

ning, och hela festen föreföll såsom till hans ära, hvarför det måste väcka förundran att han icke hade infunnit sig vid det högtidliga tillfället. Men då fru Britta sjelf icke yttrade något vidare derom, ville man icke fråga.

Hon tycktes icke ens tänka derpå, der hon satt i högsätet, glad och strålande, kastande omkring sig skämtsamma och blixtrande ord, på en gång förvånande och ovilkorligt tjusande en hvar af hennes omgifning.

I allmänhet kunde man knappast fatta att den ungdomliga skämtsamma värdinnan var samma person, som i kyrkan blid och allvarlig knäböjt i sin bönstol. Några gjorde sinsemellan beräkningar huru pass gammal hon kunde vara. Man hade sett henne redan anno trettioåtta vid riksmarskens bröllop, således för fem och tjugo år tillbaka, hvilket ledde till den slutsats att hon nu måste hafva sett åtminstone sina fyratio år. Detta bestreds af andra såsom en ren omöjlighet vid hennes åsyn, till dess en af damerna — det var herr Arends unga fru — skrattande erinrade om »trollkonsterna i lönnkammaren».

Under det fru Britta sålunda bländade omgifningen med sin personlighet och den rikedom och välfägnad hon utvecklade, kunde hon bäst dölja sina inre känslor och den förödmjukelse, som träffat henne genom Erengisles uteblifvande.

Men om detta än lyckades henne med de öfriga gästerna, var det dock en bland dem, som icke lät sig förvillas, nämligen hennes gamle bundsförvandt prelaten, herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna. Han kände dertill alltförväl fru Britta Tott, icke allenast hennes handlingar, utan äfven hennes sinnelag, hvars utveckling han följt sedan ungdomstiden. Och derpå tänkte äfven hon. Då hon nämligen under samtalets lopp såg på honom, der han satt vid hennes högra sida, läste hon i hans skarpa blick en blandning af ironi och deltagande, som harmade henne. Sin missräkning och förödmjukelse ville hon behålla för sig ensam.

Möjligen genomskådades hon äfven af sin andra granne, herr Erik Gyllenstjerna, som synnerligen efter deras sam-

tal på vägen till kyrkan borde förstå henne; men han var dock för mycket hofman att låta henne märka det. Likväl greps fru Britta af en hemlig lust att låta dem begge få umgälla att de vågat genomskåda henne.

Under det hon sålunda ännu upprörd i sitt innersta, men lifvad af det glödande spanska vinet och af den glada stämningen, tyckte sig rundtomkring märka samma intresse, för att icke säga beundran, som egnades henne för tjugo år tillbaka, kände hon sig föryngrad, nästan som hade de gångna åren med ens strukits bort ur hennes lif. Hon påminde sig huru hon vågat tala, och till och med gyckla med den redan då invigde unge prelaten. Äfven mindes hon huru hon till hofvets bortskämda gunstling, Erik Gyllenstierna, knappast behöft gifva ett småleende för att se honom vid sina fötter. Och nu efter tjugo år hade hon behållit sitt ungdomsbehag, medan den trettionioårige ädlingen föreföll såsom hade han redan öfverskridit mannaålderns gräns. Det roade henne att låta honom märka hvad han förlorat men hon ägde i behåll.

Gyllenstjerna föll dock aldrig ur sin rol — om det ens var en rol — då han var allt för artig att icke äfven häruti underkasta sig en dams mening. Han undgick därför snart hennes spelande skämt.

Icke så den stolte prelaten. Sjelf aldrig van att kufvas, väckte han hos fru Britta en brinnande lust att nu liksom förr, utöfva sitt välde på honom.

Hon varseblef då Asta, som vid nedre sidan af bordet satt tyst och, som det föreföll, obemärkt af hela sällskapet. En hastig tanke rann Britta i sinnet, hvarför hon vinkade barnet till sig.

Asta, som allt emellanåt kastat en skygg blick till den främmande riddaren, fann honom öfver all beskrifning ståtlig i sin präktiga drägt med den lysande riddarkedjan på bröstet. Äfven såg hon med stor förundran på fru Britta och glömde, som vanligt vid hennes åsyn, all den förbittring hon känt efter uppträdet på morgonen. Hon kände sig helt stolt, då Britta vinkade henne till sig, och skyndade dit.

Britta hviskade helt hemligt till henne några ord, hvarvid Asta såg nästan vädjande till riddaren.

»Nå», upprepade fru Britta, »skynda dig barn!»

»Om jag törs —» svarade Asta betänksam; men fattades i detsamma af en ny tanke, hvarvid hon återfick hela sitt mod. Om detta härledde sig af riddarens uppmuntrande blick, eller af hennes egen nya tanke, var ovisst. Hon svarade mycket bestämdt: »Jag vill göra det — men då, Britta, måste du lofva mig något som jag vill begära af dig.»

»Och hvad skulle det då vara, lilla Asta?»

»Jag vill dansa», upprepade Asta, »ja, så gerna — och då Britta, ger du mig ditt löfte.»

»Ja — om du lyckas, barnet mitt.»

Britta var så älskvärd och nickade så kärligt till Asta, liksom förr då »tattardansen» skaffat henne en och annan belöning.

Glömmande de främmandes närvaro, gaf Asta till ett glädjerop och flög snarare än sprang, ut ur salen.

Det högljudda utropet väckte emellertid förvåning hos gästerna, men fru Britta sade helt enkelt:

»Hon är ett riktigt litet odjur af sjelfsvåld — jag har varit för svag för henne.»

»I den svagheten ligger er styrka, fru Britta», yttrade herr Erik, »ert löfte gjorde den lilla öfverlycklig.»

»Nåja, hon är snäll — en småsak kan lätt tillfredsställa henne.»

Måltiden började lida till slut. Man tog bort fat och skålar, hvarför erkebiskopen frågade om det ej vore tid att börja bordsbönerna. Men värdinnan bad »hans nåd» hafva tålamod och tillåta, att man enligt gammal sed frambar nya dryckeskannor för det högtidliga tillfällets skull.

Prelaten såg ej belåten ut, emedan dylikt öfverdåd ej var förenligt med hans grundsatser i afseende å måttlighet. Han gaf dock sitt medgifvande, då det låg i hans intresse att vara tillmötesgående, särdeles mot den som på ett så storartadt sätt visat sitt nit mot kyrkan. Dertill kom undseende för de myndiga herrarne från granngårdarna, hvilka alla låtit sig väl smaka af måltiden och nu

syntes högst belåtna vid det flödande Rhenvinet. Men han tyckte, som sagdt, icke om det, och sjelfva fru Britta skulle icke undgå hans ironiska ord, ehuru sagda under en artig form, såsom hans sed var då han tvingades att närvara vid dylika tillfällen, som icke öfverensstämde med hans egna åsigter. Dessutom hade fru Brittas öfriga skämt ingalunda behagat honom.

När derför Asta återkom, iklädd sin korta spetsprydda klädning, och med sin tamburin i handen kom framspringande till dem, såg prelaten ytterst förvånad ut.

»Ers högvördighet», sade fru Britta på sitt behagfullaste sätt, hvilket på samma gång omöjliggjorde hvarje invändning: »ers nåde får tillåta barnet att visa sin danskonst — I skall veta, att hon med denna sin barnslighet förströtт mitt ensamma lif här på det gamla tysta Hammersta.»

»Måhända», inföll herr Erik Gyllenstjerna, »är det då den lilla dansarinnans förtjenst att lifvet på Hammersta har skyddat vår älskvärda värdinna från hvarje tidens förändring.»

»Herr Erik har rätt», yttrade prelaten, »det kan också endast vara fru Britta Tott, som uppfunnit ett så ovanligt sätt att förnöja sina gäster, som att under måltiden åse en dansarinna.»

»Med förlof, högvördigste!» svarade fru Britta med sin blidaste stämma, »redan för lång tid tillbaka har detta varit en sed i österlandet.»

»Visserligen», genmälte prelaten, »man kunde verkligen frestas att tro sig förflyttad icke allenast till österlandet, utan äfven till sjelfva tetrarken Herodis lysande hof.»

»Så långt tillbaka och så högt sträckte sig dock icke min tankeflygt, eders nåde.»

»Hvarför icke?»

»Derför — att jag icke har den tetrarkens makt och välde.»

Prelatens ögonbryn höjde sig; det kunde vara ovisst om han var missnöjd eller road af den vändning samtalet antagit, då han svarade skarpt, men leende:

»I har sannerligen rätt, fru Britta! Om eder lilla

Herodias begärde en Johannes' hufvud, skulle ni icke kunna villfara hennes önskan.»

»Nej — olyckligtvis kunde jag det icke» — fru Britta såg om möjligt ännu blidare ut.

»Nej — lyckligtvis», inföll då herr Arendt från Nynäs, litet högröstadt. »Lycklig I, kära fru, som icke har en dylik fruktansvärd makt.»

Fru Britta kastade hufvudet tillbaka och det glimmade till i hennes ögon.

»Hvem vet, herr Arendt? Det vore kanske något egendomligt, något stort, att bära lif och död i sin hand.»

»Jag förenar mig med min granne», inföll herr Sten Bjelke från Follnäs, »det är just i hennes *fredliga* värf på Hammersta gård som vi lärt oss att ära vår värdinna — vi må också samfäldt höja våra bägare till en hedersskål för fru Britta Tott!»

Det glimmade åter till i fru Brittas ögon, kanske mera af vrede än förnöjelse; men om de sagda orden tycktes erinra om hennes ingripande i rikets angelägenheter, låtsade hon icke förstå det och visste att beherska sig. Hon tog sin pokal, besvarande den allmänna skålen med orden: »jag tackar, mina ädla gäster!»

»Tillåt mig, fru Britta, att påminna om er lilla fränka, som tror sig helt förbisedd och förglömd», yttrade Gyllenstjerna, den vande afledaren, då hans blick spårade något besväradt.

»Det är sant, min fränka står verkligen der helt »förknytt», som vi danske säga, såväl öfver vårt förbiseende som måhända öfver min oförmåga att gifva hvad hon möjligen kan begära. — Jag har lofvat henne en gunst, ifall hennes dans skulle behaga mina gäster — jag vågar derför bedja eder alla tillåta henne försöket! — Ett godt ändamål helgar ju medlen — icke sant, högvördigste herre?»

»Jag tviflar icke på att ändamålet är godt då ni har föreslagit det», svarade prelaten leende, under det de öfriga på olika sätt gåfvo sitt bifall tillkänna, en del något högröstadt, andra mera sakta och några halft skrattande; men alla med en blandning af förvåning och nyfikenhet.

»Var utan all fruktan, fru Britta», försäkrade herr Erik, »jag är viss om att det utlofvade nöjet kommer att behaga edra gäster, liksom jag är säker ni har förmåga att infria ert löfte till den unga danserskan.»

»Särdeles som er lilla Herodias icke tyckes nära några mordiska tankar i sitt sinne», tillade prelaten utan att låta förmärka, huru han berördes af det tillämnade upptåget.

Måhända litet besviken häruti, medgaf fru Britta helt enkelt: »Så tror också jag och böra vi derför vara lugna.»

Asta, som under tiden tyst och förvånad sett från den ena till den andra utan att förstå meningen i deras ord, började slutligen förstå att man talade om henne. Hon var visserligen van vid vexlande benämningar, alltifrån askungen och tattarflickan till cendrillon; men nu tycktes hennes nya namn vara Herodias. Hon ryste till vid minnet af en tafla på Hjuleberg, der hon sett den elaka konungadottren med Johannes Döparens hufvud på ett silfverfat; sedermera hade hon gråtit öfver legenden, som talade om stackars Herodias, som vandrat under århundraden utan att finna frid och hvila. Allt detta hade så upptagit hennes tankar, att hon icke märkte huru många som betraktade henne, förrän hon uppfattade riddarens uppmuntrande blick, hvarvid hon blef lättare om hjertat och med ens kom ihåg ändamålet med sin dans. Hon hade ju Brittas löfte att få det hon ämnade begära och fick nu icke tänka på något annat än att vinna sitt mål — och hon skulle vinna det, derpå var hon säker.

2.

Sällskapets uppmärksamhet hade nu vändt sig till Asta. I det hela hade en hvar, ehuru mer och mindre, hört omtalas tattarflickan på Hammersta — ja, en del hade trott, att hon verkligen var ett sådant stackars barn upptaget från landsvägen — man hade derför blifvit gan-

ska förvånad att vid middagsbordet se den lilla sedesamma flickan i sin enkla, men ganska dyrbara drägt, föreställas af fru Britta sjelf såsom hennes syskonbarn.

Den obetydliga varelsen, hvarken ful eller vacker, motsvarade på intet sätt de rykten, som hade gått om henne, der hon nu icke gjorde det ringaste väsen af sig. Hon blef snart aldeles förgäten, till dess man med ens såg henne uppträda i den ovanliga men smakfulla drägten, hvilken likt ett trollslag hade hos henne framkallat en sällsynt fägring. Der framstod nämligen hos henne de mest motsatta egenskaper, på en gång något vildt, men oskyldigt och ytterst känsligt, och på samma gång stolt. Den lidelsefulla elden i hennes ögon kunde tala likaväl om hat som om en allt öfverväldigande hängifvenhet.

Hennes åsyn väckte också olika intryck. Några fruar sågo vänligt, nästan deltagande på henne, medan andra skakade på hufvudet vid åsynen af hennes tamburin. Ett par stränga adelsdamer, redan förut stämda till misshag genom öfverdådet i mat och dryck, fingo nu ett tillfälle att låta sin ovilja bryta ut, och hviskade till hvarandra att de icke kunde begripa, huru fru Britta ville låta sin fränka uppträda som dansdocka. Några enklare adelsdöttrar och ungherrarna från Sandemar voro alldeles förtjusta, särdeles i hennes små fötter med deras näpna guldskor, och ett par äldre herrar nickade åt hvarandra i innerlig förnöjelse. Sjelfva herr Arendt från Nynäs var riktigt rörd, men hans unga fru undrade om flickan var vuxen eller endast ett barn med sin korta klädning. Herr Krister Bengtsson såg styft på sin broder, alldeles förvånad, huru han, erkebiskopen, kunde i sin närvaro tillåta slika upptåg; men prelaten sjelf syntes ogenomtränglig.

Herr Sten Bjelkes förnäma döttrar tyckte icke heller om den tillstyrda flickan, som de funno alldeles för ung att bära en så dyrbart broderad och spetsprydd klädning, som kunde anstå en förnäm dam. Man hade nämligen svårt att fatta hennes adeliga börd. De sågo helt menande på hvarandra, hvarvid unge herr Arvid Kristersson skyndade tillhviska dem sin förmodan, att det var den

omtalade »tatterskan», som skulle komma att uppträda, hvarjemte han ironiskt hänvisade på tamburinen, den bjellrande skylt som hon bar med sig. De sedesamma jungfrurna, som varseblefvo herr Arvids spefulla löje, sågo frågande på sin moder, osäkra om de icke borde aflägsna sig. Fru Cecilia fläktade med sin solfjäder och såg spörjande på prelaten, då just herr Sten Bjelke sjelf afbröt de tysta underhandlingarna med en betydelsefull vink, som tycktes säga: »det tillkommer fru Brittas gäster att visa sin höfviska fördragsamhet.»

Fru Britta sjelf var inbegripen i samtal med hans nåde, antingen för att hindra honom förekomma flickans dans, eller för att dölja sitt eget upprymda lynne. Nu var det icke allenast den höge andlige herrn hon ville skämta med, utan äfven de öfriga gästerna, hvilkas vexlande intryck ingalunda undgingo henne, der hon tvingade dem att åse hvad som roade henne i utbrottet af en inre oro.

Asta sjelf hade emellertid kommit till den slutsatsen, att hon bestämdt var till sin fördel — hon visste icke om hon härför hade att tacka sin fina klädning eller riddarens uppmärksammande blick eller den ytterliga glädjen att vinna det hon ämnade begära. Men saken var den, att alltsammans skulle taga sig bra ut och att Britta skulle få heder af henne. Det ville hon gerna derför, att Britta sagt alla de främmande menniskorna, att Asta var hennes syskonbarn, och nu skulle de få se, att hon icke var den fula askungen, som folk hade skrattat åt.

»Tattardansen» skulle hon börja med, det hade hon klart för sig, emedan Britta bäst tyckte om den, och det var ju henne hon främst ville vinna, för att ernå sitt tilltänkta mål. Den korta klädningen skulle heller icke hindra henne — nog af, hon var vid godt mod och började sin dans.

De sprittande svängningarne, hvarvid hennes små fötter knappast vidrörde golfvet, armarnes behändiga rörelser, än i luften, än slutna intill det smidiga lifvet, som böjde sig än hit, än dit, beledsagades af de smattrande kastanjetterna, hvilka slogo takten med sjelfva hennes hjertas

slag och tamburinens bjellror. Det var som kände hon sig röras af osynliga vingar och hennes tankar flögo dervid hit och dit.

Hon skulle förmå Britta att förlåta Göran och att derefter hålla bröllop åt Inga. Sedan skulle hon sätta sin färd i gång och resa till Hjuleberg. Der skulle hon dansa för Ingeborg, men annorlunda än nu — hon måste *då* dansa som en adelig jungfru för att kunna inträda i sina fäders borg. —

Så flögo tankarne inom det dansande barnet, som icke hörde, än mindre förstod den förundran hon uppväckt i sällskapet.

Der voro delade omdömen om sjelfva hennes dans; somliga sågo i början förvånade, andra missnöjda på hvarandra, under det mången rent af ansåg hela tillställningen så opassande, att man ej borde se derpå.

Men hur det var, såg man åter ditåt. Dansen hade också tagit en annan karaktär allteftersom Asta vexlade tankar. Det hade blifvit något fängslande; man måste förlåta det galna för hennes barnslighets skull, ty verkligen var der ju ett uttryck af oskuld öfver hela den barnsliga varelsen och förtjusande var hon, det kunde ej nekas. Till och med det gulröda håret hade fått en guldglans, som man ej förr blifvit varse, och sjelfva hennes rörelser antogo småningom ett rörande behag, nästan adlande hela hennes personlighet.

Asta återkom till det närvarande först då en hand omfattade hennes — alldeles så som vid pilträdet på morgonen, då hon återfick sin guldsko — ja, hon såg att det också var riddaren sjelf, som nu upptog henne i sina armar och förde henne till en stol.

»Lilla cendrillon har dansat in i sina fäders borg», hviskade han, liksom hade han uppfattat hennes egna tankar. »Alla gästerna hafva erkänt er — ni har att säga hvad ni önskar.»

Nu först kände Asta sin yrsel — allt gick ännu rundt om för henne — hon hörde endast sorl af röster, skratt och klingande pokaler och det föreföll som om hennes

namn upprepades, om och om igen, men af alltsammans fattade hon endast redigt riddarens ord, der han tycktes tala till gästerna.

»Tillåten mig att vara en tolk för allas vår belåtenhet, då jag, liksom man fordom begåfvade hofskalderna, lemnar en tacksamhetsgärd åt den sällsynta dansarinnan.»

Asta kände tydligt att en kedja lades omkring hennes hals — hon såg då helt tydligt, att det var riddarens egen gyllne kedja, som hon sett honom bära vid middagsbordet.

»Blir det min?» ropade hon utom sig. »Får jag verkligen den vackra kedjan?»

Riddaren nickade och hon kände åter, huru han ordnade kedjan på hennes hals. Hon grep handen och ville kyssa den, men han kysste i stället hennes båda händer. —

»Se så», hördes fru Brittas röst — den lät litet otålig — »låt nu barnet sjelf sköta sin leksak, min bästa herr Erik Gyllenstjerna!»

I detsamma reste sig prelaten. Han såg mörk ut, men nu lade ingen märke dertill, förutom Asta, som undrade om det var på henne, den höge andlige herrn vredgades, och hvad hon gjort som kunnat förtörna honom. Hon hörde derefter icke mera något sorl, då märkte hon att också gästerna sågo på prelaten, liksom äfven de känt sig träffade, när han med en viss skärpa erinrade, »att nu vore hög tid vända sina tankar från den verldsliga lusten och flärden», hvarvid alla tycktes bereda sig till den förestående bordsbönen.

Herr Erik Gyllenstierna vågade dock invända, att ännu en sak af verldslig vigt återstod, nämligen den af värdinnan utlofvade belöningen åt hennes älskvärda anförvandt och då prelaten gaf sitt medgifvande, framförde han den darrande Asta.

»Skynda dig då, barn», utropade fru Britta, »du får icke med dina barnsliga önskningar uppehålla mina ädla gäster!»

Asta hade genast klart för sig huru hon borde lägga sina ord; men först nu kände hon sig besvärad af de många främmande som sågo på henne. Hon slog derför

hastigt armarne om fru Brittas hals och lutade sig alldeles intill henne, framhviskande sin bön så sakta, att ingen af de öfriga kunde höra hennes ord. Hvar och en förstod dock att hon bad om något, som låg henne riktigt nära om hjertat, så bedjande föreföll hon. Många betogos af deltagande, under det andra med en viss nyfikenhet väntade få höra hvad den unga flickan så lifligt önskade sig.

Till allas förvåning sköt fru Britta henne ifrån sig och utropade: »Tala inte om dem — inte ett ord mera!» Derefter vände hon sig till erkebiskopen och förklarade allt vara redo till uppbrott.

Men prelaten sjelf såg nu med ett ömt deltagande på den bestörta flickan, som stod alldeles mållös af förundran.

»Vi kunna äfven vänta, när det gäller *ett godt ändamål*, fru Britta», yttrade han leende, »jag förmodar att den unga flickan bad om uppfyllandet af ert löfte.»

Asta, som nu kände på sig att hon hade medhåll af sjelfva den höge andlige herrn, återfick sitt mod och sade helt högt:

»Åh, du förstod mig inte, Britta — nog vill du förlåta dem — du har för öfrigt lofvat mig —»

Fru Britta såg vårdslöst på henne och svarade halft skrattande: »Du får begära något annat, kära barn!»

Asta undergick då en förändring. Hela hennes lilla person tycktes blifva större och det lifliga ansigtet antog en själshöghet, som endast blandades med förundran, då hon frågade: »Är det verkligen sant, Britta — du *vill* icke hålla ditt löfte?»

»Naturligtvis, barn, *vill* jag icke, när du begär något så oförståndigt —»

»Men du har *lofvat* —» det gnistrade till i Astas ögon, hvilka föreföllo svarta, då fru Britta skrattande nickade åt henne och derefter vände sig om.

»Jag dansar aldrig mera för dig!» ropade Asta och kastade tamburinen i golfvet, trampande sönder den i små bitar. Derefter, utan att yttra ett ord vidare, försvann hon; man visste knappast hur eller hvart hon tog sin väg.

Britta sjelf syntes ett ögonblick förvånad och besvärad men fattade sig snart och yttrade med det för henne egendomligt skämtsamma behaget: »Jag har icke stor heder af det der vilda barnet — I få'n förlåta, att hon har stört eder, mina ärade gäster!» Hon gjorde en på en gång beklagande och nästan ödmjuk helsning för dem alla och till sist djupast för erkebiskopen.

Alla bugade sig tillbaka, men med en tystnad, nästan uttryckande en förstämning, som utbredt sig öfver det nyss så lifliga sällkapet. Då höjde herr Erik Gyllenstjerna sin vinbägare och utbad sig få förnya den skål, som herr Arendt Bengtsson Ulf nyss hade påbudit för Hammerstas ädla husfru.

Under tiden passade den unge herr Arvid Kristersson på tillfället att hviska till sina damer: »Vi fingo dock ändå se »tatterskan» i hennes rätta gestalt.»

3.

Medan middagsmåltiden pågick och festsalen genljöd af sorlet från röster och klingande pokaler, var det lif och rörelse öfver hela gården. Svennerna, som passade vid sjelfva bordet, rörde sig sirligt och kanske litet styft, men dess mera hurtiga syntes de tjenare, som sprungo upp och ned mellan herrskapshuset och köksbyggnaden. Alla voro de glada och till och med litet stormodiga, såsom hade de en del i festen och det nya lifvet på gamla Hammersta gård.

Endast uppe i trätornet, platsen för fru Brittas enskilda rum, var det tyst ehuru icke öde, emedan ett hufvud syntes sträcka sig ut genom en af fönstergluggarne. Hufvudet tillhörde visserligen fru Brittas kammartärna, men om någon haft tid att titta dit upp, skulle knappast någon hafva känt igen den vanligen stilla och lugna Inga i detta bedröfvade och oroliga ansigte. Det skulle ej heller väckt

mindre förvåning, huru den annars allt bestyrande Inga kunde ha ro att ligga deruppe i fönstret och endast se på lifvet der nedanför. Men, som sagdt, ingen hade tid hvarken att se dit upp eller ens tänka på hvar Inga höll hus.

Hon var dock på sitt sätt upptagen och gjorde med hufvudet så ovanliga rörelser att, om hon sjelf haft sin fulla besinning, hon visst icke velat att gårdsfolket skulle sett det. Der nickade och snyftade hon helt bittert och tog slutligen sitt förkläde för att vifta åt en ryttare, som syntes på vägen på andra sidan ån. Ryttaren kom dock icke ditåt, tvärtom syntes han stadd på affärd, ehuru han höll in hästen för att kunna se upp till Ingas fönster, spörjande och sökande att förstå hennes mening.

Den ridande var naturligtvis Göran, ty hvilken annan skulle väl fått mottaga en dylik afskedshelsning af Inga.

Visserligen hade hon redan förut sagt honom sina afskedsord och till och med försäkrat honom att hon skulle komma snart efter; men ändå tyckte Göran att det var åtskilligt han velat fråga om. Djupt grämde honom också denna hans snöpliga afresa just nu, då allt var fröjd och gamman på den gamla gården. Det hade icke heller någon haft tid att taga afsked af honom eller ens falla i förvåning öfver hans oväntade afskedande och det fastän de helt uppriktigt hade välkomnat honom vid återkomsten på morgonen. Göran gjorde inom sig den tysta betraktelsen, »att menniskogunst är medgångens följeslagare och begge vexla likt vinden.» — Endast »åldmor» hade sagt honom sitt deltagande farväl, i det hon som vanligt yttrat några af sina visdomsord: »den ej är nyttig mer, han sig förhafder ser.»

Men Göran tröstade sig med sin stolthet — hvilken också hade höjt honom i Ingas ögon — då man efter en mångårig trogen tjenst blir afskedad, bör man icke vara qvar på nåder; man är lyckligtvis ingen träl, utan en fri menniska.

Besynnerligt nog måste Göran begagna ridpiskan för att få hästen åstad — det var likväl en rask och uthvi-

lad häst — men det syntes honom som om djuret bättre än menniskorna begrep, hur galet och orättvist det var alltsammans. Allt var helt annorlunda, när han for af förra gången med så lysande utsigter som bröllopsfest med sin hjertans kär vid återkomsten.

Dock — han skulle nog visa, att han sjelf kunde ställa till bröllop. Hans gamla faster hade ännu sin egen stuga på södra klinten ofvan Stockholms stad, och der skulle tillredelsen ske. Tvi, aldrig mer ville han ens se röken från skorstenarne på Hammersta-fruns gård!

En ny klatsch med ridpiskan och så bar det af.

Midsommarsolen lyste hög och klar öfver pilarne vid åbrädden, sjelfva strålarne lekte på det blanka vattnet der svanor med öfriga smådjur simmade som vanligt omkring, alldeles som funnes inga sorger till i verlden. För Inga hade alltsammans mistat sitt behag, hon såg icke ens det lugna och soliga lifvet dernere.

Så snart det icke mer syntes en skymt af Göran, drog hon in hufvudet och satte sig på sängkanten, emedan stolarne voro upptagna af hvarjehanda kläder och småsaker.

»Hvilken midsommardag!» utropade hon och började storgråta, som af sorg, men kanske lika mycket af harm.

När så Inga gråtit ut, kunde hon icke undgå att höra sorlet dernedanför. Dylikt sorl hade förr varit hennes lust; men nu var det bäst att vara vaksam och ej fördjupa sig i sorgen eller rättare »grämelsen» — så rättade Inga ordet i sin tankegång.

Aldrig i lifvet hade hon blifvit så behandlad — det vill säga Göran, men de begge voro nu som ett, och det ville hon tillstå hädanefter, så djupt hade hon gripits af orättfärdigheten med honom. Hon skulle ej heller sjelf längre tjena en sådan fru; hon blefve nog saknad och det skulle blifva hennes hämd.

4.

Nu hördes lätta och hastiga steg i trappan, dörren slogs upp, och der stod Asta blossande röd och med flammande ögon men synbarligen alltför upprörd att kunna uttrycka hvad hon skulle velat säga.

Vid hennes åsyn glömde Inga sig sjelf och sina stora bekymmer.

»Jag hatar henne», utropade Asta, »jag trodde att jag älskade henne, men jag kan det icke numera!»

»Om hvilken talar jungfru Asta?» frågade Inga i högsta förvåning.

»Jag har misslyckats, men det är inte mitt fel — det är Britta som svikit sitt löfte.»

»Det är nog många, som blifva besvikna här i verlden, och man får icke taga sig så hårdt af det, käraste lilla jungfru.»

Asta hörde icke på Ingas försök att trösta; hon kastade sig på en stol, som gjorts ledig. »Om du kunde tänka, Inga, hur vacker Britta var, der hon satt vid bordet, hon riktigt förtrollade mig — och det har hon nog gjort många, många gånger förr — derför har jag alltid trott på henne.»

»Nej se», afbröt Inga hastigt, »hon har ju dansat sönder sina vackra guldskor, lilla slarfviga Asta.»

»Jag har *trampat* sönder dem — på den eländiga tamburinen. Den är också i kras.»

»Tamburinen i kras? Hur kunde det komma sig?»

»Det gör ingenting — jag vill aldrig mer ha någon sådan. Inte heller vill jag dansa med guldskorna.»

»Hvad har då händt? Har kanske någon gjort gyckel?»

»Visst inte! Jag dansade riktigt bra. — Oh, jag dansade och det var så roligt. Jag var riktigt lycklig och jag tänkte på så mycket — vet du hvad? Jag tänkte på bröllopet.»

»Hvilket bröllop?»

»Ditt och Görans — den beskedlige gossen förtjente det — tycker du inte det?»

»Bröllop? Jo, det skulle nådiga frun bry sig om härefter —»

»Nej, hon gör det inte heller — och det fastän hon lofvat mig just detta.»

»Jag blir rakt inte klok på det här. Hade hon lofvat jungfru Asta —»

»Javisst. Hon lofvade att om min dans behagade sällskapet, skulle hon gifva mig det jag önskade — och det var just ditt bröllop, Inga.»

»Man kan då riktigt förvånas — hur kunde hon, lilla barnsliga jungfrun, tänka på något —»

»Du tror att jag begriper ingenting — du har varit snäll mot mig, jag vet det.»

»Men att derför utsätta sig för något så galet, låta nådiga frun narra sig att dansa för det främmande herrskapet under middagsmåltiden — jag kan gråta, när jag tänker på en dylik tattardans, och det för min skull.»

»Det var alls icke någon tattardans», utropade Asta helt förtrytsamt, »du vet icke du, hur man till sist trodde jag var en verklig adelsjungfru.»

»Men att dansa ensam», vidtog Inga, »det gör bara sådant folk, som stryka land och rike omkring. — Hvad sade hans nåde erkebiskopen?

»Erkebiskopen? Jag tror inte han tyckte om mig — men det bryr jag mig inte om, han var för öfrigt så snäll. Hjelp mig då nu att taga af hela stassen.»

»Kära hjertandes — skorna äro då omöjliga att laga numera.»

»Tag hit dem!» ropade Asta med ens glömmande sin harm. »Den der skon var det — jag skall gömma den; den är ändå bra söt — är den inte?»

»Åh — den ena skon är väl lika den andra.»

»Det var just den, som i morgse föll i ån och som — ja, det der vet du inte», afbröt Asta sig sjelf småskrattande och sträckte sig efter en liten hvit linneduk,

som låg öfver en stolsdyna, »den der duken passar bra att linda om — ser du jag vill gömma den så väl. Jag skall förvara den lilla skon tillsammans med kedjan — har du kanske en ask till den praktfulla kedjan?»

Inga slog händerna tillsammans af förvåning: »Det är ju en riktig guldkedja — hur i all verlden har jungfru Asta fått en sådan?»

»Man gaf mig den derför att jag dansade så bra och nu får du icke mera gräma dig öfver min dans. — Hvad gör du med alla dessa saker som ligga framme — hvad är det der för en kista?»

»Min, förstås — jag lägger ned i den allt det lilla jag har och som jag kan taga med mig.»

»Skall du resa bort? Hvart?»

»Man får söka sig ett nytt hem, när man inte längre passar i det gamla.»

Asta flög upp, alldeles bestört: »Jag begriper inte det här — tänker du rent af resa bort ifrån Hammersta?»

»Javisst!»

»Men du kommer igen — sedan?»

»Aldrig i mitt lif! Flyttar jag härifrån, så skuddar jag stoftet af mina fötter, det är då visst och sant.»

»Men Britta kan icke reda sig utan dig.»

»Pyh — kan nådiga frun reda sig förutan sin trogne stallknekt, som uträttat hennes vigtiga ärenden, då kan hon också undvara mig.»

»Det är så sant, den stackars Göran! Men det var just detta jag ville ställa till rätta. — Ser du hon blef riktigt nöjd, då jag i förmiddags hviskade till henne att jag tagit brefvet tillvara — hvar är min lilla väska? Jag lade brefvet i den och skall lemna henne det i qväll.»

Asta mottog ifrigt den lilla väskan, som Inga förvarat. »Vet du egentligen, Inga, hvarför Britta blef så vred?»

»Göran trodde det var derför att han kom för sent — hela högtiden var ju redan förbi.»

»Inte allenast det, tror jag, utan snarare derför att han lemnade det vigtiga brefvet i allas närvaro — hon

kunde inte beherska sig strax, ser du — och, om ni låtit mig taga brefvet, jag skulle passat ett bättre tillfälle.»

»Göran sade att hon inte ens gittat läsa den gamle herrns skrifvelse — bara brutit signetet och kastat brefvet, öppet som det var, ifrån sig. Sedan har det väl än mer harmat henne, att främmande folk kunde läsa och få reda på det hemliga ärendet.»

»Åh, hon vet ju att jag nu har brefvet — men hvad vill detta säga? Hvad är detta för en skrifvelse? Kan du förstå det, Inga — här står ju herr Erengisles namn på det inre konvolutet?»

»Herr Erengisles namn?» utropade Inga och såg ifrigt på skriften, som hon dock ej kunde läsa, »nu förstår jag alltsammans, — det är hennes eget bref, som gamle herrn har skickat tillbaka — och obrutet ändå — det var då hela hans svar.»

»Då förstår också jag — derför blef hon vred —»

»Och vreden bröt ut på budbäraren, förstås», utbröt Inga bittert, »det är så de förnämas sed.»

»Ja — ja», medgaf Asta misslynt. »Men ser du, hon trodde nog att Göran sölat och att hon derigenom fick underrättelsen så sent — och i allt folkets åsyn.»

»Han hade minsann inte sölat, om inte kungens tyska garpar fick stryka land och rike omkring.»

»Allt det der bör Britta upplysas om — redan i qväll — jag tänkte inte vidare tala till henne, men för er skull —»

»Hon skall bara hejdlöst skratta åt den dumme narren, som låt taga maten ifrån sig! Jag mins väl hur hon hånade stackars Gummi förr i verlden, när man tog de förrädiska brefven ifrån honom.»

Asta rodnade, måhända derför att den hemliga förnimmelsen af hennes frändskap med fru Britta grep henne. »Rör inte upp de der gamla historierna!» utropade hon, »Britta är dock — Asta teg ett ögonblick och rätade sig — »Britta *har* dock förut varit dig en god matmoder, Inga — och du — jag förstår inte, du har ju alltid för-

svarat henne? — Allt kan ju bli bra igen, om hon tar Göran åter till godo.»

»Jo, det skulle hon göra, sedan hon befalt honom att lemna gården. Han är också redan långt härifrån.»

»Är han borta? Är han förvisad härifrån? — Fy Britta — det trodde jag dig ändå inte om —» Asta kastade hufvudet tillbaka och hela den lilla gestalten tycktes höja sig. »Vänta du, Inga», yttrade hon beslutsamt, »jag är inte längre något barn — jag vill hjelpa dig!»

Inga kände sig, oaktadt sin sorg och harm, frestad att le, men vid åsynen af det beslutsamma barnet, log hon dock icke. Men hon yttrade intet.

»Jag skall tala vid riddaren», tillade Asta, »han skall helt säkert hjelpa mig. — Tag hit mina saker — der har jag väskan med brefvet — der mitt lilla paket med skon och kedjan. Gif mig också klädningen, jag vill förvara alltsammans i mitt eget rum. — Ingeborgs klädning får aldrig mera bäras upp på klädkammaren, kom ihåg det. Och så, Inga, låt bli kistan der — jag skall, som sagt, tala vid riddaren och var inte ledsen, du!» Asta, som tagit sina paket och på den högra armen bar sin klädning, lade den andra armen hastigt om Ingas hals och kysste henne på kinden. Derefter skyndade hon ut genom dörren och uppför den lilla trappan till sitt eget rum.

Det skymde för Ingas ögon, under det hon en stund såg mot dörren genom hvilken Asta försvunnit.

»Hon glömde att jag var en tjenarinna», mumlade hon, »kommer det barnet i nöd, kan jag taga hjertat ur bröstet för att bistå henne.»

5.

Några veckor hade förflutit efter den märkliga midsommardagen, men ännu hade icke Hammersta gård åter-

tagit sitt vanliga utseende. Det vill säga att redan dagen efter invigningsfesten hade erkebiskopen och en del öfriga gäster begifvit sig derifrån. Sedan aftroppade så småningom de andra och till sist dröjde endast den förnäme riddaren, som bebodde två de förnämsta gästrummen, och ingen visste hur länge han skulle komma att dröja.

Ingen var dock missnöjd häröfver; de äldre, såsom åldmor och hushållerskan intill köksmästaren, tyckte om att se lif och rörelse omkring sig, emedan det påminde om »gamle herrns» tid, och gårdens unga jäntor voro icke de minst förnöjda, huru blyga och tafatta de än syntes för de båda främmande ridknektarne och dito kammarsvennerna, hvilka utgjorde riddarens betjening.

Folket i arbetsstugan fröjdade sig icke mindre. Visserligen hade både väfstolar och spolpinnar kommit i gång; men som alltid, efter stora händelser, gick det lamt med arbetet. Icke heller var det någon särskild, som manade på — nådiga frun sjelf hade icke ens med ett öga tittat ditåt — man kunde godt få prata och mycket hade man att prata om. Der var icke så litet som hade tilldragit sig på sista tiden, åtminstone ovanligt för landsbygden, der i vanliga fall allt gick sin jemna gång, vecka ut och vecka in, år ut och år in, endast vexlande efter årstiden och hvad dertill hörde.

Den länge väntade kyrkoinvigningen hade således försiggått — man kunde knappt fatta det — man hade fått beskåda de nya hvalfven, de konstrika takmålningarne, messingsljuskronorna och altarskåpet. Man hade sett alla herrskaperna och huru de visat nådiga frun all höfviskhet — förutom likväl den myndiga fru Katarina på Häringe, som varit bra »styf», tycktes dem. Erkebiskopen — hur man undrade hvad hans nåde i det hela tyckte om tattardansen! Kanske var det derför han också var den förste, som bröt upp tidigt på morgonen följande dag. Och deras nådiga fru sjelf, som blifvit så märkbart förändrad! Hur fick icke dörren stå öppen till den stora hörnsalen och fönstren uppslagna, så att solen fick bleka gyllenlädret på stolarna, och hur gick hon ej sjelf i helgedags-

kläder från morgon till qväll, allt för den främmande riddarens skull. Och Asta — hur hade icke hon blifvit en helt ny menniska, det vill säga verkligen *blifvit* en menniska, hvilket förr mer än en gång synts tvifvelaktigt. Aldrig mer löpte hon öfver kärr och gärdesgårdar eller flängde af till skogs på sin vilda fåle. Endast den, som var uppe i arla stund, kunde få höra drillarna i pilkronan och känna igen tattarungens visor. Stilla och sedesamt följde hon annars sin fostermor och den främmande riddaren, vare sig att de sutto inne eller färdades på ridturer omkring i trakten. Hon kunde nu också skicka sig såsom en riktig adelsjungfru, försäkrade Hanna, den nya kammarpigan.

Ja — Hanna och hennes upphöjelse till kammartärna hos fru Britta, det var nu en hel historia för sig. Många tyckte visst att det var stor synd med Inga (Hannas företräderska), då hon lemnade gården med föga tack för mångårig trogen tjenst, utan att der få sitt utlofvade bröllop. Hon blef visserligen ganska rikligen begåfvad och utrustad af den nådiga frun, men bröllopet fick hon hålla hos den gamla fastern. Andra åter tyckte det kunde vara ganska rätt åt den stormodiga tärnan, som alltid höll sig öfver annat folk, och aldrig fick man veta något af henne. Hanna deremot var en qvick flicka, hade förut varit deras kamrat dernere och hade en riktig förmåga att uppsnappa allt hvad som tilldrog sig omkring henne. Det var också hon som berättat, att det varit jungfru Asta som förmått fostermodren gifva Inga den rikliga utstyrseln. Den främmande riddaren, som sagt sig gerna vilja se ett bondbröllop på landet, skulle nog förmått fru Britta att ställa till Ingas bröllop på gården, om icke den galne Göran redan gifvit sig af — den nådiga frun kunde icke tillåta »sådant folk» att visa stolthet, och dervid blef det. För öfrigt hade Hanna redan sett mera än andra kunde tro på: att nämligen den förnäme herrn stod väl hos fru Britta, det var klart som dagen, och om herr Erengisle skulle fara af all verldens väg, nog visste man

redan hans efterträdare — det skulle minsann ej dröja länge, förrän der blef bröllop af på Hammersta gård.

Härvid blef åldmor blossande röd och sade att hon ej ville höra slikt prat. Nu hade hon också sina tankar för sig, men dem ville hon, som höll på det gamla husets anseende, icke tala om. Hon hade mer än en morgon sett den främmande riddaren komma ifrån skogen med lilla Asta, som hela gångstigen utåt dansat framför honom, yr och glad som en spelande lärka. Vid korsvägen hade de skilts åt och Asta sprungit till bandhunden, trogen sin gamla vana att för honom tala om allt hvad hon tänkte. Gumman hade verkligen hört henne säga Ruffo, att innan jul skulle hon bli en riddares fru. Åldmor hade gripit sig an och gått upp till nådiga frun, det var hennes pligt att varna barnet för den lede frestaren.

Nu var det ej godt att veta hvad fru Britta tänkte, men det såg gumman att hon blef både hvit och röd, fastän hon snäste till henne, »att sköta sitt, se till att får och grisar icke förfaras», men icke lägga sig i förnämt folks göranden och låtanden.

Under det åldmor i tankarne genomgick detta, hade hon tappat tråden af Hannas berättelser, hvilka väckt stor förvåning hos de öfriga. Hon hade således icke fått veta, att riddaren inbjudit fru Britta till sin egendom i Småland — ett riktigt herregods som den ena kammarsvennen sagt — samt att Hanna fått hemta ned från klädkammaren flera stycken tyg, både af siden och flöjel, och att nu skulle mäster Jonas skickas efter.

»Skall mäster Jonas få tillskära klädningar åt nådiga frun?»

»Dumt prat», afbröt Hanna, »liksom inte nådiga frun skulle ha klädningar mer än till öfvers — der fins minsann både af sammet och brokad.»

»Men för hvem då — skall kanske tattarungen klädas upp?»

»Jungfru Asta skall hafva ny utstyrsel», svarade Hanna, som numera ansåg under sin värdighet att ens

höra på det gamla pratet. »Jungfru Asta skall följa med till Fogelvik.»

Underrättelsen mottogs på olika sätt. Några sutto helt förstummade af förvåning, under det de andra fingo ny anledning till nya funderingar.

Åldmor bara runkade på hufvudet. Hon hade ej klart för sig, om den resan skulle bli till flickans ve eller väl.

IX.

Fogelvik.*

1.

Det gamla herresätet Fogelvik vid Östersjöns strand har ännu liksom fordom sina löfskogar, sina holmar, klippor och skär, medan endast ruiner af den gamla slottsbyggnaden, framstå såsom minnesmärken från den tid gården innehades af Sveriges stormän.

Fogelviks historiska minnen utgöras icke af storartade tilldragelser eller märkliga bedrifter, inverkande på rikets ve eller väl. Här var endast platsen för det enskilda lifvets, den husliga härdens lycka. Derom vittna Karl Knutssons betecknande ord, hvilka folkvisan bevarat intill vår tid.

Då nämligen konung Karl vid slutet af sin skiftesrika bana genomgår sina minnen, är det icke vid hans egentliga storhetstid tankarna hvila, utan de flyga tillbaka till det lyckliga ungdomshemmet:

»Då jag var herre till Fogelvik,
Var jag både mäktig och rik;
Men sedan jag blef konung i Svea land
Var jag en arm och olycklig man.»

---

* Foglavik, Fuglavik vid Östersjön, har ännu lemningar efter en fast byggnad med löpgrafvar vid en igenvallad vik $^1/_4$ mil från gårdens nuvarande läge, hvilka utan tvifvel tillhöra det »torn», som i början af 15:de seklet omtalas. *Styffes geografi.*

Sten Sture är kommen till Fogelvik. Många händelser hafva skiftat under de sjutton år, som förflutit sedan han sist var der, då på besök hos sin morbroder, riksmarsken Karl Knutsson Bonde.

Såsom trettonårig gosse hade han der bygt sina luftslott, sina planer om framtida storhet, allt införlifvadt med hans unga kärleksdröm. Då vid återseendet af de välkända trakterna alla hans minnen rycka fram, frågar han sig ovilkorligt: »hvad har blifvit af allt det jag tänkt och drömt?»

Ju mera han närmar sig gården och ser dess gamla torn resa sig högre, desto lifligare strömma alla minnena fram med dess vexlingar af glädje och sorg, framgång och nederlag, strid och hvila.

Främst dröja hans tankar vid barndomstiden — hvilka lyckliga dagar, ovilkorligt de bästa i hans lif! — Och likväl, hur han än vill skratta i sitt sinne åt den barnsliga kampen mellan honom och Gyllenstjerna om deras hjertans unga dam Kristina, så känner han sig derjemte liksom fordom retad vid tanken på huru Erik, med några års äldre rättighet, alltid ville göra sitt försteg gällande. Men han minns också huru Kristina rättvist fördelade sin vänskap mellan dem. Endast då tvisten gälde fädernesländet och de unga stridslystna kämparne ville hvar och en berömma sitt land, kom den danskt sinnade Erik till korta och hon förklarade Sten värdig att blifva Sveriges beskyddare. Från den stunden tycktes honom också, såsom hade det uppstått ett hemligt föreningsband emellan honom och Kristina, under det de båda bygt planer om bragder, hvilka Sten inom sig tänkte skulle göra honom värdig henne.

År hade gått, men ännu var bragdernas tid i ett aflägset fjerran, det vill säga, målet att skydda fädernesländet var ännu ouppfyldt.

Visserligen hade Sture redan vid sexton års ålder deltagit i morbroderns fälttåg i Finland och derefter vid dennes kröning erhållit riddarslaget; men konung Karl, snart nog förrådd af en del Sveriges egne stormän med

prelaten i spetsen, hade lemnat sin krona och sitt land. Derefter hade sex år förflutit och ännu beherskades riket af unionskonungen Kristiern den förste.

Under hela denna tid hade Sten Sture låtit svärdet hvila och satt sig i ro på sin fädernegård Räfsnäs. Nu tyngde honom föreställningen om huruvida Kristina skulle förstå honom, förstå att tiden för handling ännu icke var kommen. Ja — hon, och endast hon, borde förstå huru han, under det han tycktes sysselsatt med ordnandet af hus och hem, dock alltid såg för sig det stora målet att göra fosterlandet till ett sjelfständigt rike.

Hur det än grämde honom att se danska skepp med ett sken af rättighet tåga uppåt mälarstranden, måste han dock bida tiden. Han visste att svenska folket suckade under bördan af de skatter, som utskrefvos, och landet utarmades, men likväl måste han ännu vänta och kunde det endast i fast tillit till sig sjelf att dock slutligen ernå landets befrielse. Men skulle icke Kristina tvifla? Kanske hade hon just kallat honom, för att påminna om löftet, som han gifvit.

Vid denna slutsats af sin tankegång såg han upp mot det gamla tornet, hvilket redan på afstånd framstälde Fogelviks örn, med dess utsträckta vingar ofvan porthvalfvet. Liksom i sammanhang med hans egna tankar, tycktes de välbekanta örnögonen spörja honom: »på hvad väntar du och hvarför dröjer du?»

Sturen kände sig dervid beklämd och plötsligt framstod för honom en erinran om huru Gyllenstjerna, med den gamla företrädesrätten, långt före honom hunnit sitt mål; sedan sexton år var *han* Kristinas make.

Hon hade visserligen gifvit Sture sina tankars ädlaste mål, men hon hade gifvit Gyllenstjerna sitt hjerta.

Här afbröt riddaren sin tankegång och höll in sin häst. Hvarför, hvarför hade han då kommit hit? Var det för att se Erik, inkräktaren af hans hela lifs lycka, njuta af sin rättmätiga seger?

Nej — hvad Erik ansåg och tänkte om sig sjelf, rörde Sten föga. Han ville återse Kristina och — helt

enkelt — han hade icke kunnat motstå barndomsvännens inbjudning.

Vid denna slutsats fortsatte han sin färd, dock ej fortare, än att tankarne kunde strömma fritt inom honom, liksom för att komma till reda och klarhet uti föreställningen om hvad som skulle möta honom.

Att Erik icke var Kristina värdig, det visste han, och hade äfven förstått att konung Karl i sitt sinne ångrat valet af sin dotters make, ehuru han till det yttre ville visa honom all ära, då han under landsflykten prisade svärsonen för den tro han svurit honom.* Genom den ställning Gyllenstjerna i följd häraf intog vid det nya hofvet, bibehöll han all den yttre glans, som förut tillkommit honom, såsom förmäld med en konungadotter. Det löpande ryktet visste också berätta, att han fann sig bäst vid hofvet i hufvudstaden, under det hans fru fick sitta ensam på det aflägsna Fogelvik. Under det å ena sidan denna föreställning harmade Sten, kände han en viss tillfredsställelse att Erik icke heller nu skulle vara hemma, men i alla händelser, om Erik vore borta eller hemma, skulle det förefalla Sten underligt nog att återse Kristina såsom fru i det hem, som en gång varit platsen för deras barndomslekar. Han hade icke sett henne sedan den tid, då hon i hufvudstaden var drottningen i sin faders hof — huru skulle han nu återfinna henne? Kände hon sig bedragen på lifvets lycka, eller —

Men Kristina skulle alltid främst vara Karl Knutssons dotter, det visste han, och hvad hon än kände af lifvets lycka, skulle hon ej låta märka det.

En maning af tygeln och hästen flög med några lätta språng öfver stenbron samt in genom den uppslagna porten. En styfbent slottsknekt gjorde sin hedershelsning men utan att vidare bemärkas af riddaren, som red honom

* »Vi hafva gifvit herr Erik Eriksson, som vår dotter eger, fri från de löften, som han oss svurit hafver, så att han må derför fri och oskyldig vara och blifva, och tjena hvem honom lyster, och vi tacke honom att han sig med ära från oss skilt hafver.»
K. Karls bref från Danzig, skrifvet 1459.

hastigt förbi fram till trappan. Der hoppade han af, kastande tygeln åt väpnaren, men stannade ett ögonblick med foten hvilande på första trappsteget.

I detsamma hördes en röst uppifrån ett af slottsfönstren tillropa honom ett bekant: »välkommen!»

Denna röst, som Sten skulle hafva urskilt bland tusende, lät glad, frisk och nästan innerlig som förr.

Der stod Kristina sjelf i det uppslagna fönstret — hur ljus, hur glad, hur skön hon var!

Visserligen skymtade ännu ett ansigte fram bredvid hennes, och att detta föreföll ungdomligt och behagligt, syntes honom helt naturligt; der Kristina var måste ju allt framstå i skönhetens ljus.

Så föresväfvade honom det hela, under det han skyndade stentrappan uppför.

2.

Dörren till borgsalen var redan uppslagen, och derinne vid sjelfva tröskeln mötte honom Kristina med begge händerna utsträckta, alldeles som förr, då hon helsade sin käraste lekkamrat.

»Ni kom dock till sist, Sten Sture!» utropade hon, »jag visste nog att om jag väntade än aldrig så länge, skulle det ej vara förgäfves.»

De tillförlitliga orden, det förtroendefulla i hela hennes sätt, förde honom åter till sig sjelf och han kunde tala gladt och uppriktigt som hon, utan att förråda den nyss kufvade stormen i sitt inre.

Kristina skyndade också att föreställa honom för sin vän och fränka Ingeborg Tott.

Jungfru Ingeborg rodnade, kanske derför att hon hörde Kristina inlägga en viss liten tonvigt vid hennes namn och lät se ett knappt tillbakahållet skälmskt leende. Men lyckligtvis tycktes riddaren ej lägga ringaste märke

härtill, upptagen som han var af egna tankar och intryck, och detta gjorde henne å sin sida mera trygg.

»Jag visste ju, att jag hade något ännu mera än Fogelviks minnen att bjuda er på», fortfor Kristina, »ni mins nog 'skön Ingeborg' sedan vinterfesten på Sundby gård, hos den kära fru Yda? Icke sannt, min frände?»

»Det är ju så längesedan!» inföll Ingeborg. »Jag hoppas, att herr Sten har glömt den retsamma flickan, som var nog oförsynt att slå bilderboken ur er hand.»

Sten smålog, men beklagade att han ej kunde tillmötesgå hennes förhoppning att hafva glömt den lilla tilldragelsen — han kunde endast icke begripa »att det verkligen var så längesedan.»

Riddarens småleende framkallade en ny rodnad på »skön Ingeborgs» kind, och hon svarade till hälften förbryllad och till hälften ursäktande: »Jag var ju bara tretton år den tiden».

Kristina försäkrade då, att så lång tid hade likväl förflutit sedan dess, att den 'retsamma flickan' hunnit blifva en helt stillsam jungfru — herr Sten skulle icke vidare hafva något att befara af hennes förra upptåg.

Sten hade emellertid återkommit till inre jemnvigt, han kunde icke allenast höra skämtet, han deltog äfven deri, hvilket nästan förvånade Kristina, som å sin sida hade hört omtalas den fåordige enslingen från Räfsnäs.

Snart nog togs dock uppmärksamheten i anspråk af mera allvarsamma föremål.

Sten såg sig omkring i borgsalen, der allt var bibehållet i sitt förra skick, alltifrån vapensköldarna nedanom takhvalfvet intill de olika dryckeskannorna ofvan väggpanelningen. Allt var bibehållet sedan århundraden tillbaka, vittnande såväl om hjeltebragder som om den husliga härdens vänsälla gästfrihet.

Sålunda syntes öfver spiseln det gamla Sparre-vapnet, hvilket tillhört den för sin tid så lärde Karl Ulfsson till Tofta, Karl Knutssons morfader. Äfven märktes Bjelke- och Banérslägternas vapensköldar med deras vidlyftiga in-

skrifter, talande så väl om krigiska som fredliga bedrifter i och för fäderneslandets tjenst.

Under det Sten gick sin rund kring salen, stannade han hastigt. »Der är en ny vapensköld!» utropade han, »det vill säga en sköld som hitkommit sedan jag var på Fogelvik.»

»Men ni känner dock igen den», sade Kristina sorgset. »Visst känner ni detta kära vapen, min frände?»

Ovilkorligt böjde Sture sitt hufvud, helsande skölden med vördnad. »Det är eder höge faders kungliga vapensköld — ja, jag känner den alltför väl, min ädla fränka. — Men den är sönderbräckt och der hänger ett sorgflor nedanför?»

»Ja», svarade hon, »man fann den brustna skölden på slagfältet efter striden den 10 Februari — den olycksdigra striden, hvarefter min far lemnade fäderneslandet för att gå i landsflykt.»

Der blef en stund tyst. Slutligen sade Ingeborg: »Då din höge fader kommer åter, Kristina, för att återvinna sin krona och sitt rike, då tages sorgfloret bort — icke sant, herr Sten, ni skall förhjelpa härtill?»

Det låg ett obeskrifligt behag i hela hennes sätt och sjelfva orden uttalades med en tillförsigt, som påminde om Kristinas.

Sturens ögon lågade. »Ni tror på mig, min förhoppning var då icke förgäfves!» utropade han; »ni vet, Kristina, att jag är en skuldenär som vill offra lif och blod för att fylla det uppdrag, ni en gång gifvit mig.» — Han utsträckte sin hand och Kristina lade sin deri.

»Jag har aldrig ett ögonblick tviflat på er, Sten Sture, lika litet som jag tviflat på fäderneslandets räddning — jag mottager ännu en gång ert löfte.»

Sten böjde sig ned för att kyssa hennes hand, och kanske för att på samma gång dölja sin rörelse. Derefter såg han upp med en glad och strålande blick på Ingeborg. »Vill icke jungfru Ingeborg deltaga uti eller rättare besegla förbundet?» frågade han. »Vårt fädernesland är ju också ert?»

Ingeborg lade sin hand i deras men hann icke svara, då just i detsamma en barnslig röst hördes ropa genom den öppna dörren: »Mor — nu är morbror Sten kommen! Jag har sett hästen i stallet.»

En vid pass sexårig gosse kom rusande uppför trappan, helt andtruten af sin ifver, men stannade i dörren till borgsalen, då han derinne varseblef den främmande.

»Det är min ende lille gosse», sade Kristina, vinkande barnet till sig och ledde honom fram till Sten Sture. »Kanske skall ni hos honom igenkänna några slägtdrag.»

»Jag heter Karl Nils», upplyste gossen, som genast återfått sin frimodighet. »Jag är lik morfar, och derför vill jag bara heta Karl.»

Bekämpande en hemlig rörelse, som åter ville tvinga sig fram, log Sten och fattade gossen om begge armarne, lyftande honom upp till sig. »Ja, du har din morfars ögon såvisst som du bär hans namn, och du skall bära det med heder — icke sant, lille Karl?»

»Jag vill bli stor som morfar», medgaf gossen, och såg på riddaren med sina blå trofasta ögon. »Men hvarför heter din häst Bucefalus?»

»Tycker du inte om det namnet?» frågade Sten halft skrattande, och nedsatte gossen på golfvet.

»Jag vill veta hvarför — jag har aldrig förr hört det namnet och förstår det inte.»

»Det var en stor konung i forntiden, som kallade sin stridshäst Bucefalus», upplyste Kristina.

»Då förstår jag. Min häst skulle hela Frey, men jag vill ändra om det. När jag går i krig, skall han bli min stridshäst och heta Bucefalus.»

»Din häst är för liten till det namnet, käre Karl», inföll Ingeborg.

»Jag menar visst inte gunghästen!» utropade gossen förtrytsamt. »Jag menar min riktiga häst, den som far lofvat mig, när han kommer hem härnäst — den hästen skall jag taga med i kriget.»

»Du är mig en lustig gosse», sade Sten, och höll

honom qvar framför sig. »När tänker du då att gå i krig?»

»När det gäller att slå dansken — gamla Karin säger, att det är rakt ingen synd att slå danskarne, som bara förtrycka landet — du går ju med i kriget, morbror Sten?»

»Du får icke prata så der, barn», afbröt Kristina, och drog gossen till sig. »Du stör vår käre gäst.»

»Hvarför det?» frågade Karl. »Han är ju en svensk herre, han talar riktig svenska. Hvarför bryter far på danska?»

»Far är född i Danmark, min gosse», upplyste Sten, »men han är likväl en svensk man.»

»Moster Ingeborg är också född i Danmark, men hon talar bra svenska — tycker du inte att hon är snäll?»

»Ni må ha öfverseende med det frispråkiga barnet», afbröt modren och vinkade åt Karin, som syntes i dörren.

Sten räckte ovilkorligt ut handen för att hålla gossen qvar och såg bedjande på Kristina. Ehuru bekämpande sin vrede öfver att blifva afvisad, brydde Karl sig icke om att vädja till den främmandes förbön. Djupt gripen följde han genast sin vaktarinna, men kommen till dörren, såg han sig dock tillbaka och sade: »Glöm inte, morbror Sten, att taga mig med i kriget.»

Det blef några ögonblick tyst efter gossens bortgång; det var som om de barnsligt uttalade orden anslagit en hemlig sträng hos en hvar. Men ingen yttrade något derom.

Kristina bad sina gäster förse sig med vin och frukter, som stodo ordnade på ett bord, och föreslog derefter att taga en promenad till Fogelviks gamla hage.

3.

Under det Kristina förde sina båda gäster omkring till de för Sten välbekanta platserna, föreföll det honom så-

som vore de förflutna sjutton åren en hel tidrymd, tillryggalagd emellan det forna och det närvarande, och likväl på samma gång såsom hade allt detta forna timat sjelfva gårdagen. Han visste sig hafva upplefvat många händelser och förändringar sedan dess och ändå framstod det forna så lifligt, att han nogsamt kände hur hvarje liten tilldragelse hade haft sin vigt och betydelse, såsom det föreföll dem den tiden, och Kristina medgaf skrattande, att äfven då jemte glädjen de hade sina sorger. »Ni mins nog, Sten», tillade hon, »de ifriga tvisterna emellan er och Erik?»

Hon såg härvid på honom och uttalade sin mans namn så obesväradt, att Sten förvånades -- han kände nämligen sjelf att det blossade till i hans ansigte, hvarför visste han egentligen icke — dock fann han sig och svarade gladt: »Visst mins jag det; men jag mins också, huru vi alltid afväpnades inför vår unga herskarinna.»

»Det är sant — er stora vrede upplöste sig ofta nog i skratt och god sämja. Du skall veta, Ingeborg, det var icke alltid så lätt att försona de unga kämparne, som voro stridslystna nog när det gälde hvars och ens fädernesland.»

»Jag förstår — herr Erik var väl den tiden danskt sinnad?»

»Naturligtvis; han är ju född och boren daneman, det vill säga, att han var icke ännu då svensk undersåte. Det roade honom icke heller så litet att retas med den svenske Sten Sture, fastän han kanske icke menade så allvarligt som det kunde synas.»

Sten undvek att yttra något, i det han begagnade tillfället att draga sig ett par steg efteråt, då vägen just ledde in på en smal gångstig. Det harmade honom att icke genast kunna kufva den aggande känslan mot Kristinas man, då hon sjelf syntes lycklig och förnöjd. Han hoppades likväl att ingen förstått hvad som föregick inom honom, och då vidare under samtalets gång någon händelse berörde Erik, kunde äfven han tala derom, såsom det föll sig naturligt, och ju längre de gingo, desto friare, fri-

skare och lugnare blef det omkring dem. Sten sjelf var lycklig och njöt deraf såsom han förr kunde det.

Ingeborg å sin sida bortlade snart sin tillbakadragenhet och Kristina behöfde icke förgäfves draga henne med i samtalet.

Åtskilliga anordningar hade på senare tiden blifvit vidtagna i ändamål att försköna den slottslika herregårdens omgifningar; en ny trädgård var anlagd med klippta häckar af buxbom, kaprifolium och syrener. Men Sten tyckte bättre om det gamla, sjelfva de mossbelupna ekarna, som reste sig trotsiga och vresiga midt ibland de nyplanterade blomstren, fröjdade honom. Kristina berömde sig af att hafva tappert försvarat såväl dem som den qvistiga hagtornshäcken i björkhagen. »Se då, kära Sten», fortsatte hon, »sjelfva häcken vid gångstigen talar ju som förr om barndomens idyll, och jättestenen der, som för mer än hundra år sedan splittrades af åskan, talar den icke ännu om underfulla sägner? Den ihärdiga ängskäran, den surrande bisvärmen och de tusende foglarnas stämmor, tala de icke alla som förr om det fria, det friska, det glada Fogelvik?»

Hon satte sig ned på en ängstufva och började plocka af de omgifvande blomstren. Hon var så glad, så vacker, så ungdomlig, att Sten stannade förstummad: »Hade väl» — så tänkte han inom sig — »de gångna åren med dess skiftande händelser och djupa pröfningar måhända varit allenast en dröm?»

»Men så skynda er då!» utropade Kristina, »jag har ju redan mitt handkläde fullt af blommor och vi skola binda midsommarkransar — vi kunna ju inbilla oss att det verkligen är midsommar — åtminstone är det vår vänskaps sommarlif vi härmed fira. — Se här, Ingeborg — hjelp mig välja bland blomstren.»

»Jag får väl öka samlingen med mitt lilla förråd», svarade hon, och räckte en hand full med blommor, som hon plockat under vägen.

»Åh», utropade Kristina, »hur egenkär jag kan vara — ni mins nog också detta, käraste Sten — här sitter

jag och tror mig ensam hafva uträttat något, och der kommer Ingeborg med de mest förtjusande blomster, rosor och violer — det är ju allt hvad man kan önska till kransen åt vår riddare.»

»Det beror likväl på», yttrade Ingeborg och såg på Sten med ett leende, som påminde om den trettonåriga flickan på Sundby gård, »rosorna höra till de *nya* planteringarne?

»Rosorna», genmälte han leende, »höra dock till den gamla, såväl som den nya tiden: de blomstra alltid i förnyad ungdom.»

»Men de vissna likväl som andra blomster.»

»Då andra blomster förvissna, kan man knappast tänka sig den fägring de en gång ägde, men rosen förlorar aldrig sin underbara doft.»

»Det är sant, mycket sant», afgjorde Kristina. »Rosen är skönhetens ideal, det veta vi alla, och hvarför skulle vi ej med det bästa smycka denna lilla krans. — Se så, nu är den också färdig — hvad säger du om den, Ingeborg?»

»Den består blott af tre slags blomster, det är ju för litet.»

»Hvad behöfs väl mer? Blåklint, rosor och violer — blåklint betyder *högsta lycka* och ger sin fulla betydelse åt de andra båda. Men se, ibland dem har jag instuckit en styfmorsblomma — den får tala om mina bästa önskningar, då jag hänvisar barndomsvännen till andra blomster än dem jag sjelf har att gifva — och så sammanbinder jag dem alla med bandgräs — det oupplösliga bandet —»

Öfver hennes strålande ansigte flög ett drag af vemod, ett sammanblandadt uttryck af allvar och glädje, hvarvid det förra liksom upplöste sig i det senare, så att det hela återfick sin prägel af barnsligt skämt.

»Jag tycker den lilla kransen nu är förträfflig — men så säg då, Sten, hvad tycker ni sjelf?» tillade hon med en otålighet, som påminde om den forna lilla Kristina och derför kom honom att skratta.

»Förr var alltid seden, att då vår lilla herskarinna

förklarade en sak passande, kom aldrig en annan mening i fråga.»

»Alldeles», utropade hon, »det var då väl att jag kunde narra er att skratta som förr i pojkåren. I natt skall ni sofva på blomstren, glöm inte att lägga dem under hufvudkudden och då blir ni sanndrömmare.»

»Återstår dock att räkna fönsterrutorna, för att drömmen må bli gällande», inföll Ingeborg.

»Javisst; det kan ju vara litet besvärligt, ty rutorna äro små och många, och dertill två fönster i ert sofrum»

»Jag tror mig kunna komma ut dermed», förklarade Sten och knäböjde till hälften, medan Kristina fästade kransen i knapphålet af hans sammetsjacka. »Men säg mig, Kristina, hvilka blommor väljer ni för er sjelf?»

»För mig sjelf?» upprepade hon sakta och det vemodsfulla draget skymtade åter öfver hennes ansigte. »Jag tar hälst några prestkragar — ni vet de betyda barndomsminnen —» hon reste sig hastigt upp och lät hela blomsterförrådet falla till marken. Men liksom besinnande sig, räckte hon Ingeborg en bukett af blåklint, som hon sjelf burit i sitt skärp. »Dessa passa för dig, Ingeborg, dig som jag unnar det bästa i lifvet — må de främja din lycka!»

Ingeborg rodnade men tog emot buketten i det hon frågade: »Skola vi icke nu gå vidare?»

»Ännu återstår Kristinas holme», yttrade Sten och såg på henne med en blick, hvari skymtade fram hela hans gömda ungdomskärlek.

Kristina syntes åter lugn och glad. »Måhända hade hon icke lagt märke till Stures rörelse», tänkte Ingeborg för sig, »eller ville Kristina icke synas hafva gjort det.» Aldrig hade likväl hennes ögon strålat så som nu, då hon såg sig tillbaka och yttrade:

»Ja, holmen med våra trädplanteringar — nu begifva vi oss dit. Tänk eder, min frände, att mitt bokträd och Eriks poppel hafva gått ut, men Sten Stures ek står frisk och stark med utbredda grenar, såsom kunde han beskydda hela holmen — det vill säga vår barndomsverld, vårt fo-

sterland.» Hon lät härvid sina ögon hvila på Sturen, såsom hade hon velat säga, att ehuru hon sjelf var bunden af andra pligter, hon dock hade till honom sin fasta tillit, som vore han den ende, hvilken skulle kunna utföra det verk hon skattade högst i lifvet.

Ingeborg förstod nu att Kristina icke allenast hade uppfattat Sturens känsla utan härmed ville låta honom förstå, att hans drömda kärlek borde uppgå i ett ännu större och ädlare mål, dem begge värdigt.

Sten förstod henne också; men han svarade icke. Hade från hans hjerta strömmat fram en känsla, som han bort dölja, så kände han nu, att han icke behöfde rodna derför. Deras gemensamma kärlek till fäderneslandet skulle dock alltid blifva ett samband, som förenade dem.

Ingeborg insåg först nu djupet och storheten af den kärlek, som förenade barndomsvännerna; men hon fann derjemte huru de båda skulle hafva passat för hvarandra. Då var det liksom något krympte samman inom henne, liksom grät af smärta, ty hur hade icke Ingeborg sjelf alltsedan sin första ungdom älskat Sten Sture — men huru skulle hon kunna intaga en plats, som endast hade anstått Kristina!

Under tystnad fortsattes vägen ner till sjön; men der möttes de af en frisk vind ifrån den öppna fjärden, som med ens förjagade hvarje tanke på vemod och sorg. Der låg vid stranden en roddbåt, en så kallad snäcka med sin förgylda förstäf, stolt och lustigt sqvalpande för vinden och ryckande i jernkedjan, som höll den fast vid bryggan.

»Här kommer snart oväder», utropade Kristina, »men det bör icke få hindra oss — du är väl inte rädd, kära Ingeborg?»

»Jag vågar svara för jungfru Ingeborg», förklarade Sten, »med en frisk vind som denna kunna vi gå till segels, om vi också måste kryssa. Jag försäkrar att jag känner väl till alla klippor och skär derute.»

Innan han väl hunnit afsluta meningen, hördes ett hvinande läte genomskära luften.

»Det är ju bara en flock fiskmåsar», sade Ingeborg, »de komma just lagom för att visa oss vägen.»

»Jag skulle hälst undanbedja mig dylika vägvisare», yttrade Kristina med ett litet bemödande att skratta, »jag kan icke hjelpa att jag är vidskeplig, men fiskmåsarne hafva aldrig bådat godt i vår slägt.»

Under det Sten erinrade, huru de mer än en gång hade besegrat såväl måsar som kastvindar från den ombytliga fjärden, ordnade han båten. De båda damerna placerades i lä mot det uppslagna seglet, hvarefter han skyndade att lossa kedjan och skulle just stöta ifrån land, då en tjenare med ett stort bref i handen kom springande utför gångstigen från gården.

»Vi få dröja ett ögonblick», sade Kristina hastigt, »det tycks vara något angeläget å färde.»

Den andtrutne tjenaren förmälde att en ryttare, ett så kalladt förbud, hade kommit med brefvet, som han lemnade riddaren för att öfverlemnas till fru Kristina.

Sten lade brefvet i hennes hand och såg med någon förvåning att hon rodnade, under det hon tyst genomläste det.

»Erik kommer hem i afton och har gäster med sig», yttrade hon helt enkelt och utan att tillägga något vidare.

»Skola vi gå i land?» frågade Sten.

»Åhnej, vi kunna gerna gifva oss af till holmen — gästerna inträffa förmodligen ej före midnatt.»

Åter lossades kedjan; vinden fylde seglen och snäckan flög af såsom kände den nogsamt hvart det skulle bära hän.

Fiskmåsarne stannade endast några ögonblick öfver Fogelvik, derefter höjde sig flocken allt högre och högre, styrande kosan tillbaka utåt fjärden. Från segelbåten följde man dem med blickarne, men ingen yttrade ett ord om huru det föreföll dem, som borde måsarne ställas i sammanhang med budskapet om de kommande gästerna, hvarför det dröjde något, innan det glada samspråket återtogs. Hur Sten än sysslade med seglet, hur han än icke ens såg på Kristina, föresväfvade honom dock hennes rodnad och han skulle velat gifva mycket för att veta, om den härledde

sig af glädje eller oro öfver mannens hastiga hemkomst, som tydligt syntes vara oväntad.

Kristina yttrade, som sagdt, intet ord om hvilka de omnämde gästerna voro, och hvarken Sten eller Ingeborg frågade derom.

Det hotande ovädret hade emellertid dragit bort, när vinden kastade om, och snart landade båten vid holmens strand. Kristina hoppade genast i land under det Sten slog ihop seglet, då en ny vind så häftigt fattade i sjelfva stången, att båten åter gled ut.

»Ah, ni öfverger mig, ni båda!» utropade hon gladt, nästan med barnslig ysterhet, som Sten kände igen sedan fordom, och dermed blef hela förstämningen bruten. Utan att han likväl tänkte på den mening hon inlade i sina ord, glömde han såväl hennes man som de öfriga väntade gästerna. Gladt och hurtigt sprang han upp på en klippa för att draga båten i land.

Kanske var det förnimmelsen af huru de alla tre närmare förenades vid tanken på de främmandes ankomst, som föranledde Sten att räcka Ingeborg sin hand med en förtrolighet och omsorg, som hade hon varit Kristina sjelf, då han hjelpte henne att stiga ur båten.

»Nu gå vi först att se resultatet af våra trädplanteringar», bestämde Kristina, som utan att ens afbida de andras medgifvande gick före dem uppför kullen, hvilken på andra sidan begränsades af en utskjutande udde. Der reste sig en ek, som ehuru ännu ung från sin kärnfasta stam utbredde löfrika grenar öfver vattnet, liksom obekymrad då en och annan våg, kommande från fjärden, dök upp glidande öfver ett par af dess knotiga rötter, från hvilka jorden blifvit bortsköljd.

»Se min frände», yttrade Kristina, »huru okuflig och fast den der eken står, trotsande Östersjöns skarpa vindar — undra då icke om jag liknar det växande trädet vid er sjelf, Sten Sture.»

»Om så är», svarade han leende, »bör jag prisa min goda tur då jag, troligen utan att vidare tänka derpå, planterade just ett träd, som kunde tåla både storm och frost.»

»Åh, ni var alltid praktisk, det mins jag nog. Jag deremot tänkte föga på, huru en sydländsk bok skulle kunna stå emot östans skarpa vindar — det bar sig icke heller och den är borta för längesedan.»

»Men poppeln?» frågade Sten.

»Eriks poppel? Åh den stod sig bra; men då boken fäldes, fick poppeln dela samma öde — jag vet egentligen icke hvarför.»

»Kanske var detta en artighet af din ridderlige man, Kristina?» inföll Ingeborg.

»Så var det kanhända — ja, Erik ville ju redan som gosse vara en ridderlig herre.»

Det låg en blandning af skämt och vemod i hennes röst, som icke undgick Sture.

»Sant nog», svarade han tankspridd, »Erik var städse en artig riddare — jag förmodar att han är så ännu, min fränka?»

»Naturligtvis är han det — ni skall snart nog få öfvertyga er derom. Men — hvad vill det säga? Ni ser icke särdeles belåten ut öfver ert präktiga träd, frände?»

Sten kände att det blossade till öfver hans panna. För intet pris i verlden ville han att Kristina skulle förstå hans hemliga tankar, huru han långt hällre velat liksom poppeln dela bokens öde, än stå ensam qvar såsom eken, visserligen frisk och kraftfull, men dock ensam —

Då han emellertid icke svarade, yttrade Ingeborg, kanske för att draga uppmärksamheten ifrån honom: »Din man är då verkligen en ridderlig herre, om han kan utan afund se den ståtliga eken här utveckla sin yppiga krona?»

»Det kan så vara», svarade hon tankspridd, »för öfrigt har Erik icke varit här på länge; han tycker ej vidare om den här lilla holmen.»

Åter röjde sig ett visst vemod i hennes röst, hvilket dock försvann, då hon hastigt bytte ämne. »Ni mins väl sägnen om den lilla prinsessan, som satt gömd i bergskrefvan deruppe?»

»Jag förmodar hon sitter der ännu», svarade Sten leende, »ingen har väl lyckats befria henne?»

»Åhnej, den stackars lilla får väl sitta der till domedag! — Ser du, Ingeborg, det der hör också till våra misslyckade ungdomsbedrifter. Vi ville ju förlossa den lilla prinsessan, som af en hexa blifvit förvandlad till troll och insatt i berget; man sade att hon sjöng i arla morgonstund, och den som fick höra sången och kunde befria henne, skulle finna sin lycka på Fogelvik. Det blef, må du tro, en ifrig täflan om att vara den första på platsen — begge mina unga lycksökare ville ju naturligtvis utföra den bragden.»

»Egentligen gälde vår ifriga täflan att uppträda såsom segrare inför vår unga herskarinna. Men huru vi än infunno oss före solens uppgång, kommo vi ständigt för sent — åtminstone fingo vi aldrig höra trollet sjunga.»

»Hvad som är gömdt, är dock icke glömdt», förklarade Kristina. »Hvem vet, frände, om icke gamla Fogelvik ännu har en sparad lycka att gifva?»

Af en händelse eller kanske fattad af någon hastig föreställning, lät Sture sin blick falla på Ingeborg, då han med någon förvåning såg henne, bekämpande en lätt rysning, visa dem på en ekorre, som kilande utför ekstammen flög förbi dem tvärt öfver vägen och backen uppför, der han snart försvann i bergsskrefvan.

»Jag kan icke hjelpa att ni må anse mig barnslig», sade hon halft skrattande, »men skrock och varsel fästa vår tanke, om vi också icke tro derpå.»

»Tänk icke illa om ekorren», utropade Kristina, »hvem vet om det icke var just den förhexade prinsessan, som ville låta förstå hvad hon möjligen sparat för någon af oss.»

Nu öfverlät Ingeborg åt riddaren att svara, i det hon sjelf gick före dem uppåt kullen.

4.

I den ljusa sommarqvällen sutto Sten och Ingeborg under lindarne på gården, medan Kristina var upptagen af ordnandet för de väntade gästerna.

Så ofta deras röster hördes genom de öppnade fönsterna, gladde sig Kristina i föreställningen om det möjliga fullbordandet af hennes hemliga plan i afseende på dessa båda, hennes käraste vänner. Hvilken annan än Ingeborg Tott skulle väl passa Sten Sture och hvilken annan än han skulle väl anstå henne, den högsinta Ingeborg? Derjemte hade hon med qvinnans klarsynta öga alltför väl förstått den djupa känsla som dolde sig i Ingeborgs hjerta, hvarför hon, den redan tjugosexåriga jungfrun, hade afböjt mer än ett lysande giftermålsanbud och med ståndaktighet motstått sina fränders önskan i det afseendet. För Kristina var det derför en älsklingstanke, att en gång Sturen måtte finna den verkliga lycka som — hon visste det — hittills endast varit en hägring i hans hemliga ungdomsdröm.

Så tänkte hon, eller rättare, så ville hon tänka, och gick vidare till sina bestyr.

Dessa bestyr för mottagandet af de för hvarje år af Erik inbjudna gästerna hade hittills varit henne likgiltiga; det vill säga, hon hade, utan att hon sjelf haft nöje deraf, gjort allt för sin mans skull. Väl visste hon ju att detta var enda medlet för hans trefnad på den aflägsna gården. Men denna gång föreföll henne tanken derpå rentaf pinsam, och föreställningen om det kommande sällskapet, troligen som vanligt för henne obekant, ingaf henne oro. Gyllenstjernas gäster utgjorde vanligtvis mindre ett val af personer med värde, än af sådana, som för tillfället hade ett visst namn om sig att stå väl vid hofvet. Konung Kristierns liknade äfven deruti andra medeltidens hof, att der samlade sig en massa personer, som icke hade någon egentlig befattning: en del med såväl börd som rikedom, men en

annan del utan andra tillgångar än sina lysande namn, ett slags snyltgäster, hvilka likväl genom sitt uppträdande gåfvo ett visst lif och glans åt det hela. Med kännedom härom var det Kristina betänkte, huru dessa flärdfulla, ytliga menniskor föga skulle passa samman med Sten Sture, hvars yttre endast var en skenbild af de ädla och djupa tankar, som gömde sig i hans inre. Det föreföll henne som om sjelfva hans åsyn kastade sin belysning öfver Gyllenstjernas så kallade vänner, hvarför hon först nu tänkte på deras lumpenhet, och hon kände sig rodna öfver sin man och hans val af vänner.

Derefter dröjde hennes tankar vid Erik sjelf. Hon visste på förhand hur han skulle komma. Hon skulle tvingas att mottaga dessa yttre kärleksbetygelser, som hade en så svag grund, den svigtande grunden för deras lycka. Hittills hade hon gjort det af en förelagd pligt, och pligten hade varit henne lätt att fylla.

Hvarje sommar Erik kommit till Fogelvik, hade hon i trots af hans ombytliga väsen, i trots af de främmande gästerna, motsett dessa besök med en hemlig längtan, en känsla af glimmande lycka, som hon velat hålla fast, glad att ännu sjelf kunna älska, ännu kunna hoppas att återvinna mannen, fadern till hennes barn.

Hon hade förr mer än en gång sett Stures blick följa Gyllenstjerna, liksom spörjande om han vore värd Kristinas kärlek, och hon hade sjelf frimodigt gifvit barndomsvännen det tysta svaret på hans spörsmål. Men nu — hvarför plågade henne numera svaret på en dylik fråga?

Hvarför? Var hon mindre stark än förr? Var hon sjelf mindre sann? Skulle hon icke mera med höjd panna kunna försvara sin man, icke hafva mod erkänna, att oaktadt hans förvillelser, hans fåfänga och opålitlighet, hon likväl älskade honom med den kärlek pligten bjöd henne?

Kristina afbröt sina bestyr och nedsjönk uttröttad i en stol. Det var som om något sammansnörde hennes inre, som om hennes andedrägt hämmades, i det hon häpnade för de tankar, som med ens genomkorsade henne.

»Hvad har då händt?» frågade hon sig sjelf. »Skall

hela min ungdomskärlek försvinna som en dröm och hela mitt lifs lycka vara förfeladt?»

Hon såg sig omkring sökande något yttre föremål, hvars åsyn kunde fängsla hennes uppmärksamhet, förjagande en ny, en sista fråga, som hon icke vågade uttala ens för sig sjelf.

Då hörde hon åter den välkända rösten, Sten Stures röst, tala derute, påminnande om den lyckliga dag de nyss tillbringat tillsammans, lycklig till dess — hon måste erkänna det — lycklig till dess brefvet från Erik hade kommit.

»Hvarför», utbrast hon ovilkorligt, »hvarför äro de båda så olika? Om Gyllenstjerna vore lik Sture, huru annorlunda skulle då vårt lif vara!»

Bilder, hvilka oklara och hemlighetsfulla under de senare åren i ensamma stunder föresväfvat henne, men som hon förjagat, trängde sig nu klarare och närmare inpå henne, och den fråga, hon nyss ståndaktigt tillbakavisat, bildade sig till ord, som innan hon sjelf visste det halkade öfver hennes läppar. »Älskar jag honom icke mera — är då min kärlek död?»

Det sista ordet gick såsom ett skri genom hennes inre; hon sammanpressade sina händer och såg sig skygg omkring.

»Älskar jag icke mera min man», upprepade hon, för att rätt fatta sin egen fråga; men hon kunde icke uppfånga ett ord till svar.

Kristina, den starka viljefasta qvinnan, blef dock mera förvånad än förkrossad af den upptäckt hon gjort. Sedan hon kastat denna blick i sitt inre, måste hon se allt klart, ty hon förstod huru det nu gälde att rädda spilrorna af hennes lifs lycka, ty den var icke ensamt hennes, hon hade andra att lefva, verka och ansvara för.

Åter började hon spörja sig sjelf.

Hade måhända hennes kärlek till Gyllenstjerna varit endast ett ungdomstycke, kanske rent af en inbillningsdröm?

Nej, ack nej! Hur gerna hade hon icke efterkommit

fadrens önskan i afseende å giftermålet med honom. Erik, med alla sina brister, var dock hennes ungdomsälskade, ty med honom införlifvades hennes kärleks första minne.

Detta minne framsväfvade nu för hennes syn, gestaltande sig till en taflas bilder. Det var en fest på Svartsjö slott — ack, det var hennes fjortonde födelsedag! — Öfver parkens lindar glimmade månstrålar och slottets salar strålade af ljus; derute slog näktergalen sina drillar, derinne strömmade musikens toner och öfverallt vimlade folk i festlig skrud. Allt hvad i riket fanns ypperst och lysande var här församladt, men bland dem alla syntes främst en yngling med ädlingens skick och later i hvarje ord och rörelse: det var Gyllenstjerna. Kristina hade icke sett honom på ett års tid; detta år hade förändrat lekkamraten till fulländad ädling, och han frambar för henne sin hyllning. Sjelf nyss ett barn, kände hon sig i ett nu såsom qvinna, då han, den redan berömde verldsmannen, så bemötte henne. I danssalen kände hon sig stolt att föras af honom och på altanen, dit han ledsagade henne, betogs hennes hjerta af tjusning vid hans tal om kärlek.

Hon såg också Sture. Han hvarken dansade eller talade, men ehuru jemnårig med henne sjelf, var ju han blott en gosse — då tyckte hon då. Hon hade icke heller någon tid att egna åt barndomsvännen, ty — samma afton trolofvades hon med Gyllenstjerna.

Nu förbleknade taflans bilder, och hela synen blef åter endast ett minne.

Derefter tänkte hon på huru samma år firades deras bröllop. Den dagen samlades fiskmåsarne öfver dammen i slottsparken och deras skrän förjagade näktergalen från Svartsjö lindar.

Man sade, att många pröfningar måste derför deras kärlek undergå. Under bröllopshögtidligheterna på Svartsjö var det liksom sjelfva brudparet förlorat sig i vimlet af de många gästerna — å ömse sidor rådde en viss fruktan att visa känslor, som möjligen icke voro besvarade, det vill säga, icke funnos till på djupet under de artiga talesätten — och det blef icke bättre på Fogelvik. Den korta tid

marsken vistades der före sin återresa till Finland, voro också talrika gäster inbjudna till firande af dottrens giftermål med den lysande danske ädlingen, som då blef svensk riddersman, hvarför han snart kallades till konung Kristoffers hof.

Först vid konung Karls kröning lärde de unga makarne förstå hvarandra och den hemliga skiljemur, som rest sig emellan dem, förintades af deras kärlek.

Derefter kom åter en tid, då de båda voro upptagna hvar på sitt håll. Gyllenstjerna, jemte det han tillhörde rikets råd, blef höfding på Borgholm, under det Kristina efter styfmodrens död måste taga hand om de unga prinsessorna, hennes halfsystrar. Han fann sig i det skilda förhållandet och hade sina enskilda förbindelser, under det han kände sin fåfänga smickrad af vetskapen, att hans hustru redan vid fadrens hof hyllades som drottning. Efter konung Karls fall och hennes systrars landsflykt stod Kristina ensam och tog med tacksamhet emot den återvändande Gyllenstjerna, och han, mannen med de skiftande tankarna och det flyktiga sinnet, hade jemte henne i barnet funnit ett gemensamt mål för kärlek och förhoppningar.

Ytterligare sex år hade sedan dess gått fram. Gyllenstjerna var i det hela den samme, men Kristina hade väntat och hoppats en förändring. Mycket hade hon lärt sig att öfverse och tåla; men hvarje gång han kom till Fogelvik — hur korta hans besök än voro — var det som en hemlig smärta gnagde på de band, som fästat henne vid honom. Der uppstod inom henne känslor af vemod och oro, såsom började hon blifva trött af sin fåfänga väntan. Jemte det hon brann af längtan efter sina anhöriga i det främmande landet, plågades hon af mannens vistelse vid konung Kristierns hof, der han till en början sagt sig stanna endast för att kunna verka till sin svärfars förmån under den pågående rättegången konungarne emellan.

Då Kristina äfven häruti förgäfves väntat, vände sig hennes förhoppningar till Sten Sture, ty att han skulle uppträda för den svenske konungen, när tid vore inne, det

visste hon, och uti sin otålighet att få veta något härom, hade hon inbjudit honom. Då hon erhöll svaret om hans ankomst, betogs hon af en öfverströmmande glädje, men derjemte af en hemlig oro, som hon icke kunde eller kanske icke ville förstå, men som helt och hållet förgick vid beslutet att föranstalta ett giftermål emellan Sture och Ingeborg.

Nu, sedan hon kommit till klarhet att hon icke mera älskade Erik, förstod hon också hvarför hon så ifrade för en förening emellan sina båda vänner. Det var icke allenast derför att hon kände Ingeborgs kärlek till Sturen och att hon hoppades han skulle inse sin lycka i föreningen med henne, utan Kristina sjelf hade velat härmed resa ett skrank emellan sig och barndomsvännen.

Men också detta stod nu i sin fulla belysning: skranket var genomskinligt och hade icke skyddat henne. Under det hon trodde sig gynna Ingeborg, hade hennes eget hjerta jublat att se sig ännu vara föremålet för Stures trofasta kärlek. Under förnimmelsen häraf, var det som hade hon aflagt en tryckande börda och känt sig fri och glad och ung som i den tid, hvartill alla upprepade minnen återförde dem. Hon hade skämtat som förr, sett hela verlden ljus och glad som i barndomstid, och hennes varma lifsglädje hade delats af honom, kanske den ende som rätt förstod henne, åtminstone i öfverensstämmelse med henne närde både glada och allvarliga tankar, som hade en grund att hvila på och ej allenast voro ett ytligt talesätt. Och der stod nu klar, föreställningen om huru annorlunda hela hennes lif kunnat gestalta sig, om hon blifvit Sturens maka i stället för Gyllenstjernas. —

Ett buller utifrån afbröt hennes tankegångar; nästan förskräckt skyndade hon till fönstret. Kommo de redan, hur skulle hon, upprörd som hon var, ens nu kunna mottaga dem? Att just nu möta Erik, hur skulle hon kunna det!

Hon stod förvirrad och kände icke igen sig sjelf. Hvad hade då händt som så kunnat gripa henne; hade hon yrsel eller var hon under inflytande af en dröm?

Bullret upphörde; hur hon än lyssnade var det tyst derutanför och hon hade således tid att hemta sig, att skaka den underliga drömmen ifrån sig, ty verklighet kunde det knappast vara, detta tillstånd liknande vandringen på en stig, der hon var vilsegången utan att veta hvart hon skulle komma hän. Hon fruktade för sig sjelf och såg sig om, för att finna någon hjelp.

Då hörde hon Stures röst dernere. Det var således i honom hon skulle finna sitt bistånd; men då denna röst blandade sig med Ingeborgs, ville tårarne tränga sig fram i hennes ögon.

Hon ville gråta, likväl icke af afund eller svartsjuka, utan öfver sitt eget lifs förspilda lycka.

Då nådde henne ljudet af en annan röst, som ifrigt ropade henne. Det var från sonens rum.

»Min Gud, jag tackar dig!» suckade Kristina, återförd till sig sjelf och skyndade till gossen.

Han satt upprätt i sängen, röd och varm, emedan han nyss vaknat.

»Mor, vet du hvad?» ropade han. »Jag har sett morfar; han såg ut som en riktig kung, med en stor krona, ja så här stor» — han mätte till afståndet mellan sina händer — »tänk, att han satte den på mig, han ville bara försöka den, förstår du; men jag var för liten, kronan föll rakt ned på näsan. Var det inte för löjligt?» Gossen skrattade så att tårarne trillade ned på hans kinder. Derefter blef han mycket allvarsam: »Morfar får inte ge bort sin krona till far — säg honom det, mor lilla!»

»Hvarför?» frågade ovilkorligt Kristina.

»Åh, den passar inte — inte alls! Far har ju en så här smal panna», åter mätte han till, men nu en helt liten längd, »då passar morbror Sten bättre — tycker du inte det?»

»Sof nu, min lille gosse», afbröt Kristina.

»Ja, nu skall jag sofva; men väck mig bara när far kommer — han lofvade mig en vacker snurra — god natt mor!» Gossen blundade och kröp ned i bädden.

Kristina lade täcket omkring honom men kunde ej låta bli att böja sig ned och kyssa hans panna. Då skrattade han igen och såg upp. »Det går inte», förklarade han, »jag kan rakt inte sofva.»

»Du har kanske inte läst din aftonbön?»

»Nej, det kan jag inte.»

»Hvarför, min lille gosse?»

»Du vill, att jag skall be Gud för alla menniskor, men jag kan inte be för danskarne.»

»De äro också dina bröder.»

»Jag tycker inte om danskarne», afbröt gossen halfgråtande. »Jag vet nog, att morbror Sten heller inte tycker om dem.»

»Hur vet du det?»

»Det säger Karin — ack, om far talade lika bra svenska som morbror Sten.»

»Du skall inte tänka jemt på morbror Sten», afbröt Kristina otålig.

»Hvarför det? Tror du inte, att jag håller af far ändå? Jag tycker synd om far — gör inte du det också, mor lilla?»

Det skälfde till inom Kristina.

»Se på mig, mor, lampan lyser så röd öfver dig — säg åt far, att han kommer in», afbröt gossen gäspande, »jag somnar inte. Nu vill jag läsa min bön — säg åt honom att lägga snurran här på kudden — Gud och alla helgon bevare mor, stackars far och alla — alla —» nu blundade han ånyo och somnade ifrån sin bön, sina förväntningar och alla sina funderingar.

»Stackars far», upprepade Kristina, betraktande det sofvande barnet, hvars formsköna drag hade en sammanblandad likhet med de Gyllenstjernska och Bondeska slägtdragen.

Hur mången gång hade icke Kristina spanat derefter, som hon sjelf trott, för att deri finna sin glädje och för att mildra saknaden efter den bortreste mannen. Denna glädje hade så småningom, utan att hon märkte det, öfvergått till ett medel att bibehålla kärleken till honom.

Hon insåg det nu. Den hemligt fruktade stunden var således kommen.

Kristina sjönk på knä vid barnets säng och bad om kraft att bära de pligter, hon åtagit sig, kraft att besegra sitt eget hjerta och åtminstone icke förråda sitt vankelmod. Intet öga, allraminst Stures, borde få skåda in i hennes kärleks sköflade blomstergård — för sonens skull borde hon bevara de sista, om än vissnade blomstren af sina ungdoms en gång så rika och friska rosor.

Åter såg hon på den slumrande gossen — hur han log, han nästan skrattade i sömnen — men draget förändrades hastigt, antagande ett bestämdt uttryck, såsom det brukade vara, då Karl visste hvad han ville och, hur barn han än var, beslutat genomföra sin vilja. Åsynen häraf beseglade hennes eget beslut, i det barnets kraft meddelade sig till modern.

Men äfven drömmen har sina skiftande tankar, och öfver gossens ansigte flög ett annat uttryck, nu ett af sorg och medlidande. Kristina lyssnade andlös, ty ovilkorligt tyckte hon sig höra honom upprepa: »stackars far!»

»Var glad, mitt barn! Icke för min skull skall du behöfva sörja öfver honom.»

Kristina hörde sina egna ord, hvilka inneburo ett löfte, som uttryckte samma bestämda vilja, som hon nyss hade läst i sonens drag. Sjelf var hon nu mycket blek, emedan allt blod hade trängt sig till hjertat, detta arma hjerta, som lofvat att älska, ehuru dess kärlek var död.

5.

Utan aning om hvad som föregick inom Kristina fortsatte hennes båda vänner sitt samspråk under lindarne på gården. Den annars fåordige Sten Sture och den allvarsamma, blyga Ingeborg Tott voro sammanförda af gemensamma intressen. Samtalet flöt lifligt, så länge det rörde

sig om landets ställning, om konung Kristiern och hans regemente, om de dansksinnade svenskarne och de med Sverige införlifvade danskarne. Båda kände, att de kunde tala utan fruktan att missförstås, än mindre förrådas af hvarandra, som annars ofta hände i dessa tider, då landet var söndradt i olika tänkande partier. Sture hade också att förtälja åtskilliga vigtiga tilldragelser uppifrån landet, hvilka visserligen skulle hafva djupt berört Kristina, men hvarmed han icke kunnat förmå sig att störa det första återseendets glada stämning. Att deremot tala med Ingeborg härom, föll sig helt naturligt.

Öfver landet gick ett så stort missnöje med konung Kristierns regemente, att man började öppet klandra erkebiskopen Jöns, som mot sin försäkran hade icke allenast inkallat den främmande konungen utan äfven gjort kronan ärftlig inom* hans slägt. Man hade under vintern talat om en sammansvärjning till konung Karls förmån, flere riddare och borgare hade blifvit fängslade och undergått tortyr, men inga vidare uppgifter om sammansvärjningen hade kunnat aftvingas dem. Sture trodde för sin del, att prelaten, ehuru han icke sjelf uppträdt vid rättegången, likväl varit den hemliga driffjädern i det hela, möjligen för att dermed väcka hätskhet mot den landsflyktige konungens hemliga anhängare. Icke heller hade biskopen, ehuru den främste i rådet, sökt att stäfja Kristierns penningbegär, hvilket sannolikt skulle helt och hållet utarma landet. Efter ifrigt spanande hade man lyckats finna de skatter, konung Karl före sin affärd nedsatt i dominikanernes kloster i Stockholm *, och det funna hade utförts till Danmark. Derjemte voro nya skatter utskrifna och af de förmögnare i landet tvångslån upptagna för ett tillämnadt krig mot ryssarne. Konung Kristiern hade redan vid början af sommaren med en stor här dragit öfver till Finland, och under tiden

* De funna skatterna utgjorde mer än sju tusen mark silfver, 222 små och stora silfverfat, de två guldkronorna från Vadstena m. m. tillsammans mer än sexton tusen mark penningar (ungefär 600,000 kronor). *Hildebrands sv. historia.*

var riksstyrelsen hemma i Sverige öfverlemnad till erkebiskopen, hvilken jemte öfriga herrar af rådet åtagit sig att indrifva den s. k. skeppsskatten.

Efter dessa meddelanden, hvilka hade djupt gripit dem båda, öfvergingo de till ett annat ämne, men då blefvo begge mera fåordiga.

För hvarje gång Kristinas ljusa gestalt skymtade fram genom de uppslagna fönstren, sväfvade en fråga på Sture res läppar. Han kunde ej förjaga de tankar, som åter uppstått hos honom vid åsynen af Kristina, då hon läste Eriks bref. I det hela voro dessa tankar de samma, som utgjort hans lifs fråga, nämligen Kristinas skenbara lycka, ty verklig kunde han ej tro den vara. På samma gång han ville hafva visshet häri, fruktade han derför, och jemte det han velat offra sitt eget lifs lycka för hennes, ansåg han det nästan under Kristinas värdighet att verkligen kunna älska en så ytlig menniska som Gyllenstjerna. Dock hade han icke sett honom på flera år, måhända var Erik bättre nu och mera värd Kristina.

Ingeborg å sin sida, som såg Sture tankfull blicka upp mot fönstret, hvarefter han långsamt vände mot henne sin frågande blick, trodde sig förstå, hvad han menade, men också hon undvek att framkalla frågan för att undgå svaret derpå.

Då hästtramp, ehuru aflägset, lät höra sig, kunde likväl Sten icke längre beherska sin önskan att meddela sig med Ingeborg. Hela hennes väsen hade ingifvit honom förtroende, och han måste höra hennes åsigt.

»Jungfru Ingeborg», yttrade han rent ut och oförberedt, såsom ibland hans sed var, »hvad är er tanke om Erik Gyllenstjerna?»

Ehuru till en del beredd härpå, kände sig Ingeborg brydd af den hastiga frågan och derjemte blicken, som beledsagade den och omöjliggjorde ett undvikande svar. Hon beherskade sig och försökte att småle, då hon svarade.

»Han har ju alltid varit en lysande fjäril — alltid intagande, till och med förbländande, till dess —»

»Till dess han åter fladdrar hän», ifylde Sten, och äfven han försökte att le. Men han kunde det icke, tvärtom antog hans uppsyn ett allvar, som var nästan fruktansvärdt, då han ånyo frågade: »Ni, som sjelf är högsint, vill ni säga mig, om qvinnans kärlek kan vara så blind, att hon icke ens ser bristerna hos den, som hon älskar?»

»Tro snarare», svarade Ingeborg, »qvinnans kärlek vara störst, då hon ser brister hos den älskade men förlåter och älskar ändå.»

»Ni känner Kristina bättre än jag», svarade han sakta, »ni känner också kärleken, jungfru Ingeborg — lycklig den, som kan blifva så älskad!»

Han lade ovilkorligt sin hand öfver hennes med ett uttryck af förtroende, som föreföll dem båda såsom ett vänskapens föreningsband. Det var första gången Sten hade kunnat tala med någon om Kristina, och ehuru intet ord hade berört hans aldrig glömda ungdomskärlek, kände han att Ingeborg hade förstått honom, under det hennes sympatiska väsen förrådde ett deltagande, som mildrade hans känsla af ensamhet. Det uppstod en tystnad, som föreföll dem mera vältalig, än om de i ord kunnat uttala hvad som föresväfvade dem i hemlig förnimmelse af att lifvet dock kunde ega en lycka — som icke var allenast en dröm. Då bullret af ryttarskaran för en stund upphörde, föreföll det som om sjelfva den ihärdiga ängsknarren ville försäkra dem derom.

Men åter hördes ljudet af frustande hästar och sorlet af röster. Det kommande sällskapets uppehåll vid en grind hade troligen ej upptagit många minuter, likväl hade det varit tillfyllest för att låta Sten Sture kasta en blick inom framtidens förlåt — men vid det att ryttarskaran åter hördes försvann sommarnattens tysta och underfulla dröm.

Från vägen, som krökte om skogen, visade sig med ens några fladdrande ljus. Icke derför att någon särskild

upplysning var behöflig i den klara julinatten, utan tydligt ensamt för stassens skull, redo några fackelbärare framför sällskapet, hvilket i sakta skridt nalkades öfver stenbron och så genom den på vid gafvel uppslagna porten.

Flera herrar med ryttarkappor och fjäderprydda baretter beledsagade några damer, hvarefter som vanligt beväpnad betjening åtföljde de förnäma resande.

Sture och Ingeborg dröjde qvar under linden, liksom genom en tyst öfverenskommelse för att taga sällskapet i betraktande, medan Kristina syntes uppe i fönstret helsande detsamma.

Riddaren Erik Gyllenstjerna sjelf, som nu tydligt igenkändes, kastade en hel hand med slängkyssar uppåt fönstret, hvarefter han raskt hoppade ned, kastande hästtygeln åt en stallbetjent, för att sjelf hjelpa den dam, som hade färdats vid hans sida. Han förde henne uppför yttre trappan, med några artiga ord lemnande henne der, hvarefter han skyndade tillbaka till de andra.

De öfriga herrarne voro redan upptagna att bistå sina damer, under det en tredje dam, som saknade kavaljer, emedan hon varit, som det tycktes, ledsagad af en tjenarinna, ännu satt qvar på sin häst. Hon såg uppåt fönstret och hade synbarligen glömt allt annat vid åsynen af den ståtliga frun, som herr Erik hade helsat med så stor förtrolighet, till dess hon hörde honom bredvid sig brådskande förklara, att de nu voro på ort och ställe. Då, utan att svara, kastade hon hastigt tygeln ifrån sig och hoppade ur sadeln; men den lilla spensliga gestalten upptogs i flygten af herr Erik, som några ögonblick höll henne qvar, i det han frågade: »blef lilla Cendrillon rädd?»

Hon svarade lika sakta som han frågat: »Icke kunde jag vara rädd, då *ni* var med.»

Det var en innerlig tillitsfullhet i hennes röst och ord, och då hennes hufvud just snuddade förbi honom, kunde det förefalla, som hans läppar vidrörde hennes. Störd häraf i sin tillit, eller kanske påmind om det

sätt, hvarpå riddaren helsat damen i fönstret, slet hon sig hastigt lös och gled ned på marken, i det hon frågade:

»Hvem är *hon* deruppe?»

»Naturligtvis värdinnan i huset», svarade han vårdslöst och lemnade henne för att ila tillbaka till trappan, der den förstnämda damen tycktes invänta honom, medan hon oupphörligt såg sig om, under det hon samtalade med en af de andra herrarne.

»Värdinnan i huset!» upprepade för sig sjelf den unga flickan, men skakade på hufvudet, såsom fattade hon icke meningen af orden eller de tankar, som genomströmmade henne.

Hon tycktes ej heller bry sig om att reda dem, då hon såg Gyllenstjerna redan på trappan jemte de öfriga, hvarför hon ansåg att hon också borde begifva sig dit. Utan att besväras af den långa ridklädningen, som hon knippade ihop med handen, tycktes den lätta gestalten snarare flyga än springa, då hennes fötter knappast berörde marken. Kommen dit upp stack hon sin hand under den äldre damens och såg gladt och ystert upp i hennes ansigte.

»Nå Asta», utropade damen, »här måste du skicka dig sedesamt, såsom det anstår denna gård — käre herr Erik», tillade hon, seende på honom, »jag fruktar, att jag får ringa heder af den flickan inför eder stränga fru.»

Asta ryckte till och såg förvånad på henne, men herr Erik svarade gladt:

»Åh, fru Britta — man skulle kunna tro, att ni icke kände Kristina! Men hon väntar oss ju der uppe i borgsalen. Låt mig föra eder dit — äfven I alla, mina ärade gäster!»

Fru Britta nickade åt Asta utan att synas fästa sig vid hennes frånvarande uppsyn och tog Gyllenstjernas arm för att stiga uppför den inre höga trappan, medan Asta dröjde qvar, seende förundrad och bestört efter dem.

Sture och Ingeborg, hvilka både hade hört och sett hvad som tilldragit sig, reste sig nu. Sten var orolig och harmsen, men blef än mer förvånad vid åsynen af Ingeborgs bestörta utseende.

»Hvad säger ni om den arma lilla flickan?» frågade han sakta, »kan ni förstå det här?»

»Kan det vara hon?» utbrast Ingeborg utan att egentligen besvara hans fråga, »kan det verkligen vara hon?»

»Hvem? Känner ni henne?»

»Ah, jag tror nästan det är min syster», svarade Ingeborg upprörd, gjorde endast en liten helsning och skyndade förbi honom in i huset.

»Hennes syster», upprepade Sturen, under det han långsamt och tankfull följde efter, »hur kan den flickan vara *hennes* syster?»

X.

Jagtsällskapet.

1.

Herr Erik Gyllenstjerna införde sina gäster i borgsalen för att, ehuru ännu i sina resdrägter, helsa fru Kristina.

Det lifliga sällskapet rörde sig lätt och ledigt om hvarandra, ifriga att afhandla de äfventyr, som träffat dem under vägen.

Gyllenstjerna skyndade främst att för sin husfru föreställa de främmande, af hvilka dock en del voro henne förut bekanta, såsom herr Erik Nilsson Oxenstjerna af Djursholm och herr Trotte Karlsson af Eka. Endast den glade riddaren Lars Snakenborg och danske adelsmannen Lage Röd voro nya gäster. Alla damerna kände hon, och fru Britta Tott omfamnade henne, förklarande sig vara Kristinas äldsta vän. Fru Agda, herr Ture Turesson Bjelkes unga husfru, och jungfru Edele, herr Claes Rönnovs fagra dotter, försäkrade huru de hade ett alltför älskvärdt minne af slottsfrun på Svartsjö att icke begagna tillfället få återse henne på Fogelvik, hvarför de voro stor tack skyldige herr Erik Gyllenstjerna, som så artigt hade inbjudit dem.

Asta syntes icke till och ingen saknade henne, upptagna som de voro af sig sjelfva och aftonens timade äfventyr.

Fru Agda var ännu helt uppskakad och berättade värdinnan huru de blifvit öfverfallna och rånade på vägen; men jungfru Edele afbröt henne skrattande: »Kära Agda, du har dock icke förlorat ett öre, än mindre något enda af dina smycken.»

»Nåh, det fattades kanske, att de verkligen skulle tagit mina smycken? Det hade för öfrigt bofvarne nog gjort, om icke våra tappre herrar försvarat oss — men ett fasligt uppträde var det.»

Herr Trotte förklarade, att det varit en smal sak, då de jagade skälmarne på flykten, och herr Lage Röd uttalade sin beundran öfver jungfru Edeles mod, som varit alldeles förvånande.

Fru Britta upplyste dock, att hela saken inskränkte sig till att några kringstrykande tyska knektar hade skrålat — ingenting vidare.

Jungfru Edele hade likväl tydligt sett, huru oförsynt de gemena menniskorna velat spärra vägen, och fru Agda höll i sig med, »att det bestämdt varit både röfvare och mördare.»

»De blefvo också tillbörligt tuktade», förklarade herr Trotte med stor belåtenhet, »åtminstone en af dem blef bokstafligen massakrerad»

»Hu, så ni talar! Det var kanske ni, som krossade hufvudet på den arma menniskan?»

»Som ni ansåg för röfvare — ja visst var det jag, min bästa fru Agda! Hvad han än nu var, så hade den oförskämda karlen, som skrämt damerna, väl förtjent att derför plikta med sitt hufvud.»

Detsamma tyckte också herr Lage Röd och för öfrigt litet hvar af sällskapet, hvarför man af hjertans lust skrattade åt det så förträffligt aflupna äfventyret.

Under tiden inträdde Sten Sture i borgsalen. Han hade beslutit sig dertill, icke allenast af hänsyn för den hemkomne Gyllenstjerna, hvars gäst han nu måste anse sig vara, utan äfven föranledd af en viss nyfikenhet att likväl skåda sällskapet på närmare håll, innan han öfver dem fälde sitt omdöme, men kanske ändå främst af

allt att få se återseendet mellan Erik och Kristina. Då han stannade några ögonblick vid ingången, för att öfverskåda de närvarande, varseblef han Ingeborg ej långt derifrån i ett hörn af den stora salen och jemte henne den främmande flicka, som hon förmodat vara hennes syster, hvars åsyn erinrade honom om det nyss timade uppträdet med Gyllenstjerna. Hela den gamla afvogheten emot denne uppflammade starkare än någonsin inom Sture, och han var just i begrepp att vända om, då Gyllenstjerna, som redan hade varseblifvit honom och öfverraskad skyndade dit, helsade honom med ett litet skämt öfver huruvida icke Sture, såsom först kommen på platsen, borde välkomna värden, i stället för tvärtom.

Den lätta tonen i Eriks sätt gaf härmed strax en lyckad vändning åt mötet emellan de båda ungdomsvännerna, hvilka inom sig icke ens förr känt någon vidare sympati för hvarandra. Derefter hänvisade Gyllenstjerna till några af de öfriga gästerna, hvilka han visste vara Sturen bekanta se'n förr. Bland dem stodo närmast herr Erik Oxenstjerna och riddaren Lars Snakenborg.

Sten måste finna sig uti att med Erik Oxenstjerna utbyta några ord, ehuru icke heller de tillförene haft några gemensamma intressen. Samtalet gick trögt till dess herr Lars Snakenborg, åberopande sin forntida bekantskap, inledde honom i samtal. Herr Lars, som tog allt ledigt och lätt, hade en särskild förmåga att berätta, under det han gaf ting och händelser sin glada prägel. Han ämnade också förtälja ett och annat från hufvudstaden, men hastigt påminnande sig den allvarsamma Stures aflägsnande från verldshändelserna, stannade han vid en liten skildring öfver resans äfventyr och gjorde sig lustig öfver damernas förskräckelse dervid.

Sten hörde föga på, men det störde icke herr Lars, som sjelf, intagen och road af sin beskrifning, var öfvertygad att i den tysta Sture hafva en intresserad åhörare, under det denne var ganska obehindrad att göra sina iakttagelser.

Emellertid hade flera af gästerna varseblifvit Sten

Sture, hvilken till stort obehag för sig sjelf ej kunde undgå att se, huru han väckt en viss uppmärksamhet, och derför kände sig besvärad af mer och mindre nyfikna blickar. Det föreföll honom såsom ansåg man det vara han, som inträngt i deras sällskap, i stället för motsatsen. Han hörde en ung tärna ej långt ifrån honom fråga helt högt:

»Säg mig nu, kära fru Britta, hvem är då denne främmande herre?»

»Jag tror, att man numera kallar honom Sten Sture af Räfsnäs — det är väl efter hans gamla fädernegård», svarade hon vårdslöst.

Men den unga tärnan lät sig icke afspisas.

»Den ensliga herrn på Räfsnäs!» utropade hon, »honom har jag då visst hört omtalas — han hör ju till kung Karl och är befryndad med detta hus, som har sina vissa kungliga anspråk.»

»Ni vill naturligtvis, att jag skall föreställa er för honom», afbröt fru Britta, »men i så fall får ni dröja åtminstone tills i morgon.»

»Dröja?» upprepade jungfru Edele med sin barnsliga ysterhet. »Behöfs för resten icke — så här på landsbygden besvärar man sig inte. Jag har ju för öfrigt den beskedlige herr Lars Snakenborg, som icke begär bättre än att villfara mina önskningar.»

Fru Agda, som hade i uppdrag att ansvara för den fagra Edele, gaf henne en liten vink att vara försigtig. Men det hjelpte icke. Jungfru Edele stod redan bredvid de båda herrarne och föll tvärt in i deras samtal, i det hon sade till herr Lars med sin mest förtjusande vänlighet:

»Säg för er svenske landsman, att jag är en stackars dana-jungfru, som är alldeles betagen i ert härliga land med dess sjöar och berg, der jättar och troll husera — enligt hvad sägnerna förtälja.»

»Hvad sägner beträffar», svarade genast herr Lars Snakenborg, »så har ert eget land, skön jungfru, ingen brist derpå, och edra sjöar äro större än våra — ni har sjelfva hafvet utanför er »konges by».

»Ja — det ha vi ju!» utropade Edele förtjust öfver artigheten att upprepa den danska benämningen på hennes hufvudstad. »Men se, ni ha dock Trollhättan med sitt förunderliga vattenfall, och sjelfva er stad är genomskuren af strömmar. — I sen, herr Sten Sture, att jag, ehuru främling, har öga och sinne för den storartade svenska naturen.»

Sture bugade sig. Ehuru till början störd, kunde han ej undgå att leende besvara den artiga tärnan. »Det gläder mig, ädla jungfru, att ni har öga och sinne för vår natur; men om den än är storartad, så är dock landet här uppe i norden torftigt i jemförelse med edra mer sydliga, fruktbara marker.»

»Torftigt?» upprepade Edele, förnöjd att hafva lyckats inleda samtal med den allvarsamme, stolte riddaren. »Jo, det skall ni säga om ett land, som har sådana skatter som ert! Visst ha ni dem väl gömda, och det skulle endast vara vår snillrike konung förbehållet att kunna taga reda på dem.»

Här hördes en liten hostning från fru Agda, den välbekanta vinken, då hon tyckte, att den pratsamma Edele gick in på personligheter och ömtåliga förhållanden. Sjelfva herr Lars ville falla in för att gifva samtalet en för Sture behagligare vändning. Men jungfru Edele tillät icke någon att afbryta sig och kastade endast en retsam sidoblick på fru Agda. »Ni vet kanske icke, herr riddare, hur den kloke kong Kristiern letade både till sjös och lands, bröt sönder tornknappen på Kärnan och bröt hål i muren — för öfrigt har den högvördige herr biskopen gifvit exemplet — till sist funnos skatterna af konungen i sjelfva dominikanernes kloster.»

Sture kastade en snabb blick till Kristina; men hon stod så pass långt derifrån, att den olycksfulla underrättelsen ej borde kunna nå henne.

»Jag må förvånas», inföll raskt herr Lars, »icke trodde jag, att jungfru Edele Rönnov, glädjens och behagens gudinna, befattade sig med så jordiska och allvarsamma värf som konungens görande och låtande.»

»I menar det går utom min verld; åh, ni misstar er! Vår käre kung intresserar mig på det högsta. Ni vet kanske icke ni, att oaktadt sin tredubbla krona står nordens konung under ett toffelvälde? Då han var i Rom måste han kyssa den helige fadrens toffel, och här har den svenska primas också ett stycke påfve i sig, så att åtminstone i vissa fall den verldslige konungen får rätta sig efter denne kyrkans mäktige prelat. Hemma i Danmark är det icke heller bättre; ehuru stor till både kropp och själ beherskas kungen af sin gemål. Den lilla drottning Dorothea har en stor vilja, och hon vill ha sin utlofvade morgongåfva. Men när den inte fås i fred och god sämja, måste kungen skaffa pengar på annat sätt. Han har också för att trösta sin drottning gifvit henne sjelfva den förgylda väderflöjeln, som förr lyste så stolt öfver Stockholms gamla kungshus, och till och med sjelfva glasfönstren —.»

»Stockholms slott tyckes då numera vara endast en ruin?» afbröt Sture, utan att dölja sin frambrytande harm.

»Åh, visst inte», inföll hastigt herr Lars. »Ni känner icke den skämtsamma jungfru Edeles sätt att tala.»

»Det är ju sanning alltsammans», försvarade sig Edele skrattande. »Naturligtvis äro glasfönstren qvar i den våning, som bebos af vår allernådigste konung sjelf och hans hofmän. För öfrigt stå heller icke några gluggar öppna; de äro riktigt omsorgsfullt täckta med näfver och hummelsäckar.»*

»Slikt måste te sig underligt, åtminstone ovant för vår svenska konungaborg», yttrade Sten Sture kallt, gjorde en knappt märklig böjning på hufvudet för den unga damen och gick derifrån.

Litet häpen såg jungfru Edele efter honom. »Det der är ju en äkta storman — icke sant, herr Lars Snakenborg? Har ni flera sådana får nog både näfver och hummelsäckar med annat mera stryka sin kos.»

* Historiskt.

På en gång harmsen och upprörd ville Sten lemna sällskapet, då hans blick föll på Kristina. Ovilkorligt drog han sig in i det djupa fönsterhvalfvet, som han skulle passera förbi, men der han kunde på samma gång lugna sig sjelf och obemärkt betrakta Kristina, der han såg henne med vanlig säkerhet fylla sitt värf såsom värdinna.

Hennes färg var något högre än vanligt och ögonen hade en onaturlig glans — hvaraf kom sig väl detta? Var hon upprörd öfver något särskildt, eller var det månne återskenet af hennes hjertas öfversvallande känsla vid Eriks återkomst?

Hon var emellertid tydligt förändrad. Just det glada, friska och naturliga i hennes väsen, som han hela dagen beundrat och kände igen sedan forna tider på Fogelvik, var såsom bortblåst af en främmande vind. Hon log också nu, men leende, skick och väsen voro desamma, som vid hofvet gifvit henne benämningen af prinsessa. Och såsom en prinsessa stod hon ibland denna samling af visserligen förnäma personligheter, men af en karaktär, som icke passade samman med Kristina sjelf och än mindre med den gamla borgsalen och dess stora minnen.

Der kom också just nu Gyllenstjerna fram till henne, högt uttalande sin förtjusning att hafva lyckats slita sig lös från andra värf för att någon tid på Fogelvik njuta af hemmets ro. Men aldra mest, såsom han sade, gladde det honom dock att få återse sin sköna husfru och att se *henne* lycklig.

Stures hjerta stod liksom stilla för att höra hvad Kristina skulle svara härpå. Det föreföll ett ögonblick som om hennes läppar skälfde till, men — det var ju endast ett nytt leende, och hon hade till och med ett skämtsamt ord till svar för Erik.

Hvad behöfde Sten veta mer? — Han hade sett och hört och förstått — *hvad* visste han egentligen icke — men om än Kristina *bemödat* sig för att passa samman med omgifningen, så hade hon lyckats, och dervid föreföll det honom, som hade hon stigit ned från den höjd,

der han varit van att se henne — det kostade på honom se henne *vilja* likna dessa öfriga.

Det kändes qvaft derinne i den vimlande salen, han behöfde luft och lemnade sin undangömda plats, då under vägen någon vidrörde hans arm. Han såg sig förvånad om; det var Kristina.

»Sten», sade hon — han tyckte nästan det åter var samma röst, som välkomnat honom vid ankomsten — »käre frände, ni öfverger oss väl icke ännu?»

Sten var icke säker på sin röst och svarade derför endast med en bugning.

»Gör mig glädjen», tillade hon, »att dröja åtminstone ännu en dag på Fogelvik.»

Det var såsom en dimma öfver hennes ögon — han gjorde sig ej klart hvaraf detta kunde komma sig, men naturligtvis lofvade han att dröja öfver nästa dag, bugade sig och gick utan att yttra något vidare. Han såg icke heller den blick, som följde honom.

Men en annan hade sett den, nämligen fru Britta. Liksom Sture hade hon med uppmärksamhet följt Erik och Kristina, men hennes skarpa och lugna öga såg djupare, åtminstone bedömde hon det hela annorlunda. Då Sten trodde sig förvissad om Kristinas kärlek till Erik, ansåg fru Britta denna endast vara en täckmantel för hennes känslor för Sture, och hon sade till sig sjelf »Nu vet jag, hvar skon klämmer.»

Derefter passade hon stunden att säga till Gyllenstjerna: »Jag lyckönskar er — Det tyckes verkligen vara sanning i den husliga lycka, ni så högt prisar.»

»Fru Britta, edra ord föröka min lycka!»

»Jag känner slätt icke igen den blaserade hofman, som för några veckor sedan kom till Hammersta; ni har blifvit tio år yngre — Kristina är också mera förtjusande än någonsin. Ni kan vara helt stolt öfver henne.»

»Ja — icke sant? Hvad det gläder mig, fru Britta att ni inser det.»

»Då tillåter ni också, att en gammal vän gifver er ett råd?»

»Det mottages med största tacksamhet, ni vet det alltför väl.»

»Det har kommit en ulf i er kålgård, en ulf i vänskapens fårakläder — akta er för honom!»

»Hvad menar ni? Jag förstår icke.»

»Ni brukar inte vara dum — tänk efter och glöm icke min varning.» Dermed gick hon.

Gyllenstjerna såg förvånad efter henne och derefter på Kristina. Han ryckte på axlarne, såsom hade han velat säga: »Fru Britta misstar sig, Kristina behöfver jag visst icke tvifla på.» Och så gick han vidare i denna sin stolta förvissning.

2.

Ingen förutom Sten hade emellertid fäst sig vid Ingeborg, då hon i salens minst upplysta hörn stannat hos Asta. Der, djupt i skuggan under den bräckta skölden med sorgfloret, hade hon funnit henne.

Visst var det Asta; men icke den lifliga flickan hon sett springa öfver gården, utan snarare det skygga, tysta barnet, som en gång lemnade Hjuleberg.

Det rödgula håret, den genomskinliga ansigtsfärgen, de stora, uppmärksamma, på en gång barnsliga och lidelsefulla ögonen, som Ingeborg så väl mindes, de voro Astas.

Ingeborg hade kysst och omfamnat henne med innerlig rörelse; men Asta tycktes märka detta lika litet nu som förr. Hon stod orörlig och bara såg på Kristina.

»Kära lilla Asta», sade Ingeborg och strök smekande hennes kalla kind, »känner du då alls icke igen mig — har du ingen vänlig helsning för din syster?»

»Syster?» upprepade han tankspridd, »ja, nog känner jag dig. Men se nu på den sköna frun derborta — så besynnerligt.»

Hon pekade på Kristina, som just besvarade Eriks ifriga fråga efter »lilla pysen».

»Åh», yttrade Kristina leende, »Karl vill minsann icke längre kallas »pys» — han tycker sig vara stora karlen redan.»

»Verkligen?» utropade herr Erik, »Karl har väl då vuxit icke så litet sedan jag såg honom sist?»

»Det har han nog, — Ett år gör mycket vid hans ålder.»

»Ett år? Icke har jag väl varit borta ett helt år?» Herr Erik syntes förlägen, men fann sig snart och tillade: »åtminstone kan jag icke fatta tidslängden då jag ser dig, Kristina. Din eviga ungdom kommer mig att glömma tidens framfart.»

»Är det inte besynnerligt?» upprepade Asta och såg på Ingeborg, Jag förstår nu hvem hon är, men ser du — jag vill icke förstå --»

En plågsam aning genomfor Ingeborg, då hon ihågkom de vexlade orden emellan Asta och herr Erik vid ankomsten.

»Nu gå alla till gästrummen för att ordna sina drägter», yttrade hon hastigt, »jag skall visa dig en treflig liten kammare, Asta, som just skall passa dig.»

»Det får jag se sedan. Vänta litet nu bara — der kommer Britta, jag vill fråga henne.»

Fru Britta tycktes dock minst tänka på sin skyddsling eller ens se henne, då hon gick henne förbi till Kristina och Erik: »Käraste Kristina», utropade hon, »jag måste medgifva din man haft rätt, då han talat om sin alltjemt lika ungdomliga husfru.»

Ingeborg kände en krampaktig ryckning i Astas små fingrar, hvilka omslöto hennes hand, hvarför hon skyndade att draga henne med sig. Knappast hade hon lemnat salen och inkommit i ett sidorum, förrän Asta sanslös dignade ned.

Ingeborg upplyfte henne och bar utan möda den spensliga systern till närmaste gästrum, der hon nedlade henne på den för natten ordnade bädden.

Hanna, fru Brittas kammartärna som tillkallades, skyndade att med Ingeborgs hjelp afkläda henne och för

öfrigt ordna på bästa sätt; men Asta var fortfarande sanslös.

»Märkvärdigt det här», pratade den lifliga tärnan, »aldrig i sitt lif har väl jungfru Asta varit ute för maken. Hon blef skrämd på vägen, skall jag säga, och den skrämseln kommer minsann efter. Tänk, de vilda garparne fingo nog sota för orådet att skråla för det förnäma herrskapet. Flera af dem fingo släppa skinnet till, och att en, som jag tyckte, fick ligga qvar med krossad hufvudskål, det rörde nu inte herrarne mer än så —» Hanna strök den ena handen mot den andra — »men det tog jungfru Asta — hon har mer hjerta än någon tror — hon kastade sig af hästen och sprang till olycksfogeln för att hjelpa honom. Men alla skrattade åt henne, förstås, bara herr Erik tog henne i försvar — ja, han är ju en så artig herre — han tog jungfrun i sina armar och bar henne, som om hon varit ett barn, satte henne på hästen igen och så bar det af i flygande fart. Visst tyckte jag det var fasligt att lemna den der stackarn redlös i mörkret på vägen, men de nådiga herrskaperna bara skrattade åt alltihop — det är så deras sed, förstås, och intet vidare med den saken.»

Nu först kom Hanna ihåg hur opassande det var att prata så der i den främmande jungfruns närvaro, och teg derför några ögonblick.

Hennes prat hade likväl undgått Ingeborg, som var upptagen af inre skiftande tankar, men det hade varit ett väckelsemedel för Asta, som slog upp ögonen och såg sig omkring.

»Hvad är det?» frågade hon. »Jag känner alls inte igen mig.»

»Hå, jungfru Asta lill», inföll genast Hanna, »vi äro framme nu på Fogelvik — Allt farligt är ju förbi.»

»Förbi?» upprepade Asta och såg förvånad på Ingeborg, som strök hennes fuktiga panna med sitt handkläde, hvarefter hon vinkade åt kammartärnan att aflägsna sig.

»Du känner ju igen mig, Asta, min kära lilla syster?» frågade hon vänligt.

»Ja, syster Ingeborg.» Asta reste sig förlägen. »Ingen sade mig att jag skulle få se dig här.»

»Det visste väl ingen. Men du är ju glad att vi träffats, du vill ju hålla af mig, käraste Asta?»

»Jag har länge hållit af dig — du sydde så vackra blommor på min klädning.»

»Det var min glädje att sy de blomstren åt dig.»

»Åt mig som varit så tanklös och otacksam — hur är det möjligt?»

»Jag var alltid säker att du en dag skulle komma till mig.»

»Var du?» Det lyste till i Astas ögon. »Jag har läst pergamentsbladet», tillade hon hviskande, »och jag förstår det — *syskonkärlek* — du tänkte nog derpå, när du sydde de vackra blomstren?»

»Det gjorde jag, Asta, jag tänkte att du en dag skulle lära dig förstå det ordet.»

Ingeborg böjde sig ned och kysste henne. Då slog Asta armarna om hennes hals.

»Jag vill vara hos dig alltid, alltid», utropade hon, men tillade derefter sakta: »Jag är mycket olycklig, mycket — men ack, du vet inte —»

»Jag tror mig förstå också det. Men derom skola vi tala sedan, i morgon kanske. Nu behöfver du hvila och sofva.»

»Jag är trött», medgaf Asta och borrade sitt hufvud djupt ned i kudden för att dölja sina frambrytande tårar. Efter en stund räckte hon ut handen, men utan att se upp, och sade: »Tack! I morgon skola vi tala om det.»

Utan vidare förklaring låg hon fortfarande med hufvudet gömdt, hvarför Ingeborg ansåg det vara bäst att lemna henne ostörd.

Kammartärnan, som under tiden tagit reda på att fru Britta gått ned i matsalen för aftonmåltiden, tittade åter in i Astas rum för att ordna ett och annat, så som hon visste bruket vara på Hammersta. Allt emellanåt gick hon förbi sängen, för att stoppa till täcket eller jemka sänggardinen, så att den mildrade skenet från nattlampan, icke

utan en hemlig förhoppning att kunna inleda ett samtal. Men detta var fåfängt. Asta låg så djupt inbäddad i kudden, som om denna varit en sköld mot lifvets bittra strider.

Hanna visste annars åtskilligt, som det nu kunnat passa sig bäst att berätta, om Asta varit det minsta nyfiken, ty Hanna förstod nog att hon inte sof, särdeles som hon mycket väl hörde en och annan snyftning.

Angående det främmande husets förhållanden kände hon redan en hel del. En af ridknektarna hade väl under vistelsen på Hammersta talat om det gamla herregodset, men intet vidare. Under resan visste dock Hanna att göra honom mer meddelsam, hvarför han lät undfalla sig, att ehuru riddaren fann sig väl i hufvudstaden, han nog hade den som i all kärlighet väntade honom hemma på gården, och att skönare än Fogelviks husfru fanns ingen i hela Sveriges rike.

Dessutom, på sista tavernen,* hade folket, som hörde att de resande ämnade sig till Fogelvik, högeligen prisat den ädla fru Kristina, kung Karls dotter och herr Erik Gyllenstjernas husfru.

Hanna hade då hela saken klar för sig. Riddaren var gift, och de derhemma som — ja, hon hade ju sjelf trott något helt annat. Stackars lilla Asta, som i sin oskuld och ovetenhet gått och förälskat sig i en gift herre!

Men hon kunde rakt inte förstå fru Britta — nå, henne kunde aldrig någon begripa.

Ännu efter en timmes tid hördes gästernas sorl från matsalen, och ännu låg Astas hufvud gömdt i kudden, ehuru det kunde vara ovisst, om hon blott ville döfva bullret der nedifrån, eller om hon hade somnat in. Då fann Hanna för godt att släcka lampan, så att endast den ljusa natthimmeln fick gifva sin hemlighetsfulla belysning åt sofkammaren. Derefter gick hon att afbida sin frus återkomst.

Ingeborg hade infunnit sig vid måltiden. Hälst hade

* Den tidens värdshus.

hon stannat på sitt rum, men för Kristinas skull ville hon icke undvika gästerna. Man hade redan tagit plats vid bordet, men fru Britta nickade helt förtroligt och räckte henne sin hand. »Jag förstod att du tagit hand om Asta», sade hon, »det stackars barnet var trött efter den för henne ovanliga och långa färden.»

»Hon var både trött och bedröfvad», svarade Ingeborg och lät sin blick halka öfver herr Erik, som glad och upprymd, räckte sin bägare till Kristina för att dricka »tvemännings» i en återseendets skål.

»Asta blef också skrämd på vägen», återtog fru Britta, »hon blef rigtigt uppskakad af den der arma skälmens öde. Derför lät jag henne också vara i ro, jag har ju icke ens förestält henne för Kristina; men det der får vara till morgondagen.»

Ingeborg svarade intet och gick tyst till sin plats vid bordet.

»Jag har visst lyckan få helsa en landsmanninna, en dotter af de frejdade Axelsönernas ätt», yttrade artigt herr Lage Röd och gjorde sig så smal som möjligt för att lemna desto större plats åt den nykomna damen.

»Smickra dig icke dermed, käre Lage», anmärkte herr Trotte Karlsson ironiskt, »jungfru Ingeborg Tott är helt försvenskad — hon är ju en vän till vår ädla värdinna.»

Ingeborg gjorde en liten höfvisk böjning med hufvudet: det var hennes svar. Hon var för öfrigt högst fåordig, men detta märktes föga under den lifliga stämning som rådde. Kristina deltog ej heller stort i samtalet och Ingeborg tyckte att hon såg trött ut, ehuru hon tydligt bemödade sig ej låta märka det, då hon nickade gladt emot henne vid inträdet i salen.

Sture syntes icke till. Ingeborg var nästan beredd derpå, men i detsamma föreföll det henne som om hela det språksamma sällskapet förlorat allt lif och behag, så mycket mera som det var en skärande motsats till den sorgsna Asta. Derefter stannade hennes tankar på Kristina — hvad kände väl *hon* under de artiga fraser Gyllenstjerna strödde omkring henne?

Om hon än icke trodde på hans ord eller måhända icke ens brydde sig derom, skulle det nog smärtat henne, om hon hade sett den hyllning han egnade Asta. Dock — hvem vet om äfven den var ärligt menad: kanske var det blott en lek med den oerfarna. Der satt Britta glad och bekymmerslös, såsom hade intet i verlden oroat henne.

Upprörd af alla dessa föreställningar, skyndade Ingeborg strax efter måltidens slut till Astas rum. Der var tyst, förutom att en och annan snyftning, efterdyningen af hejdad gråt, lät höra sig. Men Asta hvilade för öfrigt stilla, och i det nattliga dunklet syntes det som om hennes ansigte hade återtagit sin barnsliga ro, der hon somnat in ifrån all sin sorg.

Ingeborg gick då till sitt eget sofrum, men fåfängt sökte hon sjelf sömnens ro, emedan den flydda dagens händelser hade alltför djupt berört henne. Glädjen att hafva återfunnit sin lilla syster blandade sig med undran, sorg och harm vid föreställningen om att man verkligen så grymt låtit flickan hängifva sig åt en villfarelse, som kunde hafva inverkan på hela hennes ungdomslif. Hur hon än grubblade, kunde hon icke finna någon klarhet. Om än Erik sjelf funnit nöje uti sin sjelfsvåldiga lek med den oerfarna, huru hade det kunnat undgå Brittas skarpsinne, ty icke vore det tänkbart att hon med afsigt låtit saken passera!

Derefter kommo tankarna tillbaka till Kristina. Om Ingeborg än inför Sturen liknat Gyllenstjerna vid en fjäril, så tycktes henne nu, efter det hon sett, såsom låge deruti en djupare sanning än hon förr kunnat tänka sig. Men Kristina sjelf visste det naturligtvis icke, och Eriks vanliga lätta artigheter emot andra, om de än sårade hans hustru, kunde dock förlåtas, eller kanske rättare sagdt borde det vara under hans frus värdighet att bemärka dem.

Under det att allt detta hvirflade om hvartannat i hennes inre, framstod en ädel gestalt, för hvilken all oro, all sorg och lågsinthet flydde hän. Med honom framkallades hjertats frågor, frågor som hon ville tillbakavisa men som kommo åter: hur var det dock möjligt, hur var

det tänkbart, att Sten Sture kunde hafva något vidare intresse för henne, han, som hade älskat Kristina?

Hvilken lycklig dag hade det dock varit! Der sväfvade minnenas flock, högtidligt dröjande i borgsalen, der Sture uppmanat henne att besegla löftet om fäderneslandets befrielse. Derefter kommo gladare minnen, svärmande fram i vakande drömmar. Hon såg Fogelviks romantiska hage, gångstigen som slingrade fram genom ängens tusen blomster och åkerfältet med dess vajande ax, blåklint och vallmo. Der såg hon Kristina på den gröna tufvan, bindande kransen för Sture och buketten för Ingeborg sjelf — hon förstod allt för väl Kristinas mening dermed.

Hade också Sten förstått den, och i så fall hvad tänkte väl *han* derom?

Men hon trodde att han icke hade tänkt derpå, han hade ju varit så upptagen af Kristina — och bäst var det så.

Ja, så ville hon tänka men dröjde ändå gerna vid minnet af de lyckliga timmarne under lindarna, ty så underfullt lycklig hade hon då varit. Det var såsom ett hemligt samband hade förenat dem — åtminstone ett vänskapens förtroendefulla samband. —

Och härmed somnade hon in.

Drömmen kom nu med andra bilder, som hvirflade om, den ena förjagande den andra. Fiskmåsarnes skrän och den framspringande ekorren — för hvem voro de olycksbådande?

Sturen hade skrattat deråt, likasom han också skämtat öfver legenden om den lilla prinsessan i berget.

Men om trollet började sjunga, så skulle alla olycksbådande varsel förjagas — till och med, såsom Kristina sade, en sparad lycka ännu kunna gifvas på Fogelvik.

Men för hvem?

Ingeborg såg nu sjelfva den lilla prinsessan, men förblandade henne med den återfunna systern. Var det då hon som ville gifva den förebådade lyckan, eller var det icke snarare hon som ville taga den sjelf för sin egen befrielse? —

Men då kände Ingeborg tydligt Astas armar omkring sin hals och hörde henne säga: »Jag vill icke taga din lycka — du som lärde mig förstå syskonkärlek, du är värd det bästa i lifvet.»

Det hela försvann i ett moln och drömmen var slut.

Natten hade under tiden skridit framåt och då morgongryningen gaf sitt guldlika sken åt den lilla fönsterrutan, slet sig Ingeborg lös ifrån sin bedöfvande dvala, klädde sig hastigt och begaf sig till Astas rum. Månne den lilla systern ännu sof ungdomens allt förglömmande sömn?

En frisk morgonluft strömmade emot Ingeborg, då hon öppnade dörren till Astas rum. Hon förstod väl att det landtliga barnet älskade luft och sol och tänkte derför hon skulle finna henne vaken. Det kunde nu blifva en stund för riktigt förtroligt samtal med henne.

Sänggardinen sköts åt sidan, men Asta hade redan lemnat sin bädd. Hon syntes ingenstädes, hur än rummet genomletades.

Ridklädningen hängde på en stol och på nattduksbordet lågo några småsaker; men detta var allt som vittnade om den återvunna men åter försvunna lilla Asta.

3.

Den lyckliga dag, Sten Sture hade tillbringat med Kristina och hennes väninna, ville han lägga till sina förra bästa minnen. För att ostördt kunna göra det ville han hälst redan följande morgon lemna Fogelvik, men han hade lofvat Kristina att dröja ännu en dag.

Tidigt, medan ännu allt var tyst i det gamla slottet, steg han upp för att ännu en gång i ro hinna bese alla minnesrika platser, innan de öfriga gästerna, såsom han tyckte, hunnit störa dem med sitt betydelselösa prat och bullersamma skämt. Ingen af dem syntes heller till, och han önskade dem af innersta hjerta ro i sina sofgemak, åtminstone till dess han skulle komma väl ut af gården.

Kommen utför trappan, var också allt så tyst, att han började undra huru han skulle komma ut genom den stängda porten, då hufvudet af en gammal knekt tittade ut genom sin glugg.

Sten kände igen honom sedan vistelsen på Viborg och nickade vänligt:

»Guds fred Mårten!»

»Guds fred, tappre herr riddare!» svarade denne, förtjust att vara igenkänd och skyndade ut så fort, som hans styfva ben det tillåto: »jag trodde nästan i går att den nådige herr Sten icke mera kom ihåg mig.»

»Vi sågos sist i Finland — icke sant, kamrat?»

»Jojo, i fälttåget under vår store riksmarsk — det var andra tider det, håhå!»

»Ja — många vindar hafva blåst sedan den tiden.»

»Men andra vindar kunna blåsa igen, eller hvad tror I, herr Sten?» gubben strök sitt skägg och såg spörjande på riddaren.

»Ni tyckes väl skyddade för nattligt öfvervåld här», afbröt denne, under det Mårten vefvade upp bommen innanför porten.

»Af gammal vana, ädle herre. Icke derför att några tyska garpar våga sig hit», fortfor den frispråkige gubben, »vår nya herre står under kungligt beskydd.»

Det var icke utan en viss anstrykning af spe, då han yttrade dessa ord; men herr Sten låtsade ej märka det.

»Ni är lycklig Mårten, som får vakta gården för eder ädla fru, och ni gör det troget — åtminstone tyckes ni vara den vaksammaste på slottet.»

»Ja, åja», medgaf denne, misslynt att riddaren icke ville förstå honom, och uppslog porten på vid gafvel. Men han kunde ej låta bli att försöka ännu en gång att få språka med herr Sten, på hvilken han bygt sina hemliga förhoppningar.

»Det är icke allenast I, unga herre, och jag gamla knekt, som stå upp med sol'n — i dag är icke I den första som lemnar slottet.»

»Såå», yttrade Sten och vände sig ovilkorligt om;

men Mårten gick med utom porten och pekade utåt sjön. »Två båtar — fast inte på en gång — ha redan farit härifrån. Hvem som gaf sig af med den ena vet inte jag, ty mer än en person har icke gått ut genom porten, det är då visst.»

Mårten såg sig om uppåt slottet och det föll såsom af sig sjelft att riddaren gjorde så med.

Der syntes ett uppslaget fönster, hvarifrån en gardin fläktade ut och in, förd af luftdraget.

»Hvem det nu är som gjort den färden utan att bryta armar och ben af sig, icke kan det vara en vanlig menniska. Men visst är att den, liksom I, herr Sten, tycker om arla — morgonstund.» Åter log gubben med en viss illmarighet; men då herr Sten ej lade mera märke till detta än till det förra löjet, suckade gamle Mårten och gjorde helt allvarsam sin styfva hedershelsning.

Riddaren svarade endast med en liten nick och gick ned till sjön. Der såg han verkligen en roddare utpå fjärden. Han såg att det var en man, och undrade just om det kunde vara den hemlighetsfulla personen, som tagit sin utflykt genom fönstret, då båten just svängde om en udde, bortom hvilken den försvann.

»Måtte han icke begifva sig till Kristinas holme», mumlade Sten förargad, emedan det just var dit han sjelf ämnade sig, och sökte efter snäckan, som de föregående dag hade begagnat.

Men den vackra båten fanns icke der, hvilket förvånade och än mer förtretade honom. Hvem skulle väl våga taga fru Kristinas egen båt, om icke någon af de nykomne gästerna, hvilka tycktes honom ämna inkräkta allt, för hvilket Sten kände en viss vördnad vid tanken på att allt hvad han såg hade tillhört den landsflyktige höge fränden.

En hastig tanke genomflög honom då: »Skulle väl Kristina sjelf —»

Ehuru han bortvisade tanken såsom orimlig — ty hur skulle det väl falla Kristina in att gifva sig ut i den tidiga morgonstunden — så lösgjorde han en der

liggande öka, och innan han sjelf visste deraf, befann han sig ute på det gungande vattnet. Liksom vågorna kommo och försvunno, upplösande sig i nya, så gingo hans vexlande tankar, allt under en hemlig förnimmelse att något — han visste ej hvad — skulle möta honom på den kära holmen.

Skulle han dock ännu en gång få se Kristina der?

Nej, han skulle icke mera se henne utan att vara omgifven af de främmande menniskorna, hvilkas värdinna hon var, på samma gång hon var Gyllenstjernas lyckliga maka —

Lycklig? Hur kunde hon vara det? Hur kunde hon! —

Jo, derför att hon, »utan att vara förblindad kunde se och förlåta och älska ändå.»

Så hade Ingeborg sagt och hennes ord hade mildrat det bittra i hans egen känsla, hade försonat honom med föreställningen, att Kristina med allt detta kunde vara lycklig.

Men då hon sjelf velat förvissa honom derom, velat låta honom förstå att detta var sköldborgen för hennes lycka, hade det gripit honom djupt, ty han insåg, att hennes kärlek var ingen ungdomsförvillelse, utan en verklighet.

Sten önskade ju ingenting högre. För hennes lycka skulle han utan tvekan offrat sitt lif; hur kom det sig då att det smärtade honom veta sig för henne vara endast barndomsvännen?

Hade han då hoppats något annat? Huru många gånger hade han icke intalat sig sjelf, att han skulle icke känt afvoghet mot Erik, om han vetat denne vara värdig Kristina.

Då han ännu ansåg henne stå högt öfver sin man, kunde han försonas af Ingeborgs ord: »att hon kunde förlåta och älska ändå» — men när Kristina sjelf ville sänka sig ned till Erik, ville låta Sten förstå hur »hon fann sig väl deri», då var det som om han förlorade idealet — och derför sörjde han.

Var det då allenast idealet han hade älskat?

Nej; men han skulle ha funnit sig i tanken att aldrig vinna Kristinas kärlek, om hon fortfarande stått för honom, så väl som för Erik, såsom det oupphunna idealet. Nu var hon en vanlig qvinna, svag för sin kärleks skull, och derför kunde han väl ännu älska men icke mer beundra henne.

Så tänkte den unge riddaren utan att förstå, om det icke ändå var en okuflig svartsjuka, som kom honom att misskänna Kristina.

Härefter skulle också hans ungdomskärlek förblifva såsom en dröm och ett minne. —

Under det han så tänkte hit och dit, minskade båten sin fart, utan att han märkte det, förrän han till sist insåg att han hvilade på årorna. Då kommo med vinden några flygande, egendomliga toner, hvilka väckte hans förvåning. Det kunde vara ovisst om det var en mennisko-röst eller en fågels drillar, ty så hördes tonerna än uppifrån, än närmare, än fjärmare, alltjemt förda af vinden och försvinnande med den. De voro sorgliga, nästan klagande och derför sammanstämmande med hans egen känsla — kanske rätt och slätt återljudet af denna och dess kärleks förklingande toner?

Men morgonvinden slog nu friskare slag omkring hans panna, återförande honom till verkligheten, och han märkte nu hur han var drifven långt ut på fjärden.

Han skulle ju till Kristinas holme och började åter att ro. Med några raska årtag var han helt nära den lilla udden, då sången hördes ånyo, nu förrådande att det var en menniskoröst, eller kanske flera, emedan den hördes från olika håll, alltjemt förd af strömmande vindar. Då kom Sten ihåg ekot emellan Fogelviks klippor och förstod orsaken till de vexlande tonerna. Dessa voro gladare än nyss, ibland till och med sprittande af lif, liknande ett ungdomshjertas allt öfvervinnande förhoppningar.

På samma gång Sten inandades den friska vinden, vidgades hans sinne under sången, som tycktes tillhviska honom den hemliga förhoppningen att återfinna det förlorade idealet.

Sten uppfattade det så lifligt att han högt frågade sig sjelf: »Fins då i verlden en qvinna som kan öfverträffa Kristina?»

Såsom en tankeförbindelse härmed sväfvade Ingeborgs bild för hans syn; men öfverraskad häraf och af sin egen fråga, såg han sig hastigt omkring, brydd öfver sig sjelf och det svärmeri hvartill han öfverlåtit sig. Der var dock ingen som kunde höra honom, till och med sången hade upphört, och med långsamma, lugna årtag närmade han sig holmen.

Vid stranden låg en båt, som han igenkände vara Kristinas vackra »snäcka». Den låg icke vid sin dertill afsedda påle, utan fästad omkring en kullersten, mot hvilken den stötte med hvarje våg som förde dit.

Det måste således vara någon obekant, som icke kände landningsstället. Sten blef dervid obehagligt störd: hade man då redan hunnit inkräkta holmen, just detta kära ställe som han velat återse, måhända för sista gången.

Då stod plötsligt för honom, att det kanske var Erik sjelf, som begifvit sig dit. Han kom ihåg, att roddaren, han sett ute på sjön, var en man. Dock dennes båt, som flög lik ett spån öfver vågorna, hade förefallit honom mera liknande ekan, som han sjelf hade; han skulle också, ehuru på afstånd, hafva igenkänt den gröna snäckan med sina glänsande hvita åror. Gamla Mårten hade dessutom berättat, att ännu en annan person gifvit sig ut i den tidiga morgonstunden. Allt detta qvittade honom lika, om ej den hemlighetsfulla personen valt just holmens fridlysta område.

Förargad rodde han ut tvärt öfver de motvilliga vågorna, likgiltig hvart det kunde bära hän.

Då hördes för tredje gången den underfulla sången. Liksom sirenen, enligt sägnen med sina lockande toner fängslar sjöfaranden vid oceanens klippor, så tycktes den klara drillen slå sina kretsar omkring riddarens hufvud, till dess han förvånad, på en gång häpen och tjusad, lät årorna åter hvila och båten, förd af vågen, gled in mot stranden, der en hängbjörk sträckte mot honom sina grenar.

Tonerna, nu helt nära, nästan upp öfver honom, bildade sig till ord, också dessa underfulla och gripande, liknande en sårad fågels eller ett sönderslitet mänskohjertas klagan:

»Rucke di gi — rucke di go,
Falske riddaren bröt sin tro.
Di gi, di go — rucke di go!»

Den egendomliga, af eko upprepade refrängen var dock icke obekant för Sten. Der dök upp i hans minne att han på landsbygden hemma i orten hört folket sjunga den lilla visan med dess egendomliga melodi.

»Rucke di gi — rucke de red,
Falske riddaren bröt sin ed.
Di gi, di go — rucke di go!»

Under det Sten lyssnade på sången, träffades hans ögon af bergsskrefvan, hvarvid sägnen om den fångna »lilla prinsessan» så lifligt framkallade forna barndomsminnen, att han icke var rätt säker om det han nu hört, likväl allenast var hans egen inbillning. I sammanhang härmed tänkte han på huru Kristina föregående dag skämtat öfver att kanske Fogelvik ännu hade en sparad lycka för honom, såvida han fick höra trollet sjunga.

»Var det måhända trollet som sjöng?» frågade han sig sjelf småleende öfver den stämning, hvaråt han hela denna morgon öfverlemnat sig. »Det är minsann bäst att rymma fältet, innan jag blir förhexad», tillade han och lyfte en åra. Men det var ju barnsligt att ro sin väg och ej, såsom han ämnat, gå upp på holmen först.

Det gick likväl ej så lätt att rycka sig lös. Det var så behagligt att så der ensam i ro följa ekans sakta svajande rörelser, under det han, der han satt, genom hängbjörkens grenar kunde öfverskåda hela den ena sidan af holmen med sin grönskande udde, just der han ännu tyckte sig se de båda ljusa gestalterna sedan gårdagen. —

Var det kanske en af dem, han nu trodde sig se i

trädets krona, just det unga men starka trädet, som Kristina kallade »Sten Stures ek.»

Barnsligheter! Det var ju allenast en sky på morgonhimmelen, som skymtade fram mellan löfverket. Denna morgon tycktes han för öfrigt icke kunna lita på hvarken ögon eller öron — men så hade han ju också hört trollet sjunga.

Emellertid började skyn att röra sig. Ett par långa hvita sidenband fladdrade ut för vinden och en liten menniskohand sträcktes fram för att sammanfatta dem. Ekens grenar, ännu icke starka nog för att bära en främmande tyngd, svigtade till och ett par armar — naturligtvis en flickas, ty så spensliga voro de — omfattade en ung gren. Denna, ehuru något starkare än den förra, gungade till, och då syntes tydligt att der verkligen befann sig en menniskovarelse. Det som liknat en himmelens sky var helt enkelt det hvita tyget af en flickas morgonklädning.

Sten blef härvid så öfverraskad att han reste sig, hvarvid båten vickade till mot träpålen. Flickan såg sig om, men tycktes icke varseblifva hvarken båt eller roddare, då desse drifvit än djupare in mot stranden och doldes af den lummiga hängbjörken. Sten kunde dock genom löfverket se flickans ansigte, som var öfversköljdt af tårar.

Flickan, som trodde sig ostörd, började ånyo sjunga:

»Förr må sol på fästet dö,
Än jag sviker liten mö,
Förr må himmel falla till jord,
Än jag sviker riddareord.
Rucke di gi — rucke di go — di go!»

Sången öfvergick till gråt, sådan som endast ett öfvergifvet barn eller ett tröstlöst menniskohjerta kan gråta.

Sten kände sig härvid underlig till mods, det nästan skymde för hans ögon; aldrig förr hade en mensklig varelses sorg gripit honom så djupt.

Då framstod för honom tilldragelsen vid gästernas

ankomst föregående afton och han igenkände den unga flickan, som Gyllenstjerna mottagit i sina armar. Visserligen hade hon då röjt ett helt annat sinnelag, der hon yster och glad sprungit honom förbi; men han hade derefter sett hennes bestörtning vid åsynen af fru Kristina, hvarför nu denna hennes tröstlösa smärta lät honom ana ett missförstånd, för hvilket den arma flickan måste vara ett offer. Sjelfva det barnsliga i hennes utseende kunde också förklara ytterligheterna i hennes sätt; det sprittande lifliga i hennes glädje och sorgens hejdlösa smärta.

Under det han fördjupade sig i dessa föreställningar, hördes den gråtande flickan hastigt utropa: »Hvad vill ni här? Gå ifrån mig, falske riddare — annars kastar jag mig i sjön.»

Häpen öfver detta tilltal, som bevisade att flickan blifvit honom varse, ehuru han trott sig gömd af löfverket, intogs Sten af föreställningen, att hon mistat sitt förstånd. Möjligt kunde dock vara, att hon tagit honom för en annan person, och han erfor en viss tillfredsställelse, då verkligen en man kom till stället, stannande just under eken, men han blef obehagligt öfverraskad att i denne igenkänna Gyllenstjerna, som halfskrattande besvarade flickans utrop med den vårdslösa frågan: »Hvad kommer åt dig, fjolliga barn?»

»Det vet ni sjelf», svarade hon förtrytsamt, »ni har ju drifvit gäck med mig.»

»Hvem har satt slika dumheter i hufvudet på dig, Asta lill?»

»Jag har sett er sköna fru — hvarför har ni aldrig talat om henne? Är hon kanhända inte er fru?»

»Visst är hon min fru —»

»Hvad är då jag?»

»Du är min lilla Cendrillon, som skall trösta mig i mina sörger.»

Då Asta icke svarade härpå, återtog han: »Om det kan trösta dig, så vill jag säga att jag aldrig har älskat min fru, hur skön hon än må vara — åtminstone älskar jag mera dig, förtrollande, lilla barn!»

Sten gjorde ett slag med åran, såsom hade den varit en stridshandske, hvilken han velat kasta till Erik, men ljudet deraf förtogs af rasslet i ekens krona, då Asta ruskade i den så häftigt, att grenen, der hon satt, böjde sig djupt ned mot vattnet.

»Akta dig!» utropade Gyllenstjerna, »rör dig icke, flicka; grenen kan brista och sjön är djup just der!»

»Jag tycker om sjön, den ljuger mindre än ni.» Dermed svingade sig flickan tillbaka in i trädet, drog de lummiga qvistarne tätt omkring sig och svarade icke ett ord på riddarens upprepade böner att hon skulle stiga ned, emedan han hade något af vigt att säga henne. Han tycktes till sist vara i begrepp att sjelf stiga upp i trädet men ändrade tanke, troligen inseende att det skulle vara förgäfves vidare tilltala henne under hennes upprörda tillstånd. Han återvände till båten, som låg strax nedanför, och rodde med densamma hastigt derifrån.

Sten förhöll sig ännu stilla, ehuru det plågade honom att hafva varit vittne till hvad som förefallit. Han tyckte sig hafva funnit uppslaget till en hemlig historia — hjelten deri var Kristinas man!

Och detta samtidigt med att Erik jublande återsett henne, som var hans maka, och på samma gång Sten blifvit förvissad om Kristinas trofasta kärlek för Erik.

Dock var han nöjd att han beherskat sig, att han ej gifvit vika för lusten att störta fram och utmana Erik till en enviges kamp. För öfrigt var sjelfva platsen, der de befunno sig, Kristinas fridlysta holme; om än Erik med sitt hänsynslösa prat oskärat den, skulle icke Sten befläcka den med hennes mans blod.

Dessutom, huru ovärdig hennes kärlek han än var, så älskade ju Kristina honom, och möjligen kände hon icke heller djupet af hans villfarelser — allraminst borde det vara barndomsvännen, som upplyste henne derom.

Under det han så tänkte på Kristina, förglömde han den bedröfvade flickan, som nyss ingifvit honom ett så djupt deltagande, och han dröjde ännu något för att låta Erik hinna hem före honom, ty sjelf måste ju också han

återvända, han hade ju lofvat Kristina att dröja ännu en dag.

Men huru kunna återse henne jemte Erik, som hon naturligtvis skulle visa samma förtroende som förr?

Åter fingo årorna gifva ett uttryck åt hans harmfulla känsla; men det häftiga slaget mot vattnet besvarades af ett skri från ekens krona, påminnande honom om den stackars flickan, som der sökt sitt skydd.

Trodde hon kanske, att det var Gyllenstjerna som återkommit. Grenen rörde sig och den hvita flickan liksom flög honom förbi.

Ett plaskande hördes hastigt — måhända återljudet af hans egen åra — men så kom åter ett sqvalp af någon och derefter blef allt tyst. Endast en väderil rörde ekens grenar — den hvita flickan hade försvunnit.

Derefter kom en ny våg som medförde fladdrande hvita band — ett par årtag och Sten var der. Han fick tag i de hvita banden; men det var endast rosetten som tillhört den försvunna flickans klädning.

4.

Med undran och oro hade Ingeborg under tiden förgäfves genomsökt icke allenast hvarje vrå i Astas rum, utan korridoren med vinklar och vrår intill sjelfva borgsalen, såsom när man i sin ifver söker äfven der man vet det vara omöjligt att finna någon. Omöjligt kunde ej vara, att den oroliga flickan velat, medan allt var tyst, se sig omkring i det främmande huset; möjligt också att hon rent af gifvit sig ut i den tidiga morgonstunden, såsom hennes vana varit redan på Hjuleberg. Här skulle visserligen en dylik utflykt ej kunna gå för sig, då vanligen porten hölls stängd till dess allt slottsfolket kom i rörelse; men det uppslagna fönstret kunde vara en hänvisning och

Ingeborg begaf sig tillbaka för att taga detta i betraktande.

Rummet var beläget i andra våningen och således alltför högt för en vanlig menniskas flykt, men för Asta, som likt en stenget klättrat i klipporna vid Hjuleberg, kunde den vara tänkbar. Sjelfva fönsteröppningen var mycket smal och muren lodrät, men nedanför var marken betäckt med frodigt gräs, hvarjemte en brokig samling af ringblommor, lavendel och vallmo, bildande sin rabatt omkring stenfoten, kanske just hade lockat Asta ditned. Föröfrigt ledde utsigten öfver sjön med dess holmar och skär — möjligen der borde hon sökas, men hvar och huru finna henne?

Under det Ingeborg vid dessa funderingar blickade ut i rymden, genomfors hon af en aningsfull känsla. Det tycktes henne såsom något oväntadt förestod, något som hon i verkligheten ej kunde reda. Hon blef så beklämd och sorgsen, som om hon hade förlorat något som varit henne dyrbart.

Kanske plågade henne allenast oron öfver den så hastigt försvunna lilla systern och ovissheten om hvad som kunnat hända henne. Endast det att hon gifvit sig ut genom fönstret kunde betyda fara nog och hon blickade ångestfullt åter ned mot djupet.

Men blomsterbädden dernere såg vänlig ut och mildrade till en del hennes oro.

Då varseblef hon en båt, som stack fram om en udde och i hastig fart styrde mot stranden. Personen, som rodde båten, såg just uppåt fönstren och Ingeborg trodde sig igenkänna herr Erik sjelf.

På en gång framstod den föregående aftonens händelser med Astas hemlighetsfulla sorg, och det kunde ju hafva något sammanhang med hennes utflykt på morgonen. Ogerna ville hon tänka sig ett uppgjordt möte; men i alla händelser kunde Gyllenstjerna hafva sett Asta, och hon borde skynda ned för att fråga honom.

Lyckligtvis hördes lif och rörelse i nedersta våningen, äfven rasslade bommen, som fälldes ned då man slog upp

porten. Ingeborg hemtade sin hatt och begaf sig, som hon var, i den ljusröda morgonklädningen ut för att upphinna riddaren. Men hur snart hon än kom ned till sjön, var han redan försvunnen, och endast en sven sysslade med de i vattnet släpande årorna för att fästa dem jemte båten vid bryggan.

Harmsen såg sig Ingeborg omkring. Gerna skulle hon just nu velat möta Erik för att fråga honom efter Asta och af hans oförberedda svar finna någon ledning till hvad som förefallit emellan honom och henne.

Hon skulle också velat tala med fru Britta för att få upplysning om åtskilligt, som föreföll henne besynnerligt. Främst borde hon dock uppsöka Asta sjelf, och det föll henne in att gå till björkhagen — måhända intresserade det henne att på samma gång återse platsen med dess minnen från gårdagens vandringar — Asta kunde ju vara der såväl som annorstädes.

Innan hon likväl beslöt sig dertill, kastade hon ännu en blick utåt sjön. Då syntes längst bort emellan holmarne åter en båt, också den med endast en person, som tog och behöll hennes blick, till dess hon var säker att icke misstaga sig — hållningen, sjelfva baretten med dess långa örnfjäder påminde om Sten Sture.

Hennes första känsla var att fortsätta sin väg till hagen, men hvarför skulle hon egentligen undfly honom? Kanske hade han också redan hunnit skönja hennes ljusa klädning, som nog var synlig på långt afstånd, och vid en förnyad blick till båten föreföll det som om den roddes med fördubblad fart. Med ett ord, hon borde dröja.

Då hördes hastiga steg i närheten och fru Brittas röst tillropade henne: »Jag kände igen dig, kära Ingeborg — har du sett till Asta?»

Ingeborg, som just nyss önskat tala vid fru Britta, kände sig dock nu störd och tyckte sig höra hur hennes eget hjerta slog — hon visste ej om af oro eller hvad — nog af, det plågade henne att behöfva tala vid någon annan än den hon väntade.

»Jag förstod nog att Asta skulle flyga ut vid första solstråle, det är så hennes vana», yttrade fru Britta, »men jag trodde hon hade gått ut med dig.»

»Jag är också utgången för att uppsöka Asta», svarade Ingeborg, »jag började just blifva orolig att något kunnat hända henne.»

»Åh, hon reder sig nog — hon har troligen begifvit sig till skogs.»

»Men hon är ju främmande här — såväl i hagen som skogen äro många gångstigar, kärr och moras.»

»Slikt gör henne ingenting, hon rent af flyger öfver alla hinder — du känner icke det barnet. Kanske har hon också gifvit sig ut på sjön.»

»Ensam? Öfver sjön kan hon åtminstone icke flyga», yttrade Ingeborg, skrattande mot sin vilja. »Emellan holmarne äro ganska farliga grund, hur lätt kan icke hennes båt kantra.»

»Det är just hennes vana att falla i sjön», försäkrade fru Britta, »det är längesedan jag upphörde att oroa mig öfver den saken. Hon är rent af en vildfågel, som skulle förgås om hon sattes i bur. — Men der kommer någon roende hitåt med en fart som gälde det lifvet — du skall se att den der herrn känner till något om vår flykting.»

Fru Brittas förklaringar öfver Astas vanor läto emellertid så naturliga och hennes obekymrade ton inverkade lugnande på Ingeborg, som till och med kände en viss trygghet att icke vara ensam, då Sture alltmera närmade sig stranden.

»Jag såg att du genast i går afton tog hand om din lilla syster», återtog fru Britta, »hvad säger du i det hela om henne?»

Ingeborg nästan häpnade öfver den hastiga frågan. Der var ju så mycket, hvarom hon velat tala med Britta, men som icke nu gick för sig.

»Du skall nog tycka att hon icke är lik andra människor», fortfor emellertid Britta. »Åldmor hemma på Hammersta har proppat i henne en del af sin visdom,

som gått ut på att bevara henne från all verldens ondska — föröfrigt. har Asta föga reda på hvad som i verkligheten händer och sker.»

»Ah», utbrast Ingeborg, »kanske derför hon icke ens tyckes veta, att Kristina är herr Eriks fru?»

»Mycket möjligt», medgaf fru Britta. »Men se då nu — det är ju sjelfva den ridderlige herr Sten från Räfsnäs, som kommer der i båten, och han tycks ej vara ensam, der fladdrar ju några hvita band öfver relingen.»

Riddaren var nu så nära att han tillropade damerna sin morgonhelsning. Men helsningen lät icke glad, snarare upprörd, åtminstone djupt allvarlig och helt olik hans röst sedan gårdagen.

»Se der ha vi ju vårt förloradè får», utropade fru Britta helt hastigt, då Ingeborg såg med bestörtning Asta liggande sanslös i fören af båten, der den våta drägten, som likt en snödrifva omgaf hennes spensliga lemmar, vittnade utan ord om hvad som förefallit.

Sten uppfattade genast hennes oroliga blick. »Er syster är icke död», yttrade han lifligt, i det båten med säker fart sköt upp på stranden, och han lät årorna falla för att upptaga den bleka flickan.

Men Asta ryckte till i detsamma och sköt honom ifrån sig. »Jag är visst icke död», utropade hon, »men jag hade kunnat vara det om icke —» Hon afbröt meningen och hoppade upp ur båten. Utan att se på någon af de närvarande, skyndade hon förbi dem, ilande gångstigen framåt, upp till slottet.

Ingeborg stod så bestört, att hon ej kom sig för att yttra ett ord och Stures blick följde den flyende flickan, till dess sista skymten af hennes hvita klädning försvann bortom hagtornshäcken. Derefter vände han sig om och fäste båten.

Men fru Britta sade: »Man skall aldrig förundra sig öfver den flickan, jag har ju sagt dig, Ingeborg, att hon är mera fågel än menniska.»

Emellertid samlades gästerna vid frukostbordet, glada och ganska uthvilade efter den nattliga färden, hvars äfventyr man nu icke vidare hade tid att tänka på, då det gälde förslag huru tiden skulle användas under den vecka man beredt sig att tillbringa på Fogelvik.

Främst på förslaget, som herr Erik framstälde, var naturligtvis jagten. Det var nämligen för de årliga jagterna i Fogelviks vidsträckta skogar, som gäster anlände från hufvudstaden, hvarjemte grannherrarne inom flera mils omkrets inbjödos att deltaga. Man hade nu också andra utflykter i trakten, såväl till sjös, som lands, att välja på.

Fru Kristina hade för vana att vid sin mans hemkomst till honom sjelf öfverlemna bestyren för hans gästabud, hvilket värf han också med förkärlek anordnade. För öfrigt var hon visserligen den älskvärda värdinnan, som hvar och en hembar sin hyllning, då det hörde till tidens sed, att åtminstone herrarne visade en dam all den ära henne tillkom, om än hon icke tillhörde det parti, som för dagen var det herskande. Dertill var här fallet att till och med de med lif och själ danskt sinnade kunde icke förneka, att det var något medfödt kungligt i fru Kristinas hela personlighet. Visserligen föranledde detta, att hon lade ett visst band på det glada sällskapet; synnerligen en och annan af damerna kände sig litet besvärad och så der temligen förringad af hennes ovilkorliga öfverlägsenhet. Men detta ville ingen tillstå, än mindre låta märka, hvarför de samfäldt liksom föresatte sig att låta ingenting hindra det nöje de hade väntat sig. Man blandade sig också i grupper, pratande om hvad som för tillfället låg närmast om hjertat.

Fru Agda förklarade sig lycklig att hafva fått deltaga i den landtliga utflykten, emedan »hon hade så tråkigt, så rysligt tråkigt, under det hennes man, herr Thure Thuresson, måste vara på sin nya post såsom höfding på Kalmar-hus, och på det ödsliga slottet ville hon för ingen del vara med. Det kunde ju hända» — detta tillade hon helt förtroligt till herr Trotte Karlsson, och så pass sakta att värdinnan ej skulle höra det — »det kunde ju hända

att för detta konungen med sina polska vänner kunde finna på orådet att öfverrumpla det arma Sverige, som länge nog varit ett tvistefrö för de maktlystna konungarna.»

Jungfru Edele, ehuru född danska, brydde sig mindre om politiken, dertill var hennes sinne alls icke skapadt, det visste och det sade hon. För öfrigt tyckte hon mest om att skratta och visste nog, att man kallade henne »Skrattdufvan», en benämning som roade henne och som hon gjorde skäl för, »särdeles» — såsom hon sade — »när man sluppit från moders vaksamma öga och fått andas en friare luft än vid hofvet, der seden fordrade att vid sommartid gå inklämd i sammet och guldbrokad» — härvid såg hon med förnöjelse på sin muslinsdrägt, hvars luftiga draperier på en gång dolde och gåfvo aning om hennes fina, men ändå yppiga gestalt.

Den försigtiga fru Agda oroades öfver sin väns framträdande behagsjuka, under det hon insvepte sig sjelf i en mjuk silkesschal, hvilken dock på sitt sätt ingalunda missklädde henne, det visste också hon. Men då hon hörde jungfru Edele rent ut förklara, att hon gerna ville deltaga i jagten — hon hade just medtagit sin jagtdrägt — och herr Erik skyndade att taga henne på orden, i det han inbjöd alla damerna, då blef fru Agda mycket orolig och talade om sin herre, »som visst icke skulle tillåta henne utsätta lif och lemmar för skogens ohyggliga djur, och då hon hade att inför herr Claus Rönnov svara för hans dotter, så —» Men jungfru Edele afbröt hela hennes ordsvall, skrattande åt slik onyttig oro, och förklarade »att ingenting i verlden skulle förmå hindra henne från ett sådant nöje.»

Fru Kristina yttrade då: »att om jungfru Edele anförtroddes åt fru Britta Tott, som troligen komme att deltaga i jagten, erbjöd hon sitt sällskap åt fru Agda, emedan hon sjelf ämnade dröja hemma.»

Efter många tacksägelser för det vänliga erbjudandet ville dock fru Agda tänka litet närmare på saken, »om hon ändå möjligen vågade åtfölja jagtsällskapet», hvarvid

flere af herrarne med herr Trotte i spetsen, utlofvade att skydda henne för hvarje upptänklig fara.

I detsamma inträdde fru Britta och jungfru Edele skyndade att ställa sig under hennes beskydd. Men fru Britta förklarade å sin sida, att den tid var »långt tillbaka», då hon deltog i slika äfventyrliga färder — hon var ju gammal nu — åtminstone kunde hon icke genast besluta sig.

»Men tänk då på er skyddsling!» utropade jungfru Edele, »visst må den förtjusande lilla Asta vara med — eller hvad säger ni, herr Erik Gyllenstjerna?»

Den hastiga frågan, jemte ett spetsigt uttryck i jungfru Edeles ögon, träffade herr Erik på ett så ovanligt sätt, att han svarade litet tankspridd. »Visst — javisst skall hon vara med!»

»Vi få väl se», återtog fru Britta och liksom händelsevis dröjde härvid också hennes blick på herr Erik. »Den oförsigtiga varelsen har redan denna morgon varit ute för ett äfventyr, som kunnat taga ett ganska tragiskt slut.»

»Ett äfventyr? Hvar och hvad?» spordes från alla håll. Endast Gyllenstjerna sjelf var fördjupad i samtal med den danske herr Lage Röd angående bästa sätt att anställa »dref» i och för björnjagt, hvarför allt annat undgick dem.

Men fru Britta berättade helt omständligt och med något höjd röst, som ovilkorligt måste höras äfven af de begge samtalande herrarne, åtminstone af herr Erik, hvars fina hörsel hon väl kände. »Det stackars barnet har verkligen varit i sjönöd, då hon enligt sin vana att klättra i träd troligen gått för långt ut på en gren, så att hon fallit i sjön och det just der den är som djupast.» Här gjorde hon ett litet uppehåll under alla deltagandes utrop, som korsade sig rundt omkring henne, och hvarunder hennes blick liksom händelsevis dröjde på Gyllenstjerna. Hon märkte alltför väl, att denne hörde på två håll, emedan han skiftade färg, hvilket just icke kunde komma sig af dispyten öfver »björndref», och då hon häraf fann sin

hemliga misstanke bekräftad, att saken rörde honom närmare än han ville låtsa om, tillade hon, att Asta blifvit räddad af herr Sten från Räfsnäs, som lyckligtvis befunnit sig i närheten.

»Hur var det?» frågade då herr Erik, hastigt närmande sig och händelsevis samtidigt med fru Kristina sjelf, som med lifligt deltagande gjorde sig närmare underrättad om det hela.

»Var det Ingeborgs syster?» utropade hon, »och jag har ju icke ens sett henne ännu. — Ingeborg sade mig att hon var trött efter resan i går afton — käre Erik, det var då en riktigt kär gäst du så oförmodadt tillförde oss.»

»Ja — ja — inte sant?» svarade han, då i detsamma en tjenare anmälde, att skogvaktaren var kommen.

Fru Britta tillade några ord om den öfverraskning hon genom Astas ankomst velat bereda Ingeborg o. s. v. Men endast fru Kristina hörde nu på henne, emedan alla öfrigas uppmärksamhet vände sig till hvad skogvaktaren kunde hafva att förmäla, då han med gästernas tillåtelse fick inträde.

Han hade också den hugnesamma underrättelsen, att en björn blifvit spårad i storskogen, som sträckte sig nära intill Vestervik.

Nalle, hvilken beskrefs såsom ett jätte-exemplar och som hade sedan någon tid gjort sig känd i trakten som slagbjörn å får och fä, skulle just blifva ett passande föremål för herrarnes täflan om jagtbyte.

Nu blef sinnesstämningen ännu mera liflig. Herr Erik sjelf vidtog genast anstalter om öfliga tillrustningar för björnens inringande, i det skogvaktaren anbefaldes att uppkalla drefkarlar försedda med yxor och skjutvapen, hvilka dock endast skulle få begagnas för att mota besten, som endast fick dödas af sjelfva de ridderlige jägarne.

Alla voro så upptagna häraf, att ingen, förutom Kristina och naturligtvis fru Britta, märkte då Sten Sture inträdde, än mindre kom ihåg, hur man nyss prisat hans ridderlighet att med fara för eget lif hafva räddat Asta.

Det var med en viss lättnad Kristina trodde sig obemärkt, då hon tackade Sten, som efterkommit hennes bön att dröja ännu en dag — »och denna dag», tillade hon skämtande, »bör ju blifva lyckobringande, då ni börjat den såsom räddare af ett menniskolif, min frände!»

Hon kände Sten alltför väl för att icke märka, huru han icke var så lugn som han syntes, om han än öfvervunnit den förstämning, som han föregående afton visat. Han rörde sig något stelt.

»Ni har som förr gjort er tidiga morgontur», återtog hon, »var det måhända för att höra trollet sjunga?»

»Ni gissar rätt — turen gälde Kristinas holme.»

»Kanske var lyckan er mer bevågen nu — tänk om er ungdomsdröm till sist förverkligades.»

»Det ser verkligen ut som *den* drömmen skulle besannas. — Jag kommer just nu för att tacka er för den goda spådomen, min fränka.»

Kristina var icke säker om Sten menade allvar eller skämt och såg frågande på honom, men det blef henne lika litet klart, då han tillade: »Hvad jag förgäfves väntade i ungdomstiden, träffade mig nu — jag har hört trollet sjunga.»

»Verkligen? — Då skall sången visst också skänka er lycka.»

»Det beror på hvad ni menar med lycka, Kristina.»

Hon kände att hon rodnade, men svarade leende: »Ni får icke tvifla på den lilla prinsessan, om hon än icke låter se sig.»

»Beror det derpå, skall jag ej längre tvifla — jag har både hört och sett henne.»

»Hvad vill det säga — jag har svårt att förstå er i dag, kære Sten», sade hon helt uppriktigt, nästan förbryllad af hans sätt, då hastigt hennes tanke föll på Asta. »Åh, nu förstår jag — den lilla sagoprinsessan var väl helt enkelt flickan, som ni räddade — vet ni hvem hon i verkligheten är?»

»Jag tror mig förstå, att hon är syster till jungfru Ingeborg.»

Då Sture uttalade Ingeborgs namn antog hans uppsyn ett allvar och lugn, som äfven lugnade Kristina, men de blefvo begge tysta, liksom för att lyssna till de öfrigas lifliga samtal.

Alla hade omringat Gyllenstjerna, för att få reda på huru den stora jagten skulle komma att tillgå.

Det behöfdes några dagar för alla vidtomfattande anordningar och för att hinna församla grannherrarne inom flere mils omkrets, emedan den årliga björnjagten, enligt tidens sed, skulle komma att invigas med öfliga ceremonier under åkallan om beskydd af den helige Hubertus, jagtens skyddspatron o. s. v.

Detta föreföll de främmande damerna isynnerhet högst intressant, åtminstone var det för dem något alldeles nytt att åse, hvarför alla utan vidare betänkande antogo herr Eriks förslag att deri deltaga. Till och med fru Agda ville försöka, huruvida hon hade mod att trotsa den möjliga fara, för hvilken hon utsatte sig.

»Ämnar ni, Kristina, deltaga i den stora jagten?» frågade Sten.

Hon var icke säker om att hans fråga innebar en önskan att hon skulle deltaga deri, i hvilket fall hon erfor en underlig lust att vara med.

»Jag har icke på senare tid varit med om jagterna», svarade hon, »men jag hoppas att ni dröjer — jag mins nog, frände, att ni var en god jägare.»

I detsamma hördes Gyllenstjerna inför de öfriga damerna göra ursäkt för sin fru, som enligt sin vana ämnade förblifva hemma.

Sten såg frågande på henne. Förstod han väl att hon bekämpade en strid? Så undrade Kristina och fann just deri nödvändigheten att besegra sin frestelse. För öfrigt hade hon ju sjelf nyss förut inför sällskapet förklarat, att hon ej deltoge i jagten — hvarför skulle hon också tyda Stures blick såsom en önskan.

»Jag tror icke att Eriks gäster sakna mig», yttrade hon hastigt, »för öfrigt fylles min plats af Ingeborg.»

Detta namn var likväl icke såsom nyss en talisman för deras ömsesidiga lugn. Sten var sårad öfver Kristinas eftergifvenhet för Eriks uttalade mening — ånyo ett bevis för svagheten gent emot honom — och Kristina förstod hvad han tänkte men borde ju icke förstå det.

»Er man har svarat för er, det är ju såsom sig bör, min fränka!» Dermed bugade han sig liksom qvällen förut utan att yttra något vidare och lemnade salen.

I dörren mötte han Ingeborg och Asta. Kristina såg honom stanna och äfven buga sig för dem, men det var med ett annat sätt, en annan uppsyn, än den hvarmed han helsade henne. Det kunde ju vara naturligt att han smålog åt den unga flickan, hvars lif han räddat; men ovilkorligt föresväfvade dervid Kristina en tanke på sägnen och dess lilla förtrollade prinsessa.

5.

Samma afton lemnade Sten borgsalen tidigare än de öfriga gästerna för att gå till sitt rum och tillse att hans sven ordnade sakerna för morgondagens afresa.

Då han gick genom korridoren, syntes i halfdunklet en ljus gestalt röra sig och komma emot honom. Den luftiga gestalten kunde vara en synvilla, men öfvertygade dock snart om sin verklighet, då en liten hand lades på riddarens arm och hejdade honom.

Han igenkände Asta, då hon i detsamma hviskade hastigt och bedjande: »O, res icke! Ni, som har räddat mig ifrån döden, är den ende som kan skydda mig emot — ni vet hvem.»

Förvånad, men på samma gång berörd af det uppriktiga och barnsliga sättet i hennes bön, yttrade han: »Hvad kan jag göra för er? Ni har bästa skyddet i edra anhöriga, jungfru Asta.»

»Nej, o nej! Ni som är så god och så stor, öfverlägsen alla andra — i er närvaro vågar han icke ens se på mig. Ni lofvar ju — åtminstone ännu en dag — ack, säg det!»

Sten stod öfverraskad ihågkommande, att samma önskan, ehuru på annat sätt, framstälts föregående afton, då af Kristina, och under det han tänkte härpå, återtog den lifliga flickan: »Ni nekar icke min bön — det vill säga ni lofvar?»

På en gång småleende och förlägen såväl öfver flickans bön som öfver sin sålunda uttydda tystnad, lade han sin hand vänligt på hennes, för att ursäkta sig, då han i detsamma kände den lätt vidröras af hennes läppar, och med det enda ordet: »tack!» försvann hon, han visste knappast hvart hon tog vägen.

Nästan bestört stod han qvar, obeslutsam huruvida han verkligen borde anse sig hafva gifvit löftet att stanna.

Kommen på sitt rum såg han sin sven, Torsten, redan i färd att packa, hvarför han genast skickade ut honom, oviss sjelf om han gjorde det för att inställa resbestyret eller endast för att ostörd betänka saken. Naturligtvis ville han komma ifrån det antagna löftet, ty att dröja ännu en dag vore ju odrägligt.

Det vore dock hjertlöst, åtminstone oridderligt att helt och hållet neka den arma flickan hennes bön, då hon tycktes så öfvertygad att hans närvaro kunde skydda henne.

Men hvilken plåga för honom sjelf att ännu en dag vara Gyllenstjernas gäst — hittills hade han ju endast förmått sig att dröja för löftet till Kristina.

Han var dock glad att han gjort det. På morgonen hade uppstått ett slags missförstånd, åtminstone en förstämning mellan honom och Kristina. Sten kände att han sårat henne, och hvarför hade han gjort det? Om hon älskade sin man, hur denne än måtte vara, skulle han missunna henne den lycka hon fann häri? Hvarför skulle

hon behöfva inför barndomsvännen vara besvärad öfver en kärlek, som var hennes fulla rätt?

För öfrigt hur visste han, att Kristina kände Eriks lättsinne, och om hon än gjorde det, var icke, såsom Ingeborg sagt, måhända qvinnans, åtminstone makans kärlek störst, »då hon ser felen, men förlåter och älskar ändå.»

Dessutom hade kanske han sjelf städse sett Gyllenstjerna med partiska ögon. Hvem kunde väl förneka hans lysande yttre med dess ridderliga skick och väsen i förening med hans anborna namn och rikedom, hvilket allt en gång gjort honom passande till den forne riksmarskens svärson. Om Sten för Kristina tänkt sig en man värdig henne, med inre egenskaper fullt motsvarande denna yttre glans, så — hvar funnes väl en dylik fullkomlighet? Så mycket kände han verlden, att ginge han omkring den med ljus och lykta, en passande man för Kristina skulle han ej finna.

Och hans egen dåraktiga dröm att kanske ändå stå Kristinas hjerta närmast, närmast af alla, den drömmen var nu förbi. Men — underligt nog — det var som om sjelfva vissheten härom ingaf honom lugn. Barndomsvänskapen hade segrat, hade med ens höjt honom öfver alla vanskliga förhoppningar.

Detta hade han under den flydda dagen lärt sig inse och han harmades på sig sjelf, som kunnat låta Kristina märka hans missmod och svartsjuka vid Eriks ankomst. Det var icke allenast sårande för hans egen stolthet, utan hade äfven smärtat Kristina, smärtat derför att hon hade intet att återgifva motsvarande de känslor han egnat henne. Att hon förstått det, hade han alltför väl märkt. Föregående dag hade han känt sig tillfredsställd af den stora tanken, att hon lade fäderneslandets befrielse i hans hand; men nu sedan hon förstått hans sjuka hjerta, hade hon äfven velat hela detta och gifva honom det bästa, det ädlaste hon kände och då hon ej kunde gifva sig sjelf, hade hon hänvisat på Ingeborg — han förstod det nu.

Kunde verkligen för honom en ny kärlekens lycka uppgå?

Han hade ej förr kunnat tänka sig det, men nu — ja, hvarför icke — det vore kanske icke omöjligt.

Hade icke just Ingeborg stor del deri, att den förflutna dagen verkligen blifvit honom mera behaglig än plågsam? Hade det icke varit hon, som främst af allt förstått att utjemna den lilla knorran på tråden af vänskapsbandet mellan honom och Kristina, då hon med sitt varma, sympatiska väsen förstått att utan ord och förklaring komma dem sjelfva att glömma de ögonblick af missförstånd, som gjort dem begge så ondt! Hvar skulle väl lifvets frid och lycka vara att söka om icke hos henne?

I det hela hade dagen varit ganska angenäm, om också ej jemförlig med den första. Gyllenstjerna sjelf hade varit mycket upptagen i och för anordningarne till jagten. De främmande hade helt obesvärade delat sig i partier; en del, trötta efter resan, nöjde sig med promenader i den närmaste omgifningen, under det andra gjorde en sjötur, hvarvid herrarne så omsorgsfullt bestyrde för sina damer, att det knappast föll någon af dem in att taga värdinnan i anspråk, förklarande att det vore just landets bästa behag att hvarken besvära eller besväras med öfverflödiga artigheter. Då de främmande sålunda läto tydligt förmärka, att de hälst voro med sina bekanta, hade, förutom vid måltiderna, Kristina och Ingeborg sällskapat med Sten Sture.

Att Asta följde syster Ingeborg, föll af sig sjelft, men hon yttrade ej många ord, satt oftast på en sten vid Ingeborgs sida och såg med stora förundrade ögon på den främmande riddaren.

Sten sjelf märkte knappast Asta; men då han nu genomgick dagens händelser, erfor han en obeskriflig tillfredsställelse att det lilla molnet mellan honom och Kristina försvunnit. Derefter dröjde han vid Ingeborg — hur mycken likstämmighet i tankar och tycken hade han icke funnit hos henne, var det icke nästan såsom vore hon en

del af Kristina? — Hon var för öfrigt icke främmande för honom, han kunde till och med ej låta bli att le för sig sjelf vid hågkomsten af huru hon såsom en yster flicka på Sundby gård slog bilderboken ur hans hand.

Under det alla dessa tankar upptog Stures sinne, brydde han sig ej om att svennen ett par gånger tittat in genom dörren. Då det likväl sålunda led af mot midnatt, tog Torsten sig dristigheten att träda in, och då hans herre fortsatte sin vandring fram och tillbaka på golfvet utan att ens se åt honom, hostade Torsten ett par tag och det hjelpte.

»Hvad vill du?» frågade riddaren, som tycktes hafva glömt sin egen tillsägelse om packning af ressakerna.

»Kanske resan icke blir så tidigt i morgon?» frågade Torsten.

»Resan? Jaså — nej jag reser icke i så god tid.»

»Då hinnes väl ordna allt förut i morgon bittida?»

»Ja — javäl», och dermed fick Torsten afträda. Riddaren ville aldrig hafva något biträde vid sin klädsel.

»Resan?» upprepade Sturen för sig sjelf och såg instinktmässigt på sin högra hand, liksom hade han väntat att finna något märke efter den unga flickans kyss.

Leende öfver sig sjelf kastade riddaren nu sitt hufvud tillbaka. Men då sedermera Ingeborg sväfvade för hans tankar, såg han derjemte ett par stora underfulla ögon och kände på samma gång den lätta, hemlighetsfulla fläkten öfver sin hand.

Då Ingeborg kom in i sitt rum, efter att förgäfves hafva sökt Asta i sitt, fann hon henne uppkrupen i fönstret men strax flygande henne till möte.

»Oh syster», utropade hon, »hvad jag har väntat dig, för att få säga att han inte reser.»

»Hvem?» frågade Ingeborg, ehuru hon väl förstod om hvilken frågan var. »Hur vet du det, Asta?»

»Han har lofvat mig att dröja. — tänk så lyckligt och så roligt!»

»Han har lofvat dig?» — Ingeborg var helt bestört.

»Jag bad honom, ser du — jag passade på då han gick genom korridoren — ack, han var så snäll!»

»Men hur i all verlden kunde du göra det, Asta — icke passade sig att du —»

»Britta sade jag kunde bedja honom derom», försvarade sig Asta. »Britta är nog snäll ändå, fast jag var rysligt förargad på henne i går och i morgse — du vet — men hon har förklarat för mig alltsammans.»

»Hvad har hon då förklarat?»

»Att det aldrig föll henne in annat, än att jag visste af att herr Erik var gift — det är bara jag, som är så dum och oerfaren, som hon sade — men Britta är också riktigt ond på herr Erik och skall förehålla honom alla hans ord till mig. Oh, hvad jag hatar honom!»

»Hvad kan det hjelpa saken om herr Sten dröjer?»

»Britta säger att han är en så utmärkt riddersman — sjelfva herr Erik Gyllenstjerna har stor vördnad för honom och vågar inte säga ett ord till mig, då han är här — han har icke heller ens sett åt mig i dag. Det är alldeles nödvändigt herr Sten blir här för att skydda mig, annars måste jag resa. Så säger Britta — men nu dröjer herr Sten Sture.»

Ingeborg var nästan förbryllad af Astas underrättelser och visste ej sjelf hvad hon skulle säga derom. Det kunde ej nekas, att Asta borde resa derifrån, hvilket också varit Ingeborgs första tanke, men dertill kunde ej genast finnas en lämplig anledning. Att dock Gyllenstjerna egde så mycken takt, att han icke vidare skulle närma sig Asta, allraminst så att Kristina kunde märka det, derom var hon säker, och undrade derför om icke Britta hade någon hemlig anledning att qvarhålla Sture eller åtminstone ingifva Asta att söka hans beskydd. Men hvad hon dermed kunde mena, var ännu omöjligt att inse.

Under det Ingeborg funderade härpå, stod Asta väntande. »Du säger ingenting, syster», sade hon misslynt,

»är du missnöjd med mig? Kanhända har jag gjort något orätt eller dumt — jag är ju en riktig stackare, som aldrig vet hvad jag skall göra — om jag bara fick vara hos dig — alltid?»

»Ja, alltid, min kära lilla syster!» sade Ingeborg rörd.

»Då går jag nu», afbröt Asta, »du är visst trött, och jag är så lycklig.» Hon slog armarna om Ingeborgs hals, och innan systern hann svara var Asta försvunnen.

XI.

Sten Sture trolofvar sig.

1.

Under det att tillredelserna för den stora björnjagten pågingo, förflöto några dagar med en liflighet, som tycktes sätta hela den gamla gården mer i rörelse än någonsin varit händelsen under sjelfva marskens tid. Icke allenast att gäster vimlade i borgsalen och öfriga gemak, under det svenner och andra tjenare sprungo om hvarandra i korridorer och trappgångar, utan långt efter midnatt hördes ljudet af rullande tärningar och smällande brickor af taffelspel blanda sig med sorlande röster, skratt och musik. Den rike ädlingen utvecklade här hela sin förmåga att ordna allt med smak och ridderlighet, såsom det hörde till tidens yppiga sed, då vinet flödade i kostbara silfverbägare, hvilka förärades gästerna såsom välkomstgåfvor. Slikt hade väl också händt under marskens gästfria tid, men då herr Erik en dag lät framleda flera sköna hästar såsom gåfvor till de främmande damerna, tyckte hushofmästaren Peder det gick för långt, och han ruskade på hufvudet vid tanken på huru detta slöseri en gång månde sluta.

Peder tyckte i det hela att den nuvarande nådiga herrn ännu flög och flängde som en »dansk fyr», hvilken benämning man gifvit honom såsom gosse, den tid han under sitt vistande på den svenska gården alltid ville fram-

hålla sina danska anor och seder. Äfven nu sedan han sjelf blifvit herre på Fogelvik, bibehöll riddaren sin förkärlek till danska seder och bruk. Att han således medförde sin danske hofmästare Mogens, kunde Peder icke förlika sig med, och det kostade på att, om också endast för en kort tid, lemna makten och bestyren till annan person, särdeles till en med hvilken han aldrig kunde meddela sig, då det var under Peders värdighet att ens försöka sig på det danska språket, hur tillmötesgående den fiffige Mogens än kunde vara.

Den sålunda afsatte hushofmästaren bar dock sin grämelse inom sig, under det han gick tyst omkring och gjorde sina iakttagelser angående de främmande, såväl herrskaperna som tjenarskaran. Först när det blef mera än hans sinne kunde bära, anförtrodde han bekymren till sin vän, slottsknekten Mårten. De begge gubbarne kunde väl i många fall hafva olika åsigter, hvilket föranledde dem att ibland drabba ihop, men grundmeningen var dock densamma.

Att gårdens yngre tjenare gerna sprungo den nye herrns ärender harmade Peder icke så litet, likasom att qvinnorna kunde fröjda sig åt ståten och glamma med de främmande svennerna, hvilka naturligtvis liknade sina herrar i »oförskämda skick och later». Det var väl i det hela bara en öfvergångens tid, fastän den kom åter hvarje år med riddarens vistelse på Fogelvik, och ej tillkom det en tjenare att klaga, då fru Kristina sjelf för sin herres skull fördrog allt detta stoj och oväsen, ty nog kunde man förstå att slikt ett sällskap ej kunde behaga henne.

Dylika skarpa utlåtanden, som Peder anförtrodde Mårten, kunde den gamle knekten icke gilla. Han som också såg de främmande herrarne promenera ut och in genom porten, än till häst och än till fots, glada och språksamma, tyckte dem oförargliga nog.

»Jaså, du tycker om att höra folk prata slarf, du», yttrade Peder försmädligt.

»Visserligen», medgaf Mårten, »är deras tal både skrytsamt och öfvermodigt, men det hör till fredstid.»

Mårten visste af erfarenhet, att satte man dem svärd i handen var dansken icke att leka med, den rättvisan ville han ge dem.

»Kanske du också vill försvara henne — förrädarskan?» sporde Peder harmset.

»Jag har aldrig sett på henne», svarade Mårten kort.

»Hon har en fosterdotter med sig —»

»Ja — den der lilla», utropade Mårten ånyo lifvad, »hon bekymrar mig mera än sjelfva fru Britta.»

»Jag har lagt märke till henne endast derför att hon lär vara syster till den ädla jungfru Ingeborg.»

»Jaså — hvad hon än är, en trollunge är hon och har underliga vägar för sig.»

»Kanske det är hon, som förhexat herr Sten?»

»Herr Sten förhexad», afbröt Mårten vresigt, »hvad är det för dumt prat?»

»Kan du kanske förklara hur det anstår en sådan herre att vara med om slikt ett skräp som bollkastning, tärningspel och dans?»

»Åhå, honom begriper du inte, Peder, herr Sten vet nog att passa sin tid, var viss på det du.»

»Hur han passar, så tyckes mig att han passar inte alls numera — den slutsatsen har jag kommit till.»

»Dina slutsatser», muttrade Mårten och knackade pipan så hårdt emot bänken, att munstycket flög af.

»Om du ville lugna din ettriga ilska, skulle du spara både pipor och munstycken och dertill få höra ett och annat, som jag kunde förtälja dig.»

»Nå, så förtälj bäst du gitter», medgaf Mårten, »jag kan nog höra på.»

»Det var en tid då jag som du, Mårten, väntade stora ting af herr Sten — ja, ännu för några dagar sedan, då han kom hit, som man trodde, i friarärenden till jungfru Ingeborg.»

»Jaså — du trodde så du» — Mårten skrattade i mjugg — »och hvad tror du nu då?»

»Att det blir ingenting af med den saken.»

»Hvarför det då?»

Peder såg hemlighetsfull ut. »Man hör ju ett och annat», yttrade han betänksamt. »Allt sedan det muntra sällskapet kom hit, är allt som upp- och nedvändt; icke allenast dans och spel på gården, utan vida omkring, ända der borta på ekholmen — fru Kristinas holme — föregår underliga ting, det vill säga, den gamla historien om bergtrollet har dykt upp igen.»

»Har någon blifvit trollet varse?» frågade hastigt Mårten.

»Nej, inte sett, men hört. En fiskare från ytterholmarne, som kommer i god tid och har sin väg förbi ekholmen, har nu i flera morgnar å rad hört trollet sjunga.»

»Fader fiskaren har kanske tagit sig en tupplur på morgonqvisten.»

»Jag har sjelf talat vid karlen», afbröt Peder, »och han kan gå ed på hvad han har hört. Dertill har han sett en ridderlig herre sitta i båt nedanför — på beskrifningen känner jag igen, att det kan icke vara någon annan än herr Sten.»

Nu hade gubbarne blifvit ense, och Mårten erkände att verkligen herr Sten hvarenda morgon gjorde sina utflykter till sjös, medan alla öfriga ännu lågo till sängs. Likväl hände att en af dessa, en ung flicka — hon som första morgonen flög ut genom fönstret — också kom ned på gården, oftast före herr Sten och alltid ensam. Hon yttrade aldrig ett ord men hade ett så förunderligt sätt att se och nicka och peka på porten, att det gick som af sig sjelf att fälla ned bommen och skrufva upp låset. Att sedan flyga af utåt gångstigen till sjön och kasta loss en båt, var för henne ett ögonblicks verk. Mårten kunde aldrig undgå att se efter henne, till dess båten försvann mellan holmarne.

Herr Sten gjorde icke heller många meddelanden; han kunde slå Mårten på axeln med ett vänligt: »Guds fred, kamrat!» och så gick äfven han sina färde för att göra sin sjötur, och det slog aldrig felt att icke hans båt tog samma kurs som den unga flickans, fastän det kunde

vara ovisst om han sett henne. Alltid kommo de åter hvar för sig; men Mårten trodde nu sig kunna lösa gåtan, menande att bergtrollet, som sjöng, rätt och slätt var den unga främmande flickan.

Peder skakade på hufvudet, men skulle dock sjelf taga reda på saken, han ville i alla händelser sjelf följande morgon begifva sig till holmen. Det hade nämligen fallit herr Erik in att derstädes fira sin frus namnsdag och der skulle blifva stor stånd med lyktor och eldar, man tänkte till och med resa en tjärtunna. Peder hade naturligtvis icke fått uppdrag att ordna festen, men då det var fru Kristinas egen holme, måste han se till att der icke sköflades med träd, buskar och blomster — ja, han måste dit!

2.

För hvarje dag som gick, kände sig Sten Sture bättre på Fogelvik, der han snart fann sig fullkomligt obesvärad af de öfriga gästerna. Dessa å sin sida, fullt upptagna af sig sjelfva och sin bekanta krets, funno sig likaledes förträffligt på den gamla herregården, hvilken herr Erik Gyllenstjerna med furstlig gästfrihet visste att göra så behaglig de kunde önska sig. Fru Britta, såsom en mellanhand mellan de gamla och unga vännerna, förklarade öppet, huru hon efter sitt eremitlif på Hammersta kände sig både upplifvad och föryngrad af att se all denna ungdom, som rörde sig i landtliga lekar, med dans och strängaspel.

Som sagdt, de främmande damerna syntes icke vidare fästa sig vid den stolte allvarsamme riddaren. För öfrigt var han icke mera så allvarsam, utan hände det alltsomoftast att han deltog i lekarne, om än icke i dansen. Då det så föll sig, underlät han aldrig att visa de främmande tillbörlig uppmärksamhet; men såsom genom en tyst öf-

verenskommelse togs den af dem emot endast, såsom den också varit ämnad, för formens skull. Jungfru Edele hade svårt att glömma, huru föga han uppskattat hennes artiga närmande redan första aftonen, om hvilket lilla nederlag det roade fru Agda att då och då erinra henne, hvarvid de unga herrarne hjelpte till att underhålla damernas otillgänglighet mot den stolte Sturen, för hvilken de sjelfva hade så liten medkänsla; och kommo de alla öfverens om, att hur stort värde herr Sten Sture än måtte hafva, var han icke så litet tråkig.

Om det nu endast roade fru Britta eller hon hade sina hemliga beräkningar att underhålla afvogheten, gjorde hon åtminstone intet att förmildra den.

Redan då herr Sten började undervisa Asta i bästa sätt att fånga den i luften kretsande bollen, gjorde fru Britta sin hemliga vink till jungfru Edele, liksom hon velat säga: »Stör icke de älskvärda menniskorna.»

»Åh bevars», svarade hon, »jag är ju intet barn som söker läromästare i bollkastning.»

»Detta tyckes dock vara en läromästare, som vill låta sig sjelf fångas på samma gång som bollen», hviskade herr Lage Röd.

»Såvida han icke är osårbar», smålog fru Agda och såg på Edele.

»Det beror på hvilken strid det gäller», svarade hon, låtande den lilla meningen halka förbi sig, »då det gäller lif och död, lär ju den svenske riddaren vara en 'krigsman så båld' — men om, såsom herr Lage förmodar, hjertat flyger i kapp med bollen, får man väl se hur det går.»

»Det ser verkligen ut som den 'osårbare' skulle vilja låta sig besegras af de undersköna systrarna», yttrade litet spefullt en af herrarne.

»Undersköna?» skrattade Edele. »Åh, det är gudomligt — ni har då ett särdeles begrepp om skönhet, herr Lars Snakenborg!»

Riddaren var nära att komma ur fattningen men räddades af fru Britta.

»Kära skön Edele, hur fager ni än må vara, är ni icke den enda skönheten i verlden. Det finnes för öfrigt, det vet ni väl, två slags skönhet; den ena består uti den första ungdomens friska behag, men den andra i formfulländade drag — såsom till exempel min fränka Ingeborg.»

»Ja, bevars — jungfru Ingeborg Tott hörde jag berömmas redan då jag ännu var ett barn —»

»Sant nog, lilla Edele — Ingeborg står på middagshöjden redan; men hennes skönhet blir lika framstående, när hon en gång blir gråhårig.»

»Det ligger i er slägt, fru Britta!» inföll artigt herr Lars.

»Medgifves», sade jungfru Edele och kastade en blick på den grå länken i fru Brittas vackra hår, »hvem skulle icke erkänna er eviga ungdom! Och den der lilla Asta hör således, enligt er mening, till det der slaget af ungdomligt behag?»

»Som främst representeras af er», inföll åter herr Lars, bugande sig för Edele, glad öfver tillfället att försona sin förra förseelse. Men detta slog ej bättre ut.

»Tackar så mycket», skrattade hon, »jag vet då hvar min gräns befinner sig — jag har ej så lång tid att fröjda mig på som lilla Asta, oaktadt hennes röda hår.»

»Rödgult», rättade fru Britta, »det lär väl efter regeln vara sjelfva skönhetsfärgen.»

»Nå, så — det är väl derför hon är underskön — eller hvad säger herr Lage, ni som tyckes med högsta intresse granska det bollspelande herrskapet — hur finner ni den lilla?»

»Ni sade underskön?» frågade herr Lage litet förbryllad, »ja, måhända — då man icke ser er, jungfru Edele.»

»Det vill säga: jag blir glömd bara man icke ser mig? Åh, så lustigt!»

Herr Lage Röd, som aktade sig att vidare se på bollkastningen, blef åter sig sjelf.

»Då solen går i moln, får man nöja sig med den

dager som bestås — när molnet drager hän, förbländas man ånyo.»

»Det var vackert sagdt», skrattade skön Edele, »jag visste ju att min landsman skulle förblifva mig trogen.»

»Så väl som edra svenska vasaller, jag ber, jungfru Edele Rönnov», tillade herr Lars Snakenborg med sin sirligaste bugning.

»Det må nu vara ett talesätt bara — men roligt är det att höra på så chevaleriska herrar; det hörs att ni icke förgäfves följt vår store kung på hans utländska eriksgata. Deremot riktigt fryser jag att se vår tids styfva och stolta riddersmän, som tyckas rent af blifva förstelnade i denna höga nord.»

»Lilla Edele», inföll fru Agda, som, hur upptagen hon sjelf än var, aldrig glömde att öfvervaka sin skyddsling, »tala icke så högt, min vän, dylika omdömen bör man icke uttala här.»

»Jag förstår — du är rädd att såra riddaren derborta; men han är ju förklarad osårbar.»

»Jag är visst icke rädd derför», förklarade fru Agda, »den stolte riddaren tycks ju icke ens bry sig om att höra på skrattdufvan.»

Fru Agda hade icke misstagit sig. Sten Sture hörde verkligen icke på dem, ehuru afståndet ej var så särdeles stort. Osäkert kunde vara om detta härledde sig deraf, att samtalet så föga intresserade honom, eller om han verkligen var upptagen af den undervisning, man häntydde på. Sanningen att säga, skulle han knappt sjelf kunnat besvara ett dylikt spörsmål.

Han sysselsatte sig en god stund, jemte Asta, med den barnsliga leken, som för honom hade sitt egentliga behag uti att höra den unga flickans högljudda utrop af förtjusning och hennes naiva beundran öfver den högt svingade bollen, som efter förnyade kretsar i luften återhemtades af hans säkra hand. Men då han snart varseblef

Kristina och Ingeborg komma genom skogen och helt enkelt slå sig ned nära bollplanen, gick han dit och intog sin plats hos dem, lika intresserad som han förut varit road af den lekande flickan.

Ehuru ett lifligt samtal snart inleddes, kunde ingendera af dem undgå att se på Asta, som yr och glad fortsatte leken, utan att märka det hon var ensam, förrän Ingeborg ropade henne till dem. Då, utan att ens besväras af fru Kristinas närvaro, för hvilken hon vanligen kände en hemlig skygghet, kastade sig Asta ned i gräset med samma barnsliga behag, som förtog hvarje tanke på sjelfsvåld. Ingeborg smålog, Sture likaså och sjelfva Kristina nickade vänligt åt henne, då i detsamma Gyllenstjerna syntes komma ditåt.

Kristina, som vanligen förr sett Sten med ett forskande ögonkast följa Erik och henne, märkte med någon förvåning, att hans uppmärksamhet dröjde vid Asta, som med ens rätade upp sig och satt tyst med handen lekande i gräset, som hon otåligt ryckte till sig.

Herr Erik bugade sig mera såsom i förbigående för de öfriga och sade, han hade åtskilligt att tala med sin fru angående morgondagens festligheter i och för jagten. Ingeborg reste sig och föreslog Sture en promenad, då han och Asta följde henne. Det föreföll Kristina som ett visst något, för henne obekant, måste hafva tilldragit sig; men Gyllenstjerna lade icke ringaste märke till de bortgående. Först då de alldeles försvunnit mellan träden, såg han på Kristina och frågade, likväl utan att lägga någon vigt dervid: »Hur går det, dröjer din vän öfver jagten?»

Öfverraskad af den hastiga frågan och ännu mer af det ovanliga i sjelfva den ton, hvarmed han uttalade den, kände Kristina att blodet rusade till hennes ansigte; men hon svarade helt enkelt: »Jag vet icke — jag tror knappast han sjelf är bestämd ännu.»

»Jag har en gång för alla bjudit honom», yttrade Gyllenstjerna med ett slags vårdslös myndighet, såsom

ville han med afsigt häntyda på att det berodde på honom, och att han var värden i huset.

Kristina, som aldrig förr märkt något dylikt, såg på honom förvånad, i det hon med ens blef lugn och kall, såsom hade det, som nyss oroat henne, blifvit henne likgiltigt. Erik ångrade sin öfverilning och sade något besvärad: »Jag tänkte ju dermed bereda dig ett nöje, Kristina — jag vet ju att Sten Sture alltid varit dig kär, både som frände och barndomsvän.»

»Han är ju begges vår barndomsvän», svarade hon med ett lugn, som ytterligare afväpnade honom, hvarför han mot sin vana kände sig ytterligare förlägen. Han fattade hennes hand och kysste den ömt och artigt: »Förlåt mig, Kristina — förlåt om jag just för min kärleks skull är svartsjuk —»

»Hvarifrån kommer detta, Erik? Aldrig förr har jag sett dig visa ens en skymt af svartsjuka mot — honom.»

Kristina hade ämnat uttala Stures namn, men ändrade sig, hon visste knappast hvarför, åtminstone ville hon icke sjelf tro sig vara så upprörd, att hon ej med säker röst skulle i denna stund kunna uttala det kära namnet.

Gyllenstjerna sade emellertid icke något vidare, kysste endast på sitt vanliga ridderliga sätt hennes hand, och ursäktande sig med sina vigtiga bestyr, skyndade han derifrån.

Kristina såg tankfullt efter honom.

Hvarifrån detta egendomliga utbrott, så olikt honom? Hade väl den svartsjuka, han nämnde, berört hans stolthet, eller hans hjerta? Det förra rörde henne föga, men vore det hans hjerta — denna tanke, som förr skulle hafva berusat henne med glädje, förisade nu hennes sinnen så att den förlamade tankekraften. Det vore så grufligt att vara älskad nu, då hon sjelf icke mera hade någon kärlek att gifva tillbaka — det nästan plågade henne att se honom.

»Ack», suckade hon sakta, »det är smärtsamt att se

sig glömd af den make, som man älskar, men värre, tusende gånger värre, att vara bunden vid den make, som man icke mera kan älska —»

Hon reste sig upp och gick — hvart tänkte hon icke på. Hade då lifvets oro och strider äfven trängt sig hit till Fogelvik, det förr så lugna barndomshemmet!

Emellertid reste Sture icke heller denna dag. Hvarje afton frågade Kristina: »Icke reser ni i morgon?» Huru enkla dessa ord än voro, hade de i sitt uttryck något af denna förra, nästan barnsliga innerlighet, som han kände igen. Ingeborg yttrade ingen önskan, men sjelfva hennes närvaro hade samma inflytande som en behaglig sommarvind, i hvars omkrets man gerna dröjer. Och till sist då Asta i qvällens skymning med sina små händer smekande fattade hans, låg deri på samma gång en bön och beseglandet af hans tysta medgifvande.

Han dröjde utan att sjelf tänka på hvem af de tre, som förmått honom dertill.

3.

Aftonen före den beramade jagtdagen anlände herrarne från granngårdarne, såsom herr Bo Niklisson från Vinæs*, herr Anders Slatte från Lilhem** och herr Styke Albrektsson från Nyegard.*** Endast höfvidsmannen på Stekeholm uteblef. Huru riddaren Gustaf Karlsson (Gumsehufvud) var beslägtad med fru Kristina, genom sitt svå-

* Nu Vinäs. Bo Niklisson skref sig till Vinäs och utbytte sitt fädernenamn (Natt och Dag) mot Griphufvud samt räknas som stamfader till friherrarne Grip.

** Nu Lidhem.

*** Nu Nygård.

gerskap med konung Karl, och blott af omständigheterna tvingad att öfvergå till Kristiern, hade han undvikit att såsom granne umgås med Gyllenstjerna, måhända i brist af öfverensstämmelse i tänkesätt och seder.

Redan i första dagningen redo fyra hornblåsare fram på borggården, gifvande signal såväl för gästerna som slottets hela personal, alltifrån herrskapet sjelfva intill tjenarskaran, hvilka alla manades att hvar på sitt sätt deltaga i förestående förrättningar.

Stallknektarne skyndade att framföra ridhästarne, ehuru man väl visste det skulle dröja länge nog innan öfliga ceremonier hunnit föregå affärden; men det hörde till ordningen att så skulle vara, om än mödan var ganska stor att hålla de fnysande och frustande hästarne i styr. Ifrån granngårdarne hade redan ett dygn förut hitsändts de för jagten afsedda lifhästarne, på det dessa skulle vara uthvilade och kunna visa sig i all sin glans. Likaså hade alla skogvaktare infunnit sig med jagthundarne, som ifriga och lystna vid ljudet af hornblåsningen visste hvad som förestod; dock voro de vanda att fängslade i sina koppel invänta stunden för sökande efter rof.

Främst förestodo dock de sedvanliga ceremonierna för det högtidliga invigandet af jagten, om hvars främjande man andäktigt ville anropa jagtens skyddspatron, den helige Hubertus.

Församlingens dekanus jemte dess öfriga prester och chorgossarne, anlände samtidigt med det herrskaperna kommo stigande utför trappan, alla samlande sig på gården, hvarvid bildades en lika brokig som festlig procession för att inträda uti det i den ena flygeln belägna kapellet. Herrgårdens underhafvande, hvilka redan församlat sig i kyrkan, kastade väntande och nyfikna blickar mot den stora ingångsporten, som ändtligen slogs upp. Morgonsolen derute belyste jagtsällskapet, som högtidligt intågade i kapellet, företrädda af hornblåsarne, hvilka spelade sin festmarsch, under det processionen gick framåt gången till koret, der alla intogo sina platser.

Derefter öfvergick musiken till en andlig melodi,

hvars djupa tongångar kommo det nyss glada och skrattande sällskapet att gripas af andakt, åtminstone knäböjde en hvar i sin bönstol. Om förbönen gjordes för rikligt jagtbyte eller för att ingen deltagare i jagten måtte skadas till lif eller lem, hade kanske ej många klart för sig, eller gjorde sig kanske ingen möda att tänka på; men alla deltogo åtminstone med yttre vördnad i den stora högtiden.

Folket, som efter bönen åter reste sig i bänkarne för att bättre kunna se, voro helt upptagna såväl af musiken som de förnäma herrskapernas åsyn eller kanske icke minst af hundskallet, som, rätt ljudeligt derutanför, alltemellanåt lät höra af sig.

Morgonsolen, som alltmera höjt sig, glimmade på kapellets fönster, hvars målade helgonfigurer liksom vaknade till lif och, trädande fram, förtäljde fromma legender, hvilka gåfvo sin underfulla stämning åt stundens högtidlighet.

Efter hymnen höll dekanus ett tal i allmänna ordalag, anbefallande dagens företag i den helige Huberti beskydd. Dermed återinträdde verkligheten, hvarvid de fromma helgonen försvunno i sitt mystiska skimmer, och vid festmarschens ljud flögo åter tankar och föreställningar till dagens väntade bragder.

Utanför kapelldörren mötte nu åsynen af de icke minst vigtiga deltagarne, nämligen jagthundarne, hvilka vid pass femtio till antalet stodo der bevakade af rikt utstyrda svenner, som höllo dem i sina koppel. Liksom förstodo också dessa stundens betydelse, förhöllo de sig ganska stilla, under det sällskapet bildade en krets omkring dem och dekanus med en vigtig min framträdde för att bestänka dem med vigvattnet. Derefter kunde icke heller en och annan af de kloka djuren låta bli att genom ett litet gläfs förkunna sin belåtenhet.

Högtidligheten var härmed afslutad och då hundhopen förstod att den ej längre hindrades, lät den genom sitt stormande skall gifva första signalen till uppbrott.

Sällskapet skyndade till hästarne, bland hvilka större delen otåligt tuggade sina betsel och just de ostyrigaste

fingo mottaga vänligaste smekningar af en och annan liten fruntimmershand. Det hände till och med att rosenröda läppar kysste de bortskämda djuren till icke ringa förargelse för mer än en bland de unga herrarne. Jungfru Edele Rönnov förklarade högt: »att hon mera skattade ett ädelt djur än en vanlig menniskovarelse», hvarvid hon som vanligt af den försigtiga fru Agda erhöll en liten vink angående sitt djerfva pladder, men hvilken erinran verkade endast så tillvida, att jungfru Edele medgaf, att den jägare, som fälde björnen, skulle genom slik hjeltebragd höja sig öfver det vanliga slägtet.

Den danske herr Lage Röd och den svenske herr Anders Slatte sågo också helt stridslystna ut och skyndade att förekomma hvarandra, framräckande handen för att hjelpa den unga jungfrun till häst. Herr Lage, som kom närmast, såg stolt och öfverlägset på sin medtäflare, anseende det vara ett för jagten lyckosamt förebud, att han stigit i skön Edeles ynnest, ty hon satte verkligen sin lilla fot på hans hand för att hoppa upp i sadeln. Men så skrattade hon och ryckte till sig tygeln med en liten knyck, som kom den ystre springaren att stegra sig och skulle hafva gjort stor oreda bland de öfriga, som redan skrämda hoppade till, om icke herr Anders Slatte lyckats få makt öfver honom.

»Jag tackar eder båda», yttrade den fagra Edele helt obesväradt. »I förstån att jag måste pröfva eder före valet af ledsagare — här var ju både Danmark och Sverige representeradt i edra personer.»

»Som sig bör», inföll artigt herr Lage, »representanter för två konungariken vänta nu sin dom af er.»

»Det vore väl tryggast om du behöll båda dina riddare», föreslog fru Agda litet spetsigt, »det föreföll nyss som det väl behöfdes.»

»Javisst — men jag afstår hjertans gerna en af dem för dig, bästa Agda.»

»Jag har åtagit mig hela ansvaret såsom fru Agdas beskyddare», förklarade ifrigt och stolt herr Trotte Karlsson.

»Var då lugn, Agda, herr Trotte tyckes se ut att vara god för två.»

»Det är icke jag som begärt någon mer», försäkrade ifrig och rodnande fru Agda. »Edele har ju en viss rättighet att yttra hvad hon behagar.»

Utan att låta sig bekomma af anmärkningen, utropade den lifliga tärnan: »Hur i all verlden skall jag då ställa saken, käre herr Lage — jag måste ju för min del välja den vaksammaste, och det var onekligen herr Anders Slatte.»

Under det den svenske riddaren, som redan stigit till häst, intog sin plats vid jungfru Edeles sida, dolde herr Lage sin harm under en lätt bugning, hvarefter han såg sig om för att söka en annan dam.

Hans blick stannade på Asta, den unga flickan som mer än en gång genom sina okonstlade utrop af förvåning öfver allt det nya, som tilldrog sig omkring henne, väckt hans uppmärksamhet. Så syntes hon honom nu, troligen helt upptagen af tankar på den förestående jagten, icke ens vänta att någon skulle hjelpa henne, hvarför hon helt enkelt sträckte sig på tå för att hinna till sadelknappen, i hvilken hon fattade, lätt och behändigt svingande sig upp i sadeln. Den blaserade hofmannen förvånades att se henne sätta sig tillrätta i sadeln, under det hon såg sig omkring yr af glädje och bländad af det brokiga vimlet.

Herr Lage, sjelf bländad af hennes åsyn, hade stannat några ögonblick för att betrakta henne, innan han gick närmare för att erbjuda sig till hennes kavaljer. Men det tycktes i dag vara hans tur eller otur att komma för sent. Innan han hunnit besluta sig, hade nämligen Sten Sture, som redan tillsett att Ingeborg hade allt i behörig ordning, skyndat till Asta.

»Herr Lage», ropade i detsamma jungfru Edele med det mest intagande tonfallet i sin röst, »kom då hit — jag har funnit en dam för er.»

Hur förtrollad herr Lage Röd än några ögonblick hade känt sig vid den barnsliga varelsens åsyn, återtog

dock den lockande rösten sitt förra välde, och han lydde naturligtvis kallelsen.

»Jungfru Ingeborg Tott», yttrade Edele, »ni måste liksom jag välja emellan Danmark och Sverige — här bjudes er en riddare 'så båld', om ni vill sätta eder under danskt beskydd.»

»Jag tackar er, jungfru Edele», svarade Ingeborg småleende, »jag har redan som ni valt det svenska.»

»Ni menar naturligtvis herr Sten Sture — men den allvarsamme riddaren synes i dag helt förtrollad af er lilla trollslända till syster — såvida han icke hinner till för er båda.»

»Åh», inföll herr Lage ironiskt, »det vore ju en smal sak för en slik riddersman som herr Sten Sture.»

»Måhända — jag känner ju slätt icke den svenske riddaren.»

»Nej, ni känner honom icke», medgaf Ingeborg utan att förråda, huru djupt det plågade henne att höra det sladdrande skämtet beröra förhållanden, så nära förbundna med hennes ömtåligaste känsla.

Hon hade visserligen sjelf varseblifvit huru Sten, under det han rättade både sadel och remtyg för Asta, synts upptagen af oändliga småsaker, som röjde ett möjligen för honom sjelf omedvetet intresse. Men hon hade sett det utan afund eller ens någon skymt af smärta. Det föreföll henne — åtminstone ville hon tänka det så — ganska naturligt att den yngre systern, om ej fager, dock med alla den femtonårigas tjusande behag skulle tilldraga sig hans intresse, hvilket hon unnade henne så gerna. Men denna i ord af den främmande tärnan framkastade häntydning grep henne med ett obetvingeligt vemod, det var en känsla af något förloradt, som hon icke ens vågade söka efter.

Emellertid återkom Sten. »Var lugn för er lilla syster», sade han gladt, »jag tror nog, hon skall sköta sig sjelf.»

Om möjligen Ingeborg kunde besegra sin hemliga smärta, eller om Stures återkomst medförde det förlorade,

nog af, hon hade åter den känsla af trygghet och [illegible], som hans åsyn alltid ingaf henne.

Herr Låge Röd, som nu åter såg Asta ensam, lät all sin förtret fara, och, glömmande sjelfva jungfru Edele, red han fram och utbad sig lyckan få blifva jungfru Astas beskyddare. Alldeles glömmande fru Brittas förmaningar att skicka sig lik de andra damerna, utropade hon helt uppriktigt: »O, så gerna, så gerna!» och lät sin lilla ystra häst rycka fram i bredd med den främmande riddarens.

»Se, Edele», yttrade fru Agda, »det är ju ett riktigt vackert par: herr Lage i sin röda sammetsjacka och den unga flickan i sin hvita fjäderhatt — din stackars riddare har låtit trösta sig.»

»Ja — det var ju för väl det», svarade jungfru Edele, men brydde sig icke om att se ditåt.

Ingeborg lät icke vidare störa sig af de smågnabbande vännernas anmärkningar, men det plågade henne att Sten tycktes fästa sig dervid — eller hvarför såg han så allvarsamt på Asta och Lage Röd?

Hvad som förefallit undgick icke heller Kristina, der hon stod i slottsfönstret med sin lille gosse för att åskåda affärden. Karl underlät icke att högt utropa sin fröjd öfver de många hästarne, hvilka han betraktade med riktig kännaremin, utväljande hvilka han hälst ville samla i sitt blifvande stall. Bucefalus var och förblef den förnämsta, den sadelmunderingen tyckte han bäst om — gult skinn utan allt krimskrams med perlor och [illegible] — så skulle han sjelf ha det en gång. Fruntimmernas lätta gångare med guldkantade sammetstäcken och perlstickade remtyg brydde han sig föga om, emedan det var så »flickaktigt», såsom han uttryckte sig, och Karl var i vissa fall mycket bestämd i sina tycken.

Under det gossen sålunda språkade, märkte han icke om modren hörde på honom, förrän han som vanligt slutade med att vädja till hennes omdöme med frågan: »hvad tycker du, mor?»

Då först märkte Kristina, huru upptagen hon sjelf

var af tankar och nöjde sig med att endast nicka åt honom. Detta var gossen också van vid och återgick till sina egna funderingar.

Det föreföll emellertid, som om Kristina vore helt förglömd af det vimlande sällskapet dernere, der alla endast tänkte på att ordna sig till affärden, isynnerhet herr Erik, som hade sitt öga för det hela. Men fru Britta Tott, hvars hemliga mål det var att riktigt taga reda på Kristina och för öfrigt hafva alla mer och mindre vigtiga händelser »på sina fem fingrar», såsom hon sade, lemnade aldrig den sköna värdinnan ur sigte.

Att Kristina hade någon hemlighet på sitt sinne, derom hade hon kommit till full klarhet och gjorde nu ett sista försök för att utröna, om der ännu fanns någon svartsjuka qvar gent emot henne sjelf. Men oaktadt hon hade många anmärkningar, innan sadel och stigbygel voro henne till behag, och herr Erik var outtröttlig i sin artighet att tillfredsställa hennes önskningar, syntes Kristinas ögon halka förbi dem, och den blick, hon egnat dem, åtföljdes af ett lätt smålöje — således icke en skymt af svartsjuka på det hållet. Deremot bekräftades hon i föreställningen att Kristinas så länge af Gyllenstjerna försmådda kärlek slutligen hade öfvergått till Sture, och Britta hade då vunnit sitt mål att genom Asta beröfva henne genkärlek äfven ifrån honom. Det var nämligen på dessa båda Kristinas blickar dröjde, och deri läste fru Britta en blandning af förvåning och sorg, som kom Kristinas stolta hufvud att sänka sig såsom under trycket af en hemlig smärta. Detta varade likväl endast några sekunder, tydande blott på en flyktig skiftning af känslans utbrott, hvarefter Kristina blef åter sig sjelf; men det hade varit nog för att Britta skulle förstå henne.

Hvad fru Britta här trodde sig se, var icke heller en villfarelse. Den hemliga känsla, som skymtat fram, hade dertill föranledts af jungfru Edeles anspelning på Stures uppmärksamhet för Asta. Väl hade Kristina under de föregående dagarne sett det vänliga intresse, Sten visade den unga flickan, men detta hade förefallit naturligt,

då han ju hade räddat hennes lif, coh då hon å sin sida icke tycktes tänka på att dölja sin på en gång skygga och barnsliga beundran för honom. Dertill var hon ju Ingeborgs syster och, såsom det föreföll Kristina, en föreningslänk mellan Sten och Ingeborg. Men nu gåfvo den främmande tärnans ord med ens en annan tydning deråt, framställande det hela i ett ljus, som kom Kristina att häpna. Skulle verkligen den allvarlige, af riksvigtiga saker upptagne Sture kunna fattas af en dylik kärlek, kärlek till den obetydliga flickan? Nej, och tusen gånger nej, det vore ju under hans värdighet, och så kunde det icke vara! Det var, naturligt nog, endast, ehuru för honom ovanligt, en följd af tidens vanliga sed och ridderliga sätt. — Sålunda ville hon lugna sig sjelf!

Men åter susade för henne de uttalade orden: »han är förtrollad af er trollslända till syster», och liksom i sammanhang härmed framstod sägnen om den lilla prinsessan i berget.

Hur Kristina sjelf än hade skämtat öfver denna barnsliga sägen, så framstod den nu hastigt såsom en sanning förverkligad, då Sten förklarat, att han hört trollet sjunga. —

Vid närmare eftertanke hade ju verkligen Sten sjelf blifvit förändrad; hans synbara förstämning vid gästernas ankomst var helt förbi, så att han till och med deltagit i hvarjehanda förströelser, och Kristina hade tänkt att det var Ingeborg, som åstadkommit förändringen.

Om det nu skulle vara Asta — Asta som —

Kristina kunde icke i sina tankar fullborda meningen, emedan hennes hjerta nästan stannade under en hastig, bedöfvande smärta.

Men det fick icke vara så. Hon måste se sanningen in i ögonen och tänka sig den möjliga verkligheten, att Sture icke gått den väg, hon utvisat honom för att vinna lifvets lycka, icke valt öfvergången från Kristina till Ingeborg, som varit honom värdig, utan föredragit denna främmande flicka. Ja, främmande var hon, ehuru Ingeborgs syster och oaktadt allt hvad denna talat för att väcka

Kristinas intresse för henne. Det var något, hon visste ej rätt hvad, som stod mellan henne och Asta.

Men Asta, den skygga flickan, var också nu förändrad. Dernere i den lifliga omgifningen var hon glad som ett ystert barn och röjde ej den minsta förlägenhet för den allvarsamma riddaren. Hur kom det sig, att Kristina icke förr sett hur behaglig, nästan förtjusande den barnsliga Asta dock kunde vara!

Dock, nu var Sture åter vid Ingeborgs sida, allt var som det borde vara, och hornblåsaren förkunnade allt vara färdigt till uppbrott. Gyllenstjerna vinkade sin afskedshelsning till Kristina.

Jägarskaran hade ordnat sig par om par. Herrarnas gröna lifrockar med guldbälten och jägarhorn i bandler öfver axeln, damernas röda sammetsdrägter med hvita, fjäderprydda hattar och hästarnas med sköldemärken utsydda sadeltäcken, gåfvo det hela dess festliga prägel.

Så tågade den glänsande skaran hän under det jägarhornens bortdöende toner till sist återgåfvos af bergens eko.

4.

På jagtslottet i storskogen var ett slags frukostmiddag anordnad, emedan jägarne vanligtvis ej voro att återförvänta till Fogelvik förrän omkring klockan fem på eftermiddagen.

Den danske hofmästaren hade gjort sitt bästa för att anordna aftonmåltiden på ett sätt, som något skilde sig från föregående årens jagtfester och om möjligt var ännu praktfullare än dessa.

Sjelfva förstugan, uppgångstrappan och matsalen voro öfverlåtna till hans förfogande. Detta år fick ungskogen släppa till sina vackraste björkar för att ombilda den tunga stentrappan till en grönskande pelargång, medan matsalens släta väggar bekläddes med rika gyllene tapeter, hemförda från utlandet. Från väggarnas midtelparti

reste sig väldiga björnhufvuden, troféer från föregående års jagter och omgifna af eklöfskransar. Den kloke hofmästaren Mogens, som väl visste, att då herrskaperna efter dagens mödor väl kommit till bords, det kunde dröja till midnatt, innan de lemnade det, hade förutom den stora glaslyktan i taket anbringat kronor af sammanflätade lönn- och eklöfsblad med färgade vaxljus. Sjelfva bordet tycktes digna under tyngden af silfverfat och skålar af kristall, de förra erinrande om sjelfva marskens storhetstid, de senare om Gyllenstjernska slägtklenodier.

När så allt på slaget var i ordning, inträdde Mogens till fru Kristina, utbedjande sig att hon täcktes bese det hela och yttra sin mening, huruvida der var något som kunde ändras efter hennes behag.

Fru Kristina gillade anordningarna, och lilla Karl, som troget följt hela tillrustningen, fann den riktigt praktfull.

Men tiden led öfver både fem och sex och ännu hördes icke ett ljud af någon hornblåsning förkunna återkomsten. Mogens gick upp och ned mellan den uppställda betjeningen vid trappuppgången och nedre våningen, der köksmästaren var orolig öfver den stekta fisken och de feta unghönsen, som började torka på sina spett. Mogens sjelf lugnade sig med att oupphörligt påminna Mårten, huru vigtigt det var att slå upp stora porten i lagom tid, det hörde till stassen, just då herrskapet kom öfver stenbron.

Gamle Peder log i sitt sinne och nickade åt Mårten, som skrattade i mjugg åt slika befallningar och all oro, som dermed åstadkoms.

Lille Karl, som utverkat sig tillåtelse att få vara uppe och se den nya björnen, sprang emellanåt till det stora uppslagna fönstret för att se efter de väntade, men satte sig till sist på en pall vid modrens fötter och började streta mot sömnen.

»Det är så godt min lille gosse lägger sig», sade Kristina, men han försäkrade, »att han visst inte var sömnig, inte alls!»

Kristina sjelf började undra om något hade händt, som hindrade hemfärden, men i det hela var det ju vanligt — alla år samma bestyr vid affärden och samma väntan vid återkomsten, om än icke så länge som nu. Så tänkte hon men kunde icke frigöra sig från en hemlig aning, en underbar förnimmelse att något hade händt, något som skulle närmare beröra henne, hvarför hon kände en viss förströelse att höra på gossen, som bemödade sig att sysselsätta sina tankar.

»Mor», sade han hastigt, »hvarför fick jag inte följa med? Far har lofvat mig att snart få vara med på jagt.»

»Ja, när du blir stor, min gosse.»

»Stor?» upprepade Karl gäspande, »alla säga, att jag är både stark och stor.»

»För din ålder, ja. Vore du verkligen stor, skulle du icke sitta här och halfsofva.»

Då fick gossen en ny tanke, som gjorde honom alldeles vaken.

»Far har lofvat mig en häst — hvarför håller han inte sina löften?»

»Du får nog en häst, om du har tålamod att vänta.»

»Vänta och vänta», muttrade han, »hvarför skall man vänta, då man blifvit lofvad att få? — Håller far sina löften till dig, mor lilla — säg.»

Frågan rörde en ömtålig sträng i Kristinas hjerta. Hon böjde sig ned och kysste barnets panna.

»Det är bra att lära sig tålamod, Karl — det är nyttigt för alla.»

»Men jag har inte tålamod — inte alls.» Karl var alltid retlig, då han var sömnig. »Hvarför sade far jag skulle få en häst, när jag inte fick någon? — Men vet du hvad?» Nu kom en ny tanke, som förjagade den åter framträdande sömnen. »Om jag skulle be morbror Sten om en häst. — Mårten säger just så här: herr Sten är en karl, som står vid sina ord — det har han aldrig sagt om far; hur kommer det till?»

»Du skall icke jemföra far och morbror Sten», afbröt Kristina.

»Det är sant», medgaf gossen, »så säger Mårten också. De äro bra karlar begge två, fast på olika sätt — ja, så säger Mårten.»

Nu hörde icke Karl hvad modern svarade, ty han hade redan somnat in.

Kristina lät arbetet hvila och betraktade sitt barn. Der gossen så låg med hufvudet tillbakakastadt, framstodo hans ljusa rena drag påminnande om Sten Sture.

Hur kom det sig? Kristina hade knappast förr märkt det utan att på samma gång se de framträdande Gyllenstjernska dragen, men nu — hvarför såg hon mera de förra?

Hon vågade knappast tänka, icke ens känna hjertats bedöfvande slag vid den syn, hon såg. Skulle väl barnet, hennes stöd, hennes sköld, med sjelfva denna likhet låta henne förstå, huru svårt det var att se honom öfverallt och likväl forma känslan inom de gränsor, som buro vänskapens namn.

Och dertill nu — just nu då Sturen sjelf hade öfvervunnit sin ungdomsdröm, då han — och hon visste det nu — kunnat tänka sig en annan kärlek, med ett ord: då han icke längre älskade henne

Om ändå den, som sårat hans hjerta, vore Ingeborg, det vore nästan såsom en del af henne sjelf, och hon skulle bära det; men om Asta, den unga barnsliga flickan —

Dock, kanhända vore det bättre så — hon fick ju icke sjelf älska.

Nu hördes ett buller utanför, gossen spratt upp ur sin sömn och såg på henne. Ack, det var ju morfaderns ögon — i det hela om der ännu fanns en sammanblandad likhet med Sture, så var ju han en nära frände, ja, endast en frände, som hon höll af såsom sådan — så skulle det vara.

Gossen for upp och sprang till fönstret, men der var

ingenting att se ännu, åtminstone ingenting som förebådade jagtsällskapets återkomst.

Kristina hade emellertid blifvit lugnare och hennes upprörda känsla efterlemnade endast en beklämning eller snarare en förnimmelse, att något dock skulle tilldraga sig, något som ej kunde undgå att smärta henne.

Det var likväl en lättnad, då en tjenare hördes rusa trappan uppför och anmäla ilbudet, som nu ändtligen kommit med underrättelse att riddaren med sina gäster vore att snart förvänta.

Icke allenast Karl jublade, utan det blef lif och rörelse öfverallt och snart hördes också verkligen jägarhornens klang förkunna ankomsten.

Kristina hörde sällskapet rida öfver stenbron in genom porten och fram till trappan, men hon kom sig ej för att såsom vanligt gå till det öppna fönstret för att se dem.

Liksom Karl hade förstått det, skyndade han att taga modrens hand och draga henne med sig till fönstret. »Se, se», ropade han, »är det inte praktfullt? Se, löfvagnen med den nya björnen, hur ståtligt det ser ut. — Far helsar ju hitåt och vinkar åt oss, han vill att vi skola gå ned — kom, mor och skynda oss!» Gossen drog Kristina med sig och hon följde mekaniskt men vid trappan stannade han hastigt, såg förläget på modren och sade: »Det var dumt det der jag sade om far och hästen — tala inte om det, han är så snäll, var inte ledsen, mor lilla — du talar ju inte om det?»

Kristina lofvade och så gingo de.

Dernere vimlade allt i brokigt lif. Frustande hästar, sorlande röster, beställsamma svenner och tjenare, allt rörde sig om hvartannat, under det Kristina såg utöfver det hela, väntande, sökande, hon visste ej hvad.

»Åh, se hur stark Bucefalus är — se mor, det rider två menniskor på den hästen!»

Hon följde sträckningen af gossens hand.

Några af sällskapet omringade Sten Sture, som ännu

satt qvar på hästen, med armen stödjande en tärna som satt framför honom på sadelknappen.

»Hur är det? Har hon skadat sig? Låt mig taga emot henne!» ljödo röster om hvarandra, i det artiga herrar täflade att erbjuda sin tjenst. Men tärnan mottog icke den erbjudna hjelpen, hon vred sig lätt från Sturens skyddande arm, och undan de öfriga gled hon sjelf ned och smög sig behändigt mellan omgifningen, der hon försvann i vimlet, innan någon ens hann att se hvart hon tog vägen.

»Ah», sade Kristina till sig sjelf, »det var Asta — något har då verkligen händt.»

Bullret och vimlet närmade sig. Trappan genljöd af sporrar och ekot i takhvalfvet återgaf skratt och muntra röster, hvilka snart liknade surret af en bisvärm i den festprydda borgsalen, der man bildade lifliga, högljudda grupper.

Man hade så mycket att fråga, att besvara och berätta, egentligen främst rörande den fälda björnen, men äfven derjemte om den unga tärnans fall från hästen, hvilken stegrat sig just då det framrusande jagtoffret bröt ringen. Någon förklarade högt: »att besten skulle sannerligen hafva nedtrampat den oförsigtiga flickan, som ridit den för nära, om icke herr Sten kommit i hack och häl efter.»

Kristina stod just framför Sten, som tyst och småleende hörde på pratet men vid Kristinas åsyn fick ett uttryck af förlägenhet. Också hon kände sig besvärad men ville framställa en fråga, då hon omringades af andra.

»Oh, fru Kristina, en förträfflig, en ståtlig jagt!» utropade en af de främmande herrarne.

»Ja», inföll fru Britta, »stor skada att du ej var med, Kristina! Nu får du gissa hvem som blef dagens segrare.»

Då kom äfven Ingeborg emot henne. Ehuru sjelf nästan yr af vimlet och sorlet, såg Kristina att äfven hon var upprörd och ej talade med sitt vanliga lugn, då hon mera såsom besvarande en fråga, än berättande hvad som tilldragit sig, yttrade: »Allt har ju gått bra till sist, käraste Kristina — det vill säga: tack vare herr Sten.»

»Herr Sten», upprepade Kristina, beherskande sig, »ni var då segraren?»

Sture, redan upptagen af samtal med en af de andra herrarne, hörde icke frågan, men fru Britta svarade ironiskt:

»Det beror hvilken seger du menar, Kristina? Gäller det björnen, så var det sjelfva din man — herr Sten har minsann haft andra bestyr.»

»Den ridderlige Sten Sture», inföll herr Lage Röd litet försmädligt, »hade ädlare villebråd i sina tankar än skogens råa vagabonder.»

»Lyckligt för er det, herr Lage», anmärkte den skrattande jungfru Edele, »ni skulle stått er ganska slätt, om icke herr Sten Sture kommit er dam till hjelp.»

Nu kom Gyllenstjerna sjelf. Han lyckönskades från alla håll och tog dermed uppmärksamheten i anspråk.

Asta hade emellertid försvunnit.

Under det gästerna skyndade att efterkomma värdens inbjudning till den väntande aftonmåltiden, gick Ingeborg att söka Asta på hennes rum.

Hon fann henne liggande på knä öfver fönsterpallen med armbågarna stödda mot karmen i det uppslagna fönstret. Då hon såg sig om, syntes hennes ansigte öfversköljdt af tårar, men hon flög upp mot Ingeborg, slog armarna om hennes hals och utropade: »Syster, syster, jag är så lycklig — förstår du inte hur lycklig jag är?»

»Lycklig?» upprepade Ingeborg undrande, »hur kan du vara lycklig och har ändå gråtit?»

»Har jag gråtit? Åh det visste jag inte. Men kanhända derför att jag tänkte så mycket.»

»Hvarpå tänkte du då, lilla Asta?»

»Tror du det kan vara möjligt att herr Sten har en fru hemma på Räfsnäs?»

Mot sin vilja ryckte Ingeborg till men kunde derefter ej låta bli att skratta. »Hvarifrån tar du dylika funderingar, har någon af de främmande sagt det — kanske Britta?»

»Nej, visst icke. Men ser du herr Erik är ju gift med den sköna fru Kristina och han talade förr aldrig om henne — Britta talade heller aldrig om henne.»

»Hur kan det falla dig in att jemföra Sture med Gyllenstjerna?»

»Det är ju alltför galet, men ändå — jag tänker så mycket nu, ser du —»

»Hvad kan det för öfrigt röra dig, käraste Asta, om herr Sten Sture skulle vara —»

»Gift, menar du», inföll Asta häftigt, »det skulle ju vara förskräckligt. Men det tror jag inte — hvad *han* säger vill jag aldrig tvifla på, aldrig!»

En hastig aning genomfor Ingeborg, men den var så oredig, att hon icke sjelf förstod den, på samma gång hon knappast kunde tänka hvarför hon blef upprörd. Endast Astas ord stodo klara för henne. »Hvad har han då sagt?» frågade hon lugnt och bestämdt.

»Hvad han har sagt», upprepade Asta förlägen, »det vet jag egentligen icke — kanske var det bara jag som sade något — men det vet jag inte heller. Allt gick så hastigt.»

»Något har då verkligen händt — jag förstår dig icke, kära Asta.»

»Förstår du icke? Jag trodde du förstod det så väl — jag trodde alla kunde förstå min lycka, och derför gick jag hit för att få vara ensam med alla dessa nya underfulla tankar. Endast dig, min Ingeborg, väntade jag — det förstår du nog.»

Asta såg på henne med sina glänsande ögon och

Ingeborg började förstå någon del af det, som dunkelt föresväfvat henne. Hon var blek, men Asta märkte det icke, lika litet som hon kände hur Ingeborgs händer darrade, då hon drog den lilla systern med sig till fönstret för att i månljuset betrakta henne, såsom behöfde hon förvissning om att Astas åsyn var verklighet och hvad hon talade var sanning. »Säg mig, Asta», frågade hon ånyo, »hvad har du sagt och hvad har han —»

»Jag vet icke hvarför jag är rädd att säga dig det, Ingeborg — kanske är det derför, att du skall tycka det icke passade sig allt hvad jag sade. Låt mig likväl tänka efter.»

Ingeborg började nu fatta sin egen smärta, men i samma mån den klarnade, blef hon nästan lugnare och sade mildt: »Tala utan fruktan, min lilla syster. — Du föll af hästen och jag såg med fasa, huru vilddjuret kom rusande emot dig.»

»Ja, så var det», afbröt Asta, »jag mins att man skrek och ropade — jag vet icke hvad — och så kom jag på en annan häst — jag tror det var herr Sten, som tog upp mig och bar mig dit.»

»Ja — det var han som räddade dig — men om icke folket lyckats hejda björnen, hade ni båda varit dödens rof.»

»Ja», ropade Asta jublande, »det var just det som gjorde min lycka — inte hade jag annars kunnat säga honom, hur högt jag älskade —»

»Du sade således att du älskade honom?»

»Javisst! — Förut, den första qvällen, du vet, kysste jag hans hand, och nu —»

»Och nu?» upprepade Ingeborg.

»Nu kysste jag honom riktigt», sade Asta sakta, men såg frågande på Ingeborg utan att veta hur hon sjelf rodnade. »Du tycker nog det var opassande, men Britta sade den der gången — du vet — nej jag tror hon sade ingenting, hon bara skrattade. Gjorde jag nu mycket illa, säg lilla Ingeborg?»

»Och *han* — hvad sade han?» frågade hon.

»Han såg så god ut då han log och sade att —»

»Att?»

»Att om jag älskade honom, skulle jag bli hans brud — o, tänk dig, det sade han verkligen — jag försäkrar dig.»

Ingeborg var tyst. Hennes hjerta tycktes ett ögonblick stå stilla. Derefter såg hon åter på Asta, spörjande så, som berodde hennes eget hela lifs lycka på den fråga hon ville framställa.

»Älskar du honom så, Asta, som du tror dig förstå hvad kärlek är?»

»Visst! — du tycker jag är ett oförståndigt barn, min Ingeborg, och det är jag ju — hur skall jag passa till en riddares fru?» Nu skrattade Asta ett af sina klingande skratt. »Men ser du», återtog hon, »nu mins jag det. — Hur fast han än höll omkring mig med sin starka arm, tyckte jag att jag ville halka ned, under det hans stora häst galopperade, derför slog jag armarna omkring honom, och då blef jag så trygg. Det var alldeles som då jag satt i min moders famn, som då jag lutade mig intill henne — och det sade jag honom, ser du — jag var ju så lycklig. Kan du undra derpå?»

»Du älskar honom således mycket, min Asta?»

»Ja — öfver allt i verlden! Sedan min moder gick bort, har jag aldrig älskat någon så högt, aldrig! — För honom kunde jag offra mitt lif — ja, mer än lifvet, om jag ägde något mera att offra. Också detta sade jag honom. — Nu vet du allt, min Ingeborg — säg mig nu hvad du tror om alltsammans.»

Ingeborg drog Asta närmare intill sig, tårar skymde hennes ögon, så att hon icke kunde se den lilla systern, men hon kysste henne så, som man kysser den man vill gifva lifvets bästa lycka, vore det än på bekostnad af ens egen lycka. »Jag tror du älskar honom», svarade hon sakta, »jag tror att din barnsliga men stora kärlek kan göra dig värdig Sten Sture »

»Du tror det, Ingeborg», sade den glädjestrålande Asta. »Mitt hjerta jublar — men jag vet icke hvarför jag vill gråta —».

5.

Vid samma tid som Asta anförtrodde Ingeborg sin underbara lycka, gick Sten Sture ensam fram och tillbaka öfver golfvet i sitt rum.

Han var icke mindre upprörd än hon. Dertill kom att han var förvånad öfver sig sjelf, nästan som hade han blifvit tagen med storm, innan han ens hunnit besinna sig, ty så hade han fästat sitt hjerta, sin hand och sjelfva sin framtid genom ett band, som syntes honom oryggligt.

Hvarför hade han gjort det?

Hade han månne blifvit så hänförd af den unga flickan, då hon i sin barnsliga oskuld låtit honom förstå sin kärlek, att han af en viss ridderlighet velat bespara henne förödmjukelsen att hafva gjort det? Eller vore det möjligt att han sjelf älskade henne?

Ännu kunde han inte tro det. Men han undrade hvad hon i sjelfva verket var för honom och hur hon hade blifvit det hon var. Att hon verkligen var *något*, det var ju obestridligt; men för att blifva detta, måste han sjelf främst hafva besegrat sin så länge närda ungdomskärlek.

Kristina? Då Sture härvid tänkte på henne, föreföll det som om hon numera skulle för honom blifva endast den dyrbara barndomsvännen, liksom *han* hade varit och städse skulle vara det för *henne*.

Var icke så Kristinas mening då hon, jemte det hon hänvisat honom till deras gemensamma mål, fäderneslandet, äfven förde Ingeborg i hans väg?

Ingeborg? — Ja, endast hon skulle väl vara värdig att efterträda Kristina. Det var också på henne han hade tänkt, då ett lyckligt hem föresväfvat honom. Det var Ingeborg, som jemte Kristina främst delade hans fosterlandskärlek och derjemte förstått att läka hans sårade hjerta, då hon velat försona honom med tanken att den högt stående Kristina kunde finna sig väl i sin vanskliga lycka.

Icke allenast Ingeborgs yttre skönhet och inre sympatiska väsen, utan det högsinta i hennes tänkesätt, framträdde så naturligt, att sjelfva dess enkelhet hade en förädlande inverkan. Så fann henne Sten Sture, hvarför han skulle velat i sin djupa aktning för dessa egenskaper söka en räddning under sitt hjertas skeppsbrott.

Redan hade föresväfvat honom tanken att se henne såsom följeslagerska genom lifvet, såsom deltagarinna i de strider som väntade, som ovilkorligt måste komma att föregå fäderneslandets räddning. Han hade till och med tänkt sig den gamla fädernegården Räfsnäs i föryngrad skönhet med henne såsom husfru, och allt detta i känslan af ett obeskrifligt behag af lugn och hvila.

Sålunda hade han under de sistförflutna dagarne börjat uppgöra framtidsplaner, och detta var det som nu hade strandat i anledning af hans trolofning med en annan.

Men hade de verkligen strandat? Hade han gått miste om de nya förhoppningar, som föresväfvat honom, och var det endast genom en förening med Ingeborg som dessa kunde förverkligas?

Då med ens syntes honom jemte Ingeborgs ädla formsköna gestalt framskymta en annan, på alla sätt henne olik.

Denna liknade snarare en elfva, än en vanlig menniskovarelse, än skrattande, än gråtande liksom dessa trollverldens luftiga barn. Hon jublade öfver allt skönt och gladt, som ville hon famna det, för att kunna dela till andra, eller darrade hon som en rädd dufva, hvilken behöfde andras beskydd för att sjelf kunna lefva. Det var Ingeborgs lilla syster, den bedårande flickan Asta!

Sture förstod det nu.

Det hade hittills icke fallit honom in att han kunnat blifva förälskad i den barnsliga varelsen, som tagit sitt skydd hos honom, på samma gång hon narrat honom att deltaga i lekarne.

Han förstod nu att det varit henne han tänkt på, då han i första morgongryning rodde ut på sjön, för att höra sången från Kristinas holme. På henne hade han tänkt

hvarje qväll han lemnat borgsalen för att möjligen i korridoren möta henne, som likt sägnens lilla prinsessa i berget bad om sin räddning. I sin öfverströmmande tacksamhet öfver hans tysta medgifvande att dröja på Fogelvik hade hon kysst hans hand. Första gången hade den lätta kyssen varit såsom en vårfläkt, andra gången blef den såsom en solstråle, hvilken glimmade fram i nattens drömmar. Hennes oförstälda beundran roade honom och hennes blinda hängifvenhet hade fängslat honom.

Och likväl hade han icke förstått att han älskade henne!

Först nu förstod han, att Ingeborg hade väckt hans beundran, men att Asta hade vunnit hans hjerta.

Att Asta dock nu var hans trolofvade, ingaf honom en viss förlägenhet. Egentligen — hvad skulle Kristina säga härom?

Att hon icke skulle gilla hans val, derom var han öfvertygad. Han tyckte sig redan hafva sett det vid återkomsten från jagten, då hon möjligen genom några gästernas skämtsamma anmärkningar kunnat ana förhållandet. Hon hade naturligtvis tänkt sig Ingeborg. —

Och Ingeborg, hvad skulle hon säga härom? Hade hon möjligen redan förstått hans hemliga tankar i afseende å henne sjelf? Det var dock knappast troligt. Hvarje skämtsam häntydning deråt från Kristina hade hon låtit glida förbi sig, utan att han kunnat märka om det ens berört henne. Föröfrigt syntes honom som om Ingeborg, för allt hvad hon meddelade andra af sin inre rikedom, aldrig tycktes begära något i utbyte. Asta deremot, då hon gaf med fulla händer, skulle som barnet gråta, om man icke »gaf henne något igen».

Hvarför smålog riddaren just härvid och hvarför räckte han instinktmessigt ut sin hand, om det ej varit honom ett nöje just »att gifva». —

Emellertid, hvad alla öfriga tänkte om trolofningen rörde icke Sture. Och i det hela, var det väl egentligen endast något att anmärka vid Astas ungdom; hvad åtminstone börden beträffade, så var hon ju dotter till en af de frejdade Axelsönernas ätt.

I alla händelser föll det honom icke ett ögonblick in att ändra, än mindre taga tillbaka den vigtiga fråga, som redan blifvit besvarad af den unga flickan.

Nästa morgon skulle han främst tala vid Astas syster — kanske bedja henne anförtro saken till Kristina — och förunderligt nog, vid tanken på Ingeborg blef Sture lugnare. Hon skulle blifva Astas ledarinna, det visste han, hon skulle göra det lifliga barnet till en qvinna, ädel som hon sjelf.

Samma dag ville han äfven skrifva till herr Åke Axelsson på Hjuleberg för att formligen begära hans dotter Asta till maka.

Sedan allt detta blifvit klart för den öfver sig sjelf förvånade riddaren, kunde han mera lugnt tänka på sin trolofvade.

Han tyckte sig se hennes glänsande ögon och höra hennes röst upprepa, hur lycklig hon var, och att hon för honom kunde offra sitt lif, mer än lifvet, om hon hade något att offra. —

Härvid fyldes Sten Stures sinne af den underbara känslan att veta sig älskad och att sjelf till någon kunna gifva lifvets hemlighetsfulla lycka, på hvilken han sjelf så länge förgäfves hade väntat.

XII.

Prelaten-martyren.

1.

Tvenne år hafva förflutit sedan konung Kristierns första besök i Vadstena. Abbedissan Ingeborg har så småningom återvunnit sin helsa men icke sin forna ungdomliga liflighet. Hon utöfvar sitt välde i det hon håller på ordningen som förr, men hon afkunnar icke mer några straffdomar och undviker gerna hvarje ransakning, som kan uppenbara en förbrytelse mot de stränga reglerna. Man tycker derför att hon har blifvit gammal. Det har också blifvit något ljust öfver hennes ansigte, sjelfva de höghvälfda ögonbrynen hafva ljusnat, och man fruktar den dag då hon skall nedlägga sin krumstaf.

Man fruktar den mera än förr, ty den närmaste, syster Martha, föreståndersken, är också storligen förändrad. Martha sköter numera sin syssla med likgiltighet — allting är henne värdelöst — det är något vresigt lika mycket mot sig sjelf som mot andra, och ingen vågar som förr spörja henne om något, än mindre lita till hennes beskydd.

Syster Richissa är nu den, till hvilken man ser upp i vördnad och förhoppningar. Man önskar henne till fru Ingeborgs efterträderska, hvilket också ej vore omöjligt, om konung Karl återvunne det verldsliga regementet. Mindre

skulle man i så fall fästa sig vid konungadottrens ungdom, kunde den blott besegra hennes vacklande helsa.

Endast syster Agnes är sig lik. Det ser ut som om Vetterns friska vindar enkom för hennes skull smöge öfver klostrets ringmurar för att bevara färgen på hennes kinder och till hennes hjerta hviska en helsning från den yttre verld, hvilken ännu hägrar i hennes framtidsdrömmar.

För öfrigt går allt inom systerhuset sin vanliga gång. Pilgrimer och andra främlingar komma och fara, medförande sina underrättelser från främmande länder, hvarför man ingalunda är obekant med hvad der händer och sker.

Men hur man än deltager deri, till icke ringa omvexling med de enformiga göromålen inom klostret, så hvilar en hemlighetsfull förstämning öfver det hela. Det är en gemensam väntan som icke blifvit tillfredsställd, en saknad som alla dela, en fråga som man icke mera vill uttala. Då man sålunda under tystnad ser på hvarandra, vet hvar och en, att frågan utan ord innebär: »Hvar är broder Clemens och hvad har blifvit hans öde?»

Omedelbart efter det vikarius efter sitt besök i Vadstena återkommit till hufvudstaden, hade erkebiskopen låtit ditkalla Clemens. Sedan dess hade ingen sett och visste ingen något om honom, oaktadt alla efterforskningar. Alla vägfarande, såväl från närmare som fjärmare orter, tillfrågades, ty många, äfven romfarare, kände väl till den lärde munken, men under de senare begge åren hade förlorats alla spår efter honom.

En del, och deribland sjelfva brödrakonventet i Vadstena, förmodade att han blifvit som förr utskickad i något ärende, kanske till hans helighet sjelf — man visste ju huru så väl kungen som erkebiskopen hade sina utskickade till Rom för hvarjehanda vigtiga saker — andra trodde att Clemens fått följa sin åstundan att inträda i klostret på den heliga Agnes' berg i grannskapet af Zwoll, der patriarken Tomas a Kempis sysselsatte sig med författandet af uppbyggelseskrifter. Möjligen hade Clemens sjelf fått tillstånd att följa sin ifriga åstundan att till modersmålet öfversätta bibeln, i hvilket fall han dragit sig från

alla andra förhållanden, egnande sig åt det stora verket. Några trodde också att han blifvit utskickad för att tala mot de irrläriga i tyska orterna; men under allt detta låg en hemlig oro, som ingen vågade uttala.

Slutligen hade abbedissan tillskrifvit erkebiskopen för att få kännedom härom. Intet svar hade kommit, hvilket var underligt nog då frågan blifvit framställd af Vadstena mäktiga abbedissa; men samtidigt förspordes allmogens resning i Upland, och då under konungens frånvaro riksstyrelsen var främst öfverlemnad till erkebiskopen, kunde förklaras att der var vigtigare saker att tänka på än enskilda skrifvelser.

Syster Martha började likväl under denna fåfänga väntan på svar efter hand vakna upp, för att återtaga sin förra verksamhet, och i det hon så gjorde, skulle hon icke heller gifva sig, förrän hon fått visshet i saken, ty hemliga farhågor föresväfvade henne. Det var nämligen sådana, som under snart två år nästan hade förlamat henne. Skulle hon till sist uppröra himmel och jord, måste hon veta om hon genom sin angifvelse hade störtat Clemens i olycka, hvilken tanke började blifva henne outhärdlig.

Hur Martha så grubblade hit och dit, rann henne i minnet en dominikanermunk, som var hennes frände och tillförene kanske mera än frände, under begges ungdomstid ute i verlden. Hon visste att han hamnat i svartbrödernas kloster i Stockholm, hvarför hon nu tillskref honom och vid allt hvad heligt var besvor honom att säga henne allt hvad han kände om Clemens.

En dag kom också ett bref. Nu var det visserligen icke något så alldeles ovanligt, att bref ankommo till syster föreståndersken, som sjelf var skrifkunnig — men då portvakterskan framlemnade denna skrifvelse, såg hon tydligt, att syster Martha vexlade färg. Betagen af nyfikenhet kunde portvakterskan omöjligt låta bli att, sedan hon gått, vända sig om, då till sin ytterliga förundran hon såg syster Martha falla rak lång ned på sandgången, och brefvet — ja, det låg helt uppslaget bredvid henne. Hvilken märkelig underrättelse kunde det månne innehålla?

Portvakterskan skyndade naturligtvis till henne. Martha rörde sig icke och hur i all verlden skulle man få lif i henne? Om man bara hade en droppe vatten — nå, der kom lyckligtvis en af systrarne just som hon varit utskickad.

»Käraste syster Agnes», ropade hon, »skynda er hit, här står bara illa till — helgonen vete hvarifrån en så plötslig vanmakt kunnat komma — syster Martha brukar vara så stark.»

Det föll icke Agnes in att yttra någon förvåning eller göra en fråga, och en sådan behöfdes icke heller, emedan portvakterskan af sig sjelf gjorde alla förklaringar hon kunde finna på, allt under det Agnes hjelpte henne att upplyfta den sanslösa och försöka väcka henne.

»Syster Martha var ju nyss kry som vanligt, det slår aldrig felt att det icke var något i det der brefvet. Se der tag och läs, syster Agnes, ni som kan.»

Portvakterskan tog upp brefvet och räckte det åt Agnes, som snarare instinktmässigt än med afsigt kastade en blick derpå. »Brefvet är icke ställdt till oss», yttrade hon med tydligt bemödande att dölja sin hastiga sinnesrörelse, i det hon stack brefvet i den vanmäktigas tillslutna hand. »Oss tillkommer endast att bistå syster Martha, vi måste bära henne till sin cell.»

»Det måste vara ett riktigt olycksbref det der», mumlade portvakterskan med en granskande sidoblick på den unga nunnan. »I tyckes nog förstå hvad der är fråga om, I syster Agnes?»

Hon fick likväl ej något svar på sina spanande ord. Med förenade krafter lyckades det dem att upplyfta föreståndersken och bära henne in i cellen. Der återfick hon sansen och såg oroligt på de båda, som sysslade med henne, men gjorde sjelf ingen fråga och syntes först lugnare, då hon varseblef brefvet i sin egen hand.

Men då Agnes kom in till Richissa, slog hon armarne omkring henne och hviskade: »O min syster, Clemens försmäktar i dominikanernas djupaste fängelsehåla!»

2.

I hufvudstaden rådde stor oro, hvilken utbröt omedelbart efter konung Kristierns afresa till Finland i början af juli. Resans ändamål uppgafs vara ett tillämnadt tåg emot Ryssarne, men många undrade om icke snarare meningen var att ånyo kunna utpressa penningar af undersåtarne, ehuru vid en föregående beskattning utlofvats att ingen vidare sådan skulle ifrågakomma*. Då derför med rådets samtycke en ny gärd, den så kallade skeppsskatten, utskrefs, började folkets sinnen gripas af ovilja.

En del af rådet hade åtföljt konungen, under det erkebiskopen, herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna, med öfriga rådsherrar stannade hemma för att styra riket. Gärden skulle indrifvas af konungens fogdar, hvarför prelaten ej tog någon synlig del deri; men att det skedde med hans begifvande, låg nära till hands, då han sjelf samtidigt hade mottagit förläningen af Stockholms slott.

I sjelfva hufvudstaden blef han af denna anledning föremål för stor ovilja. Det hittills hemliga missnöjet började nu öppet vända sig mot den man, som kallade sig »Rikets förste» och, ehuru han, som det sades, hade sin nådige herres öra öppet för sig, så föga gjorde för rikets välstånd, åtminstone på det verldsliga området. På gatorna utströddes pappersremsor, å hvilka det stod skrifvet: »Erkebiskopen är en förrädare!»

Oberörd af hvad som föregick nere i staden, satt prelaten lugn på Stockholms befästade slott, hvarifrån han stiftade lagar och uppgjorde planer, hvilkas utförande han anförtrodde åt andra.

* Den ständiga penningförlägenhet hvari k. Kristiern befann sig och som tvang honom till åtskilliga utpressningar, föranledde honom äfven att göra ett djupt grepp i aflatskrämaren Marinus de Frenegos kassa. För att icke ådraga sig kyrkans straff, föregaf han ett tillämnadt tåg emot Ryssarne.

Silfverstolpes hist. bibliothek.

Sjelf visste han dock ganska väl allt hvad som tilldrog sig, icke allenast i närheten utan äfven öfver hela riket, intill det fördoldaste, hvarom hans hemliga kunskapare tillförde honom underrättelser. Hvad den outgrundlige mannen menade, det hade ännu ingen fullt genomskådat, icke ens Helmik, erkebiskopens vikarius och förtrogne.

Sjelfva Helmik häpnade öfver det oberörda lugn, hvarmed prelaten mottog den vigtiga underrättelse, som ett ilbud medfört, att upländingarne vägrat utgifva skatten och derför kommo tågande ned mot Stockholm. Samtidigt dermed gick ett rykte, att stadens borgare ämnade öppna portarne för de upproriske och förena sig med dem.

»Låt dem komma», yttrade herr Jöns Bengtsson kallt, »man skall veta att som sig bör taga emot dem.»

»På hvad sätt bör då mottagandet ske, om jag törs spörja derom, ers nåde?»

»Jag ämnar tala till dem från burspråket. Man lugnar bäst sålunda de upprörda sinnena.«

»Men de komma för att anklaga icke allenast konungen, utan troligen ers nåde sjelf.»

»Just derför vill jag höra deras fordringar.»

»Tillåt mig erinra, att när bonden har fattat ett beslut, vet han hvad han vill, och när han börjar tala, säger han ut allt hvad som ligger honom på sinnet. Han ger sig för öfrigt aldrig för en makt, som icke är större än hans.»

»Ni har rätt, Helmik. Äro bönderna stridslystna af sig, så kunna vi också mäta våra krafter med hvarandra — slottet är starkt befästadt.»

»Men om sjelfva staden öppnar sina portar för dem? — Dessutom säger man att upländingarne endast äro en förtrupp för dem, som komma efter från Helsingland och Gestrikland.»

Prelaten svarade icke härpå.

»Ers högvördighet må veta», fortfor den ifrige vikarius, »att öfver hela landet gäser en oro, som endast kan hämmas genom öfvermakt eller eftergifter. Vore det icke på tiden att sända budkafle till edra vänner och fränder,

herr Erik Nilsson på Djursholm, herrar Magnus Gren och Erik Axelsson —»

»Ha» — afbröt erkebiskopen, otålig öfver de opåkallade råd som gåfvos, »ser man sig ur stånd att öfvervinna bondhopen med de stridskrafter som finnas, i förening med kyrkans makt och myndighet, så får man göra de eftergifter ni förespår.»

»Verkligen? Men huruvida —»

»Naturligtvis», afbröt ånyo prelaten, »får man inställa hela den sista utskrifningen. Det kan icke heller nekas att den är sträng, till och med stridande mot gifna löften och förbindelser.»

»Men ers nåde har ju sjelf gått in på konungens förslag — vår nådige herre Kristiern skall minsann icke efterskänka ett öre af den redan utskrifna beskattningen.»

»Derför gör man eftergiften utan att tillspörja honom.»

»Utan att tillspörja konungen?» upprepade Helmik i yttersta förvåning.

»Ja. — Sedan får man söka att medla emellan konung och folk. Det är för öfrigt prestens pligt att så göra.»

Vikarius slöt till hälften sina ögon och gjorde en medgifvande bugning. Derefter återtog han: »För mig synes det som skulle konungens vrede komma att drabba just ers nådes dyrbara person. Åtminstone skall man främst fordra räkenskap af den, i hvilkens hand ansvaret för rikets styrelse är lagd — såvida nämligen att man vågar antasta kyrkans mäktiga öfverhufvud.»

»Och om man så gör, kan jag bära också detta.»

Vikarius teg nu, emedan han behöfde tid för att reda de tankar, som korsade sig i hans hufvud, då han började förstå meningen som dolde sig under prelatens djupa planer. Han var dock alltför klok att uttala hvad han trott sig förstå, väl vetande att hans höga förman icke tyckte om att blifva genomskådad. Derför skyndade han att byta samtalsämne, under det herr Jöns sjelf bekymmerslöst ordnade några handlingar på bordet.

»Har ers nåde försport något angående den halsstarrige affällingen hos dominikanerna?»

»Ni menar Clemens — ja, jag har talat vid honom.»

»Talat vid honom?» utropade Helmik, »har Clemens verkligen fått företräde inför ers nåde? Då förmodar jag han icke drog i betänkande att komma fram med sina kätterska åsigter — han besitter icke så litet mod.»

»Jag tillstår, att vi hade en skarp dust med hvarandra», svarade prelaten, »men efter detta samtal blef min tanke om honom besannad. På samma gång jag förvånades öfver den djerfhet, hvarmed han vågade angripa våra lärosatser, såsom de der sätta heligheten i former, i ceremonier och yttre handlingar, så kan jag ej undgå att känna en viss aktning för de stora tankar, som vilja bana väg för ett mera verkligt lif i kristendomen. Jag aktar den kraft, med hvilken han vill strida för hvad han antar vara rätt, om man än kan småle åt den hänförelse, hvarmed han är villig att möta alla faror. Jag endast beklagar att alla dessa gåfvor skola varda förspilda, om han icke i tid vill låta rätta sig.»

»Ers vördighet har då haft tålamod att höra på honom utan att vidare stötas af hans Hussitiska åsigter? Mig synes som — om han slipper lös — han icke skulle akta för rof att rent af uppträda såsom reformator. Ligger då ingen fara deri?»

»Ni brukar vara en slug man, Helmik, men nu hör jag att ni icke inser min mening», yttrade prelaten med ett öfverlägset löje, »ni glömmer att vinnandet af ett mål helgar medlen dertill. Ni låter er ledas af den oomkullkastliga pligten att stå stilla inom föreskrifna former, utan att ens våga låta den fria tanken sväfva derutöfver. Jag har icke sagt, att jag gillar Clemens' åsigter — dertill står jag alltför högt öfver hvarje tvifvel om vår kyrkoläras fasta grund — men jag ser det stora äfven hos en motståndare och skyr icke något medel för att vinna honom.»

»Jag borde förstå att skulden var min, om jag ej rätt uppfattade meningen», yttrade Helmik ödmjukt, »ers nåde, som ser tingen i större ljus än andra, skall icke taga miste om målet. — Sjelfva affällingen kan bli nyttig; men på hvilket sätt?»

»Han behöfver verksamhet och sådan skall han få, så snart han dertill befinnes lämplig.»

»Tror ers värdighet att han någonsin skall blifva det? Man har länge nog pröfvat honom på flerehanda sätt men funnit det vara förgäfves.»

»Han är ett brushufvud, som behöfver stäfjas, och detta bör han lära sig att inse, åtminstone nu under sjelfbetraktelserna i dominikanernas tysta fängelse. Gör han det, får man ha öfverseende med hans förra förvillelser.»

Helmik teg åter. Han började förstå äfven prelatens öfverseende med den tredskande Clemens.

»Ni har ju sjelf, Helmik, talat om hur man vågar höja röster emot kyrkan, som håller folket i mörker och okunnighet. Man anser Sveriges erkebiskop så upptagen af verldsliga sträfvanden, att han icke egnar tillräcklig uppmärksamhet åt kyrkoväsendet, som tarfvar förbättring. Det är icke mera nog med kyrkornas prydande, man fordrar mera undervisning af presterna. Det är icke nog att munkarne inom klostren samla lärdomens skatter, de måste meddela dem åt folket. Så der talar man, ni har sjelf en gång framkastat något dylikt och jag har beslutat gå dessa önskningar till mötes.»

Vikarius stod tyst utan att ens höja sina beslöjade ögon.

»Jag har icke glömt den gamle Philippus i Sigtuna och hans välmenande råd», återtog prelaten, »han oroades mycket öfver vår heliga moder kyrkan, som han ansåg mera än förr vara tyngd af flerahanda missbruk. Jag kan icke neka, att det ligger en viss sanning deri, och jag vill se till, att man må rensa agnarna från hvetet för att åter höja kyrkan till hennes forna sanna storhet.»

»Ja — det vore ju värdigt en Jöns Bengtsson Oxenstjerna!» yttrade Helmik. »Den fromme priorn hade stora förväntningar på ers nåde — jag vill minnas att han anförtrodde eder sin skyddsling Clemens — förmodligen såsom den der en gång skulle bistå —»

»Jag åtog mig intet ansvar i afseende å Clemens», afbröt erkebiskopen, »men jag har insett klokheten af den

gamles råd — om icke för annat så för att sysselsätta oroliga sinnen — tiden att vidtaga några reformer är nu för handen.»

»Huru långt ämnar ers högvördighet gå?» frågade den nyss bugande vikarien, som nu höjde sina ögon, hvassa som sylar. »Vårt stora helgon Birgitta lät utarbeta en svensk öfversättning af bibeln — jag förmodar det är vår unga reformators mening att få afskrifva densamma?»

»Det är snarare hans mening att få göra en ny öfversättning till modersmålet — han besitter nog förmåga dertill.»

»Den heliga boken skulle således sättas i folkets händer?» Helmiks ännu hvassa och irrande blick hvilade på erkebiskopen, som dock ej lät sig bekomma utan lugnt nedsatte sig i karmstolen. Då återtog Helmik det underdåniga sättet och tillade med sitt glatta leende: »Naturligtvis förstår vår lärde primas att bäst bedöma, huruvida det är lämpligt att låta menige man ransaka skrifterna.»

Prelaten lät sig ännu icke förargas af den spetsiga mening, som röjde sig under hans underordnades skenbara vördnad. Han svarade kallt: »Ni behöfver icke vara rädd, Helmik, för den heliga bokens utlemnande. Hvad som kommer att få läsas skall stå under presternas uppsigt. För öfrigt kommer man icke att gå hastigt tillväga — och börja med något af evangelierna.»

»Jag förstår — några oskadliga kapitel.»

»Egentligen skola predikanter utsändas för att upplysa och leda folkets sinnen —»

»Goda predikanter», inföll Vikarius, »likväl för kyrkan oskadliga?»

»Som ni säger», medgaf erkebiskopen, »men det måste vara lif i deras predikningar. Det är en viss eld, till och med något fanatiskt hos Clemens, som drar folket med sig. Just en sådan predikare behöfva vi.»

»Men hans kätterska åsigter — han skyr ju icke ens att klandra aflatskrämeriet —»

»Sina egna åsigter får han tills vidare hålla inne med», yttrade prelaten och tillade med en stolthet, såsom kunde

han befalla icke allenast öfver menniskors handlingar, utan äfven öfver tankar och meningar. »Det der har jag sagt honom — det tillhör för öfrigt vilkoret för hans befrielse ur fängelset — han måste lära sig inse, åtminstone till det *yttre* erkänna den romersk-katolska kyrkans företräden framför alla villoledande läror.»

Ett sarkastiskt leende krusade Helmiks tunna läppar. »Det vore ju lyckligt om ers värdighet kunde bibringa honom dessa åsigter. Han åberopar sig dock på de första lärjungarnes enkla lära, särdeles de evangeliska Johanneskapitlen, såsom stöd för sin tro.»

Prelatens tålamod började taga slut. Han slungade på sin vikarius en af dessa skarpa blickar, som lät denna förstå att det var nog med invändningar. »Hvad vill då i sjelfva verket den der munken?» utropade han. »Är icke vår heliga lära just den apostoliska? Man har indelat den i former för att få en enhet och en fast byggnad på *det hälleberget Petrus*. Denna kyrka med sin tusenåriga tradition skall bestå, då alla nya läror splittras i olika meningar. Den skall bestå derför, att den behersk ar folken med sin obevekliga makt öfver alla samveten. Allt detta har jag förklarat för den tredskande munken och det må vara nog! Jag är föröfrigt säker han skall betänka sig på de fördelar jag har bjudit honom.»

Helmik bugade sig djupt utan att afgifva något vidare svar.

Prelaten tycktes emellertid hafva väntat det. Han tillade derför: »Det der får ni ytterligare förklara för honom, Helmik. Jag ämnar just sända er till honom med förnyande af mina tillbud.»

»Och om vilkoren icke antagas?»

»Så — ja, då kan ni säga honom, att jag har tagit kännedom om dessa hans skrifter. Det är åtskilligt deri, som icke är utan värde — ja, säg honom det! — För öfrigt får han framtiden för sig, det vill säga löfte att, när lämplig tid kommer, få tala fritt.»

»Den tiden är naturligtvis ganska aflägsen, men —»

»Hvad tiden bär i sitt sköte, veta vi icke», afbröt

prelaten. »Skola de knotande icke lugna sig, irrläraine icke qväsas så — får man tänka på att införa *inqvisitionen* —»

Helmiks ögon vidgade sig; men som vanligt yttrade han icke hvad han tänkte om de ord, som någon gång förrådde hvad som hvälfde sig i djupet af den hersklystne prelatens själ.

Redan hade erkebiskopen vändt sin uppmärksamhet till handlingarna, som lågo framför honom på bordet, i mening att företrädet var afslutadt. Men ännu qvarstod vikarius.

Om han icke var nöjd med uppdraget som gifvits honom, eller om han ännu hade flere meddelanden att lemna, alltnog, efter något betänkande frågade han om tiden tillät att få yttra några ord vidare.

Likgiltig, eller snarare trött, nickade prelaten utan att se sig om.

Helmik var vah dervid, väl vetande att så snart han hittade ett ämne som berörde hans förman, dennes intresse vaknade, och hade detta alltid varit en vägledning, då han ville utforska erkebiskopens tankar eller åsigter, utan att dessa blifvit uttalade.

»Jag har haft budskap från Vadstena», började han. »Gamle Haquinus, den ende af bröderna som är fullt tillförlitlig, är sänd från Martha, syster-föreståuderskan, och jag har fått upplysning om åtskilliga saker.»

Intet yttrande förrådde om orden ens blifvit hörda, men Helmik fortsatte:

»Som ers nåde nogsamt vet, har alltid tillförene utgått budskap, förordningar och till och med nådesvedermälen till såväl klostrets underlydande som grannar och vallfärdande. Med ett ord, man har gifvit föredömen och stiftat lagar, som varit både nyttiga och verksamma —»

Prelaten gjorde en otålig rörelse, trött vid denna utförliga beskrifning öfver saker som han kände förut. Men icke heller nu lät vikarius sig afvisas.

»Som ers nåde vet», fortfor han, »har under de sista åren intet dylikt försports ifrån Vadstena. Det har varit

som en domning öfver hela stiftelsen, nästan som vore den död och begrafven. Likväl äro tiderna oroliga, vi behöfva allt bistånd för att lugna och beherska sinnena. Jag har emellertid nu fått lösning på gåtan.»

»Nå — och vidare?»

»Af Vadstena-bröderna begär man naturligtvis ingenting», fortsatte Helmik, lifvad af sin egen beskrifning. »En stor del af dem äro beskedliga nöt, som förutom sin eviga psaltar-läsning föra ett makligt lif, och de andra som duga till något, det vill säga de som hafva »hufvud», äro fördjupade i sitt bibliothek, möjligen kan en efterverld få nytta af deras visdom och samlade lärdomsskatter; att på annat sätt taga del i verldshändelserna bry de sig platt intet om. Systrakonventet är det verksamma; men dess närvarande öfverhufvud, fru Ingeborg, förhåller sig stilla. Måhända kommer sig detta deraf att hennes frände på tronen en gång har lurat henne till farliga eftergifter. För öfrigt är hennes tid snart ute, och det är egentligen föreståndersknn, den kloka Martha, som varit så förvånande overksam. Första gång efter, som sagdt, två år, har hon nu låtit höra af sig.»

»Är det något ärende af vigt och betydenhet?»

»Egentligen enskildt, ers nåde. Hon har haft något meddelande från en svart-broder, som till henne förrådt hemligheten af Clemens' vistelseort. Hon är svårliga bekymrad, hardt nära färdig att röra upp himmel och jord för att befria Clemens ur »så fasligt ett fängelse», som hon uttrycker sig.»

»Och dessa Marthas bekymmer taga er så djupt? Ni brukar ej vara så lättrörd, ni Helmik?»

»Martha Ifversdotter — föröfrigt af Bjelkeslägt, fastän fadren var af låg härkomst — är en ganska vigtig person, ett klippt och skuret priorinna-ämne; hon kan blifva nyttig. För närvarande har hon stor hjertesorg, — så nunna hon är, har hon ju ett hjerta — och för öfrigt hela Vadstena kloster, systrar och bröder, sakna sin herde, som de kalla den store predikaren. De taga sig så grufveliga öfver den

pina honom vederfares, att de vilja offra allt, intill sjelfva deras själars frälsning, för att befria honom.»

»Nå», yttrade prelaten med en föraktlig åtbörd, »man har ju gått deras ömma böner i förväg. Clemens' befrielse beror numera på honom sjelf — hvad är så vidare att orda om den saken?»

»Värdes dock höra på med tålamod, ers nåde! Ett *item* följer nämligen sjelfva nådeansökan.»

»Vidare!»

»Syster Martha, som säger sig frambära sjelfva fru Ingeborgs förbön, har dock för sin del tillagt ett råd: att om den käre brodern blir befriad från fängelset, han måtte försändas till främmande orter, åtminstone tills vidare, framför allt *icke* till Vadstena.»

»Icke? Han behöfde väl främst der predika till lifs den, som ni säger, numera döda orten.»

»Det tyckes, ers nåde, såsom vore Clemens på mer än ett sätt en farlig person. I Vadstena farlig för mer än en af de fromma systrarna — enligt Haquini muntliga utsago — alltifrån syster-föreståndersken sjelf intill hennes medtäflerska om den en gång ledig blifvande krumstafven — syster Richissa —»

»Richissa?» upprepade prelaten och vände sig om, »syster Richissa — skulle hon — hvad menar ni egentligen?»

»Der har vi klämmen», tänkte vikarius inom sig, men slöt genast sina ögon, innan ens en glimt af hans lurande blick blef synlig. »Ja», sade han långsamt, »det har ju förefallit ett och annat inom det fromma systrahuset — sjelfva syster portvakterskan har haft åtskilligt i den vägen att förmäla — enligt hvad Haquinus säger —»

»Hvilka historier talar ni om?» frågade erkebiskopen häftigt. »Har då något händt, något som — skulle Vadstena, sjelfva moderklostret för vår h. Salvatorsorden hafva låtit något komma sig till last?»

»Bevars nej, intet så, ers nåde, ingenting egentligen blottställande klostrets anseende. Det skulle endast vara den stränga Martinus V, hvilken insåg olämpligheten af

de s. k. dubbelklostren, som härvidlag skulle hafva något att anmärka — sådant skulle för öfrigt taga döden på den fromma fru Ingeborg, hvarför man ej heller låter slika dåraktigheter komma till hennes kunskap.»

»Så säg då ut, menniska! Hvad är det angående nunnorna och deras syndfulla dårskap? — Jag tyckte ni nämde någon särskild —»

»Visserligen, ers nåde», jag nämde syster Richissa.»

Nu, liksom händelsevis, höjde vikarius sina ögon.

»Ja, så var det, ni nämde verkligen Richissa — är då också *hon* delaktig i slika äfventyr?»

»Ah, inte egentligen — bevare oss, inte hon, den förnäma helgonlika nunnan! Haquinus tror i det hela, att det endast är Marthas egen svartsjuka, som uppfunnit något ditåt.»

»Svartsjuka? — För hvad?»

»Det grundar sig egentligen från det der olyckstillfället, då Martha på eget bevåg höll på att hungra ihjel den der unga nunnan. Det vore ju mensklıgt om sjelfva den stränge Clemens fattades af deltagande vid hennes åsyn, hvarför hon —»

»Vid hennes åsyn? Vidare!» upprepade prelaten med en otålighet, som kom Helmik att endast liksom droppe för droppe fylla den bägare, han med sina ord räckte honom.

»Man vet ju icke huruvida den unga nunnan sjelf hade förnimmelse af hvad som tilldrog sig i fängelset, der hon låg försänkt i dödens dvala, då man kom för att väcka henne till lifs.»

»Hvad tilldrog sig då?»

»Clemens — asketen glömde sig sjelf och hela sitt ordenslöfte, glömde att mensklıga öron kunde höra honom, då han talade till henne — henne som han ansåg för död.»

»Han vågade tala —»

»Ja, om sin kärlek. En kärlek som skulle öfvervinna sjelfva döden, som skulle följa dem till ett annat land, der inga eder mera bunde dem, — hvad säger ers

vördighet om ett dylikt förbund emellan en munk och en nunna.»

En skarp blick ljungade ur prelatens ögon.

»Man har dock icke sagt att hon, den unga nunnan delade förbrytelsen? — Men hur vet ni allt detta, Helmik? Hvem har kunnat förtälja er hvad som tilldrog sig dernere — i fängelset?»

»Vi hafva ju bikten, ers nåde, denna makt som binder och beherskar på samma gång den gifver tröst och absolution. Sjelfva Martha, den starka och okufliga, skulle hafva dukat under för vissheten att hon genom sin angifvelse hade störtat Clemens. Naturligtvis hänfördes hon af svartsjuka — men genom biktens sakrament kunde broder Haquinus gifva henne tröst.»

»Och Richissa», frågade prelaten, medan det föreföll som vore han åter upptagen af handlingarne på bordet, »har också *hon* biktat?»

»Hon har icke samma biktfader som syster Martha. Fru Ingeborg undviker sjelf all ransakning, som kan bringa hennes kloster i vanrykte. — Befaller ers nåde att jag redan i dag meddelar Clemens möjligheten af hans befrielse?»

Prelaten svarade icke strax. Under det han fortfarande var sysselsatt med sökandet bland sina papper, yttrade han likgiltigt: »Det brådskar icke — den förmente asketen behöfver ännu tid att tänka på sin förbrytelse.»

Vikarius svarade endast med en bugning, hvarefter han aflägsnade sig.

Han gick långsammare än vanligt utför den vinkelformade trappan, som ledde från erkebiskopens enskilda rum. Under tiden öfvertänkte han samtalets gång och hvad han derunder hade inhemtat.

»Således», mumlade han, »en funnen svaghet hos den store mannen! Om än i all ärbarhet, har icke han, och minst *han*, rättighet att med jordisk kärlek älska och dertill en vigd nunna — månne herr Jöns har glömt att hon är kung Karls dotter? Man får väl påminna derom, när det gäller att ärfva fru Ingeborgs krumstaf, ty *den* bör

ovilkorligt Martha få. — För öfrigt är Jöns Bengtsson Oxenstjerna sig lik: löften som gifvas utan att fyllas, allt för vinnandet af makt och välde. Först undanröjde han Karl Knutssons anhängare, derefter underblåste han missnöjet med Kristiern, som kanske skall vidtaga någon våldsam åtgärd mot honom sjelf. Derigenom skall folket lära sig inse att *han*, erkebiskopen, lider för deras skull — det är ju han som försvarat dem — se der medlet att vinna folkets erkänsla och tillgifvenhet. Om konungen vågar förgripa sig på kyrkans öfverhufvud, skall man ju gå man ur huse för att rädda honom och strida för honom, prelaten-martyren!»

3.

Det dröjde icke länge förrän Helmiks underrättelser besannades.

De församlade upplandsbönderna tågade mot hufvudstaden, der den 4,000 man starka hären lägrade sig på Brunkeberg, hvarifrån deras utsedde sändebud begåfvo sig ned till staden.

Borgarne hade med afsigt icke stängt portarne, hvarken den, som ledde från Norrmalm till Helgeandsholmen, eller den på andra sidan, och då icke ens vindbron var uppdragen, tycktes sjelfve herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna vilja lemna dem vägen fri upp till slottet.

I närvaro af de öfriga hemmavarande rådsherrarne mottog dem erkebiskopen för att spörja om deras förehafvande och hvad meningen vore med deras ankomst.

Bönderna utforo då i beskyllningar mot biskop Jöns, »som höll med konungen, hvilken genom dryga och olaga skatter ville dem platt förderfva.» Derefter förklarade de, att nu voro de komna att fordra det sista påbudets återkallande.

Erkebiskopen talade fogligt till dem och lofvade å sin nådige herres vägnar att ingen vidare skatt skulle komma i fråga, utan skulle denna s. k. skeppsskatten vara den sista.*

Men bönderna fortsatte i skarp och bestämd ton, förklarande, att de hade så många olagliga skatter tillförene utgjort, att de hade litet igen och för hvarje beskattning hade dem blifvit lofvadt att intet vidare skulle af dem begäras. De ville hällre dö än flera sådana skatter utgöra.

Derefter uttalade de helt frimodigt sin anklagelse mot herr Jöns, »att hafva indragit den främmande konungen i riket, utan att derefter bemöda sig städja deras nådige herres begär att suga penningar ur landet.»

Det låg likväl i prelatens beräkning att icke låta sig förargas af de djerfva orden. Han lofvade att skrifva till konungen för att begära eftergift samt dertill ställa saken så, att uppresningen skulle dem icke tillräknas, om de nu ville stilla sig.

Den på Brunkeberg qvarvarande hopen nöjde sig dock icke med de löften deras sändebud erhållit. Mangrannt gingo de till slottet, men hejdades när de sågo erkebiskopen träda ut på »burspråket»** för att på eget bevåg offentligen förkunna dem frikallelse från hela den påbudna gärden. Först då lugnades bönderna, hvarefter de tågade hem och det blef tyst i staden.

Men inom hus församlade sig borgarne i undran och förbidan hvilka följder häraf månde blifva, ty mycket förvånades man öfver den myndige herr Jöns Bengtssons handling emot »råd och råds råde». En del trodde att han låtit skrämma sig af böndernas resning, andra åter menade att han fruktade hvarken folk eller konung. Herr Jöns visste sig nog stå så väl hos sin nådige herre, som för

* Vid den s. k. skeppsskatten, som utskrefs öfver hela riket, skulle hvar skattebonde utgöra 12 öre (1½ mark), hvar landtbo, kyrkans ej undantagna, 6 öre, hvar borgare hälften af den årliga skatten. *Styffe. Skand. Nordens historia.*

** Ett slags altan, hvarifrån konungen brukade tala till folket.

öfrigt visat stor eftergifvenhet och följt hans råd, att han i förlitan derpå kunde våga att handla såsom han gjort.

Att likväl prelaten inom sig rufvade på att för andra gången resa sig emot en konung — nu den som han sjelf inkallat i riket — derpå tänkte ännu icke någon.

Emellertid skref erkebiskopen till konungen om den timade tilldragelsen, och huru illa underrättelsen mottogs visade sig snart, då Kristierns flotta, så fort sig göra lät, blef synlig i Stockholmsskären. Han hade nämligen genast efter brefvets ankomst lemnat Finland.

När den i sin konungsliga makt förnärmade Kristiern likt en stormvind återkom till Sveriges hufvudstad, mötte honom oförskräckt den stolte prelaten. Ingendera af dem ville vika, lika stolta och lika hotande stodo de båda »såsom tvenne åskmoln emot hvarandra», enligt hvad krönikorna förmäla.

Den i hög grad vredgade konungen förebrådde erkebiskopen, »att hafva handlat tvärt emot de föreskrifter honom gifvits, då det före afresan blifvit honom uttryckligen förbjudet att göra några eftergifter.»

Erkebiskopen försvarade sig med förklaringen, »att då det visat sig vara stort missnöje i landet, det ej varit rådligt genom utöfvande af en ny beskattning trotsa de upprörda sinnena.»

»Den gjorda eftergiften är ett farligt exempel för öfriga orter i riket», utbröt konungen, »och det är ni, fader erkebiskop, som gjort allmogen olydigan.»

»Sådant hafver jag aldrig haft i min akt», svarade erkebiskopen med ett lugn, som icke ens gaf vika då konungen hotade att skilja honom från befälet öfver Stockholms slott.

Samma hot talade ur djupet af prelatens blick, då han svarade de märkliga orden, att om slottet toges från

honom af konungen, skulle denne icke behålla Sveriges krona till mårtensmässan.*

Man trodde att Kristiern nu först insåg den fara, som hotade honom, att möjligen träffas af samma öde som den fördrifne Karl Knutsson.

Prelaten hade blifvit honom öfvermäktig och konungen ansåg stunden vara kommen att betaga honom den verldsliga makt han innehaft såsom främst i riksstyrelsen. Men å andra sidan vore ock farligt angripa den af kyrkan beskyddade erkebiskopen.

Kristiern visste sig dock stå väl hos den helige fadren i Rom. I förlitan derpå lät han bemäktiga sig erkebiskopens person och sammankallade rådet, inför hvilket herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna anklagades »icke allenast att hafva handlat mot konungens förbud, utan äfven såsom anstiftare af böndernas uppresning.»

Måhända hade den maktlystna prelaten redan förut ibland rådet ådragit sig fiender, eller ock var det af undergifvenhet för konungen som de rättade sig efter dennes vilja, alltnog, de tolf församlade rådsherrarne — bland hvilka dock ingen andlig var närvarande — ansågo »att de åtgöranden, för hvilka erkebiskopen tilltalades, kunde hafva kommit riket till stort förderf», hvarför de tillstyrkte, »att konungen skulle taga honom ifrån slottet och hålla honom i förvar, till dess hans sak kunde behandlas af hela rådet.»

I tornet Kärnan, der för sex år tillbaka prelaten-riksföreståndaren tog den öfversta kammaren till sin bostad, för att derifrån kunna blicka ut öfver hufvudstaden i det rike han beherskade, der insattes han nu såsom fånge.

---

* Historiskt.

Men den beräknande mannen lät sig ännu icke kufvas. Han förhöll sig lugn och, som det föreföll, foglig och till och med eftergifven. Genom sin vikarius meddelade han Upsala domkapitel fullmakt att under hans frånvaro förvalta hans embete.

Ehuru bevakad hade han tillåtelse utfärda och mottaga bref och budskap, hvarom vittnar den märkliga skrifvelse han sände till Almarstäk, deri han förmanar besättningen, att om hans nådige herre, konungen, skulle komma för att intaga slottet, det till honom utan motstånd skulle uppgifvas.*

Hade prelaten möjligen trott att genom denna sin medgörlighet återvinna den mot honom förr så eftergifne konungen, lyckades det dock icke. Kristiern satte sig verkligen i besittning af Almarstäk, men prelaten förblef fången i Kärnans tornkammare.

---

* Erkebiskop Jöns till sina svenner och tjenare på slottet Stäket, med anledning af hans arrestering.

(Skrifvet i Stockholm före medlet af augusti 1463.)

Wij Jenis med Gudz nadh erchebiscop i Upsala oc Suerigis förste helsom ider Lasse Nilsson Swen Niellsson Pawal Olfson oc alla wara troa tyænara som pa Stækit liggiæ kerliga med Gudh. Kære wæner epter thet wor nadige herre hauer faeth nagon owilie till oss swo att wij æra her hindrade oc kunnom ey nu sielffue i wor egen persone komma till ider, thy bidie wij ider hardeliga bywda oc pa all tro wij till ider sætie högliga formanom swo prompt i welen witæ then helge kyrkies wort oc idert egith betzste oc bestand, thet i i enga matta saeten ider till wern amothe wor nadige herre kongen eller nagen hanss hwo the helzt kunna wara oc sendom wij ider wor Canceller oc wor tyænare Jeppe Jwte at the ider ytermere wndewise pa wara wegne thy magen i them fulkomliga tro likerweis som oss sielfue. Oc på thet at all æriude blifue thers ytermere bewarat tha haua wij bidet oc betroth erligh oc welbyrdigh man her Magnus Gren wor kære godha wen at han med sina tyænere bliffue ther wppe med ider om nagre ther wor nadige herre eller hans nades goda men wille wara amothe at han oc i then trolige affwærien wij forwitom oss med wor nadige herre kongen oc herr Magnus Green at thet scal wara then helge kyrkie oc oss utan all forfengh uten i welen ther sielffue forspilla oc göra amote wort budh till then helge kyrkies wort oc idert forderff thy bewiser ider her swo wdinnan som wij ider fullkomliga wel tiltro.

Original i Riksarkivet

Likväl skulle målet vinnas, om ock på ett annat sätt.

Ehuru den befästade biskopsgården godvilligt öppnat sina portar för konung Kristiern, hade denne medfört en beväpnad styrka, hvarigenom folket trodde sig förstå det han med härsmakt ville bemäktiga sig erkebiskopens gård och i följd deraf fråntaga honom allt välde. Samtidigt dermed spridde sig ryktet om erkebiskopens fängslande på Stockholms slott. Då vände sig hatet mot konungen ensamt.

Prelaten, som man kort förut hade beskylt, »att hafva dragit ofärd öfver landet», honom trodde man sig nu hafva missförstått. Herr Jöns hade ju tvärtom visat, att han velat skydda folket, velat stå på böndernas rätt, då han fört deras talan inför konungen. Derför — så trodde man nu — var det för deras skull han satt såsom fånge i den främmande konungens våld.

Han var sålunda en martyr för deras frihet och för honom ville och borde man derför offra sin sista skärf, sitt blod och sitt lif, ty man måste befria honom!

Den spanande Helmik lyckades att i hemlighet bringa erkebiskopen underrättelser om uppländingarnas förnyade resning och ändamålet dermed. Beräkningen att för sig vinna allmogen hade således lyckats.

Redan aftonen före den helige Bartolomæi dag kunde prelaten från sitt torn höra sorlet af den ankommande bondhären, hvilken i hast satte sig i besittning af Norrmalm och Helgeandsholmen. Girigt lyssnade han till bullret, som i nattens mörker lät honom förstå huru bönderna försökte bryta upp Norreport, och hans hjerta slog nästan i takt med stormklockan, som kallade borgarne till försvar.

Krönikorna berätta huru: »arla söndagsmorgon, när det ringde till mässa i Stockholms kyrkor, väpnade sig konungens män och de danske riddarne, liksom äfven många svenskar, hvilka alla spände om sig sina blanka harnesk. Så öppnades stadsporten och det kungliga baneret syntes ila öfver bron mot Helgeandsholmen.»

Sådan var den syn som visade sig för erkebiskopen; men den sjelf stridslystne mannen var alltför van vid kampen på ett slagfält, för att han skulle förskräckas för det vilda tumult, som uppstod då bönderna drefvos tillbaka från porten.

Hur tappert dessa än försvarade sig, måste de dock i brist af dugliga anförare gifva vika för den skarpt beväpnade riddarskaran. En del drogo sig tillbaka till Brunkeberg, dit de följdes af konungen och hans män, medan de som dröjde qvar på holmen blefvo offer för det ohyggliga blodbad, hvilket i historiens häfder fästat den mörkaste fläcken vid en svensk riddares, Ture Turessons, namn. Det var han som ledde striden eller, rättare sagdt, slagtandet på Helgeandsholmen. Många föllo på gatorna, andra i husen och till och med de, som tagit sin tillflykt i Helgeandshusets kyrka, nedhöggos.

Först vid aftonsången den olycksdigra söndagen gaf konungen befallning om blodbadets upphörande.

Efter den hårda striden på Brunkeberg hade nämligen konungen till sist på rådets förbön benådat återstoden af den splittrade bondehären.

Kristiern förkunnade då allmogen sin eftergift och vänskap, sedan de väl antvardat honom sitt baner, ånyo hyllat honom och lofvat utlemna hufvudmännen för resningen samt förbundit sig utgifva den äskade skeppsskatten.

Efter fyllandet af dessa dryga vilkor fingo bönderna draga hem. Men med tunga hjertan qvarlemnade de sina höfvidsmän, hvaribland främst nämnes Johan Lindorm, hvilken jemte de öfriga åtta steglades på Brunkeberg.

Efter det misslyckade företaget till erkebiskopens befriande började tålamodet svika honom. Likväl mindre af deltagande för offren än af vrede öfver de hårda vilkor, som förelagts dem, beslöt Jöns Bengtsson Oxenstjerna

att visa huru han, fastän fången, egde en makt som icke kunde betagas honom, nämligen *kyrkans*.

Genom vikarius beredde han sig tillfälle att protestera mot sitt häktande och anbefalde bannlysning öfver stiftet.

Då kyrkorna stängdes, blef stämningen än mera dyster öfver hela Uppland. Man hade icke mera tillgång till mässan och andra kyrkliga ceremonier, barnen fingo ej döpas och de döda måste jordas i tysthet, åtminstone utan klockringning.

Der gick som en dof brusning genom folket; djupare grodde hatet till den utländske konungen och klarare strålade martyrens krona omkring den fångne prelatens hufvud.

4.

Ryktet om hvad som föregick i hufvudstaden och dess omnejd hade snart hunnit till Vadstena.

Det var något oerhördt att förgripa sig på en kyrkans så högt stående person som Svea rikes erkebiskop, och man började nu först känna den konungs makt, som slikt hade vågat.

Men hvad herr Jöns Bengtsson personligen beträffade, var det ej många, förutom uppländingarne, som hyste något särskildt deltagande för honom. Det var för öfrigt inom riket mera för embetets skull, än för herr Jöns sjelf, man greps af harm öfver konungens dåd.

Inom klostret i Vadstena var det likaledes kyrkans primas man vördade och mindre prelaten sjelf.

Hos bröderna hade i allmänhet den myndige biskopen ingifvit mera fruktan än tillgifvenhet. Systrarna, ehuru i åtskilliga fall af olika tankar och känslor, hade dock alla blifvit förbittrade öfver den för dem oförklarliga hårdhet, herr Jöns visat gent emot Clemens, den af dem alla så högt värderade brodren-predikanten.

Portvakterskan, som lyckats taga reda på innehållet i det hemlighetsfulla brefvet, hade ju icke dröjt meddela dess sorgliga underrättelse till en och annan af systrarna, från hvilka det så småningom spridt sig till alla de öfriga. Der fans icke en bland dem, som ej förstod att det var herr Jöns sjelf, som öfverlemnat Clemens till de fruktansvärda dominikanerna. Ehuru han var en så högt stående kyrkans man, var det på långt när ej fritt att de fromma systrarna inom sig menade, att han för denna sin hårdhet förtjenade sin egen fångenskap.

Fru Ingeborg ville icke klandra sin frände konungen, hvilken vid ett förnyadt besök i Vadstena ej hade sparat på lifliga försäkringar, att med första upprätta det af konung Erik förordnade prestkollegiet till hållande af mässor för drottning Philippas själaro.

Martha åter, som förgäfves hos herr Jöns sökt utverka den fångne Clemens' befrielse, hade just begagnat tiden under prelatens egen fångenskap för att genom abbedissan hos konungen utverka befallning direkte till dominikaner-priorn om Clemens' utlemnande. Att fru Ingeborg skulle lyckas med sin anhållan hos konungen, derom hyste hon intet tvifvel, då det gälde en förbön ifrån hans aktade fränka. Och att Kristiern, som hade kunnat förmå dominikanerna att utlemna den af konung Karl till dem anförtrodda skatten, skulle också i detta fall kunna göra sin vilja gällande, det var ju naturligt.

Martha var emellertid så upptagen häraf, att hon rent förglömde sin hemliga fruktan och svartsjuka och tänkte icke ens på Clemens' återmöte med Richissa. I sjelfva verket var hela konventet i sådan spänning huru den behjertansvärda saken skulle lyckas, att man glömde alla enskilda intressen.

Richissa och Agnes voro första tiden allt för upprörda att ens med ord uttrycka för hvarandra hvad de kände och tänkte. De behöfde icke heller uttala det för att förstå hvarandra. Men när de så en gång börjat tala härom, då var tiden dertill aldrig tillräckligt lång, det

var så oändligt mycket som låg i deras minnen och i deras framtids förhoppningar.

Ändtligen kom den efterlängtade stunden med bref från svartebrodern, Marthas bekante, som underrättade henne om Clemens' befrielse genom bemedlan af deras nådige herre konungen.

Der hölls då i systerklostret visserligen intet förelagdt Te Deum, men såsom af en tyst öfverenskommelse samlades man tidigare än vanligt till aftonbönen i kapellet. Aldrig hade varmare förböner och innerligare lofsånger förenat systrarna, än då de nu sjöngo den vackra hymnen »Ave Maris Stella.»

Emellertid gick vecka efter vecka. Man var redan i början af Oktober och konung Kristiern ville återvända till Danmark, sedan han i Sverige ordnat de mest trängande angelägenheterna, för bibehållandet af det åtminstone skenbara lugn, som efterträdt nyss timade stormar.

Konung Kristiern hade under tiden skrifvit till Rom och framstält för påfven, huru herr Jöns Bengtsson, som genom förvånansvärd illslughet och kloka beräkningar ryckt till sig riksstyrelsen, hade tillstält oroligheter i landet, hvarför han, konungen, funnit sig nödsakad att sätta honom i fängsligt förvar. Dock lofvade han att icke behandla biskopen annorlunda, än som kunde väntas af en katolsk konung.

Efter andra å flere håll vidtagna försvar för sitt handlingssätt kände Kristiern sig så säker, att han genom hotelse om tvångsåtgärder kunde förmå presterskapet i Upland att inställa den af erkebiskopen påbjudna bannlysningen.

Man känner dock icke huruvida det äfven var dylika hotelser, som inverkade på domkapitlet i Upsala, eller om de andliga herrarne sjelfva ogillade sin erkebiskops benägenhet att blanda sig i den verldsliga styrelsen. Äfven de rättade sig emellertid efter konungens fordran att upp-

häfva deras förmans påbud. Kyrkorna öppnades derför åter till stor hugnad för menigheten.

När så till sist konung Kristiern rättfärdigat sig och trodde sig hafva lugnat allmogen, som återfått sina mässor och kyrkliga ceremonier för att dermed förströ sina oroliga sinnen, sammankallade han ett riksmöte.

Der visste han förskaffa sig herrarnas medgifvande till den för handen vigtiga saken angående prelaten. Man medgaf sålunda, »att eftersom allmogens uppresning kommit till stor del af erkebiskopen och den handskrift han utfärdat, deras nådige herre konungen hade rättighet att hålla honom i förvar hvar han behagade, intill dess rättegång kunde hållas, hvilken dock borde ske inom landet, inför konungen och flera som dertill utsågos.»*

Konung Kristiern ägde således rättighet att kunna föra den fångne prelaten med sig till Danmark.

5.

Under väntan på sin befrielse satt ännu prelaten i Kärnans tornkammare.

Ehuru tiden allt emellanåt blef honom lång, upptogs dock den rastlöse mannens sinne af planer, hvilka rörde sig omkring den framtid, som hägrade för hans syn. För dessas förverkligande kunde Jöns Bengtsson Oxenstjerna uthärda det närvarande och bida det som komma skulle.

Under det han i sådana stunder blickade ned öfver staden, föll det honom icke in att tänka på, huru gatorna dernere så nyligen besudlats af menniskoblod, hvilket flutit just för dylika beräkningars skull. Icke ens flög en tanke till de olyckliga offren på Brunkeberg, hvilkas af-

* Biskop Kettil deltog äfven i detta rådsmöte, men det torde vara mer än en tillfällighet att hans sigill saknas under handlingen. *Styffes Skand. Nord. Hist.*

rättning han åskådat med den öfvertygelsen, att dylikt måste ske för vinnandet af ett stort mål.

Svenska folket behöfde lära sig förstå, att endast i honom funnes räddning mot det utländska förtrycket, och sjelfva stormännen inom Sverige skulle inse, att unionen spelat ut sin rol. Man hade förgäfves sökt upprätthålla den gamla föreningen genom inkallande af konung Kristiern, hvilken lika litet som de förra unionsregenterna hade hållit de artiklar, som besvurits vid kronans mottagande. Kristiern hade icke allenast utarmat landet med dryga och olaga beskattningar utan äfven fört andra egodelar ur riket, hvilket allt han begagnat till inlösen af en utländsk provins, Slesvig-Holstein, hvarmed Sverige hade intet att skaffa. Han hade egenmäktigt icke allenast beherskat det verldsliga rådet, utan med hot om tvångsåtgärder förmått de andlige att lyda hans befallningar och till sist förgripit sig på sjelfva den svenska kyrkans öfverhufvud.

Detta och mycket mera upprepade prelaten inom sig, hvilket allt måste bevisa, att lugn ej kunde blifva i landet förr, än hela styrelsen åter lades i rådets händer med en kraftfull riksföreståndare i spetsen.

Sådant var målet, hvilket Sveriges folk, såväl frälset som allmogen, nu bort lära sig förstå, då genom de sista striderna konungen just lagt lika mycket grymhet som herrsklystnad i dagen.

Om härvid prelatens enskilda planer gingo än djupare, såsom att en riksföreståndare kunde blifva konung, så hade det skett en gång förr — om så skedde nu, skulle dock Jöns Bengtsson Oxenstjerna med sin starka hand fastare hålla i tyglarna, än den vacklande Karl Knutsson hade gjort det.

Vecka efter vecka hade sålunda förflutit.

Vikarius, den ende som numera tilläts hafva beröring med den fångne biskopen, kunde först i Oktober meddela

underrättelsen, att konungen hade församlat riksrådet för att afgöra om erkebiskopens sak.

Meddelandet härom mottogs med samma skenbara likgiltighet som vanligt; åtminstone yttrade prelaten intet ord, då han vände sig tillbaka mot fönstret, stödjande armen mot den i muren djupt ingående karmen.

Helmik stod en stund tyst öfverläggande, om han borde invänta uppmaning att tala eller om han rent ut skulle förtälja, hur man hviskade om konungens afsigt att föra herr Jöns ur riket, emedan det sades att på ett af fartygen rum blifvit ordnadt för en vigtig fånge.

Men prelaten afbröt sjelf tystnaden, i det han frågade, under det han likväl fortfarande blickade ut genom fönstret: »ämnar Kristiern sjelf resa af med flottan, som tyckes ligga segelfärdig dernere på redden?»

»Man tror det, ers nåde!»

»Då får han en skön resa», tillade prelaten med ett hånlöje, »det går så kallade hvita gäss derute mellan Vongön* och södra bergen.»

»Sant nog, ers nåde; de digra oktobermolnen förebåda storm. Jag hoppas, det vill säga jag antager, att kungen icke må gifva sig af i sådant väder.»

Prelaten såg sig hastigt om. »Ni *hoppas*, Helmik? Icke trodde jag att ni hade slik en omtanke för danska kungen.»

Vikarius kände sig besvärad af prelatens skarpa blick. Hade han månne förstått, hvem resan egentligen skulle gälla, eller hvad menade han? Innan derför Vikarius kom sig för att svara, återtog herr Jöns ordet och tillade: »Kristiern är en rask karl och lär väl lika litet fråga efter en storm till sjös som till lands.»

»Om än' kung Kristiern är modig, så hindrar det icke, att han kan vara skrockfull», yttrade nu Helmik med återtagen fattning, »och är han så, ger han sig sannerligen icke af.»

»Hvarför det?»

* Nu Skeppsholmen.

»Det vore, åtminstone efter sjömännens åsigt, ett dåligt omen, att börja en resa under slika förebud.»

»Jag tror det är ni sjelf, som är skrockfull», afbröt prelaten föraktligt, då i detsamma en hvinande stormvind insvepte hela tornet i sin hvirfvel med den påföljd, att det blef ett hastigt mörker i den förut temligen ljusa tornkammaren.

Begge förblefvo tysta till dess den orkanlika vinden åter liksom upplöste sig. Helmik kom sig ej för att säga något vidare om resan, men erkebiskopen yttrade med en betydelsefull kastning på hufvudet: »när ni vet något vidare, så kom hit, Helmik.»

Vikarius gjorde då sin vanliga bugning och aflägsnade sig.

Prelaten drog ett djupt andetag, såsom af lättnad att veta sig ensam. Han kände sig underlig till mods, men ingen, icke ens hans förtrogne, borde se det.

Måhända var det ovädret, som inverkade på hans sinne, ty hvad annat skulle det väl också vara? Om konungen toge honom med sig ur landet, hvad hade han egentligen dervid att frukta? Kristiern skulle icke våga behandla honom annorlunda än här — om han ens vågade föra honom härifrån, af fruktan för en ny folkresning.

Men ändå — dagen föreföll honom längre än vanligt, ty visst väntade han —

Aftonen medförde intet budskap och der hördes intet annat än regnet, som började störta ned, piskande de små rutorna i tornfönstret.

Prelaten vandrade fram och tillbaka, räknande sina egna steg; men då siffertalet allt mer och mer ökades, blef det tröttsamt.

Han kastade sig ned i karmstolen vid bordet och slog upp en af de stora folianter, som han för längesedan låtit hemta från slottets bibliotek. Men hans tankar följde icke med orden, som hans ögon sågo, förmodligen derför att ovädret störde honom.

Han gick till sängs tidigare än vanligt, ty han var trött, och hvarför skulle han då icke kunna sofva?

Rådets beslut? — Bah, han skulle tids nog få veta det följande dag.

Men det gick icke att sofva. I sjelfva verket var det ej underligt om erkebiskopens sömn blef störd, knappast någon på hela slottet eller ens nere i staden kunde sofva under slikt fruktansvärdt väder. Man fruktade för elden och för de mindre kapellens tornspiror, särdeles den gamla på Helgeandshuset.

Der och hvar hördes en takpanna kastas ned, och der det fans ett torftak rycktes delar deraf bort med stormhvirflarna.

Endast det gamla adelshusets torn, Kärnan, som trotsat så många fienders kulor, stod oberördt af elementernas raseri.

Prelaten satte sig upp i sängen, vredgad men på samma gång hånleende åt stormens vanmäktiga uppror; vanmäktigt derför, att det icke kunde nå honom.

Då hördes det rassla till i fönstret ofvanför hans hufvud. Ett par af rutorna bräcktes och delar deraf föllo ned på golfvet, som det tycktes just invid sängen.

Prelaten tände lampan. »Ah», mumlade han, »det var endast spillrorna från den så kallade 'marskens storhetstid', han som lät pryda sjelfva Kärnan med glas. Han är dock ännu en landsflyktig man —»

Omedvetet ryckte prelaten till, om vid ljudet af sina egna ord eller derför, att den hvinande väderilen, som inträngt genom gluggen, kylde omkring hans hufvud. Lampskenet fladdrade vid luftdraget, än försvinnande och åter flammande till.

Då belystes en glasbit, som låg på sjelfva sängtäcket. »Hvad vill då Karl Knutsson?» utropade han mekaniskt. »Vill han genom förintelsen af sin storhets verk sända mig en varning, eller — kanske tala om en vedergällningsrätt?»

I det han härvid kastade bort glasskärfvan, vände tankarna till stormilen, som hitfört den, erinrande honom

en dylik storm, som hade kastat en båt mellan sina bränningar — båten med de landsflyktiga konungadöttrarna.

Månne han sjelf, liksom de, skulle sändas i landsflykt?

Bah — om så blefve, skulle svenska folket naturligtvis resa sig för att befria honom!

Nu slocknade lampan och luften derinne blef kylig, nästan skarp. Den härdade mannen var icke ömtålig men deremot viljestark och han pressade hufvudet ned i kudden för att sofva.

Han somnade. Ehuru hufvudet till hälften skyddades af kudden, kylde en isig vind omkring hans panna, nästan som om han befunnit sig derute i sjöluften, och sjelfva sängen tycktes honom svaja redlös på skyhöga vågor. — Han visste icke sjelf om han verkligen sof.

I första dagning var erkebiskopen fullt vaken. Han steg genast upp och klädde sig med vanlig ordning, till och med omsorgsfullare än vanligt, såsom hade det föresväfvat honom att något skulle komma att ske.

Knappast hade han slutat förrän dörren öppnades och Vikarius trädde in med en mer än vanlig högtidlighet, i det han tyst gjorde sin ödmjuka helsning, som det dock höfdes hans höge förman.

»Hvad är det frågan om?» yttrade prelaten, »ni ser särdeles vigtig ut, min käre Helmik? Det kan ju allenast vara rådets beslut ni har att säga mig.»

Vikarius lät en hastig blick flyga ut ur sina halfslutna ögon, då han svarade. »Ja — stunden är kommen, ers högvördighet!»

»Hvad är meningen? Om hvilken stund talar ni?»

»Man ämnar lägga hand på er dyrbara person, det vill säga, föra ers nåde till Danmark.»

Erkebiskopen svarade icke strax. Den stolthet, som utmärkte honom på höjden af hans makt, skulle icke heller svika honom i nederlaget. Han höjde hufvudet något

bakut, under det ett löje flög öfver hans läppar, då han yttrade kallt: »såå — och hvad mer?»

»Hvad mer?» upprepade Helmik. »Har dådet icke nått sin höjdpunkt, då man vågar föra Sveriges primas såsom fånge till främmande land?»

»Är man beröfvad friheten», svarade prelaten kallt, »så kan platsen hvar man är göra enahanda.»

»I detta slott har det likväl varit allenast friheten, som saknats. Om man här skulle våga tillfoga eder den minsta förnärmelse, skulle tusende armar höjas till erkebiskopens försvar.»

»Nå — bekymra er icke, Helmik! Då ni icke anser mig förnärmad genom att man har lagt band på min fria vilja, så var säker, att till hvilket land jag må föras, skall man icke våga vidare förnärma min person. Kanske snarare genom detta företag frihetens stund blir påskyndad.»

Knappast hade erkebiskopen uttalat dessa ord, förrän vapen hördes slamra emot trappan utanför, och då dörren slogs upp inträdde konungens marsk, herr Henrik Bille, åtföljd af några beväpnade män.

Den danske marsken bugade sig med vanlig höfvishet för erkebiskopen och förklarade sin herres vilja, »att till undvikande af förnyade oroligheter inom hans kära land Sverige, konung Kristiern funnit klokast vara, att den högvördige herr Jöns Bengtsson följde honom till Danmark.» Vidare upprepades härjemte det löfte, som gifvits den helige fadren i Rom, »att såsom en katolsk konung anstod, ville hans nådige herre behandla Sveriges erkebiskop.»

Prelaten, som med en nästan omärklig böjning på hufvudet besvarat marskens helsning, åhörde under tystnad hans förklaring, hvarefter han svarade. »Ni har framfört er nådige herres helsning i ordalag mera af inbjudning, än befallning — hvartill behöfvas då dessa beväpnade män? Låt dem gå — jag fruktar icke att följa er. Huru än kallelsen må vara menad, vet jag väl, utan er konungs förklaring, att hvar jag än är, står jag under den helige fadrens beskydd.»

Erkebiskopen höjde sin högra hand med en åtbörd påminnande mera om den befallande än den anbefalde, hvarvid de beväpnade männen sågo frågande på marsken, som med en jakande vink lät dem aflägsna sig.

När den siste af dem försvunnit utför vindeltrappan, såg prelaten åter på marsken och frågade kallt: »resa vi sjövägen?»

»Konungens flotta är segelfärdig, ers värdighet.»

»Jag vet det — se till, Helmik, att mina härvarande saker komma med — och nu: låtom oss gå, herr Henrik Bille!»

Det blef stor uppståndelse i staden, då några handtverkspojkar, som varit utsända i tidiga morgonärenden, skyndade att berätta, huru de sett herr Jöns — de voro alldeles säkra det var han sjelf — åtföljd af en annan prest och några herrar med många beväpnade knektar, komma ut genom slottsporten och derefter gå öfver vindbron.

Men innan pojkarnes berättelse blifvit uppfattad — andtrutna som de voro — och några hunnit ned till platsen, syntes en båt, rodd af sjömän, genombryta sjelfva strömmen och aflägsna sig med synbar brådska. Längs utmed kajen stod en rad beväpnade män, såsom hedersvakt för de afresande, eller kanske snarare såsom skyddsvakt, ämnad att betaga de tillskyndande stadsborna hvarje tanke på uppror.

Innan kort var båten förbi udden af Vongön, der väldiga vågor, liksom sökande rof, fattade tag i den, kastande den emellan sig såsom hade de funnit ett byte.

Det häpnande stadsfolket följde båtens rörelser med fasa, vid tanken på snart spilda menniskolif, glömmande hvilka dessa kunde vara, som så tycktes gå en oundviklig död till mötes.

Men roddarnes senfasta armar visade snart sin vana att herska öfver vind och våg. Snart nog lade båten

intill fartyget och genom stormen trängde sig sjömännens kommandorop, då starka linor kastades ned, för att berga den vaggande båten.

Några af stadsfolket, som hunnit springa utmed stranden, igenkände i den första person, som steg uppför fallrepstrappan, erkebiskopen sjelf.

Det var då sanning, att herr Jöns fördes i landsflygt, sanning att han, som inför konungen fört folkets talan, derför fick plikta med sin frihet och kanske sjelfva sitt lif!

Då gick likt en doft mullrande åska genom folkhopen och sjelfva borgarne insågo, att bönderna hade rätt, då de stridde för prelaten-martyren.

XIII.

Bröllopet på Hjuleberg.

1.

Till julhelgen väntades detta år allenast en gäst till Hjuleberg, och denna gäst var Sten Sture.

Den gamle riddaren Åke Axelson Tott var nöjd med den hemkomna dottren och öfvernöjd med hennes trolofvade, systersonen till konung Karl, hvars anhängare herr Åke var, ehuru i största hemlighet ännu under de splittrande tänkesätten. Han skulle gerna förevisat fränderna sin blifvande präktiga måg, »ty», upprepade han esomoftast för sig sjelf, »hvem kunde tänka sig slikt ett parti för den flickan!»

Han lät likväl sin husfru råda i detta liksom i andra fall, väl vetande att fru Märeta, om också något egenmäktig, dock gjorde allting så förträffligt, att hon godt kunde jemföras med, om ej rent af öfverträffa, hans första fru i klokhet och förstånd. Det var, tyckte herr Åke, ganska lugnt att ej vidare behöfva tänka på dylika saker och ting.

Fru Märeta Bengtsdotter af Vinstorpa-ätt, i känslan af egen börd, aktade högt sin mans slägt, de frejdade Axelsönernas, hvilken räknade förfäder sedan elfvahundratalet. Om herr Åke sjelf icke höll så särdeles derpå, gjorde hans husfru det dess mera, och af henne framhölls det, närhelst det så passade sig.

Hvad fru Märeta för öfrigt beträffade, så var hon med all sin egenmäktighet likväl så strängt rättvis, att hon medgaf Ingeborgs förtjenster och till och med tog henne med i rådet, när det angick vigtigare fall. Ett sådant var nu detta i afseende å herr Sten Sture, hvilken äfven hon skattade högt, så högt, att liten Asta genom trolofningen med honom fick större värde i styfmoderns ögon.

Hvad Asta sjelf tänkte och önskade i och för den sedvanliga inbjudningen af slägten, kom icke i fråga, dertill var hon ännu för mycket barn, enligt den förståndiga fruns mening.

Ingeborg yttrade emellertid sin fulla öfvertygelse om, att Sten Sture, som allt sedan konung Karls fall dragit sig tillbaka till sin landtgård, helst skulle fira helgen endast med sin trolofvade och hennes aldra närmaste.

»Det är sant», medgaf fru Märeta, »jag vet väl att man kallar kung Karls systerson 'enslingen på Räfsnäs', och man bör akta hans åsigter.»

Dervid skulle det blifva. Asta, som varit närvarande under den vigtiga frågan och med klappande hjerta tänkt på nödvändigheten att framställas för de granskande anförvandter, hvilka hon med förskräckelse mindes från barndomstiden, blef så glad öfver det fattade beslutet, att hon ej kunde förhålla sig stilla. I sin förtjusning glömmande den vanliga vördnaden för styfmodern, skyndade hon att omfamna henne och betäcka hennes kinder med kyssar.

»Nå barn, sansa dig», yttrade fru Märeta litet strängt, kanske ännu strängare derför, att hon började känna en viss svaghet för den yra flickan, hvilket icke kunde vara denna nyttigt. »Kom ihåg, att det der sättet passar icke en riddares blifvande fru.»

Sålunda fick Asta rätt ofta höra påminnelser om *hvad* hon var och erinran om hvad hon *borde* vara, och det blandade icke så litet malört i hennes glädje. Likväl var hon lycklig, ja, öfverlycklig och bara längtade till julen. Först räknade hon veckor, sedan dagar, och till sist timmar till den vigtiga dagen, det vill egentligen säga, dagen före julafton, ty då skulle Sten Sture komma.

Dertill tyckte hon sjelfva tillrustningarna voro så festliga, långt mera än på Hammersta, ty här visste hon hvem det festades för.

Som sagdt, hon störtes allenast af en oro, den nemligen, som styfmodern ansåg sin pligt vara att inplanta hos henne: huruvida Ingeborg skulle få heder af henne. Det var ju fru Märetas fulla öfvertygelse, att Sture tagit löfte af Ingeborg att undervisa den lilla systern, som hittills tycktes hafva fått gå som vind för våg. »Ser du barn», tillade hon, »du måste försöka att blifva lik Ingeborg, om du skall kunna passa till en riddares fru.»

En annan gång, då man ej visste om hennes närvaro, yttrade herr Åke till fru Märeta: »Nog hade Ingeborg passat bättre för Sten Sture än den lilla Asta», och fru Märeta svarade: »det är icke alltid männerna förstå att välja den rätta.»

Asta funderade mycket på dessa ord. Hon gick till berget, der hon öfverst på klippan kunde se ut öfver hafvet, som lät sina vågor slå mot bergets fot, likasom talande till henne, åtminstone med sina friska vindar klarnande hennes tankar. Hon fick också en lösning på de gåtlika orden och skyndade till Ingeborg, frågande henne, om herr Sten misstog sig då han friade till henne?

Ingeborg småskrattade åt frågan, och Asta märkte icke draget af bekämpad rörelse, som dolde sig under hennes löje, då hon svarade: »det blir din egen sak, kära Asta, att visa att det icke varit ett misstag.»

»Ja, ack ja», svarade hon med sitt hjertas fulla mening, »om jag kunde likna dig, Ingeborg, skulle han nog alltid älska mig.»

Åter log Ingeborg, men Asta förstod lika litet nu som nyss, hvad som gömde sig derunder.

Emellertid arbetade Asta med all flit på sin förkofran. Hennes styfmoder skulle se att Sten Sture icke behöfde blygas för henne, icke ens Britta skulle skratta och säga, att hon mera liknade en fogel än menniska. Hon började gå helt sedesamt och kunde äfven sitta många timmar å rad vid sybågen. Snart kunde hon brodera — hon

mindes altför väl hur Inga förr i verlden sade detta vara betecknande för en adelsjungfru -- och med otrolig ihärdighet virkade hon af guldtråd och perlor ett axelgehäng, som sjelfva fru Märeta ansåg värdigt hennes trolofvade.

Svårast var dock första gången hon skulle besvara riddarens sirligt präntade bref; men hon lyckades förmå Ingeborg att hjelpa sig dermed. Då yttrade Sture i sitt nästa bref, »min lilla Asta skrifver så utmärkt, att jag skulle endast tro din syster Ingeborg derom.»

»Ack ja», suckade Asta, »hvad förmår jag utan Ingeborg!»

En annan gång kom hon till henne med frågan: »fader Åke sade häromdagen, att jag var Sten Stures jemnlike. Hur är det möjligt, jag som alltid behandlas som en liten flicka?»

»Far menade jemnlike i börden, i sjelfva slägtnamnet», svarade Ingeborg.

»Jaså, slägtnamnet — jag förstår — på annat sätt kan jag aldrig blifva hans jemnlike, aldrig!» upprepade Asta misslynt.

Vid sådana stunder tog hon sin tillflykt till berget, der hon kunde gråta bort all sin smärta, till dess hon tyckte sig se Sten Stures ljusa, ädla drag, hans klara ögon, och höra hans röst med sin underfulla ömhet säga, »du skall blifva min älskade lilla Asta!»

Då glömde hon att i verlden fans någon oro eller sorg, och hon sjöng så som hon sjöng i barndomstid och tyckte då att någon stod bredvid henne, hon visste ej rätt om det var hennes moder eller Sten Sture.

Ja, här i berget kunde hon få sjunga fritt likasom i pilträden vid Hammersta, eller i eken vid Fogelvik, täflande med foglarnes lätta drillar, utan att någon hörde på henne, än mindre klandrade eller skrattade åt hennes sång.

Emellertid hur Asta än längtade och tiden för Sturens ankomst närmade sig, betogs hon af en besynnerlig oro. Hon kunde till sist icke vara inne, men icke heller ute. Sista natten före den stora dagen kunde hon omöj-

ligt sofva, hon kunde för öfrigt icke förstå, hur någon menniska kunde sofva.

Hon måste titta in till Ingeborg och blef riktigt tillfreds, då hon såg henne sitta uppe vid fönstret, blickande ut i den månljusa natten. »Ack», utropade hon, »du sofver icke heller, min Ingeborg, då du väntar *honom!*»

Öfverraskad af Astas ankomst och af sjelfva hennes ord, såg Ingeborg sig om men vände strax derpå tillbaka mot fönstret. Då tog Asta med begge händerna omkring hennes hufvud och böjde det emot sig. »Du gråter», sade hon förvånad, »är också du rädd för honom, lilla Ingeborg?»

»Är då du rädd, Asta?» frågade Ingeborg leende och bemödade sig att dölja sin rörelse.

»Jag vet icke. Men jag fruktar ibland att jag blir det då jag får se honom — eller rättare, då han får se mig.»

»Hvarför tror du det, käraste Asta?»

»Om jag börjar gråta, tror jag att han inte tycker om det. Britta sade alltid, 'usch Asta, hvad du är led när du gråter'.»

»Men hvarför skulle du gråta? Sten Sture tycker bäst om din glädje — var derför glad, lilla syster, lika glad som du är lycklig.»

»Ja — jag vill vara glad — om jag gråter, är det kanske bara af glädje», svarade Asta utan att vidare tänka på, om det var glädje eller sorg i Ingeborgs tårar.

Sten Sture är kommen. Fru Märeta fullgjorde mottagandet i så valda ordalag, som det högtidliga tillfället kräfde, då en välbyrdig riddare mottogs af sina blifvande svärföräldrar.

Men den rättframme herr Åke Axelson, som mera liknade en landtjunkare än slottsherre, höll på att förlora tålamodet. Han sade rent ut, att han var lika glad som

smickrad öfver herr Stens förbindelse med hans obetydliga lilla dotter.

Fru Märeta, som ville hålla på familjens värdighet, yttrade då med ett litet leende, »att obetydligheten, som väl föranleddes af hennes ungdom, likväl var något som afhjelptes med åren.»

Sture ville svara med några artiga ord men förekoms åter af den ifrige herr Åke. »Ja, ja, naturligtvis», sade han och strök med sin faderliga hand öfver Astas hufvud, »men en lycka var det för min lilla trollslända till dotter.»

»En lycka som jag får dela med min trolofvade», inföll Sten Sture och fattade Astas lilla hand, som han förde till sina läppar.

Asta stod blossande röd, kanske likväl mindre af blygher, än af otålighet öfver de omdömen, som fäldes öfver hennes lilla person.

Fru Märeta såg det och ville hjelpa henne, genom att föra uppmärksamheten till andra ämnen. Men i detsamma inträdde ett par svenner, bärande en väldig silfverpokal, hvarifrån en brinnande låga utsände dofter af glödgande vin, i förening med nejlikor, muskot och kardemumma. Pokalen nedsattes på en bricka, hvilken förut var ordnad med sina höga kristallglas på ekbordet i salens midt.

»Det var förträffligt!» utropade herr Åke med en förnöjd blick på sin omtänksamma husfru.

»Det är välkomstdrycken för vår ärade gäst», yttrade hon leende.

»Ja, jag ser väl det», sade herr Åke fryntligt och nickade åt svennerna, »tag hit ett par karmstolar, så slå vi oss ned käre herr Sten; vi ha minsann icke så litet att språkas vid om.»

Asta blef förskräckt. Skulle man åter börja tala om henne och hennes alla brister, eller — hvad värre vore — kanske rent af förglömma henne, och hon som hade så längtat efter stunden att få säga Sten, hur ifrigt hon väntat honom!

»Säg mig nu», började herr Åke, genast öfvergående till tidens politiska förhållanden, »hur pass lugnt ha'n I der uppe i landet? Här hålla vi minsann våra slott och borgar starkt befästade i väntan — Ni förstår?»

Sture svarade icke härpå. Då han varseblef att endast tvenne stolar framburos till bordet, låtsade han icke märka den gamla riddarens vink att sätta sig ned, utan såg frågande på de ännu dröjande damerna.

»Åhå!» utropade herr Åke skrattande, »I ha'n måhända för sed der i Upplanden, att fruntimren sitta ned för att pokulera med männen? Här anse fruarna det mera skickeligt att undertiden begifva sig till sina gemak. Men var lugn, kära herr Sten, vi skola återse dem vid qvällsmåltiden — icke sant, fru Märeta?»

Den artiga frun gjorde med ett förnyadt leende sin medgifvande helsning, då Asta, som visserligen blifvit lugnad för herrarnes blifvande samtalsämne men ånyo bestört att blifva bortskickad, tog ett tag i fru Märetas styfva brokadkjortel· »Mor, — åh, mor?» utbrast hon förtviflad och såg vädjande på Ingeborg.

Men icke heller detta hjelpte. Ingeborg hade allt för väl hunnit sätta sig in i de skick och bruk fru Märeta infört i huset, att det skulle komma i fråga någon ändring deri.

»Tålamod, Asta», sade hon uppmuntrande och lade armen omkring hennes lif, för att draga henne med sig, hvarefter äfven hon gjorde en liten helsning för herrarne innan hon lemnade salen.

Asta kämpade med sina frambrytande tårar men blef tröstad då Sten, innan han efterkom inbjudningen till dryckesbordet, följde fruntimren till dörren. Då ville Asta just tillhviska honom de der orden om sin väntan; men fru Märeta med sin obevekliga sirlighet öppnade sjelf dörren, lät de båda döttrarne gå före sig, och efter en upprepad erinran om nöjet att återse den ärade gästen vid qvällsmåltiden lemnades herrarna ensamma.

Då under vägen till fru-stugan det var något, som tilldrog sig fru Märetas vaksamma öga, fick Asta tillfälle att hviska till Ingeborg: »Jag blef inte alls rädd för honom — nej, inte alls!»

2.

Det blef riktiga festdagar för Asta.

Visserligen tog ännu herr Åke ganska mycket af gästens tid i anspråk, men den gamla herrn lugnade sig något, sedan han väl fått reda på ställningen i Upplandet. Ehuru ännu höfvidsman på Varberg, hvilket slott han måste hålla unionskonungen tillhanda, hade han blifvit riktigt harmsen på konung Kristiern för den egenmäktighet, hvarmed den nådige herrn efter herr Åkes broders, Olof Axelsons, död indragit dennes förläningar i Danmark. Samma åtgärd hade likaledes gjort alla de myndige Tottarne fientligt sinnade emot honom, ehuru de ännu icke uppenbart ställt sig på den landsförviste konung Karls sida. Herr Åke, som förut genom dottren Iliana varit befryndad med konung Karls slägt och nu kunde glädja sig åt en andra dotters trolofning med dennes systerson, Sten Sture, kände sig allt mera hågad till öppen öfvergång, så snart händelserna så kunde foga. Han blef derför synnerligt belåten att få erfara allmogens betryck och i följd deraf groende missnöje. Herrarnes tilltänkta resning riktigt fröjdade honom. »Jag kan väl tänka», utropade han, »att den hetlefrade Kettil Wase skulle röra upp himmel och jord, när han fick spörja, huruledes hans frände, Svea rikes erkebiskop, satts fången i Köpenhamns torn!»

När så Sture anförtrodde sin blifvande svärfader, att han snarligen ämnade begifva sig uppåt Dalarne, för att jemte sin frände Nils Sture åvägabringa en resning till förmån för konung Karl, då gnuggade den gamle krigaren sina händer stormförtjust, och önskade bara att han sjelf

vore skild från slottslofven på Varberg för att kunna gå i fält med de tappra Sturarne.

Ännu visste icke Asta något om det förestående krigståget. Sten hade blott talat härom med Ingeborg, som med varmaste intresse åhörde och deltog i allt hvad som rörde fäderneslandet, men hon undrade inom sig, hvarför han icke meddelade något till Asta. Visserligen kunde han i Astas närvaro tala om landets betryckta ställning men vidrörde icke sin afsigt att sjelf gå ut i striden. Måhända var det derför, att Sten fruktade hon icke skulle uppfatta de stora pligter, som kallade honom till landets försvar, utan endast blifva bedröfvad, hvarför han ännu icke ville störa hennes bekymmerslösa glädje.

Asta fick också ostörd njuta af sin lycka.

Fru Märeta ansåg det icke heller tillbörligt att i den ädle riddarens närvaro yttra någon anmärkning till hans trolofvade. Ehuru hittills behandlad såsom barn och ännu knappast mer än femtonårig, hade Asta helt nyligen blifvit bevisad samma höfviskhet som en fullvuxen adelsjungfru. Äfven hade fru Märeta lagt märke till huru, om Asta någon gång bröt ut i sin yra glädje, endast ett godmodigt leende lyste öfver Stures ansigte.

För öfrigt började hon på ett underbart sätt förändras. Det var som om den glada och grannlaga ömhet, Sten Sture bevisade sin trolofvade, på en gång upplyste, förädlade och utvecklade hennes sinne. Hon började sjelf tycka nästan som om hon växte, som om hela verlden vidgades för hennes syn och att hon vågade blicka ut deri.

Småningom märkte hon, huru fru Märeta blifvit öfverseende och ej mera påpekade hennes brister. Sjelfva tjenarskaran visade henne en aktning, som kom henne att se på Sture och tänka: månne han märker att man visar mig en höfviskhet, som vore jag Ingeborg sjelf?

Allt detta undgick naturligtvis herr Åke, som på sitt rättframma sätt brydde Asta med att i hennes närvaro spörja Sten, om han lagt märke till sin trolofvades förkofran i skick och seder. »Det der är fru Märetas förtjenst», förklarade han, ty det var icke så litet han fått

ångra, då han lemnat barnet till sin besynnerliga fränka på Hammersta, »der hon platt intet lärt annat än att sjunga i kapp med foglarna.»

Sten, som härvid såg Astas förlägna rodnad, svarade småskrattande, att det just var hennes sång, som först hade rört hans hjerta.

»Hm, hm», brummade herr Åke, »fru Märeta trodde, att ni skulle tycka mer om sånger sådana som: 'Helig—Örjan' och 'Sankt—Patriks—sagan'. Men sanningen att säga, så tycker jag icke heller illa om hennes foglalåt.»

En annan gång tyckte han sig böra påpeka, hur »barnet» kunde sömma i guld — härvid strök herr Åke helt belåtet med sin faderliga hand öfver Astas hufvud — »jag tänker», tillade han, »att hon har all heder af det der axelgehänget, som ni också troget bär, min käre Sten?»

Men då herr Åke märkte, att Sten visserligen kastade en blick på perlbroderiet, men derefter såg dröjande på Asta, hvarvid hans ögon strålade med ett uttryck, som påminde herr Åke sjelf om flydda, ungdomliga tider, då sade han endast: »Ja, ja — bra som det är», och ansåg sig icke vidare behöfva påpeka barnets förtjenster.

Om aftnarna, då familjen samlades vid qvällsbrasan i borgsalen, satt Asta helst på en pall invid sin trolofvades karmstol. Fru Märeta tyckte visserligen det icke vara tillständigt för en ung jungfru att intaga en dylik plats, men trogen sin föresats att vara öfverseende för den ärade gästens skull, lät hon det ske. Herr Åke småskrattade i sitt tysta sinne, då han såg riddaren, hvilken snart skulle uppträda i spetsen för en krigshär, nu sjelf ganska tydligt låta beherska sig af den lilla varelsen vid hans fötter. Så skulle nog herr Åke sjelf — det erkände han inom sig — likaledes hafva gjort i unga år, det vill säga, innan han ställde sig under en myndig husfrus välde.

Asta hade börjat finna sig i att tåligt afbida herrarnes samtal för att sedan få göra utflykter med Sten och Ingeborg.

En gång, då hon förde dem till sina favoritplatser i

berget, blef det en riktig högtidsdag för henne. Med klappande hjerta visade hon dem klippan, från hvars höjd man kunde öfverskåda hafvet, och bergskrefvan, der hon tänkt och drömt och undrat öfver så många ting, som hon icke förstått. När nu Sten Sture stod der på klippan i solen och såg på henne med sina strålande, kärleksfulla ögon, då tyckte Asta att hon funnit alt det hon sökt och drömt.

Ingeborg, som uppmärksamt följde Astas underbara utveckling, insåg nu, att hvad den systerliga kärleken icke förmått framkalla, det kunde nu en annan kärlek, och att denna således var så stor och stark, att den skulle en gång göra den barnsliga flickan till en modig qvinna. Kanske var det härpå Sture väntade och att han ville se sin väntan åtminstone till en början besannad, innan han meddelade henne sitt stora lifsmål.

Likväl hände under det de ströfvade omkring Hallands vackra, af rimfrost betäckta marker, att Asta glömde sin nya värdighet för att i barnslig yra samla snöbollar, hvilka hon kastade i luften, liksom hon gjorde med bollarna på Fogelvik. Nu, liksom då, räckte Sten ut handen för att fånga dem, hvarvid han nickade åt henne. Men Asta tyckte sig då för första gång märka ett otåligt drag skymta öfver hans ansigte — ack, han var ju fördjupad i ett allvarligt samtal med Ingeborg, och hon hade icke tänkt på att hennes lek kunde störa dem! — Hon kastade snöbollarna ifrån sig och gick en stund tyst bredvid dem, utan att någondera gaf akt på hennes misslynthet.

De talade om krig och dylika saker, som icke rörde Asta, men hon tänkte: »ack den som kunde förstå att tala med honom så som Ingeborg!»

Men hon ville försöka att lära sig förstå.

I sådana sökandets stunder förstod likväl Ingeborg hennes bemödanden och ville draga henne med i samtalet.

Sten bytte då ämne, i det han lemnade det närvarande och började tala om sin vistelse vid konung Karls hof. Han visste att detta intresserade Asta, som redan på Hammersta hade hört folket tala om konung Karl och

hans storhet, hans frikostighet; om huru han på sin tid lindrat folkets bördor, och alla längtade de efter honom. Den landsflyktiga konungen framstod derför i ett sagolikt skimmer för Astas minne.

»Ja», utropade hon, »tala om den store konungen och hans sköna drottning — henne som alla älskade och som gjorde alla omkring sig lyckliga — tala också om henne!»

Sten smålog och förtäljde några episoder från Svartsjö.

»Svartsjö», inföll Asta, »den underbara kungsgården, dit sjelfva näktergalarna kommo för att sjunga för den sköna drottningen — kungen var väl också der?»

»Endast på korta besök», svarade Sten, »konungen hade andra stora pligter, som kallade honom bort från hemmets lyckliga härd.»

»Hvilka pligter då?»

»Han måste värna om sitt land och till sist gå ut i krig för att skydda landet mot inkräktande fiender.»

»Då följde väl drottningen med i kriget?» utropade Asta med lågande ögon.

Sten dröjde en stund med svaret, kanske allenast för att betrakta det lifliga ansigtet, som förrådde allt det mod, kärleken hade framkallat.

»Drottningen kunde det icke», svarade han, »hennes helsa var för svag för det mödosamma lifvet i ett läger och hennes lif alltför dyrbart för att utsättas för farorna under ett krigståg.»

»Kungen reste väl då icke ifrån henne?» frågade Asta nästan andlös.

»Drottning Katrina var för storsinnad att vilja hindra sin gemål i så dyrbara pligter, som då det gälde fäderneslandet. Förstår du icke det, min lilla Asta?»

»Hon dog väl då af smärta», sade Asta sakta såsom för sig sjelf.

»Drottningen var lika modig, som hon var storsinnad», yttrade Sten allvarligt, »hon ordnade sjelf konungens hela utstyrsel och band till sist fältbindeln om hans lif. Man sade också derför, att *hennes* strålande blick var konung

Karls ledstjerna. Den belyste hans farliga väg, följde honom under kampen på slagfältet och återförde honom såsom segrare till sitt hem och sin drottning.»

»Han dröjde väl sedan hos henne intill hennes död?»

»Det gjorde han. Men konung Karl hade många fiender. Man sade att under en fest på slottet sjelfva hans gäster rådslogo om att störta honom.»

»Men drottningen — visste hon af förräderiet?»

»Hon anade det, och på sitt dödsläger tog hon löfte af den farligaste fienden — Jöns Bengtsson Oxenstjerna — att försonas med hennes gemål.»

»Höll han löftet?»

»Efter några år glömde han sitt löfte.»

»Det var nog detta drottningen anade och derför dog hon», sade Asta, under det stora tårar runno utför hennes kinder.

Sten sjelf var djupt rörd. Han såg på Ingeborg liksom ville han fråga: »skulle hon kunna bära en dylik smärta?»

Ingeborg såg på honom tillbaka men svarade icke.

Sten Sture böjde sig ned och bortkysste Astas tårar. Hon slog då armarna omkring honom och utropade: »hvarför gråter jag då ni är här!»

Emellertid hade man kommit långt in på nyåret och Sture började tala om sin afresa.

Ingeborg hade förstått hans mening att småningom genom samtal bereda Asta på ändamålet med sin färd uppåt Dalarne, och hon insåg nu djupheten af hans ömhet för henne, då han dag för dag uppsköt ett meddelande, som han visste skulle förorsaka henne en så djup smärta.

I familjerådet uppgjordes, det bröllopet skulle komma att försiggå vid sommarens slut, hvilket fru Märeta vid Astas inkallande högtidligt meddelade henne.

»Jaså — vid sommarens slut», upprepade Asta misslynt, »hvarför icke vid sommarens början?»

»Man hinner icke blifva i ordning förr», svarade fru Märeta, nästan bragt ur fattningen vid den unga flickans fråga, särdeles som det skedde i sjelfva riddarens närvaro; men trogen sin åsigt att undvika en tillrättavisning, yttrade hon intet vidare.

»Får jag då inte se Räfsnäs förr?» förnyade Asta sina frågor, »tänk så vackert der skall blifva på våren!»

»Min lilla vän», yttrade fru Märeta helt fogligt, »man gör icke en så lång resa endast för att bese sitt blifvande hem.»

»Ack, så tråkigt», sade Asta misslynt och såg bedjande på Sten, då herr Åke inföll med en hemlighetsfull blinkning: »Saken beror väl på, huru det kommer att gå med kriget — om det verkligen blir något krig.»

»Krig?» utropade Asta, allt mera blifven modig, »beror bröllopet på kriget?»

»Naturligtvis, barn», svarade herr Åke, »en riddare, som din blifvande herre, får låta allt enskildt vika, när det gäller fäderneslandet.»

Asta blef likblek. Hon såg frågande på Sten och derefter på herr Åke men kunde icke utsäga den fråga, som ångestfullt talade ur hennes blick.

Sten skyndade till henne och likaledes herr Åke.

Den gamle riddaren hade på sista tiden börjat visa Asta den faderliga ömhet, som ganska länge funnits till på djupet af hans hjerta, ehuru han knappast sjelf tänkt derpå. »Kära barn,» sade han, »inte ville jag göra dig ledsen; men den der saken trodde jag vara klar som dagen och att du skulle förstå den. Det gäller nu, min kära Asta», tillade han uppmuntrande, »att visa dig vara en gammal krigares dotter, såvidt som du vill blifva en krigares fru.»

Så långt hann herr Åke uttala sin förmaning, då fru Märeta lade sin hand hejdande på hans arm: »Låt herr Sten sjelf afhandla den saken med sin trolofvade», yttrade hon med en tillförsigt, som aldrig förfelade sin verkan på den gamle riddaren.

3

Det nyingångna året 1464 blef för Sverige skickelsedigert med dess tronhvälfningar och inbördes krig.

Främsta anledningen härtill var den underrättelsen, som flög öfver landet: att Svea rikes erkebiskop satt fången i Köpenhamns torn.

Sedan biskop Kettil Wase förgäfves erbjudit konung Kristiern en borgen af tjugufyra riddare för erkebiskopens befriande, var det måhända den skymf som dermed vederfarits såväl ståndet som slägten, hvilken förmådde honom att höja upprorsfanan. Liksom tillförene Jöns Bengtsson Oxenstjerna sjelf hade gjort, så utbytte nu Kettil Wase i sin domkyrka biskopsskruden mot en krigares rustning.

Medan den krigiske biskopen framgick med storm och gjorde sig till herre öfver Östergötland och närliggande orter, spridde sig resningen hastigt högre upp åt landet under ledning af den fångne erkebiskopens bröder och öfriga fränder.

Redan i början af februari kunde de upproriske församlas i Westerås, der slottet innehades af David och Krister Bengtssöner (Oxenstjerna,) då den oförskräckte Kettil Wase utkorades till *rikets höfvitsman*. Med sin nu, ganska ansenliga här af riddare och frälsemän, svenner och allmoge från såväl Uppland som Östergötland, tågade han mot sjelfva hufvudstaden.

Emellertid hade underrättelsen om svenskarnes resning hunnit konung Kristiern i Danmark, som derför genast återvände till Sverige, nu starkt rustad med en här af 6,000 man.

Ännu qvarstodo på konungens sida de flesta svenska stormännen, äfvensom en del af frälset, till hvilka han utfärdade budskap att rusta sig och sina tjenare, för att sluta sig till hans här under tåget upp genom landet.

Då i anledning af den stränga vintern, oaktadt man var i slutet af mars, tåget kunde gå öfver den tillfrusna

Bråviken till Nyköping och derefter öfver Mörköfjärden in i Södertörn, gick det hastigare än man kunnat vänta.

Biskop Kettil ansåg derför klokare vara, att upphäfva belägringen af Stockholm, för att draga upp mot norra orterna, der han kunde påräkna förstärkning af stridbart folk. Det var också der han sammanträffade med Sten Sture, som redan lyckats samla en här af Dalarnes befolkning, hvilken alltid varit redo när det gälde fäderneslandets skydd mot främmande inkräktare.

Efter en kort hvila i hufvudstaden skyndade konung Kristiern att återtaga såväl Almarstäk som Salstaborg (Oxenstjernas fädernegård), hvarefter han begaf sig öfver Upsala för att belägra Westerås. Men slottet var väl försedt med alla förnödenheter, och »de mörka slottstornen» — såsom krönikan säger — »tycktes nästan med hån utmana konungen och hans riddersmän», då ryktet spridde sig i lägret att de upproriske kommo tågande söderut ifrån Dalarne.

»Nu vore det tid att möta dem för att i grund qväsa upproret,» yttrade konungen och gaf befallning till uppbrott, hvarefter han tågade med hela sin här bort från Westerås.

Under det konung Kristiern, såsom man visste berätta, »i hastigt mod och lustigt sinn», omgifven af sina stolta riddersmän, red vägen fram, kunde det förefalla, som ville han pröfva på om deruppe i höga, torftiga norden kunde bo en kraft, som icke skulle böjas inför en herskares välde och storhet.

Föga kunde han dock tro, att der skulle möta honom en styrka, som kunde mäta sig med honom sjelf och hans väldiga här.

Hade de gamla slottstornen i Westerås synts trotsiga, så utbredde Hälleskogen sin mörka famn, talande om ett än mera obetvingeligt motstånd. Det låg nämligen ett hot i sjelfva de furubeklädda klipporna, vittnande om ett lika oböjligt folk, som bodde bortom dem och som skulle komma den stolta härén till möte.

Kanske var det dock en föreställning härom, som

kom Kristiern att, innan han tågade in i skogen, stanna för att kasta en pröfvande blick på sin här.

Åsynen af dess otaliga ryttarskaror, med sina blanka spjutspetsar liknande en glänsande, ogenomtränglig mur, återgaf konungen hans tillit och hurtiga sinne. Förnöjd nickade han åt sina riddersmän, i det han gaf tecken att fortsätta marschen och låta stridshornen ljuda.

Men de skogklädda klipporna hade icke förgäfves framstått såsom en gräns, hotande konungens segervisshet.

Bakom klipporna, styfva och trotsiga som de, kommo bönderna, utgörande den kärnfasta Dala-hären, och beväpnade med pilbössor, spjut och yxor, alla burna af fasta, härdade händer. Framför hären redo dess båda höfvitsmän: *Kettil Wase* och *Sten Sture*.

Här gälde åter kampen för unionens bestånd eller det underkufvade Sveriges frihet.

Striden på Hälleskogen blef en seger för svenskarne, en seger, som skulle förebåda en annan, nämligen det några år derefter märkliga slaget på Brunkeberg, hvilket till en efterverld bevarat minnet af *Sten Sture* såsom Sveriges befriare.

Efter sitt lidna nederlag ryckte konung Kristiern med hela sin återstående styrka tillbaka till Stockholm.

De segrande svenskarne följde efter. Stora skaror från flera orter af riket kommo att förena sig med dem, hvarför man kunde åter belägra hufvudstaden, nu å ömse sidor, såväl norr- som södermalm.

Slaget vid Hälleskogen hade sålunda haft vigtiga följder. Det var icke allenast dagens seger efter en hård kamp, utan just för att kampen varit så hård, var det en seger som ingaf allmogen förtroende såväl till sina hufvudmän som sin egen styrka, och dermed återvaknade förhoppningen om befrielse från det utländska ok, som hade under åratal klafbundit deras kraft och sjelfständighet.

Emellertid gingo veckor om, under hvilken tid konung Kristiern förgäfves gjorde ett och annat utfall för att fördrifva de belägrande. Derefter började han underhandlingar, ehuru utan följd, men Kristiern ville endast vinna tid att förstärka sig med nytt krigsfolk från Danmark. Ännu hade man således icke kunnat utverka erkebiskopens befriande.

Då ankom en påflig bulla för att bannlysa konungen, »om han icke lössläppte erkebiskopen ur fängelset och återgaf honom hans slott och län och andra tillhörigheter».

Kristiern efterkom icke heller den påfliga befallningen, men lät likväl så tillvida inverka på sig, att han vid midsommartiden lemnade Sverige. Han insatte dessförinnan några af sina förnämsta män att föra befälet öfver Stockholms slott och återvände till Danmark för att pådrifva nya rustningar.

Inom belägringshären började snart uppstå olika meningar. Den från början varande anledningen till upproret, Jöns Bengtsson Oxenstjernas befrielse, qvarstod ännu hos flera af dess ledare, såsom biskop Kettil och erkebiskopens bröder. Likaså hos de honom trofaste uppländingarne. Men den öfriga allmogen, främst från Dalarne, och dess höfvitsmän, de tappre Sturarne, tänkte på konung Karl. Man mindes huru han på sin tid sökt värna riket och befrämja dess inre välstånd, hvarför till sist, såsom krönikan förmäler: »det kom ett anskri öfver landet bland bönderna, att de ville hafva konung Karl igen».

Den snart allmänna folkviljan blef då så mäktig, att herrarne, för att kunna sammanhålla belägringshären, nödgades afsända bud till Danzig för att återkalla konung Karl.

Skrifvelsen, som afsändes, var — såsom det hette — utfärdad af rikets frälsemän, köpstadsmän och menige allmoge, ehuru biskop Kettil, erkebiskopens bröder och

öfriga fränder voro med derom. Derföre voro också vilkoren hårda: »Konung Karl skulle förlåta allt hvad herrarne gjort honom emot. De skulle hållas vid deras förra makt, och skulle konungen laga att erkebiskopen blefve frigifven och finge återvända till sitt stift».

Konung Karl gick likväl in på fordringarne och man kunde snart förvänta hans ankomst.

Sexton år hade förflutit sedan Karl Knutsson, Sveriges dåvarande riksmarsk, lemnade Finland och med sin stolta flotta hamnade på Stockholms redd. Den gången, redan i förväg väntad såsom den »rike marsken», med hvilken guld och välstånd skulle återkomma i riket, landsteg han under ett välsignelsebringande vårregn, hvilket syntes folket såsom ett järtecken bebådande goda tider. Han mottogs med jubel, då man i honom helsade den blifvande konungen.

År och händelser hade sedan dess skiftat med hvarandra. Å ömse sidor, så väl å konungens som folkets, hade storhet och välstånd vexlat med nederlag och förtryck. Mycket hade man förlorat och nu gälde om erfarenheten kunde främja återvinnandet af det man icke kunnat bevara.

Den tid, som gått fram under konung Kristierns regering, hade icke varit mindre hård än konung Kristoffers regeringstid. Om det än icke varit egentlig hungersnöd, så hade krig och örlig varit en värre och större börda än tillförene. Förgäfves hade man hoppats på erkebiskopens löften; han var nu sjelf en fången man, men de funnos som börjat tvifla på honom, äfven om han blefve fri. Till Karl Knutsson stod derför åter den enda förhoppningen om lugn och fred i landet.

Vilkoren för konung Karls återkallande häntydde dock allt för mycket på stormännens makt och fördelar, för att något varaktigt lugn skulle kunna erhållas. Derjemte bygde måhända konungen sjelf äfven för mycket

på sin egen kraft att kunna bekämpa svårigheterna, då han så obetingadt gick in på hvad man fordrat. Många förutsågo derför redan före ankomsten, att det ej skulle blifva lång varaktighet af detta konung Karls andra regimente.

Några gamla kloka, som förra gången vid landstigningen i vårregnet sågo det goda järtecknet, tyckte nu det icke vara ett godt förebud, då återkomsten skedde under en brännhet augusti-dag, tydande på en sommar af kort varaktighet. Dock funnos äfven de, som just i det bländande solljuset sågo sina glada förväntningar bekräftade.

Emellertid jublade massan nu liksom förra gången vid åsynen af konung Karl. Han hyllades genast af belägringshären å Södermalm, hvarefter intåget skedde genom den öppnade stadsporten.

Biskop Kettil var icke tillstädes, emedan han, för biläggande af några oroligheter, redan hade återvändt till sitt stift, hvarför Sten Sture ensam i spetsen för de segrande svenskarne ledsagade konung Karl vid intåget i hans hufvudstad.

Och hela staden jublade.

De begge borgmästarne med sina rådmän, köpmän och handtverkare hade samlats för att jemte de i staden boende frälsemännen och riddarne med sina fanor högtidligen mottaga den efterlängtade konungen.

Endast konungaborgen reste sig mörk och nästan hotande öfver det glada vimlet. De danska herrarne, åt hvilka Kristiern anförtrott slottet, höllo detta i krigisk rustning med sitt befästade torn, sin med kanoner beklädda förborg och sin uppdragna vindbrygga.

Föröfrigt stodo alla portar på vid gafvel, alla ingångar pryddda med löf och blomstergirlander.

Utanför herr Erik Gyllenstjernas hus reste sig en väldig äreport prydd med sköldar, tillhörande de adliga ätter som främst slutit sig till den återkallade konung Karl.

Gyllenstjerna hade naturligtvis öfverst i midten placerat sin egen vapensköld, hvilken nu öppet framställdes såsom tillhörande den återkomne konungens svärson.

Å ömse sidor närmast Gyllenstjernas syntes de båda höfvidsmännens sköldar, den ene med sin vase (biskop Kettils) den andre med sina tre sjöblad (Sten Stures). Öfriga vapen vittnade om sådana namn som Oxenstjerna, Trotte Karlsson till Eka, Ivar Gren m. fl., hvilka senare, betecknande för tiden och dess hvälfningar, förut hade synts främst bland Karl Knutssons fiender.

Hvad konung Karl sjelf tänkte vid åsynen af dessa, kunde icke skönjas i hans glada, vänsälla blick; måhända fans ännu i den femtiofem-årige mannens sinne någon del af det forna, lått återväckta förtroendet jemte hans förlitan till sin »lyckliga stjerna». Måhända också att han lärt sig inse dess vanskklighet men i förnimmelsen af sin kungliga rätt ansåg klokast att åtminstone synas tro derpå.

Emellertid, efter det yttre lysande mottagandet, möttes Karl Knutsson inom den prunkande äreporten af dem som icke allenast voro honom fullt trogna, utan stodo sjelfva hans hjerta nära.

Kristina, hans äldsta och kanske mest älskade dotter, slutes åter i hans famn och dottersonen, hans enda barnbarn, den sjuårige Karl, får i verkligheten se sin så länge drömde kunglige morfader.

De landsförvista konungadöttrarne, Magdalena och Margareta, äro återkomna till fäderneslandet och sin systers hem, der allt talar om rikedom, glans och lycka. Kristina sjelf är ljus och glad, glömmande och gömmande i innersta djupet af sitt hjerta, hvarje enskild sorg, för glädjen att återse dem. Hon är för öfrigt åter i den verkningskrets, för hvilken hon tyckes boren. Kristina — prinsessan, såsom man förr kallade henne — får åter fylla det yttre tomrummet efter den bortgångna, aldrig glömda drottningen.

Hvad hon i sin bedragna ungdomsdröm har lidit och offrat uppgår i den stora tanken, att Sten Sture har

fylt sitt löfte om fäderneslandets befrielse och att dermed vunnits det gemensamma mål som ännu fortfor att vara ett hemligt föreningsband emellan dem.

4.

Medan konung Karl hyllades och hans intåg firades i hufvudstaden, pågingo tillrustningarna för bröllopet på Hjuleberg. Man väntade endast bref från Sten Sture för att få veta hans ankomst och i följd deraf kunna bestämma sjelfva bröllopsdagen.

Den gamla gårdens kapell hade fått nya höga silfverstakar och en spetsprydd altarduk. Borgsalens kala väggar behängdes med ett par kostbara tapeter och öfver högsätet — afsedt för brudparet — hade herr Åke låtit uppsätta det svenska baneret.

Det var ju konung Karls systerson, en af segrarne från slaget på Hälleskogen, som här skulle fira sitt bröllop med en dotter af de frejdade Axelsönernas ätt.

Herr Åke sjelf, som enligt sin pligt tillbragt större delen af vintern på Varberg, hade vid underrättelsen om svenskarnes seger fattat sitt beslut att i första hand åtminstone på sin egen gård gifva hyllning åt den svenska konungen.

Fru Märeta, som främst höll på den egna slägtens heder, hade i frustugan samlat flera fruar och tärnor, hvilka sedan några veckor sömmade på brudens utstyrsel, för att den i all prakt måtte anstå den anborna ätten. Föröfrigt ordnade hon allt så som det tillhörde en den tidens kloka borgfru; likväl försmådde hon icke att allt emellanåt taga sin styfdotter Ingeborg till råds.

Ehuru herr Åke gick med stormsteg för att uppsöka Asta, då han hade någon skrifvelse från Sture att lemna henne, talade han hellre med Ingeborg då det gälde afhandlandet om »stordådet» att näpsa den öfvermodige

Kristiern. Likaså tyckte han att hon bäst skulle förstå, då han talade om de tappre Sturarne och huru mycket ännu återstod dem, innan de hunnit sopa landet rent från alla danskar och deras anhang med sjelfva prelaten i spetsen. Det antog han ju, att när herr Jöns sjelf blefve fri, skulle denne snarare åter gå danskarnes ärenden än erkänna konung Karl.

Sjelfva fader Andreas, socknens dekanus hade, oaktadt Asta varit hans kära skriftebarn, likväl större förtroende till Ingeborgs omdöme. Under det han sjelf öfversåg rustningarna i kapellet, var det derför hennes råd han inhemtade, då det gälde placerandet af ett par sköna helgonbilder som herr Sten förärat.

Likaså i frustugan, när man började uppmäta tyget till brudslöjan, var det till Ingeborg man vädjade, om broderiet borde vara i silfver eller guld.

Ingen tänkte på att fråga Asta — den blifvande bruden!

Och likväl var Asta med öfverallt, såg på allt, frågade och svarade; men det var såsom hade hon hvarken sett eller hört. Somliga sade: »hon går som i en dröm». Andra funderade: »hvad tänker hon på?» Ibland syntes hon jublande glad, och ibland föreföll det som dolde hon frambrytande tårar, hvarför man icke blef klok på henne.

Fru Märeta trodde att hon oroades vid tanken på de pligter, som väntade henne, då hon blefve en ädelboren herres fru; men Ingeborg förstod, att Asta helt enkelt aldrig kunnat förlika sig med tanken på Sten Stures afresa till kriget, ehuru hon velat visa sig hjeltemodig som sjelfva drottning Katrina, hvarom Sten hade talat.

Likväl kunde Asta vara, icke allenast den lifligaste, utan ock den ihärdigaste bland tärnorna som sydde i frustugan, och hon arbetade med en färdighet, som förvånade alla. Under det hon så sömmade i glad ifver, trallande i kapp med nålen, tyckte en del, »att hon var förtrollande söt», medan andra ej kunde fatta, »hur slik liten sångfogel skulle passa den allvarsamme herr Sten».

När emellanåt de öfriga, lockade af det sköna sommarvädret, gingo att förlusta sig i körsbärslunden, hade Asta icke heller tid att följa dem, huru de än gycklade öfver hennes brådska. »Allt skulle ju såväl hinnas med», försäkrade de, »allt var redan i det närmaste i ordning», men Asta visste också att brefvet kunde komma när som helst, brefvet från Sten Sture, som skulle bestämma bröllopsdagen.

För öfrigt behöfde Asta vara ensam för att reda sina tankar. Ingen visste att hennes ifver med arbetet egentligen var uttrycket för en inre oro, ett slags förnimmelse af att något oväntadt skulle hända, något komma i vägen, hindrande hennes lycka.

Tänk om man icke blef i ordning, så kunde rätt och slätt hela bröllopet skjutas upp. Ack, om brefvet komme så att hon bara visste dagen!

Hon tyckte ibland att hon rent af kunde qväfvas af all denna oro och väntan.

Hon ville nog gå till berget, men Sten hade varnat henne för klippan, som sluttade lodrätt ned i hafvet. — hafvet var också ibland så underfullt lockande, solen glimmade på vågorna så gladt, just då hon var bedröfvad — hon borde icke gå dit mera. I bergskrefvan var det dystert och den ingaf henne vidskepliga tankar, men hvarför skulle hon fästa sig vid ett och annat, som kunde förebåda olycka nu, då hon var så lycklig?

Ack, om hon finge se Räfsnäs, gården som Sten talat om, det vore annat det! Det var *hans* hem och det skulle ju äfven blifva *hennes*, men hon skulle nog aldrig komma dit — hon passade ju icke för herr Sten, sade man.

Var det också verkligen hennes bröllop som skulle firas, skulle hon blifva bruden?

Man sade att så var — ja, det sade verkligen alla — men sjelf hade hon svårt att fatta det, hon var ju så fasligt liten och obetydlig, det tyckte många, — kunde det då vara för henne man gjorde all denna stass?

Der låg likväl brudskruden i det närmaste färdig — hvad den var praktfull! Sten skulle nog tycka om den

— ja, visst skulle han det, om han bara fick se den; men det var nog inte så säkert.

Der satt ju ringen på hennes hand alldeles så som Sten hade satt den dit, hon skulle heller aldrig lemna den ifrån sig. Nej, ringen skulle följa henne till dess —

Hvad för, »till dess»? — Det visste hon icke.

Men nu fick hon inte sitta här och grubbla. Det hade hon fått klart för sig, då just fader Åkes stormsteg hördes derutanför.

I ögonblicket slog hon upp dörren, och der kom han mycket riktigt och såg helt jublande ut, nickande åt henne med hela sitt stora, glada anlete. Minsann, hade han icke ett bref med sig!

Asta hann icke, och tänkte ej ens på, att fråga efter vidare underrättelse, hon bara grep brefvet och skyndade så förbi honom.

Den gamle herrn hade visserligen något helt vigtigt att säga henne; men det var ju inte möjligt, då hon så der flög i väg. Han behöfde icke heller taga vidare besked af henne, ty sjelf hade han fått några rader och visste således alltsammans, som han för öfrigt redan meddelat fru Märeta.

Astas första tanke var att skynda till Ingeborg, för att de begge, såsom vanligt, skulle läsa brefvet gemensamt; men nu kunde hon icke gifva sig tid dertill, hon måste läsa det, der hon stod i gången.

Hon fattade också endast de två stora underrättelserna: att Sten kunde redan efter två dagar vara på Hjuleberg — tänk om två dagar — samt att bröllopet kunde stå följande söndag.

Hvad behöfde hon veta mera? Der var väl något om konung Karl och intåget, men det brydde hon sig ej om nu, det kunde hon läsa sedan.

Det var nu mycket hon måste se till, om verkligen allt skulle hinna blifva i ordning till söndagen, och dervid skrattade hon åt sig sjelf, att hon gjorde alldeles som Britta, då hon »rykte omkring». Tänk om Asta nu också skulle blifva en fru som Britta? Räfsnäs vore

bestämdt både vackrare och bättre än Hammersta, ty det var ju *Stens* eget hem — bara hon verkligen kom dit.

Under det dessa tankar flögo genom hennes hufvud och hjertat klappade i kapp med hennes ilande steg, kom hon till borgsalen.

Der var ju fru Märeta redan i färd med att plocka fram kannor, krukor och pokaler — de skulle naturligtvis vara för bröllopsbordet. Asta kunde ej låta bli att hoppa upp på en bänk för att passa på tillfället, då fru Märeta gick förbi, och fatta henne om halsen för att kyssa hennes kind. Den gamla frun sade icke ett ord om hennes barnsliga upptåg, tvärtom nickade hon vänligt och tycktes hafva något att säga henne. Asta hade likväl omöjligt tid att höra på, emedan hon ville titta in i kapellet.

Der höll ju den snälle fader Andreas redan på att inöfva korgossarne i ceremonielet till den förestående vigseln, hvarför hon icke fick hindra honom.

Redan på afstånd hördes högljudda röster sorla om hvarandra i frustugan, naturligtvis visste väl alla derinne om den vigtiga underrättelsen.

Det första, som derinne mötte Asta, var också deras utrop: »Du hade minsann rätt, du lilla, med dina aningar, nu blir verkligen ganska brådt.»

»Åh, vi hinna mycket väl få allt färdigt», förklarade andra, »det återstår egentligen bara broderiet på brudslöjan.»

»Nå, då får väl jag hjelpa till dermed!» utropade Asta jublande.

»Omöjligt, ingen får sy på sin egen brudslöja — du kunde sy bort din egen lycka».

Det ryste till inom Asta, men hon var fullt besluten att icke mer bry sig om gamla vidskepelser, Sten brukade för öfrigt bara skratta åt slikt.

Ingen hörde dock vidare efter hvad hon sade, alla satte sig omkring sybågen, der slöjan var uppspänd.

»Låt se, — det återstår tretton silfverrosor. Vi äro sex som kunna sy och böra godt hinna två hvardera. Den trettonde blir det väl råd med också.»

Asta yttrade ingenting, men fattade inom sig beslutet att, när de andra icke voro der, smyga in i frustugan och sjelf sy den trettonde rosen.

Nästa morgon satte hon sin plan i verkställighet. När de andra kommo för att samla sig omkring bågen, sågo de med stor förvåning i nedra hörnet af slöjan den redan färdigsydda rosen.

Emellertid voro de tvenne dagarne tilländalupna och Sture hade icke hörts af. Då kom på lördagsmorgonen ett ilbud med bref förklarande orsaken till dröjsmålet. De danska herrarne på Stockholms slott hade öppnat underhandlingar med konung Karl. Man hoppades i godo kunna uppgöra saken och hade derför medgifvit det begärda stilleståndet till och med den förste Oktober. Sedan nu detta blifvit uppgjordt, kunde Sten Sture företaga sin resa och skulle med all säkerhet kunna inträffa på Hjuleberg arla söndagsmorgon — bröllopsdagen.

Herr Åke fann uppskofvet helt naturligt, då man hade riksvigtiga saker för händer, men fru Märeta blef något rubbad i och för anordningar till Stures emottagande, som nu skulle blifva först bröllopsdagens morgon.

Asta tänkte blott: »han kommer arla söndagsmorgon!»

Dagen blef henne emellertid litet lång. Än var hon ute, än inne, och hon gick slutligen till Ingeborgs rum. Det var som om sjelfva vistelsen i Ingeborgs kammare alltid medförde ett visst lugn. Der var ju så trefligt, så fredligt, hvar hon än såg sig omkring.

Men Ingeborg sjelf var nu icke derinne; troligen hade hon blifvit kallad att hjelpa fru Märeta. Asta

kunde ju invänta henne och under tiden genomläsa Stens sista bref, oaktadt hon läst det många gånger om.

Hon bredde ut det på bordet för att riktigt kunna betrakta de så väl prentade orden, då hennes blick just föll på ett litet pergamentsblad, som hon ville lägga åt sidan. Ofrivilligt fästes hennes öga på Stures namn, som stod skrifvet derpå, och derunder stod Fogelvik.

Fogelvik och Sten Sture.

Asta läste vidare, då med ens orden började flyga om hvarandra i oredig yra för hennes blick.

Hvad var det egentligen de skrifna orden förtäljde? Var det icke Ingeborg, som talade om att hon hade återsett Sten Sture, sin ungdoms första och enda kärlek.

Ingeborgs första och enda kärlek?

Ja, så var det, så stod der skrifvet och bladets andra sida talade samma språk.

»Kristina har i dag låtit märka, huru gerna hon ville se sina barndomsvänner Sten och Ingeborg förenade — hon har sagt att *vi båda passa för hvarandra* — — — —»

På ett annat blad stod det: »arma hjerta, tala icke mera, dröm icke mera, hvarje tanke och dröm är synd, *Sten Sture har trolofvat sig med Asta* — — —»

På detta blads andra sida stod det: »Älskar *han* verkligen *henne?* Skall det bedårande barnet förstå att blifva hvad han tror henne vara? Skall *han* aldrig inse sin villa, ty en villa måste hans kärlek vara, och skall *hon* aldrig vakna ur sin lyckliga dröm?»

På ett blad särskildt för sig stodo endast orden: »Jag älskar dem båda så högt, att för deras lycka vill jag offra min egen», — — — — — — — — — — — —

Liksom genom ett trollslag blef allt klart för Asta. På samma gång hon lärt sig förstå Ingeborg, hade hon lärt känna sig sjelf.

Så var det. Detta hemlighetsfulla, som föresväfvat henne, hade då kommit: hennes egen underbara kärlekslycka var blott en dröm!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Asta ville gråta, men hon kunde det icke. Med torra, brännheta ögon stirrade hon på de olycksfulla pergamentsbladen i Ingeborgs dagbok.

Nu förstod Asta alltsammans. Hon var för Sten Sture »barnet», som han höll af, som han jollrade med och som han ville göra lycklig till tack för hennes stora kärlek — endast derför. Hon hade bedårat honom, men hade icke vunnit hans kärlek.

Hon var hans like till börden men icke i själsstorhet, i höga allvarliga tankar. Hon kunde icke deltaga i hans stora lifsgerning — det kunde endast Ingeborg.

Asta tyckte sig höra steg i korridoren utanför, hon lät bladen falla ned på bordet, endast ett af dem behöll hon, och så gick hon mot dörren.

Men der vände hon sig om för att kasta en blick tillbaka i det lilla ljusa rummet, der hon hört så många kärlekens ord, fått upplysning i så mångahanda, som hon sjelf icke förstått, så mången gång fått ro i sitt sinne.

Asta visste icke om hon mötte någon. Med det lilla bladet sammantryckt i sin hand ilade hon bort från den af glada menniskor vimlande gården.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Utan att hafva följt någon redig tanke, förde henne vägen till berget. Der var hon ensam och der kunde endast hon sjelf höra sitt hjertas stormande, vilda slag.

Men var det verkligen hon sjelf?

Var hon Asta, herr Åkes dotter, som man velat förena med landets ädlaste riddare, eller var hon den ovärdiga tattarungen, som hvar och en kunde kasta undan — —

Nej, hon var ingen sådan unge mera, hon hade inträdt i sina medfödda rättigheter och dem skulle hon försvara.

Var hon icke Sten Stures trolofvade brud? Hvem vågade förneka henne detta, och beröfva henne den kärlek han hade gifvit henne? Skulle icke *han* hålla sitt löfte?

Hvarför skulle *hon* offra sitt hela lifs lycka?

Asta knöt handen, som kunde hon dermed besegla sitt beslut att trotsa hvar och en, som vågade träda i hennes väg, för att taga det som dock var hennes.

Då var det som om något krasade till inom den knutna handen.

Det var bara det sammanknycklade pergamentsbladet, men det var nog för att stäfja hennes öfverspänning. Det var ju bladet, der det stod skrifvet om Ingeborgs uppoffring. — Ingeborg ville ju offra *sin* lycka för dem båda, som hon älskade så högt!

Asta rodnade, så att blodet sprängde vid hennes tinningar och allt kändes tungt, trångt och doft omkring henne, såsom ville hon qväfvas. Ovilkorligt slet hon upp sitt klädningslif, men dermed följde en liten kedja, hvars vidhängande amulett stannade i hennes hand.

Det var amuletten, som Ingeborg hade gifvit henne. Amuletten som innehöll ordet: *Syskonkärlek.*

5.

Redan i god tid på bröllopsdagens morgon var det lif och rörelse på Hjuleberg. Det hela hade sin festliga prägel, emedan hvar och en, alltifrån herrskapet intill tjenarne, redan på morgonen iklädt sig heldagskläder.

Alla göromål gingo såsom ett urverk utan allt otillbörligt fjesk och spring. I det stora löfsirade köket lyste kittlarne blanka öfver kolelden, och på hyllorna i visthuset syntes stora fat med späckade råddjursstekar, flere slags välkryddade fiskrätter och för öfrigt alla slags bakverk, ifrån saffransbrödet till sjelfva den jättestora bröllopstårtan.

Såväl borgsalen som öfriga högtidsgemak voro redan på lördagen så fejade, att knappt ett damkorn var synligt, när fru Märeta gjorde sin »rund» för att tillse hvad möjligen återstod att ordna.

De långväga gästerna kunde icke väntas förrän fram emot tolftiden — vigseln var bestämd till först klockan två, men främst af alla väntades herr Sten Sture sjelf, som sagt sig kunna anlända redan i arlatid.

I frustugan var, enligt tidens sed, hela den rika utstyrseln utbredd till beskådande, innan bröllopsgästerna skulle begifva sig till kapellet. Först efter vigseln skulle man församla sig i borgsalen vid middagsbordet och derefter sprida sig i öfriga gemak. Så var det ämnadt.

Sjelfva brudstassen var aftonen förut förd till det invid frustugan belägna lilla rummet, nu afsedt till brudkammare. Der församlades i god tid på morgonen de fruar och tärnor, som biträdt vid utstyrseln, för att ännu en gång öfverskåda sitt verk. Man väntade endast på bruden.

Asta hade icke synts till, icke ens vid frukosten i matsalen. En del började förundra sig deröfver, medan andra tillhviskade hvarandra möjligheten att hon rent af sprungit sin brudgum till möte. Ingeborg fruktade inom sig ungefär detsamma. Hon visste att Astas lilla säng stått orörd sedan gårdagen, och förstod derför att Asta i sista stunden för sin väntan hvarken kunnat sofva eller äta. Troligen hade hon nu gått till sitt berg och möjligen stigit upp till klippans höjd, hvarifrån hon kunde öfverskåda vägen, der hon visste att Sten skulle komma.

Just som man öfverlade härom flög dörren upp och der stod Asta på tröskeln.

Ingen hann lägga märke till att hon var blek och att hennes blick hade ett underligt, frånvarande uttryck.

Man ropade helt ifrigt: »Skynda dig hit, lilla brud, att vi må hinna profva slöjan innan brudgummen kommer!»

Asta yttrade intet ord under det man fäste slöjan på hennes hufvud, hvarvid de rödgula långa lockarne glänste som guld genom det lätta tyget, då den rika slöjan med sina silfverblommor insvepte hela hennes gestalt.

»Åh, så vackert!»

»Se hur silfverrosorna gnistra, det är ju utomordentligt!» ropade man om hvarandra.

Men Ingeborg sade: »Du säger ingenting sjelf, lilla syster? Är du icke nöjd med din brudslöja?»

»Den är för stor för mig,» svarade Asta.

»Åh, prat», ropade en af tärnorna, »du vet inte, kära Asta, hur bra den klär dig.»

»Det är bara det tunna tyget i din morgonklädning som icke bär upp den», tröstade en annan.

»Naturligtvis», förklarade en tredje, »det blir annat med sjelfva bruddrägten.»

»Nå», afbröt en af de unga fruarne, »det är ju den simplaste sak i verlden att fästa upp den under kronan.»

Medan alla sålunda uttalade sina välmenta råd, lyfte Asta slöjan från sitt hufvud; men hur sakta hon än gjorde det, halkade det ena hörnet ned på golfvet, fastnande i hennes skospänne. Då hon skulle draga undan sin fot, kom hon ofrivilligt att trampa på slöjan.

Ingeborg skyndade att hjelpa henne, och under det de öfriga bestörta sågo på hvarandra, utropade en af dem: »Heliga Maria! hon trampade på en ros —»

»Och just den trettonde!» tillade betydelsefullt en annan.

Måhända hade Asta fäst sig vid utropen, emedan en liten skiftning flög öfver hennes ansigte. Hon räckte slöjan till Ingeborg och frågade: »Får jag profva den på dig, syster?»

Ingeborg blef förvånad och kom sig ej för att svara eller ens förhindra, då Asta lade slöjan öfver hennes hufvud.

»Så bra, så förträffligt!» utropade de lifliga tärnorna. »Ingeborg blir bestämdt den nästa bruden — glöm inte Asta, då du tråder bruddansen, att gifva henne kronan.»

»Vi skola minsann binda väl för dina ögon, men låt se att du ändå känner igen Ingeborg.»

Asta log och såg på den bestörta systern. »Blif du den nästa bruden, min Ingeborg!» sade hon sakta.

Ingeborg tyckte det var en dimma som skymde Astas ögon. Hon ville taga af sig slöjan, men innan hon hunnit fatta sig, hade Asta försvunnit.

Ingen af de öfriga hade heller sett när Asta gick, och nu togs hela deras uppmärksamhet i anspråk af en ljudande fanfar, hvarmed de smattrande trumpeterna helsade någon anländande bröllopsgäst.

Snart svängde några ryttare in på gården, främst bland dem syntes en ridderlig gestalt, i hvilken man genast igenkände Sten Sture — brudgummen.

»Måtte han nu få se bruden, förrän hon får se honom, eljest går det inte väl», utropade en af de lifliga tärnorna och dermed skyndade alla i väg för att erfara utgången af den vigtiga frågan.

Ingeborg stod ensam qvar i brudkammaren.

Genom det öppna fönstret hörde hon sin faders högljudda röst välkomna den anlände, hon hörde också Stures röst svara — den var lika glad som herr Åkes.

Då varseblef hon brudslöjan i sin egen hand och återkom dermed till besinning: »Hvar är Asta?» utropade hon hastigt helt högt, liksom hade hon frågat någon annan derom.

Emellertid hördes många glada röster derutanför sorla om hvarandra. Hon urskiljde till och med fru Märetas, men hörde icke Astas, — hur borde icke hennes glada utrop höras främst bland de andras!

Men naturligtvis var Asta der, hon hade kanske just kommit i rättan tid för att möta Sture. Då lade Ingeborg slöjan omsorgsfullt bredvid brudskruden — snart skulle ju Asta komma för att ikläda sig den — och så gick hon sjelf för att mottaga Sten Sture.

Man hade redan inträdt i borgsalen, man helsade nya inträdande, nyanlända gäster. Man frågade och svarade, der var ju så mycket å alla sidor man hade att spörja om.

Men under allt detta flög Sten Stures blick öfver dem alla sökande, utan att uttala den fråga, som hvar och en

förstod låg honom närmast om hjertat, och hvaråt man log i tysthet, just roande sig åt hans tysta sökande.

Sedan Ingeborg helsat honom, sade likväl hon utan att invänta hans fråga: »Asta vet väl icke om att ni är kommen, frände, annars vore hon nog här.»

»Ja, — hvar är Asta?» utropade fru Märeta förundrad.

»Hon har väl redan sprungit lång väg för att möta sin riddare», sade herr Åke småskrattande.

»Men hon var ju nyss här», förklarade fru Märeta, som tyckte sig hafva sett henne.

»Hon ville väl vara den första att se Sten Sture komma», afbröt herr Åke, »hon har nog gått till klippan.»

»Klippan?» utropade Sture och reste sig hastigt, men Ingeborg lade lugnande sin hand på hans arm och sade leende: »Kom, så gå vi att söka henne, om ni så vill?»

De gingo den välbekanta vägen till berget.

»Jag varnade henne för klippan», sade Sten hastigt, »tror ni att hon likväl har gått dit?»

»Det vore väl endast för att se er komma», svarade Ingeborg. »Efter er varning har Asta mer än en gång sagt sig vara rädd för det höga berget.»

»Ja, hon kan ju så lätt slinta på den hala bergspetsen.»

Ingeborg tyckte inom sig, att denna fruktan för Asta i det hela var barnslig, men likväl darrade hon sjelf.

Utan att yttra något vidare, gingo de hastigt uppför stigen, icke den som gick slingrande, utan den som förde rakt uppåt, den som vanligen Asta brukade gå och hvarifrån man sedan kunde nå den spetsiga klippan.

Ehuru fort de gingo tycktes dem båda som de aldrig skulle hinna målet, då med ens Sten utropade: »Der är hon — min lilla Asta!!»

Det låg så obeskriflig kärlek i detta utrop, som också genast besvarades af ett glädjeskri: »Han är här!!»

Ovilkorligt stannade Sten och Ingeborg.

Der stod Asta öfverst på klippan, sträckande sina armar mot de kommande, såsom ville hon med ett enda språng hinna dem. Vinden hade fattat tag i hennes luf-

tiga klädning, omsvepande henne såsom en sky, då hon i detsamma vacklade till.

Ännu ett ögonblick syntes hon och så icke mera — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Då Sten och Ingeborg hunno ned till hafsstranden, kom en våg svallande, fräsande, rullande upp på stranden.

Den väldiga hafsvågen följdes af en annan, som tycktes hafva frusit till snö, kastande sin drifva upp på stranden.

Det var Asta. Hon var icke kall som den snö, man tyckte henne likna, men hon var hvit som den.

Hon tycktes sofva, men utan ande. Hennes ögon voro icke slutna, men strålen i dem var borta — död!

I den lilla hårdt sammanknutna handen höll hon ett pergamentsblad och en amulett. — Ingeborg igenkände båda. — — — — — — — — — — — — — — —

Då klockorna i Hjulebergs kapell ringde förstgången till bröllopsmessan, kom Sten Sture hem, bärande sin hvita brud.

Ännu efter många år gjorde folket sitt korstecken vid åsynen af brudklippan, såsom man kallade den till minne af bröllopet på Hjuleberg.

XIV.

Herr Erengisle och fru Britta.

1.

Om konung Kristierns regimente hade medfört en hård tid för svenska folket, berodde detta dock ej ensamt på konungen, emedan flere godsegare, visserligen svenska herrar, men likväl danskt sinnade, hade följt exemplet ofvanifrån.

Då de utskrifna skatterna träffade såväl kloster- och kyrkogods som herregårdar och bönder, sökte en och annan godsegare taga sin skada igen genom ökade pålagor för sina underlydande. Jordlotterna minskades och flera dagsverken fordrades, för att innehafvaren skulle få behålla sin gård. Såväl herregårdsbonden som stafkarlen måste, liksom i konung Kristoffers tid, blanda bark i sitt bröd, hvarjemte häst och ko fingo lifnäras af det magra betet å storskogarnes mossiga marker.

Till dessa betungade egendomar hörde Hammersta.

Under de första sex år fru Britta Tott innehaft sin herres fädernegård, rådde der ett visst välstånd. Man hade den tiden småningom lärt sig att icke mera kalla henne förräderska, utan tvärtom hysa aktning och tacksamhet för henne.

Så länge kyrkobyggnaden pågick, tillsåg hon att fog-

den skötte allt på samma sätt som i herr Nils' tid. Den gamle riddaren, herr Erengisles fader, hade nämligen satt gården i stånd efter den förödelse, som öfvergått landet under konung Albrekts och de öfriga tyska herrarnas hänsynslösa regimente.

Fru Britta höll sträng räfst med fogden att tillse, det folket utgjorde sina skyldigheter, men att å andra sidan det icke »fors illa med dem». Arbetet gick den tiden som af sig sjelft med god ordning, skörden bergades i behörig tid och ladorna fyldes. Det syntes att välsignelsen följde arbetet, som folket trodde, till följd af det heliga verket med kyrkobyggnaden.

Förunderligt var det också, att då kyrkan var färdig och invigd, allt öfrigt hade blifvit som att vända om en hand. Fru Britta sjelf blef så förändrad, att folket trodde »något ondt farit i henne».

Aldrig mera reste hon till kyrkan och hon hade icke ro med någonting, tittade knappast åt arbetsstugan och fogden fick sköta allt det yttre såsom han ville.

Om hon likväl någongång som förr »rykte omkring», såsom folket sade, var det icke mera någon lust dervid, emedan hon blifvit så ond till sinnes, att aldrig någon kunde göra henne i lag. Åtminstone ingen förutom Olaus skrifvare, hvilken tvärtom hade funnit nåd för hennes ögon.

Tidigt om morgnarna kallades Olaus till lönnkammaren, hvarför man började tro det vara han som gaf henne onda råd, ty att han var en spejare, som talade om allt för nådiga frun och retade upp henne, det kom man snart underfund med. Att han var en slug och ond man, det röjdes af hans uppsyn, hur hal och slät han mången gång kunde vara.

Han blef också alltmera myndig, då befallningarna till fogden allt oftare gingo genom honom. Om derigenom skedde någon orätt och fogden ville tala med nådiga frun derom, hade hon aldrig tid.

Man började undra huru det skulle gå, när vid höstens början det rustades till en resa — det gälde ett besök i

hufvudstaden — man visste icke huru länge hon ämnade vara borta. Somliga trodde, det skulle blifva bättre sedan och att det goda lynnet kunde komma åter; men andra tänkte med oro på Olaus spejaren.

Hushållerskan och fogden höllo ihop, för att bilda en motpart till den myndige Olaus; men vid afresan lemnades till dem endast helt knapphändiga föreskrifter. För allt som behöfdes under bortovaron hade de att vända sig till skrifvaren, hvilken skulle meddela det till husbondefrun.

Så snart den rikt rustade karmen med frun och kammarpigan, efterföljd af karossen med sakerna, dragit hän, begaf sig hushållerskan till åldmor. Af hela gårdens folk ansågs nämligen den gamla för ett slags orakel, när man kunde förmå henne att uttala det hennes klokhet och förutseende bättre förstod än andra. Det var dock icke alltid hon yttrade hvad hon tänkte och visste, men hushållerskan tog denna gång med sig de bästa godbitarna från resfrukosten för att muta henne.

»Hvad tror I, åldmor?» frågade hon, »skall den nådiga frun bli god igen, då hon kommer åter?»

Gumman som satt tyst vid sitt fönster, der hon åskådat affärden, såg sig om och yttrade mot sin vana helt vresigt: »Skrik då inte — jag hör nog ändå.»

Detta var hela svaret som hushållerskan fick, men hon visste att åldmor var retlig, då man gjorde spörsmål som hon icke ville besvara.

Hur det var så kunde nu den medförda kosten ej undgå att mildra och öppna gummans sinne. Hon bröt ett stycke af saffranskakan och yttrade: »Måhända skall nådiga frun finna på något nytt, som kan komma henne att glömma — ja — ja — då kan det ju blifva godt igen», afbröt sig sjelf den gamla, förlägen att hon sagt något, som kunde gifva några tydningar om husbondefrun. »Inga ord efter mig», förmanade hon, »kom ihåg det och lemna mig nu i ro.»

Under det hushållerskan gick, upprepade hon för sig sjelf: »komma henne att glömma —, hvad menade gum-

man dermed? Hvad skulle det kunna vara, som fru Britta borde glömma?»

Det blef icke heller så liten uppståndelse på gården, då kort efter afresan ett ilbud inkallade hästar för att hemföra den nådiga frun och hela hennes packning. Saken var helt enkel, ehuru ingen på Hammersta kunde veta det.

Redan i början af Oktober hade konung Kristiern, medförande den fångne erkebiskopen, lemnat Sverige. Det var således i Stockholm icke något hoflif, inga fester att vänta på, med ett ord ingen förströelse som erbjöds. Tvärtom bara oro och jäsning emellan de olika sinnade partierna.

Fru Britta syntes likväl vid bättre lynne då hon återkom, och naturligtvis hade hon, såsom åldmor sagt, funnit på något nytt för sitt oroliga sinne.

Det aflägsna Hammersta hade vid höstetiden ingen annan förnöjelse att bjuda på än inhöstandet af gårdens afkastning. Fru Britta började med sådan ifver egna sig deråt och blef så fasligt hushållsam och nogräknad med allting, att tydligt var hur hon ville föröka sina egodelar, ville samla skatter för att blifva rik.

Detta var nog en lust som man spårat förr, fastän icke så tydligt som nu. Förr hade hon kanske icke haft tid, men nu lades allt annat å sido, ty hon hade fattat ett beslut — det var tydligt nog. Det var nog detta åldmor väntat att hon skulle finna på.

Folket undrade och väntade. Fogden och hushållerskan, som fåfängt hade utbytt många tankar i saken, började endast se spörjande på hvarandra, och åldmor blef altmera vresig och tystlåten.

Men den qvicka Lisa, som blifvit ålagd att passa den gamla, anförtrodde hushållerskan, att gumman i qvällens skymning kunde tala för sig sjelf. Lisa hade hört henne yttra sådana ord som: »Jo, jo, riddaren var henne mera kär än hon sjelf visste om, hon har nog både väntat och sörjt. Troget hade hon vårdat hans fädernegård och till hans ära uppbygt kyrkan. Men han vårdade

sig icke att komma och se den. Hämnas skall hon förvisst, man får väl se på hvad sätt.»

Ja, alla dessa ord hade åldmor sagt och Lisa inpräntat i sitt minne.

En annan gång hade hon hört ord, som vittnade om, att åldmor funnit svaret på sin egen fråga. — »Nej — kyrkan kan hon icke rifva ned, men gården kan hon utarma. När hennes herre en gång kommer, skall han icke finna qvar mer än så —» Lisa hade sett hur åldmor strök sin flata högra hand mot den flata venstra »Ja, ja, så blir slutet, det skall man få se.» Så hade hon tydligt lagt till.

Hushållerskan blef både blek och röd. »Tyst Lisa», hviskade hon och stack en hel daler i flickans hand, »kom ihåg spejaren och var lika tyst som klok. Vi måste alla taga oss till vara.»

»Nådiga frun vill slå två flugor i en smäll», hviskade Lisa tillbaka, »hon blir sjelf rik, då hon utarmar gamle herrn, ty visst var det så åldmor menade?»

Lisa kallades icke qvick förgäfves, då hon sålunda uttydde den gamlas ord, tyckte hushållerskan.

För öfrigt kunde ingen tänka sig hvad följden skulle blifva af fru Brittas långa samtal med sin skrifvare. Man kände endast en aningsfull fruktan för den stora pappersrulle, Olaus ständigt bar med sig till och från lönnkammaren. Att han utförde allt i skrift, det kunde man nog förstå, men att intet godt deraf skulle komma, det förstod man också.

Ändteligen uppkallades fogden och det förkunnades honom en bestämd befallning angående gårdens skötsel.

Fogden hade svårt att fatta förändringen och den nytta, som dermed skulle åstadkommas. Allt hade gått sin gilla gång och han hade skött gården på samma sätt som i fars och farfars tid, hvilka alla troget tjenat de gamla herrarne Natt och Dag.

»Det är sant», medgaf fru Britta, »och just detta bevisar att allt är gammalt. Här måste vidtagas åtgärder, som kunna bestå i en ny tid med nya seder.»

»Gården har dock allt hittills gifvit en afkastning, som gjort nådiga frun nöjd», vågade fogden invända. »Hammersta gård har äfven under missväxtår stått sig bättre än grannarnes.»

»Förutom fru Katarinas», afbröt fru Britta otåligt. »Har man någonsin sett tätare rågskylar än de, som nu stå på Häringe egor?»

»Det tror jag! Stora Häringe, som har bästa åkern i hela Södertörn.»

Det blixtrade till i fru Brittas ögon. »Ja, hade vi den gården», mumlade hon, men afbröt och såg menande på sin skrifvare, som tyst satt vid bordet sysselsatt med sina papper. Han måste dock hafva uppfattat det betydelsefulla ögonkastet, emedan ett belåtet löje skymtade öfver hans läppar.

Fogden, som också uppfattat mer än man tänkt honom om, såg alltsammans och förstod att något låg derunder, ehuru han ej kunde begripa meningen som gömde sig deri.

»Derför», återtog fru Britta, »skall man visa att Hammersta bör kunna inbringa lika goda skördar som Häringe — men naturligtvis med en ny och bättre skötsel.»

»Kan nådiga frun säga mig sättet, skall jag nog söka att utföra det.»

»Sättet är helt enkelt», upplyste fru Britta, »man får taga mer vara på jorden och se till att den kan bära skördar alla år.»

»Jorden behöfver hvila, nådiga frun.»

»Hvila? Hvarför skall jorden hvila?»

Fogden såg mycket förvånad ut. Hade verkligen den djefvulska Olaus förhäxat deras fru till den grad, att hon, som annars var så klok, kunde tala så oförståndigt!

»Jorden skulle efter några år inte bära några skördar alls, den skulle blifva rent af utsugen.»

»Hvad rör det mig?» utbrast fru Britta; men hon ändrade sig och tillade: »Det der är bara gamla sägner. Man sår gräs i trädet och får sålunda dubbla skördar — icke sant, Olaus?»

Skrifvaren var sysselsatt med sina papper och svarade icke.

»Det behöfs större arbetsstyrka», yttrade fogden försigtigt.

»Naturligtvis. Flera dagsverken få läggas på torparne.»

»Det hafver sig icke så lätt; torparne hinna ändå med knapp nöd sköta sina egna små tegar.»

»Så få hustrurna göra det. För öfrigt komma deras jordlotter att minskas för att läggas till gården; vi få då snart lika stora fält som Häringe och dertill alla år fruktbärande.»

»För några år, ja kanhända. Men sedan kan heller icke jorden frambringa stor skörd, åtminstone skall det kosta stora pengar att få den i bruk igen — om det ens kan gå. Nådiga frun får taga ansvaret på sig sjelf.»

»Jag har icke tänkt att lägga ansvaret på någon annan, minst på er, gamle Matts. Ni förstår icke saken, det märker jag nog.»

»Jag är ju gammal och håller på seder som jag känner till. Det är väl bäst, att den som bättre förstår saken, får se till att den kan utföras.» Fogdens blick föll härvid på skrifvaren med ett visst illmarigt uttryck, som kom fru Britta sjelf att småle, i det hon sade medgifvande: »Det är också bäst att ni, som man säger, »tar er Matts ur skolan» — ni har för öfrigt någon liten tid ännu till nästa fardag, att höra er om efter en ny plats.»

Fogden stod alldeles bestört. Icke hade han ändå tänkt att han skulle blifva uppsagd, och denna föreställning grep honom så djupt, att han icke kom sig för att tala ut hvad han tänkte: »att ingen i mannaminne blifvit vräkt på Hammersta gård — han sjelf var för öfrigt en gammal man, som skött gården redan i gamle herr Nils' tid —.»

Saken var dock beslutad, det märkte han och stod ej att ändra.

Fru Britta sjelf var ganska belåten med hvad som var gjordt, och sedan fogden gått yttrade hon: »Låt nu se,

Olaus, att du går i land med dina stora förslag och det ansvarsfulla värf, du härmed åtager dig. Man kan ju icke neka att Matts fogde har rätt i att Hammersta-jorden aldrig kan blifva jemförlig med Häringes — harmligt är ju att det gamla dokumentet, du har snokat reda på, icke skall vara giltigt.»

Ett tvetydigt löje drog långsamt öfver skrifvarens tunna läppar. »Hvad som icke *är*, det kan dock *blifva*, nådiga fru», svarade han försigtigt. »Det är väl icke förgäfves testamentet blifvit bevaradt bland öfriga egendomshandlingar.»

»Men det är ju icke bevittnadt, och kan aldrig blifva giltigt», afbröt otåligt fru Britta.

»Det var dock tydligt de gamle herrarnes mening att en gång återförena gårdarne — hvarför låta slikt gå sig ur händer? Det skulle blifva ett ansenligt herregods.»

»Naturligtvis — efter fru Katarinas död. Men der fattas, som sagdt, icke allenast vittnens underskrifter, utan sjelfva signeterna.»

»Ja — signeterna fattas ännu, såvida man icke kan anskaffa dem.»

Fru Britta såg hastigt på Olaus skrifvare, hvars sluga leende kom henne att skratta; men hennes skratt hade en ovanlig klang, som kom henne sjelf att rysa till.

2.

Alltifrån den dag fogden sades upp och med honom en hel del jordtorpare, hvilka ej kunde finna sig i förändringen att återgå till stafkarlens tunga lott, utbredde sig en dyster stämning öfver Hammersta gård.

Likväl kommo der ett par blomstrande, fruktbara år, då åkrar och ängar stodo i härlig skördeskrud och fru Britta sjelf återfick sitt glada sinne. Men under det den för gården tillökade arbetstiden användes till byggande af rymligare spanmålsbodar och större hölador, för att

herbergera den rika skörden, tilltog nöden i torparstugorna, hvilkas minskade jordlotter ej förslogo att gifva föda åt stugornas innevånare.

Man tog sin tillflykt till åldmor, för att spörja huru hon trodde att slutet skulle blifva på det tilltagande eländet. Till den nådiga frun vågade man icke hänvända sig, än mindre till den myndiga fogden Olaus.

Åldmor hade likaledes sjelf på sista tiden undergått en viss förändring. Hon hade bortlagt sitt vresiga lynne och blifvit mildare till sinnes, hvarför man tyckte hon blifvit gammal. Hon hade också ingått i sitt nittionde år.

Hvarje nytt tiotal har sin betydelse, och åldmor tyckte att hennes tid nu snart borde vara tilländalupen. Hon började att i ett annat ljus se det som varit och det som framför henne låg, hvilket bjöd henne att lemna all verldens oro för att bereda sig till den frid som väntade.

Då hon skådade tillbaka, tyckte hon sig ha genomgått många vexlingar men alltid känt liksom ett par osynliga armar, hvilka hade skyddat och värnat för strid, frestelse och bekymmer. »Hvarför», sade hon till sig sjelf, »när så allt hitintills gått väl, skulle man misströsta för framtiden? Stränga herrars regemente skall dock hafva ett slut. Om fru Britta ville göra allt detta onda för att hämnas på sin styfva herre, fins det dock en högre hand derofvan, som kan ställa allt till rätta, när tid dertill är inne. Derför skall man icke misströsta.»

Denna insigt, till hvilken åldmor kommit, ville hon dela till andra, och derför hade hon blifvit vänligare och mera meddelsam än förr.

»I fån vänta och bida tiden», svarade hon på de klagandes spörsmål, »jag har lefvat länge och under många herrars regemente — räknar nu den femte konungens — och jag hafver skådat goda år och tunga år; men den goda dagen hafver aflöst den onda och så tvärtom. Ännu kan rättvisa vederfaras såväl förtryckaren som den förtryckte.»

Det var som om åldmors visa ord besannades förr än man kunde vänta. Redan tredje året efter fru Brittas

ändring af gårdens skötsel hade den gyllene skördetiden tilländalupit. Hagelskurar slogo ned rågen och höstregnet upphörde icke förrän kornskylarna rent af simmade i vatten. Derefter kom ett år med dess värre torka och i följd deraf hård missväxt, hvilken i allmänhet utbredde sig öfver hela Södertörn med endast några få undantag.

Bland dessa lyckligare lottade stodo Häringe fält lika frodiga som förr, och dertill kom att höskörden gick så raskt att den helt och hållet bergades undan ovädret.

Då nu egorna stötte så nära intill hvarandra, föll den olika skörden dess mer i ögonen, och man började tala derom vidt och bredt i orten. Sjelfva fader Olof i Vester-Hanninge tog en dag till ämne för sin predikan: »huru menniskans gerningar redan här i tiden få sin lön eller sitt straff. —» Till sist framstälde han en helt tydlig och talande bild sålunda: »Vi hafva nära oss tvenne gårdar. På den ena ser man bara nöd och elände, trasiga barnungar och utsvultet folk, som med knapp nöd kunna berga husbondefruns magra åkrar, medan å den andra råder fridsamhet och välstånd. Arbetet är der för folket en glädje och den egna lilla tegen ger tillräcklig föda åt husfadern med hustru och barn — men se också hvilken gyllene skörd på den gården!»

Hvem kunde undgå att förstå tillämpningen häraf? Hammersta hörde till Ösmo, och fru Britta, som ej hade att göra med Vester-Hanninge-presten, kunde skratta åt honom.

Men hon skrattade icke, utan blef helt vred när orden kommo för hennes öron. Ja, så vred att hon utbrast, »den dag skall komma, då fader Olof får lära sig att akta den blifvande Häringefrun.»

Ingen förstod hvad härmed menades. Men den qvicka Lisa, som uppsnappat orden, berättade dem för hushållerskan, som i sin ordning bar dem till åldmor.

Gumman förklarade högt, att den nådiga fruns hastiga ord ej vore att fästa sig vid. Men i sitt sinne förskräcktes hon, ty allt för väl kom hon ihåg, huru det i gamla herrns tid talades om en förordning, som skulle samman-

binda Hammersta med Häringe, och man hade sagt att testamente derå blifvit uppgjordt men aldrig rätt underskrifvet, hvarför det var som af noll och intet värde. Sedan hade icke vidare talats derom — möjligen hade hela testamentet förkommit — åtminstone satt fru Katarina i sin fulla rätt intill döddagar.

Då likväl nu allt dykte upp i åldmors minne, rann för henne en misstanke, att det kunde vara allvar under fru Brittas hastiga ord, ty hvem kunde väl veta, hvad den listige Olaus skrifvare hade påfunnit.

Dock, hvad ville och hvad kunde hon göra annat än bida tiden? Hon kunde endast i sitt tysta sinne bedja för herr Erengisles länge väntade återkomst till gården, ty endast hans närvaro skulle kunna förekomma hvarje bedrifven oförrätt.

Fru Britta hade emellertid, under det hon tycktes sysselsatt allenast med förändringen af sitt åkerbruk, med tankarne följt de vexlande verldshändelserna för att, när tid dertill kunde blifva lämplig, sjelf kasta sig in deri och finna ett nytt mål för sitt rastlösa sinne.

Konung Karls återkallande rörde henne föga. Fru Britta liksom många andra insåg, att hans ställning skulle blifva ytterst betänklig, med anledning af de hårda vilkor hvarpå han måste ingå. Hans regemente skulle således blifva af kort varaktighet.

Snart nog spridde sig också talet om hur sjelfva biskop Kettil, som varit med om kung Karls inkallande, skilde sig ifrån honom och hans parti, för att på egna vägar utverka erkebiskopens frigifvande.

När så den stolte herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna sjelf, i stället att förlita sig till konung Karls bistånd, föredrog att ödmjuka sig inför konung Kristiern och på sina knän bedja denne om förlåtelse, blef dermed hela det fordna goda förhållandet emellan dem återställdt, i det den danska konungen och den svenska prelaten ånyo blefvo

vänner och bundsförvandter. När underrättelsen härom nådde fru Britta, skrattade hon af hela sitt hjerta.

Redan såg hon i andanom huru Karl Knutssons tron började vackla.

Fru Britta, som hade sina kunskapare på alla håll, afbidade med hemlig själspänning händelsernas vidare utveckling.

Med verklig förnöjelse sporde hon prelatens återkomst till Sverige och huru, hvar han drog fram, uppror och tvedrägt följde hans spår.

Jöns Bengtsson Oxenstjerna var således densamme som förr. Ett års fångenskap hade lika litet kufvat hans stolta sinne, som han ansåg sig bunden af löftet till domkapitlet, att icke vidare eftersträfva verldsligt herravälde. Hela hans uppträdande vittnade likaväl om det förra som om det senare.

Han skyndade att sluta sig till sina fränder, och främst bland dem den oförskräckte biskop Kettil, hvilken, oaktadt han medverkat vid Karl Knutssons inkallande, sjelf aldrig bortlagt titeln af rikets höfvidsman.

»Det är något storslaget och okufligt hos både Wasar och Oxenstjernor», yttrade fru Britta, »månne icke de till sist skola för all tid kunna qväsa den der adelskonungen Karl Knutsson — jag kunde väl ännu en gång hafva lust att förhjelpa dertill.»

Allt tycktes gå såsom fru Britta tänkt sig, utan att hon ens behöft sjelf befatta sig dermed.

Snart förspordes huru de upproriske prelaterna lyckats sätta sig i förbindelse med den mot konung Karl ännu fientliga besättningen på Stockholms slott. Derefter hur man började underhandla med honom om priset, för hvilket han ville afstå sin krona, och till sist flög som en löpeld underrättelsen om huru konung Karl efter sex månaders regering ansåg sig tvungen att afsäga sig kronan.

Sverige fick sålunda, i spetsen för rådet, sina två riksföreståndare, de båda prelaterna af Oxenstjerna- och Wasa-ätten.

En liten tids rast och yttre ro efterträdde nu de in-

bördes striderna. Det var endast i tysthet, man och man emellan, de olika partierna vågade yttra sig, under trycket af de myndiga prelaternas välde, och man började fråga sig, »om Sverige icke mera var ett konungarike utan ett prestagäll?»

Likväl tycktes biskop Kettil, som upptogs af verksamhet inom sitt stift, öfverlemna den egentliga riksstyrelsen åt sin frände, erkebiskopen, hvilken åter satt sig i besittning af Stockholms slott och derigenom blef landets mäktigaste man.

Unionsvännerna väntade förgäfves att man skulle åter inkalla konung Kristiern.

Att Jöns Bengtsson Oxenstjerna mindre tänkte på Kristiern än att bibehålla makten i egna händer, började allt tydligare framgå af hans handlingar. Först om han icke skulle kunna lyckas qväsa konung Karls vänner och motverka hans parti, vore det tid att åter inkalla en unionskonung. Så föreföll det.

Biskop Kettils föreståndareskap blef dock ej långvarigt. Redan följande år föll han offer för den härjande pesten, och derefter utvaldes erkebiskopen till ensam riksföreståndare.

Jöns Bengtsson Oxenstjerna stod nu på höjden af sin makt och storhet.

3.

Sålunda hade man hunnit sommaren 1466, det för Södertörn olyckliga missväxtåret.

Fru Britta började åter rusta sig till resa. Man trodde det gälde hufvudstaden, dit hon nog förr velat begifva sig, om icke den der grasserande pesten hade hindrat henne.

Folket trodde att det var fader Olofs tal i Vester-Hanninge kyrka, som jagade henne bort, jemte det att

hon skämdes för det tilltagande eländet, som var en följd af hennes nymodiga sätt att sköta gården.

Herrskaperna i trakten, som fortfarande följde Hammerstafruns göranden och låtanden, trodde dock mindre att hon brydde sig om Vester-Hanninge prestens tal, än att hon snarare åter fått lust att blanda sig i rikets styrelse. Hennes gamla vän och bundsförvandt, herr Jöns Bengtsson, var ju Sveriges allena styrande höfvidsman! Man kunde icke heller förtänka den snillrika frun, om hon ledsnat att vidare befatta sig med de simpla lintrådarna på Hammersta för att åter spinna sådana trådar, som kunde binda hela rikens väl eller ve, ifall slikt stode henne till buds.

Hur det nu än var, om folkets mening träffat rätt eller grannherrskaperna genomskådat hennes afsigt, orsaken till fru Brittas resa blef ingen klok på, särdeles som hela resan inställdes.

En stor och vigtig tilldragelse i trakten förorsakade denna ändring i fru Brittas resplan. Allas uppmärksamhet togs äfven af denna händelse i anspråk.

Den högt aktade fru Katarina på Häringe hade nämligen svårt och farligt insjuknat. Ifriga och deltagande förfrågningar sändes från alla grannar och till och med fru Britta på Hammersta, som aldrig sett Häringefrun mer än den enda gången i kyrkan, lät efterhöra hennes helsa.

Svaren blefvo allt mindre hoppgifvande, då jemte det stora deltagandet för den sjuka litet hvar började undra, hur ett och annat skulle gestalta sig när hon ginge hädan. För att icke tala om hennes underhafvande, som aldrig skulle finna hennes like i rättvisa och välgörenhet, var den till sitt yttre stränga frun högt värderad i hela trakten.

Dernäst började man undra hvem gården skulle tillfalla, då inga närmare arfvingar funnos i lifvet. Hon hade naturligtvis gjort sitt testamente, det hade man hört strax efter hennes herres död, men *hvem* eller *hvilka* egendomen skulle tillfalla, hade man aldrig fått reda på.

När så fru Katarinas död kungjordes, hade man visserligen redan dryftat arfsangelägenheterna men ej kommit till klarhet.

Strax efter begrafningen uppenbarades huruledes den gamla frun gjort sina förordningar.

Allt, såväl löst som fast, skulle tillfalla en aflägsen slägting, som ingenting egde förutom sitt adliga namn och sin stora familj, och tyckte alla derför den hädangångna väl hafva gjort.

Men den nya egaren till Stora Häringe hann icke intaga sina rättigheter, förrän fru Britta på Hammersta företedde ett äldre testamente, som helt och hållet omintetgjorde fru Katarinas förordnande.

Fru Katarina hade nämligen bekommit egendomen efter sin herre, en yngre bror till gamle herr Nils Erengislesson Natt och Dag. Bröderne som ärft hvar sin gård, Hammersta och Häringe, hade vid skiftet sinsemellan låtit uppsätta ett förordnande. Detta innehöll, att om endera af dem vid sin död icke efterlemnade några barn, dennes egendom skulle tillfalla den andre, eller dennes barn, så att begge gårdarne sålunda förenades inom samma slägtled.

Nu hade likväl herr Nils, sjelf en ädel och rik herre, hällre velat för all tid afsäga sig eganderätten till Häringe till förmån för en mindre bemedlad gren af slägten, hvilken afsägelses vidare bestämmande han ville öfverlåta till sin broder eller dennes efterlefverska (d. v. s. frun, ifall hon öfverlefde honom).

I följd deraf hade inga mått och steg blifvit vidtagna för att göra det ifrågavarande testamentet giltigt och lagenligt. Deras underskrifter hade hvarken blifvit bevittnade eller med sigill försedda.

Det nu af fru Britta till Hammersta förelagda testamentet var likväl fullt bevittnadt och alla namn voro med behöriga sigill försedda, hvarför dess giltighet icke kunde bestridas, isynnerhet som fru Britta derjemte företedde en skrifvelse af sin man, riddaren Erengisle Nilsson, hvari han fullt bemyndigade henne: »att efter egen vilja och

bästa förstånd göra och låta med Hammersta gård, jemte alt hvad till densamma hörde.»

Derpå åberopade hon sina anspråk å egendomens utvidgande.

Det återfunna och företedda testamentet hindrade dock icke att alla, som stält sig på den nya arfvingens sida, ansågo att herr Erengisle oaktadt upplåtelsen till sin husfru sjelf ovilkorligen borde yttra sig i saken.

Fru Britta förklarade då öppet, att hon redan hade afsändt extra bud till Stegeborg, der hennes herre ännu uppehöll sig, för att delgifva honom hvad som skett.

Åldmor grubblade natt och dag hur hon skulle kunna medsända någon helsning till riddaren. Men de ord, hon velat säga, kunde icke anförtros till någon annan än honom sjelf. Hennes enda förhoppning var också att »den osynliga handen», som allting styrde, också här skulle komma till hjelp. Vore det af nytta, skulle nog riddaren komma, det tänkte hon.

Medan fru Britta inväntade underrättelse från Stegeborg, började hon redan rusta till affärd från Hammersta. Hon hade som vanligt icke ro att vänta, och var för öfrigt »öfvertygad om sin rättvisa sak», såsom hon sade.

Ett riktigt sköflande blef det på den gamla gården. Fru Britta lät nedbryta sitt och sin herres förenade sköldemärke ofvanför ingångsporten och kastade det jemte några andra gamla prydnader såsom bränsle i en stor eld på gården. Allt värdefullt, ifrån de äldsta klenodierna intill minsta silfverbägare, fick dock följa med skatterna från lönnkammarn, hvilka packades i stora kistor för att jemte möbler och öfriga bohag föras till Häringe.

Derefter sattes luckor för fönstren och porten stängdes med en jernbom. En del af folket skrattade i mjugg åt stängseln, då der var ingenting qvar att förvara, medan andra undrade om det skulle vara såsom välkomma åt hennes hemväntade herre.

»Åh prat», sade hushållerskan, »riddaren skall väl mottagas på Stora Häringe — icke lär väl han mer komma hit.»

Åldmor trodde nog han skulle komma dit; men hur det då månde blifva, det kunde hon ej tänka sig. Gerna skulle hon lagt sitt hufvud till den sista hvilan, men då hon ännu måste lefva, ehuru gården sköflades, var det väl för någon orsaks skull. Kanske skulle hon få anförtro några ord åt den återkommande husbonden sjelf.

Så tänkte åldmor under det hon gick in i sin tysta kammare.

Emellertid förspordes i orten hurusom fru Britta verkligen inflyttat på Häringe och ordnade allt såsom det anstod den rika frun.

Öfver porten sattes nu sköldemärket *Natt och Dag*, hvilket namn fru Britta hädanefter upptog.

Det dröjde likväl icke länge förrän ett rykte spred sig att fru Britta Natt och Dag hastigt insjuknat, som det sades i följd deraf att hon sjelf deltagit i det stora braxenfisket, som vanligen skedde nattetid. Andra trodde dock det kom sig från spökeriet på Häringe, som skrämt mången före henne.

Fru Britta, som icke ville tro derpå, hade, kanske på trots, just tagit in i den kammare, der fru Katarina »gick igen». Der fans äfven ett skåp, och en sägen gick »att när någon hörde dörren låsas upp till skåpet vid midnattstid, så förebådade det dödsfall».

Fru Britta hade vid det stora fiskafänget omtalat, att hon föregående natt hört det läsas i skåpet, äfvensom hon sett en hvit skepnad ligga på sin egen säng. Men hon förklarade derjemte, att hon trodde hela synen vara en inbillning och skrattade åt hela spökeriet.

Det kunde nu så vara, att hon förkylt sig, emedan hon var litet ruskig då hon reste hem; men fru Britta hade en allt för stark helsa att låta slikt bekomma sig. Snarare den der hvita skepnaden — nå, man skulle snart nog få spörja hvarför den visat sig.

4.

Ehuru lamt numera rockhjulen surrade i arbetsstugan på Hammersta, slamrade dock skottspolen i en och annan väfstol. Man hörde derför icke bullret af hästhofvar utanför och visste således om intet förrän en flicka, som stått och solat sig på förstuguqvisten, kom inspringande och berättade hur flera främmande kommo inridande på gården.

Man packade sig i fönstergluggen för att få se de främmande, men ingen kände igen dem. Det såg man dock strax, att icke voro de från granngårdarna.

Under det man ifrigt rådslog härom, föll det någon in, att man dock borde tillsäga stalldrängarne komma för att taga emot hästarne, men då tyckte en annan det ej lönade mödan, då intet herrskap fanns hemma på gården.

De främmande hade under tiden stannat framför gårdshuset och syntes rådslå vid åsynen af den stängda porten och de tillbommade fönsterluckorna.

»Man måste väl förklara för de främmande hur allt hänger ihop här», utropade en af spinngummorna, »gack ut du Lisa, som är qvick och talför».

»Men hvad skall jag säga, kanske att nådiga frun dragit hän som en röfverska?»

»Åh — inte säger man slikt om förnämt folk — du får säga hvad sägas kan.»

»Men så skynda dig då!» utropade en annan. »De främmande kunna ju tro att hela gården är död och begrafven».

»Åhå, gården är väl qvar», skrattade Lisa, »om det också inte syns ett fnyk af nådiga frun».

Men Lisa hann inte längre än till förstugudörren förrän åldmor syntes på trappan till flygeln midt emot, der hon stod stilla med handen skyggande öfver ögonen, betraktande de nykomna, hvilka också blefvo henne varse.

»Åldmor!» ropade den främste af dem och vinkade henne att komma närmare.

Men den gamla var alltför bestört att kunna röra

sig. Hon runkade på hufvudet och slog händerna tillsammans. »Å, min frid, det är ju vår nådige herre sjelf!»

Riddaren steg af sin häst och gick till henne, under det hon alltjemt mumlade: »Försent, ack att han skulle komma försent!»

»Gif nu besked hur här står till, åldmor», yttrade riddaren.

»Illa, nådig herre, mycket illa.»

»Hvarför är huset stängdt? Hvar är — bor icke mera någon här?» rättade riddaren sin mening.

»Nej, det gör så icke, nådiga frun har dragit till Häringe.»

»Guds död!» utbröt riddaren, »till Häringe? Redan.»

»Så visst, så visst» — upprepade gumman, neg djupt och vågade icke säga något vidare.

Riddaren tycktes besinna sig och yttrade derefter: »Jag går in till er, åldmor, efter som I tycks vara den enda som har en port öppen för er gamla husbonde.»

Gumman neg åter men yttrade ingenting under det hon darrande öppnade dörren, och ovisst kunde vara om darrningen härledde sig från rörelse att få återse den länge väntade husbonden, eller af fruktan öfver hvad hon ansåg sig böra förtälja honom.

Nu hade åtskilliga af gårdens folk kommit till, men den främmande väpnaren höll sjelf sin herres häst, der han tyst och styf tycktes helt upptagen af denna syssla, utan att yttra ett ord till svar på husfolkets tjenstvilliga erbjudanden.

Men de beväpnade svennerna voro dess mera medgörliga. De mottogo och tömde hvar sin erbjudna ölstånka, ehuru också de sutto qvar till häst bidande husbondens återkomst.

Herr Erengisle sjelf dröjde länge qvar hos åldmor och mycket undrade en hvar, hvilka meddelanden hon lemnade honom.

Den qvicka Lisa hade försvunnit, men det märkte ingen, icke heller hur hon smög sig in i förstugan utanför åldmors kammardörr. Sedan hörde man med förvå-

ning den allvetande flickan berätta fasliga saker. Hushållerskan, som förr tystat munnen på henne, fans ju icke mera der. Hon hade väl icke reda på hvad åldmor sagt, ty hon hade talat så lågt, men som gumman hörde illa, hade i dess ställe riddaren högt utropat: »Således falska sigiller — ni tror det?»

Äfven hade hon tydligen hört honom nämna Olaus skrifvare.

»Men kors, att åldmor vågade tala om den saken. Nå, hon gjorde det ingen annan tordes, och rätt kunde det vara, om en gång uppenbarades alla konster som skedde i lönnkammaren. Men stackars, stackars den gamle herrn!»

Ehuru vägen var ganska kort mellan Hammersta och Häringe, gick det långsamt nog att hinna dit. Riddaren lät sin häst fortsätta i gående under det hans gamla väpnare, Håkan, drog sig bakefter, väl förstående att hans herre var upptagen af tankar.

Men de begge efterföljande svennerna språkade samman, uttryckande hela sin förundran öfver det stängda gårdshuset och den bortresta frun, som nu skulle uppsökas. Att detta hade gripit husbonden ganska djupt, förstodo också de, som hade sett honom med stor raskhet tillryggalägga den långa vägen från Vestergötland till yttersta ändan af Södermanland.

De visste dock icke att det var åldmors ord, som mest hade upprört den gamle riddaren.

Främst hade hon upplyst honom om åtskilligt angående den handling, hvarmed fru Britta gjort gällande sina anspråk på Häringe. Att denna handling varit falsk, det trodde hon förvisso och skrifvaren — den lede frestaren — var just den som hade gjordt förfalskningen. — »Nådiga frun hade två sidor, en ond och en god. Nu hade hon sex år vandrat på den goda vägen, medan hon bygde kyrkan. — Om I, ädle herre, kommit på för-

soningsdagen, hade detta fasliga icke händt», afslutade hon sina ord.

Hvart och ett af dessa ord som åldmor uttalat, hade bränt sig in i riddarens själ.

Hans hustru var då brottslig. Hon hade kunnat begå en handling mera lumpen och neslig än sjelfva förräderiet emot konungen och riket.

Men hvarför hade hon gjort *detta?* Månne han sjelf icke hade någon skuld häri? Liksom förra gången hans svaghet för henne underlättade hennes bedrägeri, så hade hans synbara hårdhet förorsakat hennes andra brott.

Då hon hade fyllt sitt försoningsverk, hvarför kom han icke? Hvarför hade han återsändt hennes bref utan att ens genomläsa det? Ah — *hon* kunde icke veta att det, som då syntes vara hårdhet, egentligen var svaghet — åter svaghet för henne.

Han fruktade för sig sjelf. Hade han läst en enda af dessa rader från henne, skulle han icke allenast kommit utan äfven blifvit hennes slaf snarare än hennes herre. För att icke visa denna svaghet hade han föredragit att genom en slik oridderlig handling förorätta henne.

Huru skulle nu deras återseende blifva? Riddaren kunde knappast tänka sig det.

Hur beklämd han än kände sig, tvekade han dock icke ett ögonblick att träda inför henne och på samma gång han anklagade henne, öppet erkänna sin hårda långsinthet och att han derför ansåg sig sjelf till hälften ansvarig för det nya brott hon utöfvat.

Så tillvida hade han klart för sig sitt eget uppträdande; men *hon*, hur skulle hon mottaga honom?

Han måste dock öfvervinna henne, förmå henne att sönderrifva den falska handlingen och återgifva egendomen till dess rättsliga egare. Så var hans mening och derför fortsatte han sin färd.

Hade herr Erengisle vid ankomsten till Hammersta känt sig underlig till mods vid åsynen af det stängda

huset, så fann han sig icke mindre upprörd då han såg porten öppen vid stora Häringe.

Han, den gamle segraren i så mången strid på slagfältet, hvarför skulle han alltid känna sig svag i kampen med den qvinna som varit hans maka?

Det hade börjat skymma men det var en af dessa klara sommaraftnar då dagen endast motsträfvigt och långsamt ger vika för natten.

Kanske trött eller måhända hejdad af den ledande tygeln, gick riddarens häst med slokande hufvud och långsamma steg in på gården. Herr Erengisle sjelf märkte det icke, emedan hans blick stirrade uppåt mot den höga släta muren med sin uppslagna port och sitt enstaka fönster derofvanför.

Var det en synvilla, en återbild af hans tankegång, som gestaltade sig till en hvit skepnad, hvilken sorgset, mycket sorgset, vinkade till honom snarare ett afsked än ett välkommen?

Det hela var dock ett ögonblicks verk och efter den försvinnande gestalten skymtade ett sken, men också det från ett enstaka ljus, hvilket skilde sig från den mörka bakgrunden.

Detta var dock en verklighet, som återförde herr Erengisle till full besinning, just då han stannade utanför porten.

Han steg lugnt och stadigt ned af hästen och erfor en viss belåtenhet att känna den fasta marken under sin fot. Utan att se sig om efter någon person, som kunde förmäla hans ankomst, trädde han in i förstugan som redan var temligen mörk, då det nyss nämda ljusskenet visade sig i öfre trappan och liksom sänkte sig, kommande honom till möte.

Riddaren varseblef nu att det bars af en korgosse, som efterföljdes af en prest i hvit messkjorta bärande kalken med dertill hörande patén och oblat.

Erengisle stannade. I det han gjorde korstecknet frågade han ovilkorligt: »Ni kommer från en döende?»

»Från en död, min son!» rättade presten besvarande korstecknet.

»Hvem, i Guds och alla helgons namn, hvem är den döda?»

»Fru Britta Natt och Dag — Guds helga moder vare hennes själ nådelig!»

Det var sjette timman efter döden. Fru Brittas ansigte, som ännu vid riddarens inträde burit spår efter den kroppsliga smärtan och dödsångestens fasa, började småningom ändra uttryck.

Det öfvergick till lugn, dödens oföränderliga lugn.

Erengisle var ensam. Han hade länge stilla betraktat henne, följande förändringen i hennes drag.

Var hon dock verkligen död? Man hade försäkrat honom detta; presten hade till och med kommit för sent, för att hålla dödsberedelsen och derför endast kunnat gifva den sista smörjelsen och läsa vigilian öfver henne.

»Hon hade icke kunnat höra det, icke förstått förbönen», hviskade man helt sakta. »Dödskampen hade varit svår, det kunde nogsamt skönjas.»

»Är hon verkligen död?» upprepade Erengisle för sig sjelf.

Han lade handen på hennes panna; den var redan kall, dödskall, och likväl jemnades dess djupa veck, såsom hade just denna beröring borttagit ångestens uttryck.

Var det månne en förnimmelse af meddelad försoning eller var det rätt och slätt döden, som återgaf stoftet sin känslolösa ro?

Ovilkorligt lade han handen på hennes hjerta, det var ännu varmt men tyst och det kändes så förunderligt stilla. — Detta stormande oroliga hjerta hade då funnit ro. Och hennes hand, denna lilla hand, som velat styra en verld, nedföll maktlös då den gled ner ur hans.

Hvarför ryste han till dervid? Var det af dödskylan eller månne derför, att han tänkte på huru sjelfva denna hand, som en gång varit hans stolthet, höljt hans namn med vanära?

Då tyckte han sig åter höra åldmors ord: »Om I kommit förr, hade detta fasliga icke händt».

Riddaren strök åter med sin hand sakta öfver den dödas. »Hvila i ro, arma stoft,» sade han, »jag vill återgifva, godtgöra, försona hvad du har brutit»!

Fru Brittas jordfästning försiggick med all heder och liktåget till Ösmo var större och talrikare än de, man på länge hade skådat.

Herr Erengisle hade icke inbjudit någon af grannarne, men de kommo sjelfmant. På samma gång det oväntade dödsfallet hade försports, följde talet om herr Erengisles hemkomst. Om det nu var denna senare händelsen, den så högt aktade riddarens närvaro, hvilken liksom bredde ett flor öfver de rykten, som varit i omlopp angående testamentet, eller om, såsom ofta händer vid en menniskas bortgång ur tiden man helst ville minnas den bortgångnas förtjenster, nog af, enhvar påminte sig det storartade försoningsverket med kyrkan och derför kommo de. På samma gång som de förnäma herrarne till häst, kommo en del af Häringe underhafvande till fots, till och med några från Hammersta. Allt bar en dyster prägel och tystnaden afbröts endast af hviskningar, som gingo man och man emellan. »Skulle Olaus skrifvare våga inunna sig?»

Men han syntes icke till. Om det var husbondefruns hastiga död, som gripit honom, eller om han icke vågade komma af fruktan för herr Erengisle, det visste man icke. Men nöjde voro alla att slippa se honom, så mycket mer som, för att kunna fria den döda, man ville kasta ansvaret på den lefvande.

Äfven under en likfärd, hur dyster den än må vara och huru högtidligt hvarje ansigte må synas, flyga tankar

hit och dit i beräkningar, i funderingar om hvad som skall komma, om vinst eller förlust skall blifva följd af dödsfallet och hur mycket kan komma arfvingar och tjenare till godo.

Här undrades främst, huru herr Erengisle skulle handla, han som nu ensam egde bestämmande rätt öfver den nyförvärfvade gården.

När klocktornet från Ösmo började synas och klockorna hördes ringa, undrade man dernäst, hvad herr Erengisle skulle tänka och känna vid åsynen af kyrkan, som han ej hade sett sedan den blifvit ombygd till hans ära.

Oaktadt sina flera och sjutio år, var riddaren ännu en ståtlig herre med allvarliga drag, som föga förrådde hvad han kände, liksom han ej heller yttrade ett ord om den döda. Under tystnad hade han räckt sin hand till herrarne, som vördnadsfullt helsade honom; tyst nickade han åt folket, som i troppar sällade sig till tåget, icke heller sade han något under den flera timmar långa färden. Men just det slutna och tysta i hela hans sätt hade något gripande, talande för honom under det att tydligt syntes, att han sjelf icke tänkte på hur allas blickar sågo och följde honom.

Huruvida herr Erengisle ens hörde de nya klockorna som ringde eller orgeln som spelade, det visste man heller icke, der han med blottadt hufvud gick näst efter kistan som inbars i kyrkan.

Först sedan jordfästningen var slutad och kistan blifvit bestänkt med vigvattnet, nedsattes den i grafkapellet. Då fru Britta sålunda förenats med slägten Natt och Dag, gick en skälfning genom den tysta riddaren och han sänkte sitt hufvud med ett uttryck af undergifvenhet, såsom hade han nu fullgjort en förelagd pligt.

När han derefter såg upp, mötte honom från takmålningarne fru Brittas bild, och det föreföll som hade hon sålunda velat upphemta hans tysta löfte om fullbordandet af försoningsverket.

5.

På kyrkogården skildes begrafningsgästerna och hvar och en drog hem till sitt.

Herr Erengisle, åtföljd endast af sin vapensven Håkan, begaf sig till Hammersta.

Hade vid hans förra besök gården med sitt stängda hus förefallit öde, så var den än mera öde nu, då icke ens bullret från arbetsstugan hördes denna dag, emedan det gifvits tillåtelse för hvem som ville, att vandra till Ösmo.

Håkan fick befallning att taga reda på fogden för att tillsäga honom komma med nycklarne till porten.

Under det riddaren väntade härpå, såg han tvenne arbetskarlar, bärande sina verktyg, komma öfver gården och med stor förvåning stanna vid åsynen af den främmande riddaren. Han sporde dem efter fogden.

»Jaså, Olaus skrifvare? — Jo, nog ä' han hemma, men det sägs att han ä' sjuk »

»Kanske», tillade den andre upplysande, »att det bara är husbondefruns hastiga frånfälle som tagit honom.»

»Eller fruktan för —» tillade den andra, men afbröts i detsamma, då fogden sjelf syntes på trappan.

Han var blek och kastade en hastig frågande blick på riddaren utan att yttra ett ord. Han bugade sig derefter djupt.

Riddaren å sin sida såg på honom skarpt, utan att ens lägga märke till hans helsning, men gjorde en befallande åtbörd mot den stängda porten.

Olaus lydde, ehuru han långsamt sökte bland den knippa nycklar som han bar i handen.

Låset gick upp men sjelfva dörren tycktes sitta fast i tröskeln.

De begge karlarne sågo på hvarandra, derefter på fogden och så på riddaren liksom frågande, om de skulle hjelpa till, men riddaren nickade åt Håkan att hjelpa fogden, som förgäfves ryckte i dörren.

»Det vore kanske skäl att taga bort spikarna ur tröskeln?» föreslog en af karlarne, »jag har just en hoftång med mig.»

»Här sitta verkligen spikar», utropade fogden och såg skarpt på karlarne, som börjat bräcka upp dörren. »Det tycks som ni kände till den saken?»

»Är man så rädd för inbrottstjufvar här, att man ej litar på bommar och lås?» frågade Håkan.

»Det kunde komma skattsökare», svarade en af drängarne, »det var visst en sådan här första natten efter dödsfallet — eller hvad tror I Olaus?»

»Prat», utbröt fogden vresigt »hur våga ni komma inför den nådiga riddaren med slika spökhistorier!»

Karlen, som under tiden drog upp den ena spiken efter den andra, såg skyggt men menande på riddaren.

Hur tyst och sluten herr Erengisle än syntes, och fastän allt, som sades, tycktes undgå honom var det som om hans närvaro ingaf den språksamme karlen mod.

»Om det var ett spökelse kan ingen veta, men flera ögon än mina sågo en skepnad stå och vrida om låset i porten, den försvann i samma stund vi kommo till.»

»Det var också någon, som sett er ute, Olaus», tillade den andre.

»Oförskämde!» sade fogden ilsket, glömmande riddarens närvaro, »har du glömt hur man tystar munnen på lastdjur sådana som du?»

»Lastdjur kan ni vara sjelf, Olaus skrifvare», svarade karlen och såg åter på den tyste riddaren, hvarefter han vände sig till Håkan.

»Somliga trodde spökelset vara någon som gick igen, men andra trodde det vara en lefvande skattsökare och derför slog man spikarne i tröskeln, för att hindra honom komma in», förklarade han.

»Alla skatter lära ju vara tagna derifrån, säga också somliga», tillade den andre.

»Åh, alltid kan det vara något qvar, men seså, nu går porten upp.»

Fogden låtsade icke vidare höra hvad som sades men steg åt sidan för att lemna rum åt riddaren, som vinkande åt Håkan att dröja qvar derute inträdde ensam, åtföljd af Olaus.

Denne började åter söka i sin knippa efter nycklar till de inre låsta dörrarna.

»Behöfs inte!» sade riddaren, som utan att ens kasta en blick omkring sig fortsatte trappan uppför till trätornet. »Tag nu hit nyckeln till lönnkammaren», befalde han.

»Jag tror inte den fins häribland — nådiga frun, som alltid hade den sjelf, tog den förmodligen med sig»

Riddaren vände sig tvärt om och såg på fogden, i det han sade: »Jag vet att din husbondefru före sin död lät kalla dig, Olaus. Hon ålade dig att taga bort och förstöra det der sista, som fans qvar i lönnkammaren».

Nu repade Olaus ånyo mod. Hans förut ödmjuka uppsyn antog en viss säkerhet, då han yttrade halfhviskande: »Ja — den nådiga frun bevärdigade mig med sitt förtroende. Äfven uti vissa göranden och låtanden hade hon ingen hemlighet för sin trogne tjenare».

Det brusade till inom riddaren, så att blodet sprängde vid hans tinningar. Han höjde sin hand nästan färdig att slå till den djerfve tjenaren, som ville kasta hela skulden af brottet på den hädangångna.

Men han besinnade sig i detsamma, ty om också tjenaren hade utfört värfvet, så hade dock hans husbondefru gillat det och var således hans medbrottsling.

Den lyftade handen sjönk ned och sjelf vände han sig bort med afsky — afsky för honom, som begått sjelfva förfalskningen, och sorg öfver henne, som kunnat deltaga deri.

Det var som om åsynen af den simple uslingen i ännu mörkare dager framstälde henne — henne som han en gång älskat så högt och hvars besudlade minne nu sjönk i djupet. Tungt stod för honom då löftet till den dödas bild i kyrkan att sjelf glömma och försona.

Den blick han nu kastade på Olaus verkade emellertid på denne, nedtystande hans djerfva anspelan på

den döda och derjemte förlamande hans försök att sjelf undkomma.

Mekaniskt letade Olaus i sin ficka och framtog nyckeln till lönnkammaren.

Då den jernbeslagna dörren for inåt och med en tung skräll slog emot en väggfast likaledes jernbeslagen kista, ryckte Olaus till vid tanken på hvad just den gamla kistan gömde i sitt inre.

Det var också nu omöjligt att komma undan, att på något sätt förneka hvad han visste vara hans egen andel i den begångna handlingen. Riddarens blick omöjliggjorde hvarje vidare hänvisning på fru Brittas delaktighet och det var ingen annan utväg än att lyda.

I det hela, så tänkte Olaus i hast, hvad hade han att frukta? Uppdagandet skedde ju allenast inför husbonden, mannen till fru Britta — aldrig skulle han kunna uppträda såsom anklagare.

Han tog med ens fram nyckeln till sjelfva kistan och låste upp den. Det knarrande locket lyftes af hans hand utan den minsta darrning.

Inuti kistan fans endast en linnepåse fyld med diverse föremål, hvilkas kantiga former framstodo genom duken, som var omsorgsfullt omknuten med segelgarn.

Olaus grep den med giriga fingrar och fattade inom sig beslutet att ingen menniska skulle lyckas taga den ifrån honom.

Men åter beherskades han af riddarens blick. Han kunde ej förklara huru, men det gick som af sig sjelf att lägga den vigtiga påsen i den mot honom utsträckta handen.

»Det är du, Olaus, som tillverkat sigillen?» sporde riddaren.

»Ja», svarade Olaus, utan att han kunde förklara för sig hvarför han gjorde det.

»Hvar fins sjelfva den bevittnade handlingen — testamentet?» frågades åter och Olaus svarade: »på Häringe. — Men handlingen har varit granskad inför rätten och är icke vidare farlig.»

»Den kan blifva granskad ännu en gång», yttrade riddaren hårdt. Det klack till inom Olaus.

»Fins här några andra handlingar?»

»Inga, som I ser, nådig herre.»

»Fördes då allt till Häringe?»

»Ja, det vill säga allt, som det icke ansågs bäst att bränna upp.»

Olaus talade alltjemt såsom i en dröm, der man talar fast man tycker att man borde tiga. Han ville också taga tillbaka påsen, men sedan riddaren betraktat de falska sigillen, knöt han åter omsorgsfullt segelgarnet deromkring och lade påsen uti sin väska.

Då ville Olaus erbjuda sig att bära den tunga väskan, men det var något som snörpte ihop hans strupe. Riddaren tycktes icke förstå hans mening eller brydde sig icke om den.

Derefter låstes den tomma kistan igen, dörren till lönnkammaren stängdes och båda gingo utför trappan.

Det hade blifvit sent och var nu nästan mörkt.

Olaus tyckte att han blifvit knäsvag, ehuru han var ung och den gamle riddaren gick före honom med fasta steg hela den branta torntrappan utför.

Att något nu förestod, började Olaus få förnimmelse utaf. Han nästan tyckte sig känna ett rep om sin hals.

Och Erengisle sjelf, hvad tänkte väl han under sin tunga vandring? Hvilket beslut skulle han fatta? Olaus kunde icke undgå lagens dom, han måste ovilkorligen straffas. Men huru kunna anklaga honom — medbrottslingen?!

På gården stod ännu vapendragaren Håkan i samtal med de begge arbetarne. Desse hade ju tillhört Hammersta all sin tid, och när man så rätt tänkte efter, hade de sett Håkan förr, då han jemte sin herre för nära tjugu år sedan besökte gården.

Håkan, ehuru gammal nu, hade sina friska minnen i behåll från den tiden, minnen som han likväl icke tatalade om och som de andra, bara pojkar då, icke kände till. Men ändå hade det sin egna förnöjelse att fråga efter ett och annat.

Man hade sålunda glömt det närvarande och blef nästan bestört, då i skymningen riddaren åter syntes på trappan till herrskapshuset.

Der kom Olaus, en elak påminnelse om det närvarande eländet, den utarmade gården med sitt utsvultna folk.

Man glömde den döda och hatet träffade den lefvande, som också — så trodde man för säkert — varit upphofvet till allt det onda, som träffat dem under de sista åren. Det länge närda hatet måste en gång bryta ut. Man var icke längre rädd för den myndiga fogden, då husbonden sjelf tydligt nog missaktade honom. Kanske var stunden kommen nu att göra ned honom så som man länge tänkt på, så som man förr hade gjort med den danske Jösse Erikson.

Under det de båda nu modige vordne hämnarne sågo på hvarandra och betänkte hvad göras borde, hade riddaren försvunnit bland träden på gångstigen till ån och Olaus, allt jemt som en skugga, följande honom.

Dernere vid åbrädden stannade de båda, herrn och tjenaren. De vexlade intet ord. Husbonden tog upp ett paket ur väskan och räckte det till fogden pekande mot bryggan som ledde ut öfver ån. Fogden tycktes tveka men rätade upp sig, tog hastigt paketet och gick som honom var befaldt.

Kommen ut på det gängliga stockverket sågs han med ens slinta till, och just vid bemödandet att hålla jemnvigten, under det han raskt kastade paketet i vattnet, vacklade han till.

Med eller utan afsigt, eller möjligen emedan den murkna stocken gaf vika, sjönk han ned med den och var inom några ögonblick försvunnen. Endast ett par händer sträck-

tes upp, famlande efter något att gripa fast i, men också den bjelken, de hade fattat i, brast och sjönk med dem.

Riddaren vände sig ögonblickligen om, ropande någon till hjelp, men innan karlarne hunnit kasta ifrån sig verktygen och efterkomma kallelsen, hade Håkan kommit ned före dem.

»Tag båten der», ropade riddaren, »han dyker nog upp igen».

Håkan ville efterkomma befallningen och kasta sig i båten, då en af de springande karlarne ropade: »båten står half med vatten — det går icke!»

I detsamma syntes åter i halfmörkret de famlande händerna och derefter ett hufvud dyka upp.

Den ena af karlarna kastade sig mot båtkanten och lyckades fatta tag i håret, medan den andre karlen räckte en åra. Redan var hufvudet helt öfver vattnet och händerna nära att nå åran, då med ens alltsammans åter försvann. — Mannen, som höll det lurfviga håret, hade släppt sitt tag,

»Jag rådde icke hålla honom», sade han, »bryggan var murken, båten läck och min arm är kraftlös genom svält.»

»Ja», medgaf den andra, »Olaus skrifvaren, den rackarn, dog på sitt eget verk.»

Flera dagar draggades i ån efter fogden, men hans lik blef aldrig funnet. Somliga trodde det hade fastnat i gyttjan, men andra sade att det var »den lede», som tagit Olaus skrifvare med kropp och själ.

Fru Britta låg begrafven i sin präktiga ekkista i Ösmo grafkapell, det visste man, men ändå hade många sett henne vid midnattstid lemna kyrkan och vandra på Häringevägen.

Ännu i dag visas ett gästrum på den gamla sätesgården, der mången främling i nattens mörker tycker sig se en hvit skepnad. Man säger det vara fru Britta Natt och Dag som går igen.

XV.

Prelaten-Förrädaren.

1.

Sedan konung Karl för andra gången afstått sitt regimente öfver Sveriges rike, följde ett par år af skenbart lugn.

Konung Kristiern, som någon tid varit upptagen med biläggandet af stridigheter angående några sina hertigdömen, började visserligen åter göra gällande sina anspråk på Sverige; men det skedde genom fredliga erbjudanden, med löften om en god regering. De forna unionsvännerna syntes dock ej ännu hugade att antaga hans anbud.

Enligt en sista uppgörelse de tre rikena emellan: »att hvar och en skulle åtnjuta full besittningsrätt af alla sina gods, i hvilket rike de än låge», behöfde man icke mera en konungs skydd för att utöfva sitt herremannavälde.

På Stockholms slott satt den störste och mäktigaste af dem alla, styresmannen som sammanhöll det hela, prelaten, som kallade sig: »Vi Jöns med Guds nåd, erkebiskop i Upsala och Sveriges förste», hvarför rimkrönikan yttrar sig om honom:

> »Erkebiskopen räddes för ingen Sveriges man,
> Alla rådde och styrde han.»

Den erkebiskopliga riksföreståndaren förenade i sin personlighet de andlige och verldslige herrarnes hela makt

och myndighet. Främst står för honom kyrkans yttre storhet och herremannens häfdvunna rättigheter, hvarför han uteslutande ser på dess fördelar, icke på rikets eller det helas välfärd.

I följd deraf blir heller intet samband emellan honom och det svenska folket, hvilket han begagnar endast såsom medel till bibehållande af sin egen storhet.

För Jöns Bengtsson Oxenstjerna finnes intet Sverige. Fosterlandet är för honom endast ett rike, som han beherskar, och det förefaller som hade han tänkt sig att föra styrelsen der intill sin död. Det talades nämligen om att han rufvade på en plan att skifta riket i flera delar, och »der skulle blifva fyra som i riket regera skulle.»

Hvilka dessa fyra voro, kände man icke, men man antog meningen vara, att han för sig skulle behålla en af delarne, som ingen i så fall skulle kunna bestrida honom. Hvad för öfrigt den sluge, outgrundlige mannen hvälfde inom sig, det visste ingen med visshet.

I sjelfva verket bar Jöns Bengtsson Oxenstjernas styrelse prägeln af ett yttre lugn. Han hade förstått att gripa makten i sin hand, men han gjorde regeringsbördan tung för andra och kastade på dem ansvaret för följderna af sin godtyckliga styrelse, under det han unnade ingen annan att föra spiran.

Ehuru konung Kristiern efter försoningen med den svenske prelaten ansåg honom såsom bundsförvandt och många inom Sverige trodde, att erkebiskopen i all hemlighet höll riket den danske konungen tillhanda, så var detta sednare ingalunda prelatens mening.

Jöns Bengtsson Oxenstjerna var en man, som aldrig glömde en liden kränkning, och en sådan hade han undergått då han, för att återvinna sin frihet, af konung Kristiern tvingades att inför honom offentligen göra afbön för hvad han ansågs hafva förbrutit. Det skulle också vara

i sista hand och endast för att bevara egna fördelar, som han ville hänvända sig till danska konungen.

Ännu varade visserligen freden men, som sagdt, endast i yttre form, då litet hvar började inse, att den hade ingen grund att hvila på. Man litade icke mera på löften och förbindelser och saknade tro och tillit till rikets föreståndare.

Främst började freden hotas från den farlige grannen vid sundet. Konung Kristiern ville ej längre låta sig nöja i väntan på nya riksmöten, såvida man dervid ej skulle blifva mera tillmötesgående för hans erbjudanden. Tydligt uttalade derför till sist konungen: »att han icke längre ville hålla till godo med sådana förhalningar och derest man icke vid julimötet ville låta honom inträda i sina rättigheter som Sveriges konung, skulle han förvisso angripa Sverige med understöd af påfven, kejsaren, andra furstar och sina trogna undersåter i Danmark och Holstein.»

Men prelaten fruktade icke den danske konungens hot, särdeles som han väl visste, att Kristiern med andra medel ville vinna kronan sjelf för att lättast uppnå målet.

Farligare syntes honom det växande missnöjet, som delades af alla partier inom Sverige, och hvarom hans kunskapare tillförde honom underrättelser.

Stormännen, som ville regera sjelfva, harmades öfver Jöns Bengtssons egenmäktiga styrelse. Domkapitlet i Upsala förebrådde honom hans vårdslöshet i sitt rätta embete, såsom en följd af det verldsliga regimentet, och allmogen, som hade insett, att han endast till namnet var en Sveriges man, befarade alltjemt att han åter ville indraga konung Kristiern i riket.

Hatet till allt hvad danskt var hade åter hos det svenska folket vaknat upp till hela sin styrka; derom vittnar en ännu bevarad flygskrift, hvilken kringsändes i Dalarne och andra delar af riket. Hufvudsakligen erinrar man deri »menige allmogen som bygga och bo öfver allt Sverige, huru erkebiskop Jöns med mycken lögn kommit dem att förderfva deras rätte herre konung Karl, och sagt att han ville komma Sverige i så god ställning som der

förr varit, och ville aldrig draga in i landet något främmande herrskap. Hvad skam», hette det vidare, »Sveriges rike hade af konung Karls förderf och af konung Kristierns inkomst i landet, det kunde icke all verlden tillfyllest säga. Till råga på allt, ville erkebiskopen nu inkalla konung Kristiern.» *

Erkebiskopens frände, herr Erik Nilsson Oxenstjerna, höfding på Westerås hus, hade funnit flygskriften och sändé honom densamma. Derjemte bifogade herr Erik sin egenhändiga skrifvelse med ifriga böner: att erkebiskopen måtte lemnå ifrån sig Stockholms slott, ty så länge han hade detta qvar, tilltrodde allmogen honom det värsta. Och han slutade brefvet med de gripande orden: »Käre nådige herre, jag beder eder för Guds skull att nu lyda mitt råd och antvarda Stockholm ifrån eder, förty att allmogen säger, att sålänge eders nåd hafver Stockholm, I viljen

---

* *Flygskrift, riktad mot Jöns Bengtsson och k. Kristiern, uppsatt af någon k. Karls anhängare i Juni 1466. Fragment.*

»Kjere wener och menighæ almoghæ, som byggiæ ok boo öfuer alt Swerighe, Idher fortenker wel, hurw Erchebiscop Jöns med myken lyghæ kom idher til at forderffuæ war retthæ herre koningh Karll, ok sagde, at han wylde komæ Swerighe i swo gode mato friid nade ok legh, som ther noker tiid war, och wylde aldri her in draghæ noget fremed herskap. — Hwat skam Sweriges rikæ hawer aff koning Karls forderfl ok huat skade wy hawæ aff koning Cristierns inkome, thet kan ald werlden ickæ fwlsiighe. Thy alt thet Swerighæ kwnnæ ventthe med alle lagha skatthæ — — — alth thet han kunnæ finna i kloster, i kerker, epter koning Karll och koning Erich, som waar insath till Sweriges æræ ok bestand, — — thet fjörde han alt aff riket, — — swo at her bleff hwerken guld, sylloff eller penninga epter thii som fordom waar — — ther tiil lod han steygelæ wara wenner ok fiender, ok somma lood han pinæ, bagbinde ok i hechtelse holde langher tiid — — — ok at han aldri waar eller wara kan retthæ Sweriges koning, swo lenghæ koning Karll liffuer. — — Sythen epter koning Cristierns ok erchebiscopens regiment worde ok allæ theris forderffuede — — högh eller laagh, fattighæ eller rik, man eller quinno, som ej hewer smakat aff erchebiscopens bruggæ, som han bruglhe the han koning Karll borth kjörthæ. Ok let han sigh tykkæ, at Swerighæ er ickæ en nuh forderffuade. — — — — — — — — — — — — — —»

Efter en samtida till sista tredjedelen mycket defekt afskrift i K. Danska arkivet.

hafva konung Kristiern in igen. Käre nådige herre, allmogen är så galen, som den någontid i sitt lifs dagar varit hafver, och jag vet att de äro annorstädes så som här. Dermed befaller jag eder Sancte Erik. Skriptum in Tuna die beate visitationis, proprio sub sigillo.»

Herr Erik hade ingalunda öfverdrifvit eller bedragit sig i sin förmodan om hvad komma skulle. Man gick snart så långt, att allmogen i Dalarne vägrade erlägga någon skatt förrän konung Karl var åter i riket.

Erkebiskopen-riksföreståndaren hyste dock föga fruktan för allmogen i och för sig. Annat vore det, om någon af herrarne, konung Karls hemliga anhängare, satte sig i spetsen för dem, och detta kunde nog befaras, ty man visste att dessa icke voro så få. Det gälde derför att i tid qväsa desse, innan de ännu öppet hunnit träda fram.

Bland dem han misstänkte vara konung Karls vänner, voro naturligtvis främst de båda herrarne Nils och Sten Sture, hvilka redan förut visat sig vara det svenska folkets män.

Att Jöns Bengtsson Oxenstjerna icke var en fosterlandets man, visade han åter tydligt, då han icke ville finna en för riket lycklig lösning ur dess obestämda och hotade ställning. Om han förenat sig med de båda svenske riddersmännen, bildande en samfäld kraft mot det förtryck, som åter hotade ifrån Danmark, hade man måhända icke behöft tänka på att för tredje gången inkalla konung Karl.

Nu var det tvärtom mot dessa herrar han vände sig, såsom hade de varit hans farligaste fiender. Han anmodade derför herr Nils Sture att infinna sig hos honom i Stockholm; när då herr Nils ansåg klokheten fordra att icke hörsamma kallelsen, sände herr Jöns sina svenner att plundra och bränna hans gård Penningby.

Om prelatens mening hade varit att sålunda qväsa en af det knotande folkets höfvidsmän, så blef följden annorlunda än han väntat. Den förorättade riddaren begaf sig uppåt Dalarne, der folket slöt sig till honom, som de visste vara konung Karls vän, och snart förspordes,

huru herr Nils Sture med en väpnad skara brutit in i Gestrikland.

Men denna underrättelse förmådde lika litet som brefvet från höfdingen på Westerås att rubba den stolte prelatens mod. Han bibehöll allt fortfarande sitt säte på Stockholms slott.

2.

Liksom Jöns Bengtsson Oxenstjerna i Sverige genom sitt hänsynslösa uppträdande mot Nils Sture gaf anledning till de händelser, som beredde hans eget fall, så hade konung Kristiern i Danmark genom brytningen med de myndige Axelssönerna förlorat mäktiga anhängare. Genom sin öfvergång till svenska sidan gåfvo nämligen desse herrar styrka åt konung Karls parti.

Huru mäktig en af dem, herr Ivar Tott på Visborg, kände sig vara, synes, då han från sin lilla ö Gotland förklarar krig mot Danmarks konung. På samma gång känner han sig stor nog att, ehuru blott en riddare, uppträda såsom friare till en konungadotter.

Folkvisan skildrar den stolte höfdingens frieri sålunda:

»Det var herr Ivar Axelsson,
Han sitter på Gotlands skär,
Han säger: jag vill till Sverige fara
och hemta min hjertans kär.
Herr Ivar han bryter den starka bölja för Gotland.

De vinda deras silkessegel
allt upp i förgyllande rå,
så segla de sig till Sveriges skär
väl mindre än veckor två.
Herr Ivar, han bryter den starka bölja för Gotland.

Det var herr Ivar Axelsson,
han inför dörren går,

och det var konung Karl Knutsson,
han upp för honom står.
Herr Ivar, han bryter den starka bölja för Gotland.

»Hell sitter I, herr Karl Knutsson,
en konung öfver Sveriges rike,
och vill I gifva mig eder dotter
om jag kunde vara hennes like!»
Herr Ivar, han bryter den starka bölja för Gotland.»

Karl Knutsson, som man numera kallade: »den gamle konungen», der han i modfäldt sinne satt på Raseborgs slott, mottog med glädje den rike, ridderlige friaren.

Konungadottren Magdalena, som vid herr Ivars åsyn igenkände främlingen, hvilken bjudit henne vigvattnet i Vadstena kapell, hade troget bevarat minnet af denne sin förste riddare; måhända hade hon också i ungdomens drömmar sett honom såsom sin brudgum, hvarför hon med klappande hjerta hörde sin fader gifva den stolte friaren sitt löfte.

Samma år vid medlet af September tillreddes stora festligheter på Nyköpings slott, der herr Ivar Axelsson firade sitt bröllop med konung Karls dotter.

Herr Erik Axelsson jemte herr Johan Kristersson (Wasa) hade rest till Raseborg för att hemta »jungfru Magdalena», den blifvande bruden.

Allt hvad förnämt och lysande var i Sverige hade emellertid infunnit sig i Nyköping, såväl större delen af ridderskapet som biskoparne med sina klerker.

Endast erkebiskopen-riksföreståndaren uteblef, ehuru äfven han lofvat komma.

Att de praktfulla festligheterna dock ej allenast gälde bröllopshögtiden, syntes deraf, att äfven danska sändebud dit anlände, hvilket man antog vara för riksens ärenders skull. Enligt tidens sed skulle således efter den enskilda högtidligheten ett herremöte komma att hållas.

Men brudparet trådde dansen inom ringen af glada tärnor och unge ridderlige svenner, såsom hade man för stunden glömt de riksvigtiga ärender som förestodo.

Ibland bröllopsgästerna syntes en ädel herre, som tyst och nästan frågande blickade omkring öfver det glada vimlet.

Hvem kände icke igen Sten Sture, och hvem gladde sig icke att se honom åter i samqväm! Tvenne år hade förflutit sedan han som brudgum måste lemna sin hvita brud qvar i grafkapellet på Hjuleberg.

Ja — detta visste alla, och man nästan undrade hvad som kunnat förmå honom att lemna sitt ensliga Räfsnäs för att närvara vid en fest, som för honom skulle återväcka sorgliga minnen. Det kunde vara sjelfva förvandtskapet med brudparet, och det låg äfven nära till hands att Sten Sture borde närvara vid det vigtiga riksmötet, men det var dock en och annan som hade sina hemliga tankar om, att det var ett annat mål som lockat honom, ett mål som rörde hans enskilda lif.

Flere af herr Ivars slägtingar hade väntats, och alla, som icke hade oundvikliga hinder, infunno sig. Hans broder, herr Åke, ansåg sig under den oro, som jäste i landet, böra hålla sig hemma på Warberg, och fru Märeta gick aldrig ett steg utom hemmet, då hennes herre icke var med.

Men jungfru Ingeborg hade kommit, icke allenast för sin farbroders, herr Ivars skull, utan äfven för brudens och hennes systers — der var ju främst hennes barndomsvän fru Kristina, herr Erik Gyllenstjernas fru.

Nog af: Ingeborg var der och underbart var det huru vid hennes åsyn Sten Stures drag ljusnade. Det var som om sjelfva den tysta frågan i hans blick fått ett svar och hans tankar kunde fästa sig vid ett nytt mål, nästan likt en sjöfarande som funnit hamn.

När ibland de vimlande gästerna de båda syntes, föreföll som hörde de tillsamman, som passade just de

båda för hvarandra, såsom vore det naturligt att der han var, der borde hon vara.

Innan ännu festligheterna voro afslutade på Nyköpings slott, erhöll fru Märeta på Warberg det bref, hvari Sten Sture hänvänder sig till henne, att hos herr Åke förorda hans frieri till jungfru Ingeborg.

Sjelfva brefvet, bevaradt ännu efter fem århundraden, anföres här nedan. *

Efter bröllopet samlades herrarne i gråbrödraklostret i Nyköping för att öfverlägga om de förenade rikenas angelägenheter. De frågor som förekommo rörde dock egentligen de nu framträdande mäktiga Axelssönernas fördelar,

---

* *Sten Sture till fru Märeta, Åke Axelssons af Hjuleberg hustru om frieriet till deras dotter, Jungfru Ingeborg, dat. Nyköping den 6 Oktober 1466.*

Myne odmyucka och kaerligha helsa nu och alltijd medh Gudh fors (criffuen). Tacker jach idher kaerlica, kaere fru Maerete, synnerlich godhe wen, for all kaerlech, aero och dygd, som i myn brodher och myk beuisth haffua. Gudh wune myk then dagh leffua, ath jach matte thet kaerlighe forskulle. Framdeles kaere fru Maerete, maa I wethe, ath jach haffuer scriffuit her Ake eth breff til, ludinde with eth sinne medh thette haer, saa at wppa then tiid her Yffuar Axelson her Eggierth Friille och flere gode men aff Danmark ware forsamplade i Calmarn, tha rörde jach noghra aerinde for her Yffuar och her Eggiert om idher kaere dotter iomfru Ingiborgh. Tha swarade the myk saa, at war thet saka, ath jach wille folfölgie thet taal, tha hadde her Aake giffuit them folmact ther oppa ath stadfaeste thet aerinde, uppa hans wegne. Ther naest beddis jach eth beradh aff them, saa laenghe jach hadde hafft myt bwdh til koning Karl, och jach hadde komit til tals medh flere myne wener i Nykiöpingh. Haer forinnan kom her Götzstaff i taal medh her Eric Axelsson och badh honom, ath han skulle gaa hans budh til her Yffuar och her Eggiert om thette forscriffne aerinde, huilket han och gjorde. Och ther fore gaffuo the myk eth swar ther oppa och sagde, ath thet motte icke ware, aepter thet ath jach hadde faest then gode jomfru til foren, jomfru Agnete (Asta) huees siael Gudh haffua. Maen thogh besporde jach myk medh manghe gode fornumstighe wise men ther

hvilka skulle komma att inverka på sjelfva rikets styrelse. Ehuru flere af Jöns Bengtsson Oxenstjernas vänner äro närvarande och desse naturligtvis kämpa för hans rättigheter, skrider man till nytt val af riksföreståndare, då herr Erik Axelsson Tott dertill utses.

Derefter framträder såväl herr Ivar Tott som herr Erik Gyllenstjerna och tillspörjer rådet på deras svärfaders, konung Karls vägnar: »Om konungen, hans barn och arfvingar ej egde att njuta de slott, land, län, kronopanter och köpe- samt arfvegods, hvarpå konungen hade erhållit rådets bref.»

Alla de närvarande 28 svenska riksråden blefvo eniga om förordnandet: »att konung Karl och hans barn skulle i fullt mått åtnjuta de förläningar, som hade blifvit konungen gifna, äfvensom dennes egna arfve- och köpegods.»

---

om, och haffua the myk saa sagt, ath ware thet Gutz forsyn och her Akes idhre, haennis och flere weners willia och samptyckiae, tha ware thet ecke moth the helghe kyrkena lagh eller reath ,aepter thet ath jach hadde ecke ytermere wmgaenggilse medh henne aen jach hadde. Thy kaere fru Maerte, bedher jach idher kaerlica, thet i wille wael giöra och lathe idher samptyckia och willia til om thetta forscriffne aerinde. Aer thet Gutz tilfögilse och forsyn och idre och idhra weners samptyckia och tillatilse, tha wil jach thet gerna ytermere fulfölgie. Framdeles, kaere fru Maerete, synderlich gode wen, haffuer jach och en kaerlica bön til idher, thet i wille wael gjöra och modhe idher for myne skul at foruaerffua myt baeste til her Ake medh idhra tillatilse i thette forscriffne aerinde, hvilket jach altiid gerna och kaerlighe forskulla wil aepter myn ytyrste formoghæ. Kaere fru Mærete, hafuer the helghe trefallighet thette försuth, tha skullin i befinna i sannindhin, ath jach skal ware ider och idhra wenaer til kaerlech och willia thet ytyrste jach forma oc wara idher för en son, saa laenggi iach leffuer. Jach befaler idher Gudh, Jomfru Maria och alt himerikes haerskap. Scriptum Nykiöpingh die beati Eskelli episcopi, proprio sub sigillo.

Sten
ridder
Stwre

Utanskrift:

Aerlich och waelborne quinne fru Maerete oppa Wordberg Sin kaere synnerligh godhe wen saendes thette breff.

Original i K. Danska Geh. Arkivet.

Härmed synes det vara Axelssönerna som blifvit de andre öfvermäktige, hvarjemte de genom förbindelsen med konung Karls dotter äfven gåfvo styrka åt hans parti, om de än icke tycktes sinnade att strax inkalla honom sjelf i riket.

Måhända hade dessa ärenden underlättats derigenom, att hvar och en insåg syftet egentligen vara att flytta högsta makten från erkebiskopen-riksföreståndaren till en personlighet som herr Erik Axelsson, hvilken redan förut innehaft samma värdighet utan att söka göra sig till en i riket allena styrande.

Det var således egentligen det Oxenstjernska partiet som lidit nederlag.

För att icke till en början förnärma konung Kristiern, uppgjordes med hans sändebud: att föreningen rikena emellan skulle blifva beståndande, men att de närmare bestämmelserna skulle uppgöras på ett följande möte i Kalmar.

Dermed nöjde sig för denna gång de danske herrarne, sedan man ytterligare lofvat underrätta dem om följden af blifvande uppgörelse med herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna.

Den nye riksföreståndaren jemte öfriga svenska herrar drogo så till Stockholm.

Det gick icke lätt för sig att öfvervinna den stolte prelaten, mäktig som han ännu tyckte sig vara i besittningen af Stockholms slott.

Han vågade likväl icke att öppet sätta sig i försvarstillstånd, emedan en stor del af besättningen var bortskickad till Gestrikland. I sjelfva staden kunde han ej påräkna bistånd, då han väl visste att borgarne voro föga vänligt sinnade mot honom. Efter många öfverläggningar och underhandlingar ingicks slutligen förlikning. Herr Erik Axelsson öfvertog befälet på Stockholms slott och erkebiskopen återvände till sitt stift.

3.

Under våren 1467 kommo till Vadstena kloster ett par ordensbröder såsom sändebud ifrån Tyskland, bedjande att moderstiftelsen måtte sända ut några bröder och systrar för att ordna reglerna i det nyanlagda klostret Marienkrone vid Stralsund.

Fru Ingeborg, som i flera systrars närvaro högtidligt mottagit de främmande munkarne, åhörde dem med såväl intresse som tillfredsställelse och lofvade efterkomma deras begäran.

I sjelfva verket hade abbedissan under flere år väntat en dylik kallelse. På samma gång den lände klostret till heder, var det ock en glädje att förnimma, huru den högt aktade Birgittinerorden fortfarande utbredde sig, icke allenast i norden utan äfven i de södra länderna. Klostermodren hade till och med lofvat några af systrarna, såsom en särskild utmärkelse, att få utföra det hedrande uppdraget, så snart tid dertill skulle yppa sig. Derför öfverfor nu hennes blick långsamt och liksom pröfvande de närvarande nunnorna.

Ovilkorligt dröjde hon vid Agnes, som med strålande ögon och glödande kinder tycktes bemöda sig att dölja en inre öfversvallande känsla, såsom hade hon velat bryta ett tvångsband och utbrista: ändtligen!

Fru Ingeborg, som allt för väl förstod hvad som föregick inom den unga nunnan, tyckte icke rätt om en dylik otålighet, hälst som den hotade att frambryta i de främmandes närvaro; men hon ville sjelf icke låtsas märka det. I detsamma togs också hennes uppmärksamhet i anspråk, då af sändebuden framställdes ännu en begäran rörande ett ärende af stor vigt.

Man bad nämligen för Guds pinas skull, att Vadstena, som var vida berömdt för sin ömma sjukvård, ville utsända några systrar till hospitalet vid den heliga Agnes' berg. Pesten, som grufveliga hade grasserat i sydvestra

delen af Tyskland, hade såsom till efterskörd, då den gått vidare, utbredt i sina spår en smittosam feber. Agnesbergets hospital var i följd deraf så hårdt anlitadt, att sjukvården ej kunde uppehållas, om icke snar hjelp tillkomme.

Fru Ingeborg blef härvid djupt gripen. Hur ömt hennes hjerta än rördes för den trängande nöden af förökad sjukvård, kunde hon icke fatta sig för att strax svara. Hon var icke mer i sin krafts dagar; allt hade under sista åren inom klostret gått sin stilla och gilla gång, hvarför hon kände sig öfverraskad och bestört vid frågan om ett så vanskligt företag som det, hvilket hon nu skulle bestämma.

Åter flög hennes blick öfver nunnorna, hvilkas öden berodde af henne. Det var icke nu som nyss, då det allenast gälde ett hedrande uppdrag, utan då det här vore i fråga att sända dem till en pestsmittad ort, föreföll det henne såsom vore det dödsdomar hon hade att afkunna.

Men å andra sidan bjöd ordensregeln blind lydnad, och deltagandet för de sjuka måste förjaga hvarje betänksamhet att bistå dem.

Under det abbedissan sålunda öfvertänkte hvad hon hade att göra, tog en af munkarne åter till ordet, förtäljande de under, man i dessa dagar varit vittne till.

Några tyska ordensriddare, hvilka återkommit från Palestina, hade, så berättade de, medfört en krans af oliveblad från Libanon, för att dermed pryda helgonets bild på Agnesberget. Man lade snart märke till, att för hvart blad som vissnade, förebådades ett dödsfall inom hospitalet, och de många vissnade bladen väckte fruktan att man sålunda skulle förlora Libanons heliga krans. Man vakade under fasta och bön vid helgonets fot, då ur berget uppsprang en källa, med hvars vatten man bestänkte den vissnade kransen. Snart växte der upp nya blad, att den åter blef fulltalig och i frisk grönska, hvarefter intet dödsfall skedde inom hospitalet.

Från alla orter strömmade folk för att skåda undret

och få bedja vid den heliga källan. Många kranka och sjuka blefvo helbregda.

Till sist kommo dock så stora skaror, att folket i split och strid trängdes för att komma fram till helsovattnet, och under trängseln blef nöden så stor, att den smittosamma febern återkom, utbredande sig mer och mer. Man ansåg då nödvändigt att hindra nya vallfärdande komma dit, hvarför ordensriddarne sjelfva ställde sig att hålla vakt omkring källan. Men hospitalet fyldes på nytt. Flere ordensriddare hade sjuknat — der gälde lif eller död — ännu var dock olivekransen från Libanon frisk, ännu rann vattnet klart i den heliga källan och man hoppades att de, som hade tron, kunde räddas.

Abbedissan, som med djupt deltagande åhört berättelsen, fattade sitt beslut och svarade: »Mine bröder, vi skola skynda, ingen möda skall sparas för att ordna resan så fort ske kan.»

Beslutsamt vände hon sig nu till systrarna, då åter hennes blick liksom upphemtades af Agnes. Den unga nunnan hade blifvit mycket blek, men hennes ögon strålade icke mindre än nyss, då hon nu knäföll och sade: »Moder, låt mig gå till Agnesbergets hospital!»

»Du, min Agnes?» utropade abbedissan innan hon hunnit besinna sig, »hvarför just du?»

Agnes svarade endast med att kyssa hennes hand, men då hon derefter såg upp, talade från hennes ansigte en så frimodig och fast beslutsamhet, att klostermodren svarade: »Må så vara — måhända är just du, som en gång var min egen vårdarinna, den mest passande. Du bär också sjelfva helgonets namn — den heliga Agnes skall välsigna ditt värf!»

»Moder», frågade Richissa, »låten I också mig gå till Agnesbergets hospital?»

Abbedissan betänkte sig åter ett ögonblick innan hon svarade: »Vi måste också tänka på löftet till Marienkroneklostret, min dotter — du synes mig dertill passande. Jag vill tala härom med Martha.»

Dermed reste sig abbedissan från sin stol, höjde han-

den välsignande öfver alla närvarande, särskildt de båda främlingarna, och aflägsnade sig, åtföljd af Martha.

Agnes, som sett bestört efter dem, tog hastigt Richissas hand och drog henne med sig till sin cell. Ditkommen yttrade hon sakta, liksom fruktande att sjelfva väggarne kunde höra henne: »Ack, syster Martha skall icke låta dig resa!»

»Du tror det icke? Hvarför?»

»Du vet hvem som befinner sig der i närheten.»

Då smög äfven en rodnad öfver Richissas ansigte: »Clemens» — sade hon, men så tyst att Agnes mera förstod än hörde det namn, som flugit öfver hennes läppar.

Agnes nickade. »Martha har ju sjelf berättat oss hans besök hos patriarken Tomas på den heliga Agnes' berg — kanske är det just *han* som kallar oss dit.»

Richissa, som nu hunnit återfå sin fattning, frågade: »Tror du att broder Clemens redan har skilt sig från kyrkan?»

»Martha säger också det, men icke få vi tro alla hennes ord — hon har sina beräkningar.»

»Det veta vi ju», återtog Richissa lugnare, »att han har förenat sig med separatisterna i Böhmen; men dessa hafva förlikt sig med kyrkan under vissa vilkor och verka i stillhet, förberedande en reformation.»

»Naturligtvis vill Martha betaga oss all förhoppning om broder Clemens' återkomst till Sverige. Han kan ju ej komma hit, om han har brutit med kyrkan.»

»Nej, det kan han icke, åtminstone så länge —»

»Som herr Jöns är svenska kyrkans öfverhufvud», ifylde Agnes, »men i vår tid skifta händelser och förhållanden.»

»Ja», medgaf Richissa, »han kan vänta — han är ännu ung och har en stor framtid för sig.»

»Han *skall* vänta», yttrade Agnes med den säkerhet, som alltid inverkade på dem som hörde henne, »och han skall en gång komma hit för att —»

»För att?» upprepade Richissa andlös.

Agnes besvarade frågan endast med ett leende; Ri-

chissa förstod hennes mening och dervid flög en skälfning genom hennes lemmar. Denna mening utan ord hade belyst tankar inom henne, hvilka i hemliga, underfulla drömmar föresväfvat den unga nunnan. Men det var drömmar, som hon icke vågat, icke velat förstå och som, om de framkallades, hon måste besegra.

»Tänk icke så om *honom*», sade hon ifrigt, »aldrig skulle han vilja fresta mig att gå ut i verlden — sjelf skulle jag heller aldrig kunna bryta min ed.»

»Du var ett barn, Richissa, då man fordrade din ed.»

»Det var min faders vilja och den är mig helig.»

Agnes såg forskande på henne: »Du står således ännu fast vid de pligter, man har pålagt dig — men du väntar dock Clemens, min Richissa?»

»Ja», svarade hon med fasthet, »jag väntar honom, för att han i fäderneslandet må fylla det värf, hvartill han nu bereder sig. Vi känna ju hans stora mål att verka för stiftandet af en skola för den vetenskapliga undervisningen och att bygga en kyrka, der evangelium varder predikadt.»

Agnes böjde medgifvande på hufvudet men tänkte inom sig: »Månne hans lefnad skall hinna till att utföra så stora värf?»

Richissa, van att läsa sin väns tankar, förstod henne och yttrade med tillförsigt: »Han skall dock förbereda det stora verket, om än först en kommande tid skall fullborda det. — Nu, min Agnes, vet du på hvad sätt jag väntar broder Clemens.»

»Jag förstår dig och jag ville önska, att äfven andra förstode dig som jag — då skulle åtminstone icke Martha behöfva vara afundsjuk —»

Ett litet leende flög öfver Richissas läppar, men deri låg ett obeskrifligt vemod, då hon sade: »Nej, det behöfver hon sannerligen icke.»

»Men, kära Richissa, du står dock alltid så högt öfver Martha, att det ensamt vore nog att väcka hennes afund — du vet att hon fördrager ingen som är henne

öfverlägsen, minst inför Clemens. Hon skall derför icke låta dig resa till en ort i hans närhet.»

»Skola vi då skiljas?» afbröt Richissa, som, mera än hon sjelf visste om, plågades af det ömtåliga ämnet.

»Ja — jag skall då gå ut i verlden utan dig, syster! Också denna vår mångåriga dröm att få resa gemensamt skall Martha tillintetgöra — hon som är vårt onda öde — men du förstår, Richissa, att jag kan icke dröja.»

»Jag förstår det, min Agnes! Man sade ju att flere ordensriddare ligga sjuka på hospitalet.»

»Ja», svarade Agnes hastigt, »om der än icke skulle vara den ridderlige Bo sjelf, så äro dessa dock hans bröder.»

För de tvenne olika ändamålen utsågos snart så väl de bröder som de systrar, hvilka befunnos passande, och det ordnades skyndsamt till den förestående resan, emedan fartyget med första borde afgå till Stralsund. Derifrån skulle en del begifva sig till klostret Marienkrone och de öfriga till Agnesbergets hospital.

Agnes var fortfarande bestämd för det senare; men ehuru fru Ingeborg till det förstnämda uppdraget hade tänkt sig Richissa, ändrade hon sig.

Hon kom att tänka på, huru möjligen snart hennes egen tid vore ute, och hon borde ej förglömma att vara beredd på, i hvilkens hand hon en gång kunde lemna sin krumstaf. Skulle hon således utse en efterträderska, borde hon ej skicka Richissa ifrån sig.

Fru Ingeborg sjelf trodde det vara hennes egen ingifvelse, som kommit henne att tänka härpå. Visserligen hade detta skett under samtal med Martha, men denna hade så väl förstått lägga sina ord, att abbedissan knappast märkte, huru hon tog intryck deraf eller att Märtha ens gifvit ett råd. Det var ju så klart, att hon i alla afseenden borde behålla den älskade nunnan hemma hos sig.

Knappast en månad efter afresan nedlade verkligen fru Ingeborg sin krumstaf.

Hon hade till det sista låtit sammankalla de förnämsta af Vadstena båda konvent, det vill säga Martha, föreståndersken, med de äldsta af systrarna och generalkonfessorn med de mest framstående af bröderna. Derefter hade hon låtit bära sig till mottagningssalen, der hon så mycket krafterna det tillåto höll uppbyggliga tal. Hon förmanade dem alla, att hvar i sin stad fylla sina värf i frid och enighet, att underkasta sig hvarje försakelse till befrämjande af den heliga Guds moders och deras högt prisade helgons, fru Birgittas ära och fromma. Derefter yttrade hon sin önskan, att till hennes efterträderska måtte utses den värdiga systern Richissa. Detta vore dock endast hennes enskilda önskan och hade de, systrar och bröder, att samfäldt efter bästa förstånd göra sitt val.

När så fru Ingeborg var borta, visste man fullväl hennes vilja. Icke allenast att det var dem en dyr pligt att efterkomma den, utan man var i det hela ense om att Richissa var den värdigaste att ifrågakomma, och skulle sjelfva hennes kungliga börd äfven blifva till heder för klostret.

Endast häremot hade Martha ett betänkande: att just för det hon var kung Karls dotter skulle hans nåde erkebiskopen Jöns aldrig gilla valet.

Då tog generalkonfessorn, mot vanan, ifrigt till ordet, förklarande, att den vördige fader Jöns skulle snart ingen makt mer hafva i Sverige. Man hade ju försport att han lemnat stiftet i sin vikaries händer, under det han sjelf rest bort, ingen visste hvart. Man fruktade att han begifvit sig till Danmark att förena sig med konung Kristiern. Hade fader erkebiskopen slikt gjort, och skulle han ännu en gång oaktadt löften och förbindelser uppträda mot fäderneslandet, då vore förvisso hans makt förverkad.

Härpå svarade syster Martha helt fogligt men bestämdt, att herr Jöns Bengtsson hade icke ännu afsagt

sig embetet och så länge vore han dock den svenska kyrkans öfverhufvud. Dessutom kunde hon icke förstå lämpligheten att till fru Ingeborgs efterträderska välja en dotter af konung Karl, hvilken herre en gång fordrade, att den högt stående abbedissan skulle afgå från sin värdighet.

Konfessor Haqvinus var efter abbedissans bortgång den mest betydande inom klostret, hvilken värdighet han kände, och han ansåg derför sin pligt vara att icke allenast föra ordet, utan tillse att den bortgångnas vilja blefve åtlydd.

Han uttalade sålunda sin förmodan, att just i anledning af denna konung Karls fordran fru Ingeborg ålagt sig sjelf att glömma hvarje förnärmelse och ej låta den återfalla på konungens oskyldiga dotter. Detta lände den fromma bortgångna till evig heder, för öfrigt hade konung Karls påbud föranledts af allenast politiska skäl.

Syster Martha svarade intet härpå; men man var icke säker, om hon insett fader Haqvini mening och gillade densamma.

Så långt hade man hunnit i sina öfverläggningar, då erkebiskopens vikarius infann sig för att jemte biskopen i Linköping befästa valet af abbedissa.

Erkebiskopen sjelf var, så förklarade han, hindrad genom det ånyo utbrutna kriget. Vidare, fortsatte han, hade herr Jöns Bengtsson ännu en gång påtagit sin krigiska rustning, öfverlåtande åt sin vikarius all presterlig befattning.

Öfver allt hvar Helmik kom bevakade han sin förmans intressen, hvilket var af yttersta vigt i den stund prelaten öfvergick till fiendernas led för att underkufva sitt eget fädernesland.

Vadstena hade redan sedan gamla tider varit samlingsplatsen för såväl danska som svenska stormän, och der hade så många riksvigtiga handlingar blifvit uppgjorda. I följd deraf var här en vigtig plats för Helmiks verksamhet.

Den bortgångna abbedissan hade, såvidt omständigheterna det tillät, varit unionen tillgifven och sökt verka

för densammas bevarande. Nu gälde det att erhålla nya och friska krafter i samma riktning och Helmik hade redan sedan länge utsett en passande abbedissa i Marthas personlighet.

Han kom också till Vadstena i rätt tid för att reda dervarande till sitt yttre så enkla förhållanden, hvilka nu med ens blefvo ganska invecklade.

Helmik hade som vanligt det egna med sig, att sjelfva hans närvaro kastade sin belysning öfver saker och ting, hvilka man förvånades att icke förut hafva insett. Likasom vid den gamle priorns frånfälle i Sigtunas Dominikaner-kloster, Helmiks närvaro för bröderna belyste svagheten af det gamla och förträffligheten af det nya, så började nu en stor del af de begge konventen i Vadstena se saker och förhållanden ganska annorlunda. Äfven insåg man rätta arten af de pligter man hade att utföra för det andligas förkofran, på samma gång man kunde visa huru den heliga Birgittas stiftelse äfven beherskade verldshändelserna.

Folken i norden, så talade Helmik, trycktes under krig och örlig, all deras kraft förtärdes under split och tvedrägt. Härifrån funnes endast ett medel till räddning och det var unionens förnyelse. Detta heliga verk, många gånger befästadt med dyra eder, vore nu det enda som kunde återbringa frid.

Derför gingo ånyo så många ädla män att offra lif och gods och främst bland dem herr Jöns Bengtsson Oxenstjerna, som för sin kyrka och för sitt folk var redo att offra allt, intill sjelfva sitt höga embete, för landets fred.

Man hörde med förvåning denna lifliga framställning af vikarius. Fader Haqvinus och flere bröder med honom började inse, att man hade orätt bedömt åtskilliga saker. Man till och med förvånades, huru man kunnat missförstå de svenska herrarne och främst bland dem erkebiskopen, i hvilkas handlingar man velat se lumpna, maktlystna bevekelsegrunder. Man förargades öfver folket, som icke ville böja sig under ett välde, som, om det ock vore främmande, dock ville gifva dem fredens lugn. Men, som sagdt,

nu gälde det att resa sig på nytt, att verka för en välsignelsebringande förening, som man kallade *unionen*.

Det stora, det rika och sjelfständiga klostret i Vadstena kunde verka derför. Främst måste man hafva ett öfverhufvud att lita till, det vill säga en abbedissa, som jemte sin frombet hade lika mycket klokhet och kraft, som henne var gifven makt att utöfva den.

Hur kunde man tänka på Richissa, den unga, oerfarna, helgonlika nunnan — och som dertill var konung Karls dotter.

Ingen vore ju lämpligare än Martha, föreståndersken.

Detta insågo nu många. Dock icke alla; men dessa senare vågade knappast uttala sina tankar.

Om man haft någon att stödja sig vid, om till exempel broder Clemens vore der, han, den modige, som icke fruktade att säga ut hvad han tänkte! En af bröderna sökte visserligen erinra, att kriget dock var danskens fel — danskarna hade ju återkommit för att belägra hufvudstaden!

Då log vikarius med ett visst hån och frågade, om de icke visste huruledes det var konung Karls anhängare, de upproriska Sturarne, som åstadkommit resningen i de norra orterna? Och han vädjade till deras rättskänsla, om det icke varit fred under erkebiskopens regemente, allt intill dess de oroliga herrarna hade uppviglat folket.

En annan af munkarne dristade sig erinra, att Sturarnes resning varit en följd af fader Jöns' hänsynslösa förfarande. Han fick dock ej tala till slut, emedan konfessorn genast skickade den upproriske brodern bort från rådsalen, »på det klosterfriden ej måtte blifva störd, äfvensom att den mäktige Vikarius ej måtte förargas.»

Derefter tycktes man blifva eniga inom brödernas konvent, om än några icke voro nöjda med utgången.

Ibland systrarna hade likaledes uppstått olika tänkesätt; Martha hade ju sitt parti och dessa insågo hela sanningen af Helmiks framställning, medan andra ville hålla fast vid den bortgångnas önskan, då för öfrigt Richissa var så högt värderad af dem alla.

Syster Martha sjelf yttrade sig icke. Ehuru valet icke varit enhälligt, böjde hon sig för vikariens mäktiga vilja och lofvade efterkomma hvad man fordrade af henne.

Sålunda blef Martha Ivarsdotter vald och högtidligen utnämd till abbedissa i Vadstena.

4.

Riksföreståndarens, herr Erik Axelssons, regimente medförde föga förändring i landets oroliga förhållanden. Det var endast en ny herreman, som kommit till styret, och först när makten började gå ur hans egna händer, blef han en medlande länk mellan de andra partierna. Olaus Petri tecknar ställningen med några få ord sålunda: »riksens råd kunde icke draga öfverens, de ville alla vara lika goda och ingen ville lida den andres regimente öfver sig.»

De svenska herrarne delade sig i partier, för att hvar med sina anhängare gå ut att bekämpa hvarandra.

Oxenstjernor och Vasar begifva sig till Strengnäs, der de underhandla med allmogen, klagande på herr Erik Axelsson, under det denne förmår roslagsbönderna till resning. Herr Ivar Gren söker uppvigla allmogen i Fjerdhundra land, medan de båda Sturarne samfäldt uppträda än i Helsingland, än i Vestmanland, än i Dalarne och än i Upland, öfverallt med framgång verkande för konung Karl.

Då, under all denna villervalla, synes i Stockholmsskären en stark flotta segla fram med Dannebrogs röda flagga, och vid befälhafvarens sida står Sveriges erkebiskop, Jöns Bengtsson Oxenstjerna. Sålunda kom prelaten-förrädaren för att med främmande krigsmakt återtaga sina stiftsgårdar, öfverlemnande åt konung Kristiern att åter resa sin tron i det underkufvade Sverige.

Ånyo belägras hufvudstaden, såsom vore den ett byte för godtyckliga eröfrare.

Men det dröjde icke länge förrän underrättelse kom, att Sturarne med sina norrländingar tågade öfver Upsala, i ilmarsch närmande sig Stockholm. Samtidigt dermed spridde sig ryktet, att herr Ivar Axelsson på Visborg landstigit i Nyköping, för att komma de svenske till kraftig hjelp.

Då erkebiskopen, som befann sig i belägringshären å norrmalm, sporde detta, insåg han att det danska krigsfolk, han fört med sig, var otillräckligt, och fåfängt väntade han en ny här till förstärkning.

Herr Erik Axelsson ansåg nu tid vara att låta besättningen på slottet göra ett utfall, hvarjemte från staden en mängd fartyg utlupo, anfallande de danska skeppen. Försvaret blef sålunda förbytt till anfall, såväl till sjös som till lands, hvarför de belägrande tvungos att draga sig tillbaka. Oaktadt tappert motstånd måste fienden lemna flera af sina skepp, under det de öfriga ännu i yttersta stunden förföljdes af de segrande svenskarne.

Under den vildaste striden, och förbi sina landsmän, flydde prelaten från det land han velat förråda. Han hade lyckats undkomma på ett af de danska fartygen, som landsatte honom på Öland, således under danskt beskydd.

Då prelaten från Borgholms slott, der han tagit sin bostad, blickade tillbaka mot det svenska landet, var det i förbidan på andra tider med nya vexlingar, och i hans rastlösa sinne hvälfde åter nya företag.

Men der gingo ej många veckor om, förrän underrättelse nådde honom, att Karl Knutsson för tredje gången blifvit hyllad såsom Sveriges konung.

I Vadstena kloster förgick sommaren under föga yttre tilldragelser, men den inre förvaltningen hade tagit en dess mera märkbar förändring.

Der hade under abbedissan Marthas styrelse blifvit på en gång mera tvång och mera frihet. Det vill säga åtskilligt, som fru Ingeborg skulle strängeligen missgillat, gick nu för sig; men ingen af de gamla vågade yttra sig derom. Den föreskrifna tystnaden hölls strängt i akt, och den för gemensamma samtal tillåtna halftimman egnades till allvarliga och uppbyggliga samtal. Men om derunder några af de mera obetänksamma systrarna smögo sig ut i klostergården, särdeles under de vackra augustiaftnarnes månsken, låtsade abbedissan icke märka det, och om den nya syster-föreståndersken sade sig hafva sett någon af de lättjefulla bröderne samtidigt komma tillstädes, för att »gantas» (skämta) med de oförståndiga systrarna, så sade fru Martha det vara en villfarelse, emedan sådant icke *kunde* hända.

Likaledes kände fru Martha fullväl hvarenda mening i kommande och afgående bref; men om somliga bref icke innehöllo just klosterliga tankar, låtsade hon icke hafva läst dem, hvarför också de stackars nunnorna blefvo henne riktigt hängifna och sparade icke på hennes berömmande. Efter hand ökades också deras antal mer och mer.

Andra systrar åter, de som troget höllo fast vid sina ordensregler och sågo huru föreskrifterna sedan fru Ingeborgs tid rent af försummades, började förutse hvartill dylika oförsigtigheter kunde leda och tyckte klostret sålunda gå till förfall. Skulle man kanske åter få genomlefva abbedissan Ingegerds bedröfliga tider! *

För öfrigt tilldrog sig mycket som äfven väckte oro och fruktan. Hemliga budskap kommo och afsändes, utan att någon, icke ens generalkonfessorn, fick kunskap derom. Man trodde brefven gälde sjelfva konung Kristiern, som åter borde anses såsom landets fiende. För åtskilliga sändebud tillreddes kräseliga måltider, hvari abbe-

* Ingegerd Knutsdotter, abbedissa 1388—1403, förde en så fåfänglig och lättfärdig vandel, jemte det hon för eget behof använde af klostrets medel, hvarför hon, ehuru dotterdotter till stiftarinnan, den h. Birgitta, måste från embetet afsättas.

Hildebrands sv. hist.

dissan sjelf deltog, utan allt aktgifvande på föreskrifna fastedagar. Äfven bar fru Martha vid sådana tillfällen nya klosterkläder af så dyrbart tyg, att man riktigt bäfvade för en slik tilltagande fåfänglighet.

Sjelfva konfessor Haquinus började tycka, »att yppigheten i kläder och vid gästabud» kom väl ofta på, men drog sig i det längsta för att göra någon anmärkning emot den af vikarius tillsatta klostermodren.

En del af munkarne, de som syster-föreståndersken benämde såsom »lättjefulla», funno sig förträffligt i de nya ordningarna, hvaremot hvarje förändring icke berörde, knappast märktes af de bröder, som egnade sig åt lärda sysselsättningar. Dessa munkar, hvilka redan före sitt inträde i klostret genom akademiska studier förvärfvat sig lärda titlar, voro konfessorns stolthet, och han såg med glädje att dessa voro alldeles orubbliga af hvarje nytt inflytande.

I det hela lemnade fader Haquinus hälst allt annat åsido, för att följa denna litterära verksamhet, hvilken dels genom afskrifning af böcker och skrifter, dels genom författande, bevarat till efterverlden många värdefulla verk.

Likaså hade de allvarsamma nunnorna, kanske för att undgå den tilltagande flärden omkring sig, allt ifrigare sysselsatt sig med broderier och spetsknypplingar, hvilka klosterarbeten ännu i dag vittna om deras flit och konstfärdighet.

Richissa lefde under allt detta i sin stilla verld för sig. Ensam var hon allt sedan Agnes hade rest, ty det föreföll som om ingen vågade närma sig henne, emedan abbedissan icke tyckte om det.

En gång hade Richissa haft glädjen återse sina systrar, då dessa strax efter återkomsten till fäderneslandet skyndade till Vadstena. Rörande var å ömse sidor deras återseende och vid skilsmässan syntes den skära rosen på Richissas bleka kind, »slägtrosen», som förebådade att det var sista gången systrarna sågo hvarandra.

Richissa var åter ensam och väntade alltjemt underrättelser från Agnes. Första tiden hade hon erhållit ett

par bref, talande om ankomsten till hospitalet. Intet ord förrådde om hon bland de sjuka hade funnit sin ungdoms aldrig glömda riddare, icke ens ett ord om Clemens — men man visste ju att brefven skulle läsas af Martha. — Hela brefvet röjde dock hennes saknad efter den älskade hemmavarande systern. Sedan hade alla bref uteblifvit, och fru Martha sjelf uttalade sin förvåning deröfver. Att likväl sådana kommit, hade en dag syster-portvakterskan helt hemlighetsfullt berättat Richissa, och derefter förstod hon att hon icke mera skulle få några bref.

Sedan berättade man att herr Jöns Bengtsson, som längesedan lemnat sitt stift och till och med riket, trodde skola återkomma, såvida nämligen konung Karl tillåte det. Emellertid hade ännu ingen ny erkebiskop blifvit tillsatt, utan vikarius skötte alltjemt stiftets vigtiga ärenden. Tydligt var, att man väntade på något eller någon.

Kom der ett bref från Danmark, vågade icke ens generalkonfessorn efterfråga om det rörde konung Kristiern eller den försvunne erkebiskopen. I sådana fall var abbedissan Martha oåtkomlig, liksom hon, der hon hade att befalla, var allsmäktig.

Då, en dag — man var nu i början af December — kallades alla systrarna högtidligen till mottagningssalen, hvilket var så ovanligt, att en hvar förvånades.

Vanligen ensam, endast med de begge systrar som utgjorde hennes hedersvakt, brukade abbedissan Martha mottaga sändebud och andra vallfärdande från utrikes orter, hvarför man inom klostret numera ingenting visste om hvad som tilldrog sig ute i verlden, annat än det abbedissan fann för godt att meddela dem.

Naturligtvis hade fru Martha sin mening med detta, som med mycket annat, det förstodo alla de, som aldrig mera vågade höja sin röst till erinran om något, som brukades under fru Ingeborgs tid.

Derför väckte sjelfva den allmänna kallelsen så stort uppseende och man såg på hvarandra, hviskande och funderande under vägen till mottagningssalen.

Richissa, knappast mindre förvånad än de öfriga,

inträdde bland de sista. Ehuru hon hade sin plats längst åt sidan, nästan inklämd i ett hörn, tyckte hon sig känna abbedissans blick, fast och ihållande, såsom ville hon riktigt förvissa sig om att den unga nunnan vore der och icke skulle kunna undkomma henne.

Öfver hela salen med dess församlade systrar hvilade något tryckande och sjelfva den främmande munken, som stod framför abbedissan, under det han på tyska språket fortsatte sina meddelanden, såg dyster ut.

Först då abbedissans skarpa öga funnit hela konventet församladt, rörde hon den på bordet stående ringklockan, för att bjuda tystnad och uppmärksamhet, ehuru bådadera redan herskade i fullaste mått. Derefter yttrade hon med en viss högtidlighet: »Vår broder, ehuru tillhörande samma orden som vi, har svårt att uttrycka sig på svenska språket, och vill jag derför nu förklara det budskap han tillfört oss från kära frånvarande bröder och systrar i Kristo. Det har behagat vår heliga Guds moder att skicka oss en pröfning, hvarför vi må bedja alla hennes helgon hjelpa oss att i undergifvenhet och lydno bära hvad som oss sålunda pålägges. Innan jag dock meddelar den sorgliga underrättelsen, som kommer att djupt gripa eder alla, mina systrar, vill jag säga eder några ord om den af oss alla högt värderade brodren Clemens.»

Här höll hon upp några ögonblick, såsom erfor hon sjelf en rigtig tillfredsställelse att se allas ifriga väntan på hvad hon hade att säga. Särdeles Richissa tycktes knappast draga andan, så tyst och orörlig syntes hon.

Då fortsatte abbedissan: »Vår käre broder Clemens helsar eder alla; nu är han så sysselsatt med sina theologiska arbeten i Böhmen, att det torde dröja ännu länge innan vi här kunna få återse honom.»

Vid dessa ord tycktes den främmande munken se förvånad ut; men fru Martha böjde sig litet framåt och yttrade några ord på tyska, hvarvid han medgifvande bugade sig.

Knappast någon af de omgifvande systrarna var nog

kunnig i tyska språket att förstå hvad hon yttrat till munken, hvarför detta hennes meddelande väckte förvåning och undran; men det tillkom dem icke hvarken att spörja eller visa sin förvåning.

Detta undgick helt och hållet Richissa. Dels inflytandet af Marthas beherskande ögonkast och underrättelsen om Clemens, i förening med det förutnämda sorgliga budskap hon sade sig hafva att meddela, allt hade så upprört Richissa, att hon kände sig nästan bedöfvad och endast såsom i en dröm uppfattade hvad vidare följde.

Spridda ord och namn hörde hon dock klart: »Nils Bosson Natt och Dag på hospitalet — — Agnes' omsorgsfulla vård — — ordensriddaren uppstått helbregda — — febersmittan träffat Agnes — — man hade tillredt Agnes' graf vid det heliga Agnesbergets fot. — —»

Richissa hörde intet mera. Då hon återkom till sig sjelf, befann hon sig ensam i sin cell, väckt af de dofva slagen från kapellets klockor, som ringde själamessa öfver syster Agnes.

Några af systrarna, som tyckte sig hafva förstått den främmande munkens meddelande, att broder Clemens vore snart att ditförvänta, kunde icke begripa hvarför abbedissan förklarat motsatsen.

För dem som kände grunden till hennes afvoghet mot syster Richissa, blef dock saken klar, då några dagar derefter Richissa anbefaldes att afgå med budskap till erkebiskopen på Borgholm.

Richissa sjelf hade aldrig känt Marthas förföljelse grymmare, än då hon befaldes att göra sig redo i och för det svåra uppdraget.

5.

Långsamt förflöto veckorna på Borgholms slott för den ensamme prelaten.

Han hade förändrats till sitt yttre. Blicken och hållningen hade bevarat sin höghet men förlorat sin kraft. Det var i anletsdragen något härjadt, utslitet och dödstrött, dels en följd af de vexlande öden han genomgått, dels föranledt af kroppslig sjukdom. Detta senare tycktes bevisas deraf, att han alltemellanåt höjde handen mot bröstet, liksom ville han hejda en qväfning.

Han var dock icke kufvad, icke ens mättad af hvad det förgångna haft att bjuda honom, men han orkade icke tänka framåt, icke genomtränga den slöja, som inhöljde hvad der ännu stod att vinna. Derom vittnade hans oroliga steg under vandringen i de ödsliga slottsrummen.

Men de rastlösa tankarna hvilade icke. Då de icke kunde sysselsätta sig med framtiden, gingo de tillbaka till det förflutna och gåfvo sålunda en förströelse under hans väntan, ty han väntade ännu på en omkastning i skickelsernas gång.

Likt en panoramas bilder kommo och försvunno det förflutnas händelser.

Der en tafla från hans barndomsbygder, liten i det hela, men färgrik och med gossens lysande, mången gång öfverdådiga och alltid glada luftslott. Ynglingens flygande drömmar, fulla af ungdomsmod, lust och lif, som kunde de genomtränga verldsalltet för att finna det bästa och största. Mannaåldern, med dess beräkningar, sträfvanden och försakelser, blandade med framgångar, utmärkelser och storhet.

Här stannade prelaten för att öfvertänka om hvad han vunnit uppvägde hvad han försakat.

I följd häraf dröjde hans tankar vid det tidskifte, då hans bana lik en korsväg delade sig till skilda mål.

Under det han läste på vägvisaren, kände han igen hvartåt den ena vägen förde: det var till fädernegården, den oberoende herremannens egendom, dit han kunnat föra en älskad brud — Katarina!

Men han valde icke den vägen, emedan på den andra visaren stod tecknadt ett glimrande ord, för hvilket allt annat försvann i mörker. Ovilkorligt rörde sig hans läppar för att uttala det betydelsefulla ordet: kyrkan!

Ja, för kyrkan, emedan han såsom dess primas skulle kunna beherska äfven verldshändelserna.

Han hade hunnit detta mål, men äfven på höjden af makt och välde, var der icke alltid ändå en förväntan af något som ännu återstod att vinna? Hade det icke derjemte varit en tomhet, som aldrig blifvit fyld? Var det icke alltid en känsla af ensamhet, en förnimmelse af att höghet, rikedom och makt dock icke var lifvets bästa.

Så stod han en dag och såg ut öfver hafvet, der ett fartyg, som nyss lemnat Ölands hamn, styrde sin kurs tillbaka mot svenska landet.

Der afreste nemligen hans broder, herr Krister Bengtson Oxenstjerna, hvilken medfört ett försoningens budskap från fäderneslandet, hvilket prelaten vägrat antaga.

Sverige var åter Karl Knutsons konungarike och derför kunde Jöns Bengtsson Oxenstjerna icke återvända dit. Budskapet kom från hans gamla fiende, den för tredje gången regerande konungen, som erbjöd prelaten att återinträda i sina rättigheter och förmåner såsom Sveriges erkebiskop. Men den stolte mannen, som lemnat landet såsom flykting, kunde icke återtaga sitt embete såsom en nådegåfva. Med förakt hade han kastat det kungliga brefvet ifrån sig.

En flykting? Ja, visst hade han flytt från sitt fädernesland, och under danskt beskydd vistades han på den afskilda ön med sitt dystra slott. Skulle detta månne blifva hans sista bostad?

Så grubblade han under det han stod qvar i fönstret med armen hvilande tungt mot fönsterkarmen och såg ut

efter skeppet, som långsamt och motvilligt måste kryssa sig fram emellan stormilarna för att komma hän.

Prelaten tröttnade icke att följa dess gång, liksom det icke föll honom in att ångra sitt beslut. Mot sin vilja kände han dock ett ögonblicks saknad, då fartyget började försvinna i det aflägsna fjerran. Uttröttad ville han vända sig derifrån, då han varseblef ett annat fartyg, som också det vaggade fram emellan bränningarna. Men detta syntes styra sin kurs till sjelfva Borgholms udde. Om det hade ändrat kurs eller med afsigt styrde ditåt, visste han icke och tog för afgjordt, att det för att undgå ovädret ville landa i närmaste hamn. Men ju mera det närmade sig stranden, allt mera hejdlöst vräktes det emellan vågorna.

»Skall det måhända rent af kastas upp på land?» undrade prelaten, nöjd att något nytt tog hans uppmärksamhet i anspråk.

I samma stund fartyget verkligen kastades mot land, tycktes ovädret börja lägga sig. Molnmassorna hade slitits itu och en solstråle lyste fram. Fartyget bar svensk flagga och då denna af vinden fördes ut, framskymtade under det blågula korset ett blodrödt: Sanct Salvators ordenskors.

Det var icke ovanligt, att Vadstena kloster utsände en beskickning till underlydande stiftelser, och erkebiskopen erinrade sig hafva hört för något länge sedan om en dylik till utrikes ort. Kanske var fartyget på hemväg till Vadstena, ehuru det blifvit väderdrifvet till Ölands kust.

Ifrån fartyget landstego emellertid några munkar och nunnor, alla bärande den af Sancta Birgitta föreskrifna pilgrimsrocken, hättan och den grå manteln med sitt röda kors.

Med likgiltighet vände dock prelaten sitt öga derifrån, hvarefter han nedsjönk i sin stol. Snart inträdde en hans tjenare för att anmäla: »en Vadstena-nunna, som önskade tala vid hans nåde.»

Prelaten nickade ett medgifvande.

»Från Vadstena?», upprepade han för sig sjelf.

»Abbedissan Martha har väl något att säga mig om sitt kloster —»

Nunnan inträdde ensam.

Erkebiskopen, som satt nedsjunken i sin karmstol, gjorde med högra handen korstecknet mot den framträdande nunnan. Han väntade att hon skulle helsa honom knäböjande; men korsande sina armar, böjde hon endast hufvudet till en vördsam helsning, hvarför prelaten betraktade henne med väckt förvåning.

Han hade ämnat tilltala henne med benämningen »dotter» men ändrade sig hastigt och yttrade: »Unga nunna, jag ser af din klosterdrägt, att du tillhör vår heliga frälsares orden, — hvad önskar du, hvad kan jag göra för dig?»

»Eders nåde», svarade hon utan att enligt bruket kalla honom »fader», »jag kommer såsom budskap från moder abbedissan i Vadstena, medförande en helsning från konung Kristiern.»

»Konung Kristiern?», afbröt prelaten ifrigt, under det han forskande betraktade nunnan, hvars stolta hållning tydligt misshagade honom.

»Danmarks konung», fortsatte nunnan, »uppmanar eders nåde att återgå till Upsala, för att intaga erkebiskopsstolen.»

Ett löje för öfver prelatens läppar vid dessa ord, som läto honom förstå att konung Kristiern icke uppgifvit sina anspråk på Sverige, hvilka anspråk nu endast kunde förverkligas, om han som förr i Sveriges erkebiskop kunde påräkna ett stöd. Det var som kände prelaten återskenet af den glans, hvilken förr omstrålat honom såsom rikets mäktigaste man, och han kände sig deraf djupare berörd än han ens för sig sjelf ville erkänna. »Hvad erbjuder då konung Kristiern?» frågade han stolt och med en skymt af sin förra kraft, »vill han återkomma med en krigshär, tredubbelt större än den förra, skall jag ännu en gång kämpa vid konungens sida för att förjaga inkräktaren, som vågat bryta unionens med dyra eder beseglade förening.»

Vid dessa ord gjorde nunnan en rörelse af otålighet, hvilket icke undgick prelatens forskande blick; men hon syntes i detsamma beherska sig.

»Det går utöfver mitt uppdrag att besvara denna fråga, ers nåde», svarade hon saktmodigt, »man har endast sagt mig, att då ers värdighet ifrån Sverige blifvit erbjuden att återtaga det erkebiskopliga embetet, detta vore förenligt med konung Kristierns önskan.»

»Såå», utbröt prelaten bittert, »också Kristiern vill förmå mig att som nådegåfva återtaga mina rättigheter? Säg honom att jag redan har vägrat emottaga embetet. — Men säg mig också», tillade han, »hvem är du, djerfva nunna, som kommer med slika budskap?»

Vid den hånfulla frågan lyfte nunnan sitt hufvud och hennes blick, genomträngande slöjan, mötte prelatens. »Min klostered bjuder lydnad och att gå den väg, man skickar mig. Det är abbedissan Marthas befallning, som fört mig hit, ers nåde!»

Prelaten började nu förstå hvem den beslöjade nunnan kunde vara. Ett länge närdt men tillbakaträngdt minne framträdde så tydligt, att på hans läppar sväfvade namnet Richissa.

Men han ville icke uttala det. Sjelfva den möda det kostade honom att bekämpa sin rörelse uppväckte hans harm och han frågade sig sjelf: »hvarför har hon kommit hit, är det för att håna mig i min landsflykt? — »Du stolta nunna!», utropade han hånfullt, »har du lärt dig inse min presterliga värdighet, efter du vill öfvertala mig att åter blifva den svenska kyrkans öfverhufvud? — eller hvarför kommer Karl Knutssons dotter till mig?»

Den hastiga frågan bragte nunnan ur hennes fattning och innan hon hunnit besinna sig utbrast hon upprörd: »komme jag som Karl Knutssons dotter, måste jag i Sveriges erkebiskop allenast se den man, som svek sitt löfte till min döende moder — den man som blef sin konungs och sitt lands förrädare —»

Prelaten reste sig vid de djerfva orden. Ehuru han

kände att han sjelf framkallat dem, kunde han icke tillbakahålla sin vredes utbrott, hvilket nästan gnisslade genom hans sammanbitna tänder, och hans knutna hand nedföll tungt på bordet.

Men Richissa förskräcktes nu icke. Hon hade i förnimmelsen af sin rättvisa sak väpnats med samma mod som i klosterkapellet, då prelaten stod framför henne med den höjda monstransen. Omedvetet vek hon slöjan tillbaka och såg på honom lugnt och viljefast som då.

Nu liksom då började den stolte mannen att skälfva, och han tyckte sig sjunka djupare och djupare i stolen.

Var det månne derför att lugnet i den unga nunnans blick kufvade hans eget uppbrusande sinne, eller snarare derför att hennes åsyn nu mer än någonsin påminde om Katarinas, den döende drottningens, och i följd deraf om det löfte han brutit.

Ehuru knappast mera än några och tjugu år gammal, hade Richissas ansigte icke mera ungdomens blomstrande fägring. Hennes drag hade antagit det tärda, genomskinliga, nästan skarpa uttryck, som i förening med de glansfulla ögonen häntydde på öfvergången till ett annat lif.

»Katarina? — Richissa?», mumlade prelaten och for med handen öfver sina ögon, liksom för att förjaga en syn eller dröm, eller — han kunde ej rätt veta det — kanske minnet af den hårda dom han afkunnat öfver Katarinas dotter Richissa — henne som han likväl älskat.

Han utsträckte handen famlande till dess han fattade i Richissas kåpa, liksom för att öfvertyga sig om att nunnan med det tärda ansigtet icke allenast var en villa.

Först då han icke mera såg detta ansigte, emedan Richissa låtit slöjan falla, återkom han till besinning. »Richissa», sade han upprörd, nästan bönfallande, »säg mig om det var bannlysningen, vistelsen i det fuktiga fängelset, som bröt helsans rosor från ditt unga lif? — vet att denna handling är måhända den enda jag ångrat. — Om det kan vara dig en tillfredsställelse, se hur jag sjelf

är en bruten man, som lik dig snart har slutat sin lifsgerning.»

Han väntade ett ord till svar, men Richissa stod tyst och såg allenast på den hand som alltjemt höll i hennes kåpa.

»Också du, Richissa, vill också du döma mig?» utropade han, »förstår du icke de förhållanden, som nödgade mig att — att bryta löftet —»

Då Richissa ännu stod tyst, utan att ens med en rörelse gifva tillkänna om hon uppfattat hans förklaring, vaknade ånyo hans harm. »Återtag din dom, Richissa», utropade han, »jag vill det, jag befaller dig, nunna, återtag det falska ord som vill stämpla mig till förrädare.»

Richissa skakade på hufvudet. »Jag kan det icke», sade hon, »och om jag än kunde det, så skall ni sjelf en gång i skärseldens flammor läsa det ordet. Om ni än låter hundrade vaxljus natt och dag brinna, skall ni icke se annat än det ordet.»

Mekaniskt släppte prelaten hennes kåpa, och då nunnan gick kunde han ej hindra henne.

Han var åter allena. Länge satt han qvar i karmstolen och såg mot den tillslutna dörren. Det var som väntade han att se den öppnas igen, liksom hans vilja ännu borde haft makt att återkalla henne, som nyss hade gått derifrån.

Han ville säga henne mera, hvad visste han egentligen icke, och han ville höra henne tala; hur skarpa hennes ord än kunnat vara, så ville han höra dem, för att öfvertyga sig om verkligen en person hade uttalat de underliga orden. Eller var måhända alltsammans en sjuklig inbillning i hans tankegångar, hela uppträdet allenast en villa, en dröm?

»Förrädare — sin konungs och sitt lands förrädare?» upprepade han, »hvem sade det? Hvem vågade säga det? — *Hon* alltså, ty *hon* var här för att säga mig detta! —

Det skulle också vara *hon* som kunde och som vågade det.» Han reste sig upp och gick ett slag tvärs öfver golfvet, men stannade åter. »Förräderi?» utropade han. »Det var just för landets räddning, jag reste mig mot inkräktaren — ja, om han också ej varit min fiende, så var han ovilkorligt en inkräktare af hvad som icke hörde honom till mera än mig. Hvarför skulle han vara mera född och boren till konung, än jag? Var icke mitt namn lika stort som hans, fastän jag icke satte kronan på mitt hufvud — jag regerade riket utan krona, var jag då icke större än *han?*»

Prelaten blef trött att stå och återvände till sin stol. »Kom jag än med en främmande här in i landet, så var ju detta för att rädda unionen, den besvurna föreningen som skulle sammanhålla nordens riken i fred. — I fred? Hm! — Förrädare? Hvem vågar kasta mig i ansigtet slika ord?»

Han rusade upp. En hastig tanke återförde honom till fönstret, samma fönster hvarifrån han sett sin broder draga hän med det stolta afslaget till Karl Knutsson.

Ja — han mindes det fullt väl. Han hade på samma gång sett ett annat fartyg, hvilket kom ditåt, hamnande vid Borgholms redd.

Begge fartygen voro nu försvunna. Kanske var det mörkt redan och seglen insvepta i mörkret eller dimman, eller var det hans eget öga som var skumt?

Han visste det icke, och åter började han sin vandring i det gamla slottets ödsliga salar.

Ibland var det verkligen öde, ibland föreföll det honom befolkadt rundt omkring. Än såg han Sveriges stormän, förnäma som han sjelf, men ändå bugande för honom, fursten, Svea rikes primas. Till och med konungen med sin tredubbla krona måste böja sig inför kyrkans furste. — Hur kom det sig att han satt ensam här på sitt ensliga skär, likt en bruten kämpe, han som haft såväl kyrkans som den verldsliga makten i sin hand — hur kom det sig?

Men hvarför kunde han icke ännu en gång i spetsen

för en här intåga i sitt fädernesland? Hvarför icke ännu en gång störta inkräktarens vacklande tron?

Kristiern skulle naturligtvis sända ett nytt bud, icke med uppmaning att mottaga »nådegåfvan», utan för att upptaga stridshandsken, och han skulle kasta den i ansigtet på sin gamle fiende —

»Förräderi?» —

Prelaten ville påskynda sina steg för att undgå ljudet, då dessa genljödo i salarna, hvilket plågade honom, men han orkade inte — han var så trött.

Med vacklande steg återvände prelaten till sitt skrifrum, tornrummet, der han hade mottagit *henne*, hvars steg, huru lätta de än varit, han åter tyckte sig höra derinne.

Löjliga förvillelse! Det var ju hans gamle tjenare, som gick derinne sysslande med lamporna. *Hon* hade ju för öfrigt rest bort med det försvunna fartyget, hur kunde han tänka sig att hon skulle komma igen! Och likväl både fruktade och önskade han detta.

Tjenaren, som skyggt och oroligt betraktade sin husbonde, frågade om hans Nåde befalde något?

»Hvarför tändas icke flera ljus?» utropade erkebiskopen. »Det måste vara ljust då man vill skrifva!»

Tjenaren visste nog att han tändt lika många ljus som vanligt, men sade det icke, utan tände ytterligare ett par lampor, suckande vid föreställningen huru det kunde stå till med hans Nåde. Men han vågade icke fråga. Icke heller vågade han dröja derinne, sedan erkebiskopen satt sig ned vid skrifbordet.

Efter ett par timmar återkom tjenaren för att tillsäga om aftonmåltiden; men biskopen tycktes icke höra honom, så upptagen var han af sin skrifning.

Efter ytterligare ett par timmar — det var nu midnatt — tittade han åter in. Qvällsvarden i yttre rummet stod orörd och lamporna brunno, men han visste icke om han borde spörja derom eller rent af släcka dem derute.

Han gick sakta fram till skrifbordet. Då spratt prelaten till och såg vredgad på honom; men intet ord yttrades. Tjenaren förstod sin herre och lemnade honom

åter allena. I dörren kastade han dock en orolig blick tillbaka och såg att biskopen åter hade börjat skrifva.

Sålunda vaktade tjenaren hela natten och lamporna derinne fingo brinna. Biskopen satt alltjemt i karmstolen och handen höll pennan på bordet.

Först då det började dagas gick tjenaren in för att släcka lamporna i tornkammaren. Vid den sista, som stod på skrifbordet, stannade han förfärad och såg på sin herre.

Kanske var det likväl det dunkla skenet som gjorde prelaten så blek, eller kanske att han var frusen der han somnat in. Hufvudet hade fallit tillbaka mot stolskarmen och ögonen voro halfslutna.

Han var kall — stel — död!

På bordet låg pergamentet, skrifvet med den välkända, prentade stilen:

»Såsom tillägg till mina föregående förordnanden, anslås Salsta gård till Upsala domkyrka, att man derstädes under ett års tid låter hundra vaxljus brinna natt och dag för min själaro — —»

Derefter syntes några oläsliga rader; men åter blefvo orden tydligare:

»Bedjen för mig, den i tiden mäktige *Jöns Bengtsson Oxenstjerna* — Sveriges förrädare —»

Här var det sista ordet öfverkorsadt och i dess ställe tydligt skrifvet: *primas*.

Hur många streck som än korsade det utstrukna ordet, så läste man det dock, liksom prelatens egen hand fåfängt sökt utplåna ordet: förrädare.

SLUT.

6000195194
Göteborgs universitetsbibliotek

